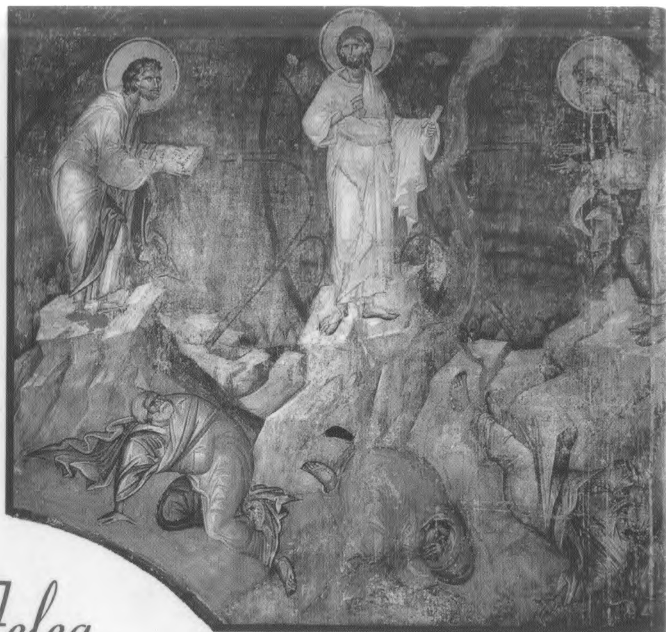

Preot
Ilarion V. Felea

Spre Tabor

vol. IV

Desăvârșirea

Ilarion V. Felea (21 martie 1903, Valea Brad, Hunedoara – 18 septembrie 1961, Aiud), preot, absolvent al Academiei Teologice Andreiane din Sibiu (1926), şi al Facultăţii de Teologie, Universitatea Bucureşti (1932), unde îşi susţine doctoratul cu teza „Pocăinţa. Studiu de documentare teologică şi psihologică". Profesor şi apoi rector al Academiei Teologice din Arad (1937-1947). Arestat şi condamnat de regimul comunist la ani grei de închisoare, moare în temniţă la numai 58 de ani. Autor al unor lucrări fundamentale de dogmatică şi mistică creştină, între care: *Convertirea creştină* (1935), *Critica ereziei baptiste* (1937), *Paisie şi paisianismul* (1940), *Duhul adevărului* (1943), *Religia iubirii* (1946). Lucrarea de faţă este inedită şi recuperează manuscrisul reputatului exeget ortodox.

Carte apărută cu osârdia obştii Mănăstirea Petru Vodă, comuna Poiana Teiului, judeţul Neamţ.

Preot

Ilarion V. Felea

Spre Tabor

vol. IV Desăvârşirea

Cu predoslovie a
Înalt Prea Sfințitului Mitropolit
Bartolomeu Valeriu Anania

Culegere, tehnoredactare, concepție copertă: Mănăstirea Petru Vodă

Mănăstirea Petru Vodă, sat Petru Vodă, Comuna Poiana Teiului, jud. Neamț
tel. 0788.355.239, 0233.257.003
http://atitudini.com

Tipar: ***Autograf*****, Piatra Neamț**
decembrie 2009

«Eu sunt ... viața...»
(In. 14:6)

«Doamne, Doamne, caută din cer şi vezi, şi cercetează via aceasta (Biserica), pe care a sădit-o dreapta Ta, şi o desăvârşeşte pe ea».

(Din Rugăciunile Liturghiei, Ps. 79:14-15)

ÎN PUTEREA CUVÂNTULUI

O mare ispravă duhovnicească au înfăptuit Părintele Stareț Justin Pârvu şi obştea sa din mânăstirea Petru Vodă publicând opera SPRE TABOR prin recuperarea manuscriselor rămase de la Preotul Profesor Illarion V. Felea, a cărui viață pământească s'a stins în temnița de la Aiud în 1961. Eram acolo, numele său circula luminos printre deținuți, dar nu mi-a fost dat să-l întâlnesc în gigantica închisoare de pe malul Mureşului, unde nici pe propriul meu frate nu l-am văzut decât accidental, câteva clipe.

Autorul este un excelent cunoscător al textelor biblice, pe care le ordonează în funcție de planul general al cărții, dar şi al tradiției răsăritene. Dar nu asupra lor vreau să mă opresc. Erudiția patristică şi splendoarea incursiunilor hermeneutice l-ar îndemna pe cititor să creadă că se află în fața unui tratat de teologie academică, sobră, elaborată la rece şi redactată cu acribie terminologică, ceva de genul scrierilor dogmatice ale Părintelui Stăniloae. Surpriza vine din paginile sau paragrafele în care autorul adoptă un ton colocvial, viu, patetic, însuflețit şi însuflețitor, ca şi cum le-ar spune câtorva prieteni sosiți pe neaşteptate la masa lui de lucru: – „Hai să vă spun ce-am scris astăzi", alternând lectura cu parafrazări verbale, totul fiind însoțit de o măsurată gesticulație pastorală. De abia atunci îți dai seama că ai în față o carte de predici sau, cel puțin, de meditații publice, pe care Preotul Ilarion Felea le-a alcătuit după textul unor tahigrame, aşa cum făcea, la vremea lui, Sfântul Ioan Gură de Aur.

Asocierea acestor două nume nu e nici întâmplătoare şi nici exagerată, chiar dacă păstrarea proporţiilor se impune. Geniul unuia şi talentul celuilalt pot sta alături şi prin sfârşitul lor tragic, vecin cu martiriul. Ceea ce însă îl apropie pe Felea de Sfântul Ioan (pe care, după toate probabilităţile, şi-l luase ca model) este suflul oratoric, dinamica ideilor şi căldura expresiei, acea revărsare a inimii, caldă, în spumele torenţilor mintali, curgere a Duhului Sfânt spre lăuntrul fiinţei totale a celor ce ascultă. Dacă nu e de mirare că marele Ioan era răsplătit cu aplauze în biserică, sunt absolut convins că ascultătorii Părintelui Felea de abia se stăpâneau să nu o facă, mulţumindu-se să-l ovaţioneze printr'o lacrimă a bucuriei duhovniceşti.

Este omagiul pe care i-l aduc editorii şi cititorii acestor cărţi.

†BARTOLOMEU VALERIU ANANIA

Arhiepiscop şi Mitropolit

PREOTUL ŞI MARTIRUL ILARION V. FELEA
AUTOBIOGRAFIE

M-am născut în comuna Valea-Bradului, raionul Brad, regiunea Hunedoara, după spusele mamei mele, în vinerea de Florii, din anul 1903, când în calendar este pomenit cuviosul Ilarion cel Nou. Dacă data aceasta e cea adevărată, atunci atât matricola stării civile din Brad, care arată data naşterii mele la 13 Aprilie (stilul nou), cât şi matricola botezaţilor parohiei Valea-Bradului care, fără să precizeze data naşterii mele, arată ca zi a botezului meu data de 31 Martie, 1903 (stil vechi), sunt greşite. Tatăl meu, născut în Ciuruleasa Abrudului, a fost preot (decedat la 21 ianuarie 1920, în vârstă de 62 ani), iar mama mea, Marta, s-a născut în Valea-Bradului şi a decedat în 1952, în vârstă de 86 de ani. Am fost la părinţi 9 copii (al zecelea: Gheorghe, cel mai mare, a murit în vârstă de 6 ani la Ciruleasa), 6 feciori şi trei fete: 1. Ioan, doctor în Teologie, fost preot în Pecica şi duhovnic al Internatului Facultăţii de Teologie din Bucureşti, mort în bombardamentul aviaţiei engleze asupra Bucureştilor, la 4 Aprilie 1944 şi îngropat într-o groapă comună, fără ştirea noastră, în cimitirul protestant Ghiuleşti; 2. Victor (n. în 1892) e profesor de matematici în Oradea şi Arad, licenţiat în matematici şi doctor în Drept; 3. Maria, e soţia preotului Miron Popovici din Mihăleni (raion Brad); 4. Aurelia, măritată cu meseriaşul Ilie Paicu din Brad, amândoi sunt decedaţi; 5. Miron, Doctor în Drept, a fost avocat în Pecica şi în Arad, acum e pensionar în Arad; 6. Elisabeta a fost căsătorită cu Cornel Grozescu, fost comisar de poliţie; 7. Eu, Ilarion-Virgil; 8.Gheorghe, licenţiat în

Drept, a decedat la Odesa în 21 octombrie 1941, ca maior magistrat; 9. Traian, profesor de muzică în Dumbrăveni, Arad şi Cluj.

Cel dintâi învăţător al meu în şcoala confesională primară din Valea Bradului, clasa I, a fost Valer Demian, fiul protopopului Vasile Demian din Brad. Apoi învăţătorul Petru Mateş din Valea-Bradului, fiul cantorului Ioan Mateş. În toamna anului 1914, când a început întâiul război mondial, m-am înscris la Gimnaziul ortodox român din Brad şi l-am terminat între anii 1914-1918. Am avut de profesori pe Dr. Ioan Radu, Vasile Boncu, Ioan Cheri, Vasile Stoia, Ştefan Albu şi Dr. Pavel Oprişa, cel mai iubit şi mai respectat.

În toamna anului 1918 m-am înscris pe clasa a V-a la Liceul „Andrei Şaguna" din Braşov, unde am urmat cursurile până la Crăciun. Unindu-se atunci Ardealul cu Ţara-Mamă (Vechiul Regat), m-am întors la Brad unde s-a deschis pentru întâia oară clasa a V-a la liceul „Avram Iancu". La Brad am isprăvit şi clasa a VI-a de liceu, clasele VII-VIII, precum şi bacalaureatul, le-am făcut la liceul „Moise Nicoară" din Arad (la Brad numai în anii următori s-au deschis clasele VII-VIII).

În toamna anului 1922 m-am înscris la Academia de Teologie „Andreiană"din Sibiu, pe care am absolvit-o în iunie 1926. Aşa au dorit părinţii şi aşa am dorit şi eu: să studiez Teologia şi să mă fac preot. Aşa se explică şi continuarea studiilor, pentru îmbogăţirea cunoştinţelor, mai întâi la Facultatea de Litere şi Filozofie din Cluj (1927-1929), până în preajma licenţei, cu subiectul „Arta poetică a lui Horaţiu", apoi la Facultatea de Teologie din Bucureşti (1930-1932), unde mi-am luat licenţa cu subiectul

„Mântuirea din punct de vedere ortodox, catolic şi protestant", în toamna anului 1932; apoi între 1927-29, pentru examenul de doctorat în teologie pe care l-am luat „Cum laude" (9), în toamna anului 1939, cu subiectul tipărit: „Pocăinţa, studiu de documentare teologică şi psihologică" (Editura Arhiedecezana-Sibiu).

De la 15 Ianuarie 1927 – 31 August 1927, am funcționat ca profesor suplinitor la Liceul „Avram Iancu" din Brad. Am suplinit ore la Latină, Fizică şi Psihologie.

La 23 Iulie 1927, m-am cununat în biserica din Crişcior, cu Valeria, fiica învățătorului Confesional şi apoi notar comunal din Crişcior: Ioan Faur şi Elisabeta, născută Toda.

Între 25-26 Iulie 1927, am fost hirotonit diacon şi preot duhovnic de către mitropolitul Dr. Nicolae Bălan, în capela Mitropoliei, din Sibiu.

În 6 August 1927, am fost instalat preot în comuna mea natală: Valea-Bradului, unde am slujit poporenii mei până la 31 August 1930, când m-am mutat prin alegere, ca preot în Arad, în cartierul Şega. Aici am păstorit până în 1939 iunie 1, când am fost mutat ca paroh în Arad – centru, unde am servit până la 31 Martie 1941.

În anul şcolar 1937-1938, am fost profesor suplinitor la catedra de Dogmatică de la Academia de Teologie din Cluj.

În anii şcolari 1938-1948, am fost profesor de Teologie Dogmatică, Apologetică, Mistică (în câţiva ani am predat şi Morala şi Omiletica practică) la Academia de Teologie din Arad. Între 1 Iulie 1947 şi 31 Decembrie 1948, am fost rector al Academiei de Teologie din Arad, când Academia s-a desființat prin legea învăţământului şi contopită cu cea din Cluj.

Între 7. III – 20. VIII, 1945, am fost internat în lagărul

de deținuți politici de la Caracal. Între 6. I. 1949 – 6. I. 1950, am fost deținut și condamnat „pentru nedenunțare"; întemnițat în Arad, Timișoara și Aiud. Am fost scos din învățământul teologic și din bugetul statului „pentru atitudine nedemocratică"(?!). Am rămas preot al Catedralei și al bisericii revenite din Arad, recunoscut iarăși în buget cu 1 Martie 1952, și redactor al calendarului eparhial (Îndrumător) din 1951, până în 1956 (inclusiv).

Între 3-4. IX, 1952 – o nouă deținere. În total – trei percheziții domiciliare și trei arestări.

Am redactat *Calea Mântuirii* în 1935 (20 numere) și în 1943-1947 *Biserica și Școala* în 1939 (VI) – 1947, când s-au sistat. Am colaborat la: Telegraful Român (Sibiu), Revista Teologică (Sibiu), Viața Ilustrată (Sibiu-Cluj), Duh și Adevăr (Timișoara), Lumina Satelor (Sibiu) și la ziarele din Arad.

Lucrări tipărite:

Broșuri de popularizare: *Beția,* Arad 1931; *Icoane alese din viața Ortodoxiei,* Arad 1933; *Drumul Crucii,* în colaborare cu preot F. Codreanu, trei ediții; *Culegeri de rugăciuni și cântări pentru creștinii care merg la mănăstire,* două ediții; *Catehism creștin ortodox* – până în 1958 în patru ediții (43.000 exemplare), *Sfintele Taine,* Sibiu 1946; *Biserica – Împărăția lui Dumnezeu,* Sibiu 1947 (tipărită dar confiscată, neavând se pare aprobarea cenzurii), *Calendarele,* cu tâlcuirea Sărbătorilor 1951 – 1956; gata de tipar: *Despre eretici și eresuri; Parabolele Mântuitorului.*

Studii și lucrări omiletice:

Convertirea creștină, Sibiu 1935; *Critica bisericii Baptiste,* Sibiu 1937; *Dumnezeu și sufletul în poezia română*

contemporană, Cluj 1937; *Teologie şi preoţie,* Arad 1939; *Pocăinţa* (teză de doctorat în teologie), Sibiu 1939; *Paisie şi Paisianismul,* Cluj 1940; *Duhul adevărului,* lucrare premiata de Academia Română, două caiete, Arad 1943 şi *Religia iubirii,* Arad 1946.

Pentru cultul divin:

Antologhion, Arad 1946 (10.000 exemplare); *Carte de rugăciuni,* Arad 1945 – în 50.000 de exemplare (în colaborare cu preot F. Codreanu).

Pentru catehizare am iniţiat şi am redactat, împreună cu preoţii: F. Codreanu, V.Mihuţui, P. Bogdan, D. Tudor şi C. Mureşan, *Programa analitică a religiei în şcoala primară* şi pe baza ei, aprobată de Episcopul Andrei Magieru, s-au tipărit *Manualele de religie* pentru elevii şcolilor primare, cl. I – VII, Arad 1940.

Pentru viitor, dacă-mi ajută Dumnezeu în pregătire: *Spre Tabor,* colecţia de predici în patru volume: *Pregătirea, Curăţirea, Luminarea* şi *Desăvârşirea*[1]; *Religia şi cultura;* şi cu voia lui Dumnezeu: *Calendarul Bisericii cu Vieţile Sfinţilor.* Iar dacă va mai rămâne timp, o nouă ediţie pentru *Duhul Adevărului* şi pentru *Religia Iubirii.*

Preot Ilarion Felea, Arad, mai – iunie 1958[2].

Notă: Părintele Ilarion V. Felea a murit martirizat în închisoarea Aiud, în anul 1961.

---

[1] Lucrarea *Spre Tabor* a văzut lumina tiparului abia în 2007, prin bunăvoinţa fiului acestuia, Ioan Felea.

[2] Extras din Jurnalul Părintelui Ilarion Felea, aflat în manuscris.

Capitolul I

Desăvârşirea sufletului

CE ESTE DESĂVÂRŞIREA

I.

«Umblă în lumina feței Mele şi fii desăvârşit...»
(Fac. 17:1)

Strădania pentru formarea omului duhovnicesc din omul trupesc, începută prin curățire şi continuată prin luminarea sufletului, se încununează şi se încheie prin desăvârşirea sufletului.

După ce am înlăturat **piedicile** din calea îmbunătățirii sufletului: am învins ispitele, am înfrânat poftele şi plăcerile stricăcioase, am smuls spinii patimilor şi ne-am spălat haina sufletului de întinăciunea păcatelor; după ce **ne-am curățit** simțurile trupului, gândurile, mintea şi inima; după ce ne-am întărit voința spre bine şi **ne-am luminat** şi înfrumusețat sufletul prin învățăturile, poruncile şi virtuțile Evangheliei, mai avem de urcat a treia şi ultima treaptă a vieții duhovniceşti: **desăvârşirea**.

Toți oamenii trăim în lumea devenirii, fie în bine, fie în rău. Ne naştem şi ne croim planuri de viață şi forme de voință spre virtute sau spre viciu. Înclinarea liberă către patimile trupeşti produce erorile (amăgirile) şi căderile. Înclinarea liberă către virtuțile sufletului şi trăirea sub conducerea Duhului, în lumina adevărului, produce urcarea pe scara desăvârşirii. Aşa se înțelege de ce unii alegem răul, alții binele; unii alunecă în vicii, alții înaintează în virtute, în deplină libertate de voință (fără libertate s-ar desființa deosebirea dintre bine şi rău, dintre virtute şi viciu).

Încă din cele dintâi veacuri ale Bisericii, creştinii erau împărţiţi în trei grupuri: începători, înaintaţi şi desăvârşiţi. Începătorii erau socotiţi pe treapta curăţirii, înaintaţii erau socotiţi pe treapta a doua, pe treapta luminării, iar desăvârşiţii erau socotiţi creştinii ajunşi pe treapta cea mai înaltă de creştere în viaţa duhovnicească, pe treapta asemănării şi a unirii cu Dumnezeu.

Cele trei trepte ale vieţii duhovniceşti corespund cu cele trei vârste de creştere ale trupului: curăţirea corespunde copilăriei, deoarece atunci începe creştinul creşterea în viaţa religioasă; luminarea corespund cu tinereţea deoarece atunci creştinul creşte în cunoştinţe şi prin ele îşi luminează şi lămureşte viaţa religioasă; desăvârşirea corespunde cu bărbăţia, deoarece atunci creştinul ajunge (care ajunge) cu sufletul la starea deplină a vieţii religioase, la asemănarea şi unirea cu Dumnezeu. Cum creşte trupul, aşa este menit să crească şi sufletul în harul şi cunoştinţa Domnului (2 Petr. 3:18), de la pruncie până la bărbăţie, adică până la plinătatea tuturor însuşirilor, puterilor, virtuţilor şi darurilor sale, până la desăvârşire.

După Sf. Ioan Scărarul, alfabetul începătorilor în viaţa duhovnicească este: ascultarea, postirea, lacrimile, tăcerea, privegherea, osteneala, blândeţea, nepătimirea, bărbăţia, frăţia, mărturisirea, negrăirea de rău; al înaintaţilor este: liniştirea, milostivirea, iubirea de străini, rugăciunea, neiubirea de arginţi, nădejdea şi altele; al celor desăvârşiţi este: dragostea, smerita cugetare, inima curată, stăpânirea patimilor şi a trupului, înstrăinarea de păcat, prietenia îngerilor, strălucirea dumnezeiască[3].

Sf. Isaac Sirul spune că pe treapta întâi a vieţii

[3] Sf. Ioan Scărarul, *Scara*, Cuvântul 26.

duhovniceşti, gândul e pornit spre bine, dar mintea mai are şi gânduri pătimaşe; pe treapta mijlocie sufletul se mişcă între pătimire şi nepătimire, între gândurile cele de-a dreapta şi cele de-a stânga, între lumină şi întuneric; pe treapta a treia sufletul biruieşte ispitele patimilor, trăieşte în nădejdea desăvârşirii, cu gândul la pământul făgăduinței şi iese din lumea aceasta cu inima plină de Dumnezeu, de dorul şi darul desăvârşirii[4].

După Nichita Stithat[5] treapta tainică (mistică) sau desăvârşirea este a celor ce au ajuns la măsura vârstei lui Hristos, care au ajuns la înțelesul tainelor şi adevărurilor Sfintelor Scripturi, care au pătruns în Biserica lui Dumnezeu, în al treilea cer al cunoştinței, unde văd, simt şi gustă din bunătățile tainice şi din odihna fericită a împărăției lui Dumnezeu, împreună cu îngerii.

Totdeauna rămânem îndurerați când vedem oameni înaintați în vârstă, dar cu trupul mic, pipernicit, necrescut după legile firii. Nu mai puțin ne doare starea oamenilor care au crescut cu trupul, şi au rămas în urmă cu sufletul.

Desăvârşirea este creşterea, împlinirea, întărirea, îmbunătățirea şi înfrumusețarea sufletului până la asemănarea în frumusețe, putere, bunătate şi iubire cu Dumnezeu. Când sufletul e bun ca Dumnezeu, iertător ca şi Dumnezeu, curat şi sfânt ca Dumnezeu, atunci spunem că e desăvârşit. Om desăvârşit este acela care a învins patimile înjositoare, care imită pe Dumnezeu şi se aseamănă cu El în iubire, în milostivire, în bunătate, în răbdare, în iertare, în toate virtuțile şi faptele sale[6]. Când sufletul omului se

---

[4] Sf. Isaac Sirul, *Cuvinte ascetice*, Cuvântul 11, ms., p. 59.

[5] Sf. Nichita Stithat, *Suta III*, cap. 44, ms., pp. 71-72.

[6] Sf. Ioan Damaschin, *Filocalia 4*, p. 196.

creşterea în viaţa duhovnicească. Tot desăvârşire este viaţa duhovnicească trăită pe culmile ei luminate de Dumnezeu, e viaţa în Hristos, viaţa în Dumnezeu, **viaţa care nu mai are trebuinţă să fie întregită cu nimic.**

Aşa o lămureşte Clement Alexandrinul: „... desăvârşire o numim pentru că nu are nevoie să fie întregită cu nimic. Ce oare mai lipseşte celui care a cunoscut pe Dumnezeu? Nici nu putem înţelege cum merită să se numească ceva cu adevărat *darul lui Dumnezeu* dacă darul nu este deplin. Deoarece El este desăvârşit, dăruieşte fără îndoială daruri desăvârşite"[9].

Pentru viaţa aceasta se roagă creştinul când strigă către Dumnezeu: „Pace dulce dăruieşte puterilor sufletului meu, cu bucurie desăvârşită pierde mâhnirea mea cea din păcat şi, prin dragostea cea curată către aproapele, fă-mă desăvârşit către dragostea Ta..."[10].

II.

«Desăvârşiţi-vă...»
(2 Cor. 13:4)

Desăvârşirea este scopul evanghelizării; e întruchiparea Bisericii lui Hristos în ucenicii săi; e «**Hristos întru voi**, ... pe care Îl propovăduim noi, sfătuind şi învăţând pe tot omul în toată înţelepciunea, ca să înfăţişăm pe **tot omul desăvârşit în Hristos**» (Col. 1:27-28). Fiecare creştin este menit şi chemat să fie un om desăvârşit **cu**

---

[9] *Pedagogul*, trad. N. I. Ştefănescu, Bucureşti, 1939, pp. 50-51.
[10] Cartea de rugăciuni, ed. 1950, p. 425.

mintea: «Fraților, nu fiți copii la minte, ci cu răutatea fiți prunci, iar **cu mintea fiți desăvârşiți**» (1 Cor. 14:20); desăvârşit în **curățenia** şi în **sfințenia vieții**, a trupului şi a sufletului: «Iubiților să ne curățim pe noi de toată spurcăciunea trupului şi a duhului, desăvârşind sfințenia în frica lui Dumnezeu» (2 Cor. 7:1); desăvârşit **în iubire**, căci iubirea e puterea, „legătura desăvârşirii" (Col. 3:14); desăvârşit în **rugăciune** şi în cererile pe care le cuprindem în rugăciuni: «Aceasta ne şi rugăm: desăvârşirea voastră» (2 Cor. 13:9); desăvârşit în **învățăturile Evangheliei**, că «hrana cea tare este a celor desăvârşiți» (Evr. 5:14) – şi în toată Scriptura - «ca omul lui Dumnezeu să fie desăvârşit, bine pregătit pentru orice lucru bun» (2 Tim. 3:16-17); desăvârşit în toate **virtuțile**: «Desăvârşiți-vă, mângâiați-vă, uniți-vă în cuget, trăiți în pace şi Dumnezeul dragostei şi al păcii va fi cu voi» (2 Cor. 13:11).

Deci **fără păcat**, fiindcă **cine nu păcătuieşte, acela este bărbat desăvârşit** (Iac. 3:2), ajuns la măsura deplinătății lui Hristos, **plin de Dumnezeu** (Efes. 3:19; 4:13). Prin urmare **desăvârşirea este în progres**. Desăvârşirea este „creşterea continuă a vieții spre mai bine". Viața desăvârşită este aceea care nu are nici o limită în progresul desăvârşirii[11].

Sfinții Părinți aseamănă desăvârşirea cu **Scara** pe care a văzut-o Iacob în vis, la Betel; scara dintre pământ şi cer, pe care se suiau şi se coborau îngerii lui Dumnezeu (Fac. 28:12). Desăvârşirea e scara care leagă pământul cu cerul, scara pe care se urcă oamenii la Dumnezeu. Despre îngeri se spune că urcau şi coborau fără oprire. Nici un înger nu

[11] Sf. Grigorie de Nyssa, *Contemplație asupra vieții lui Moise*, tratat despre desăvârşirea în virtute, ms., p. 52.

sta pe scară; toţi erau în continuă mişcare, vrând prin aceasta să ne spună că urcuşul omului spre culmile desăvârşirii trebuie să fie neîncetat, fără oprire, legea desăvârşirii (perfecţiunii) fiind progresul nemărginit (indefinit).

Sf. Ioan Scărarul aseamănă desăvârşirea tot cu o **scară**, cu treizeci de trepte (virtuţi), după numărul celor treizeci de ani din viaţa ascunsă a Mântuitorului. Treptele acestea sunt: lepădarea de sine, nepătimirea, despărţirea de lume, sfânta ascultare, pocăinţa, pomenirea morţii, plânsul, blândeţea (nemânierea), pomenirea păcatelor, negrăirea de rău, tăcerea, înstreinarea de minciună, munca (potrivnica leneviei), înfrânarea pântecelui, curăţenia (casa lui Hristos – potrivnica desfrânării), lupta pentru înfrângerea iubiri de argint, neagoniseala, atenţia la Dumnezeu în cântarea psalmilor, privegherea (contrară somnului), buna îndrăzneală (bărbăţia), lepădarea laudelor (a slavei deşarte), smerenia, blândeţea, smerita cugetare (la frumuseţea fără număr), desluşirea gândurilor (sărăcia sufletului), liniştea sufletului şi a trupului, rugăciunea, desăvârşirea şi învierea sufletului, şi legătura tuturor virtuţilor prin credinţă, nădejde şi dragoste. Scara aceasta leagă cerul cu pământul şi pe om cu Dumnezeu.

Nu este însoţire mai rea decât însoţirea cu sufletul, cu eul propriu nedesăvârşit. Nu este însoţire şi călătorie mai bună decât însoţirea şi călătoria cu sufletul propriu spre culmile desăvârşirii. Acesta e sportul cel mai folositor, cel mai trebuitor, cel mai puţin practicat.

Sufletul desăvârşit este curăţit de toate patimile, este împodobit cu toate virtuţile şi este luminat cu toate darurile lui Dumnezeu. Aşa ni-l descrie Sf. Macarie cal Mare, în

următoarele mult grăitoare şi lămuritoare cuvinte: „Dacă sufletul a ajuns la desăvârşire duhovnicească, a fost curăţit de toate patimile; a fost unit şi amestecat cu Mântuitorul, cu Duhul, în comuniune negrăită, şi s-a învrednicit să fie duh, amestecat cu Duhul; atunci el devine tot lumină, tot ochi, tot spirit, tot bucurie, tot plăcere, tot veselie, tot dragoste, tot îndurare, tot bunătate, tot blândeţe. Căci precum în adâncul mării o piatră este înconjurată de toate părţile de apă, tot astfel şi aceştia sunt uniţi cu Duhul Sfânt în tot chipul şi se fac asemenea lui Hristos. Ei poartă în sine neschimbate virtuţile Duhului şi sunt înlăuntrul lor fără prihană, fără pată şi curaţi"[12].

După Sf. Petru Damaschin, trei sunt stările oamenilor: robi, plătiţi (simbriaşi) şi fii. Robii nu iubesc binele, dar se reţin de la rău de frica pedepselor. Cei plătiţi iubesc binele şi urăsc răul, dar în nădejdea câştigului, a simbriei. Fiii sunt desăvârşiţi: urăsc răul şi socotesc binele ca o datorie morală[13]. Acestora şi tuturora le adresează Sf. Pavel cuvintele: «**Fiţi următori lui Dumnezeu ca nişte fii iubiţi**» (Efes. 5:1).

Un bărbat de stat se opreşte lângă nişte muncitori care ciopleau pietre pentru zidirea unei catedrale. Ca să afle cu ce conştiinţă lucrează ei, întreabă pe unul: „Ce faci?" El răspunde: „Cioplesc pietre..." Întreabă pe al doilea: „Tu ce faci?" „Câştig bani", răspunde el. Întreabă şi pe al treilea: „Dar tu ce faci?" „Lucrez la zidirea unei catedrale..." Unul munceşte ca un robot neînsufleţit, ca o maşină. Al doilea munceşte numai din interes, pentru plată. Abia al treilea vede şi înţelege scopul superior al muncii. Din trei abia unul stă pe o treaptă mai înaltă de conştiinţă a muncii, de

---

[12] Sf. Macarie cel Mare, *Omilii*, p. 124.

[13] Sf. Petru Damaschin, *Cuvinte ascetice*, ms., p. 88.

nostru ruşinea, scârba şi dezgustul faţă de păcat; Dumnezeu aprinde în noi dorinţa mântuirii, dorul după curăţire, după luminare şi desăvârşire. Dumnezeu ne-a pregătit calea mântuirii şi ne dăruieşte **mijloacele** desăvârşirii: Sfânta Evanghelie, Sfânta Biserică şi Sfintele Taine; **Sfânta Evanghelie,** ca să ne înveţe şi să ne lumineze mintea şi inima. **Sfânta Biserică,** să ne împărtăşească cu Iisus Hristos, să continue şi să organizeze lucrarea de mântuire începută de El; **Sfintele Taine,** să ne spele sufletele prin harul Sfântului Duh şi să le sfinţească. Dumnezeu ne-a dat prin Fiul Său, **adevărurile** cele veşnice şi **darurile** cele divine, ca să ne lumineze calea spre mântuire şi desăvârşire; Dumnezeu ne-a dat **poruncile, virtuţile** şi **faptele** cele bune ca să le împlinim; Dumnezeu ne învaţă să ne rugăm: să spunem **rugăciunile,** să simţim bucuria şi binefacerile lor. Dumnezeu ne cheamă la mântuire, desăvârşire şi fericire prin **Cuvântul** Său; El lucrează în noi, El ne atrage gândurile şi inimile spre cer, El **face calea noastră desăvârşită** (Ps. 17:35).

În curăţirea şi în luminarea sufletului, omul creştin face opintiri grele, încearcă strădanii şi nevoinţe ostenitoare, dar nimeni nu ajunge prin sine singur desăvârşit, fără Hristos, fără ajutorul dumnezeiescului har, fără să se lase liber în voia lui Dumnezeu şi să conlucreze cu ea. Pe treapta desăvârşirii omul creştin primeşte din belşug revărsarea darurilor de la Dumnezeu: primeşte viaţa în Hristos, primeşte harul Sfântului Duh şi împărtăşirea cu Trupul şi Sângele Domnului care face din el un mădular viu şi lucrător al Bisericii Sale, care înfrumuseţează, sfinţesc şi desăvârşesc atât cât e cu putinţă viaţa lui. Credinţa aceasta o mărturiseşte încă proorocul David când spune:

«**Dumnezeu ... face calea mea desăvârşită**» (Ps. 17:35). Şi Apostolul Pavel când scrie: «Cu frică şi cutremur desăvârşiţi mântuirea voastră; **căci Dumnezeu este cel ce lucrează întru voi şi ca să voiţi şi ca să săvârşiţi, după a Lui bunăvoinţă**» (Filip. 2:12-13). Mai târziu Sf. Macarie cel Mare se întreabă: „Cine a ajuns vreodată până la treapta cea mai înaltă de desăvârşire şi a gustat şi a trăit înlăuntrul său acea lume? N-am văzut încă nici un om, care să fie creştin desăvârşit şi liber. Dimpotrivă, cineva poate să fie înviorat de har; poate să pătrundă în tainele, în revelaţiile şi în farmecul de plăcere al harului; totuşi, păcatul tot mai sălăşluieşte înlăuntrul său. Aceştia se socot liberi şi desăvârşiţi din pricina harului abundent şi a luminii ce luceşte într-înşii. Având puterea harului, ei cad victima amăgirilor din lipsa de experienţă. Eu însă nu am văzut pe nici unul liber. Şi eu am urcat uneori până pe treapta aceea; de aceea ştiu şi eu din experienţă, că **omul nu este desăvârşit**"[14].

Omul, aşadar, se poate desăvârşi numai cu ajutorul lui Dumnezeu, prin harul Sfintelor Taine, printr-o viaţa trăită în Hristos, în Duhul Sfânt, după Evanghelie, în Biserică. Omul şi Dumnezeu lucrează în mântuire la desăvârşirea sufletului. Desăvârşirea este mai mult har de la Dumnezeu. Omul dă voinţa şi inima; Dumnezeu revarsă harul. De aceea, ocupându-ne de ea, avem să vorbim întâi despre viaţa în Hristos, apoi despre harul lui Dumnezeu, despre împărtăşire şi îndumnezeire, despre Biserică şi Liturghie, despre puterile pe care Dumnezeu le pune la îndemâna omului în scopul înnoirii şi desăvârşirii sufletului său.

---

[14] Sf. Macarie cel Mare, *Omilii*, p. 52.

religiile laudă ostaşul desăvârşit, muncitorul desăvârşit, artistul desăvârşit, învăţătorul desăvârşit. Dar nimic nu este mai de lăudat şi de dorit decât să fii **om creştin desăvârşit,** desăvârşit în bunătate, în credinţă, în smerenie, în omenie, în iubire. „Înaintarea firii spre desăvârşire"[25], „creşterea fiecăruia în desăvârşirea duhovnicească"[26], **este lucrul cel mai însemnat şi partea cea mai bună,** de care a vorbit Mântuitorul (Lc. 10:42).

Omenirea nu va fi mai bună, **nu poate** să fie mai bună (mai civilizată şi mai umană), iubiţi fraţi şi binecuvântaţi creştini, fără să-şi îmbunătăţească – la maximum pe scara desăvârşirii – firea, adică sentimentele şi gândurile, voinţa şi conştiinţa.

Desăvârşirea este primatul sufletului, cea mai sfântă datorie în câmpul vieţii. Să fii om, liber de păcat, să fii curat ca un înger, să fii un suflet plin de lumina harului, să împlineşti **„toată voia lui Dumnezeu"** (Col. 4:12), „să duci o viaţă pe o formă cu a îngerilor"[27] şi a sfinţilor, este cea mai aleasă virtute.

Omul desăvârşit este omul cel mai rar şi cel mai trebuitor; «e crinul din mijlocul spinilor» (Cânt. 2:2). **Pregăteşte-te,** creştine, **pentru întâlnirea cu Domnul** (Amos 4:12). Învoieşte-te ca Dumnezeu să facă viaţa şi calea ta desăvârşită (Ps. 17:35). Progresul spre desăvârşire este lege dumnezeiască în viaţa ta duhovnicească. Supune-te acestei legi şi fă din ea, prin deprindere zilnică, treaptă de înălţare şi scară de întâlnire a sufletului tău cu Dumnezeu în slava Ierusalimului ceresc, unde are sfârşit – în viaţa cea

---

[25] Sf. Grigorie de Nyssa, *Marea Cuvântare Catehetică,* op. cit., p. 55.
[26] Sf. Vasilie cel Mare, *Vechile Rânduieli,* op. cit., p. 309.
[27] Sf. Nicolae Cabasila, *Viaţa în Hristos,* p. 43.

fără de sfârşit – desăvârşirea.

Aprinde în inimile noastre, Dumnezeule, dorința desăvârşirii şi ajută-ne să trăim în fața Ta fără de prihană. Fă, Doamne, calea noastră desăvârşită, ca viața întreagă să lucrăm voia Ta, care este sfințirea, luminarea, desăvârşirea şi mântuirea noastră, în veacul veacurilor netrecute şi nesfârşite.

Capitolul II

Viața în Hristos

Cele trei naşteri

«Naşterea lui Iisus Hristos aşa a fost…»
(Mt. 1:18)

I.

Aşa după cum în apropierea grădinilor simţim parfumul florilor, tot aşa, în apropierea sărbătorilor simţim aerul înviorător al Sfântului Duh. Odată simţim aerul curat, mireasma de sărbătoare a Paştilor şi a Rusaliilor; altădată simţim aerul de sărbătoare a Naşterii Domnului. Colindele şi celelalte datini şi pregătiri de sărbători nu fac altceva decât să facă şi mai simţit parfumul sfânt şi bucuria curată a marelui praznic.

Ce este naşterea şi ce înţelesuri duhovniceşti are ea pentru noi creştinii, astăzi şi totdeauna?

Cuvântul „naştere" însemnează început, ivire sau venire în lume; însemnează ieşirea unei fiinţe din sânul părintesc al altei fiinţe.

În acest înţeles, Iisus Hristos Fiul lui Dumnezeu şi Mântuitorul lumii, a avut trei naşteri. Întâia: naşterea din veşnicie, din sânul Tatălui, ca Dumnezeu, precum mărturisim în Crez: «Care (Domnul nostru) din Tatăl S-a născut mai înainte de toţi vecii»; a doua: naşterea ca Om, în timp şi loc (Vifleem), din Preacurata Fecioară Maria, precum tot în Crez mărturisim: «S-a întrupat din Duhul Sfânt şi din Maria Fecioară şi S-a făcut Om» (art. 2); iar a treia naştere este aceea care se săvârşeşte, ca Miel de jertfă curăţitoare, în Sf. Cuminecătură, la Sf. Liturghie, pe altarele tuturor bisericilor Lui din toată lumea.

Despre naşterea Fiului din fiinţa Tatălui mai înainte de toţi vecii, adică din veşnicie, amintesc mai întâi profeţii Isaia şi Miheia. Isaia scrie aşa: «Prunc s-a născu nouă, Fiu s-a dat nouă...Numele Lui se va chema: Înger de mare sfat, sfetnic minunat, Dumnezeu atotputernic, Părintele veşniciei, Stăpânul păcii...”“ (9:5). Pruncul născut pentru noi „în smerenia omenirii”, Fiul dăruit nouă în ieslea Vifleemului se numeşte Dumnezeu, Părintele veşniciei... el născut ca prunc în timp îşi are începutul în veşnicie, fiind însuşi Părintele veşniciei, Dumnezeu.

Proorocul Miheia scrie aşa: «Şi tu Vifleeme, Efrata, deşi eşti cel mai mic între neamurile lui Iuda, din tine va ieşi Stăpânitor peste Israil, a cărui obârşie este din început, din veşnicie...». Iisus Hristos a fost înainte de Sf. Ioan Botezătorul, deşi S-a născut cu trupul în urma lui. Aşa mărturiseşte însuşi Ioan despre El «înainte de mine a fost» (In. 1:30).

Dar Însuşi Fiul şi Mântuitorul aminteşte în Evanghelie de trei ori despre naşterea, fiinţa sau preexistenţa sa în slava Tatălui, înainte de a veni în lume ca om. Întâi în templul din Ierusalim, când vorbeşte iudeilor despre libertate şi despre adevăr, despre credinţă şi despre păcat, mustrându-i aspru şi numindu-i «fiii diavolului», pentru că fac voia lui şi nu voia lui Dumnezeu. După mustrare le zice: «Amin, amin grăiesc vouă: de va păzi cineva cuvântul Meu, în veac nu va vedea moartea». Atunci iudeii, aprinşi de mânie, i-au răspuns: „Acum am cunoscut că ai drac: Avraam şi proorocii au murit, şi Tu zici: de va păzi cineva cuvântul Meu, în veac nu va gusta moarte. Au doară Tu eşti mai mare decât tatăl nostru Avraam, care a murit? Şi

proorocii au murit. Cine te pretinzi Tu că eşti?” Răspuns-a Iisus: «De mă slăvesc Eu pe Mine Însumi, slava Mea nu-i nimic. Pe mine mă proslăveşte Tatăl Meu, de care voi ziceți că e Dumnezeul vostru; însă voi nu l-ați cunoscut, iar Eu Îl ştiu; şi de aş zice că nu-L ştiu, aş fi mincinos asemenea vouă, dar Îl ştiu şi păzesc cuvântul Lui. **Avraam, părintele vostru a fost bucuros să vadă ziua Mea şi a văzut-o şi s-a bucurat.**» Zis-au atunci iudeii către El: «Nici cincizeci de ani nu ai încă şi **ai văzut pe Avraam**?» Iar Iisus le-a zis: «Adevărul adevărat vă grăiesc: **Eu sunt dinainte de a se fi născut Avraam**» (In. 8:51-58).

Altădată Mântuitorul pune fariseilor întrebarea: «Ce socotiți voi despre Hristos, Mesia, al cui fiu este El?» «Al lui David», au răspuns ei. «Atunci David, cu Duhul cum îl numeşte Domn, zicând (Ps.109:1): Zis-a **Domnul Domnului** meu: şezi de-a dreapta Mea, până voi pune pe vrăjmaşii tăi aşternut picioarelor Tale? **Deci, dacă David îl numeşte pe El Domn, atunci cum este Fiul lui?**» La întrebarea aceasta fariseii au rămas încuiați şi înghețați şi nu i-au mai putut da nici un răspuns (Mt. 22:41-46). Au fost bătuți cu o profeție care le-a oprit şi graiul şi gândirea.

A treia oară vorbeşte Mântuitorul de preexistența Sa înainte de prooroci, de patriarhi şi de lume, în rugăciunea Sa de la Cina cea de taină, când îşi înalță privirea şi inima către Tatăl şi-I zice: «Eu Te-am proslăvit pe pământ: lucrul ce mi-ai dat să-l fac, l-am făcut; acum **proslăveşte-mă** şi Tu, Părinte, la Tine însuți, **cu slava pe care am avut-o la Tine înainte de a fi lumea**» (In. 17:4-5). Lumea a început, s-a născut, prin creațiune, prin facere: «La început a făcut Dumnezeu cerul şi pământul» (Fac. 1:1). Înainte de lume a

existat numai Dumnezeu: Tatăl, Fiul şi Duhul Sfânt. La începutul lumii, Fiul exista, Îşi avea ființa, naşterea din Tatăl, din veşnicie, precum e scris: «La început era Cuvântul şi Cuvântul era la Dumnezeu şi **Dumnezeu era Cuvântul**. Acesta **era** (exista, îşi avea ființa) la început la Dumnezeu. Toate printr-Însul s-au făcut..." (In. 1:1-3); Fiul e «strălucirea slavei şi chipul ființei lui Dumnezeu» (Evr. 1:3). În El vedem pe Dumnezeu, **chipul** lui Dumnezeu Cel nevăzut. (Rom. 9:5; Evr. 1:12-19; Fil. 2:6-11). Viața pe care o are Tatăl o are şi Fiul; «căci precum Tatăl are viață în Sine, aşa a dat şi Fiului să aibă viață în Sine" (In. 5:26).

Aceasta este întâia naştere a Fiului. Ca nici un alt om, Iisus Hristos nu a fost numai proorocit, prevestit cu toată viața şi lucrarea Sa mântuitoare, dar a fost şi preexistent lumii, oamenilor şi îngerilor; Şi-a avut ființa, numele şi puterea mai înainte şi mai presus de toți oamenii şi de toți îngerii. «Căci căruia dintre îngeri i-a zis Dumnezeu vreodată: **Fiul Meu eşti Tu, Eu astăzi** (înseamnă din veşnicie) **Te-am născut**; şi iarăşi: **Eu îi voi fi lui Tată şi El îmi va fi Mie Fiu?** Şi iarăşi, când aduce în lume pe **Cel întâi născut**, El zice: Şi să se închine Lui toți îngerii lui Dumnezeu..., iar către Fiul (zice): **Scaunul Tău, Dumnezeule, în veacul veacului**... » (Evr. 1:4-8).

A doua naştere a Fiului este cea din Sfânta Fecioară, în Vifleem, iar a treia naştere e cea din Sf. Cuminecătură, în toate bisericile Lui de pe fața pământului. Prin întâia naştere, El ne arată că este de-o-ființă cu Tatăl şi cu Duhul Sfânt **ca Dumnezeu**; prin a doua naştere că e deoființă cu Sfânta Fecioară **ca Om** şi prin a treia naştere că este, devine oarecum deoființă cu noi, ca Răscumpărător şi Mântuitor,

prin jertfa Sfintei Cuminecături.

Prin aceste trei naşteri, Dumnezeu face cu putinţă descoperirea şi dăruirea Sa omului. Acest înţeles îl are pentru noi creştinii dreptmăritori, naşterea Domnului Hristos. «Naşterea lui Iisus Hristos **aşa a fost**..." (Mt. 1:8). Şi **aşa este**... El S-a născut o dată ca Dumnezeu, înainte de veci; o dată ca Om în Vifleem, din Fecioara Maria, şi se naşte mereu în Sf. Cuminecătură, Acelaşi în veci, cu Trupul şi cu Sângele Său – Om şi Dumnezeu – ca să ne împărtăşim cu El, să ne unim cu El, să creştem cu El, să trăim cu El. «Cel ce mănâncă trupul Meu şi bea sângele Meu are viaţă veşnică şi Eu îl voi învia pe El în ziua cea de Apoi; căci trupul Meu este cu adevărat mâncare şi sângele Meu cu adevărat băutură este. Cel ce mănâncă trupul Meu şi bea sângele Meu, rămâne în Mine şi **Eu în el**..." (In. 6:54-56). Ne cuminecăm şi ne unim cu El ca să creştem cu El, în El, până la asemănarea cu El, până ce vom putea zice ca şi Apostolul: «Nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăieşte în mine..." (Gal. 2:20); Hristos cu bunătatea, cu sfinţenia, cu viaţa, cu Dumnezeirea Sa.

II.

Privit în lumina Evangheliei, omul încă are trei naşteri; întâia: naşterea cu trupul din sânul părintesc al mamei; a doua: naşterea din nou, cu sufletul, din apă şi din Duh, în taina Sfântului Botez, şi a treia: naşterea sau renaşterea în taina pocăinţei, care este înnoirea continuă a Botezului, înnoirea chipului lui Hristos în creştinul botezat.

Prin cele trei naşteri ale Fiului, Dumnezeu coboară pe pământ şi face cu putinţă unirea Lui cu omul; prin cele trei naşteri ale omului, creştinul se ridică la Dumnezeu, ca să se mântuiască, să se înduhovnicească şi îndumnezeiască; să participe la viaţa divină.

Din aceste gânduri despre naşterea Domnului şi a omului, fiecare creştin este dator să-şi însemneze mai ales două încheieri. Mai întâi să ştie că Hristos nu Se naşte numai în Vifleem, ci Se naşte şi în fiecare suflet, ca să trăiască în noi, viu şi lucrător. Aşa se înţelege de ce Biserica ne cheamă neîncetat la pocăinţă şi la Sf. Împărtăşanie. A doua, să înţelegem că fiecare creştin poate şi e dator, prin voinţa sa, prin munca sa, să dea **prilej** lui Hristos să Se nască tainic în inima sa şi în Sf. Cuminecătură, la Sf. Liturghie.

În Sfânta Cuminecătură, ca şi în Vifleem, prin mijlocirea Sfântului Duh, Hristos Se naşte din nou, ca să ne împărtăşim cu El. Locul Vifleemului şi al Fecioarei, îl are acum Biserica şi făina – dă prescura, **darul** pe care tu, creştine, îl aduci la biserică din rodul muncii tale! Din făina şi din prescura aceasta se scoate în altar **agneţul, mielul** lui Dumnezeu, partea de jertfă, care prin rugăciune şi prin umbrirea Sfântului Duh, ca şi în sânul Sf. Fecioare, se preface în Trupul şi Sângele Domnului.

De aceea nu trebuie să existe creştin dreptcredincios care să nu se împărtăşească în fiecare an – ca să Se nască şi să învie Hristos Domnul în el; şi de aceea nu trebuie să existe creştin dreptcredincios, care să nu aducă în dar, la Sf. Biserică, din munca lui, în fiecare an, cel puţin o mână de făină pentru prescuri, ca să poată avea fiecare nu numai har

şi sfinţire de la Dumnezeu, dar şi mulţumire şi mângâiere, ca să poată zice: şi în darul meu şi-a găsit Hristos sălaş, şi în prescura făcută din munca mea, din făina mea s-a adus **sfânta jertfă**, s-a slujit Sf. Cuminecătură.

Bătrânii şi părinţii noştri nu cunoşteau multă carte, dar ştiau să spună că „grâul este obrazul lui Hristos" şi mai ştiau săptămână de săptămână să dăruiască din mult-puţinul lor făină pentru prescuri şi prescuri pentru Sfânta Liturghie.

Aşa se cuvine să înţelegem cele trei naşteri ale Mântuitorului şi ale omului, şi în lumina lor să ne pregătim inimile de sărbătoare şi de mântuire, prin darurile pe care le aducem la sfântul altar, dintre care cel dintâi şi cel mai de preţ trebuie să fie sufletul nostru, în care să facem loc curat, biserică sfântă, în care să Se nască şi să crească Iisus Hristos Domnul, **până la starea bărbatului desăvârşit** (Efes. 4:13).

VIŢA ŞI MLĂDIŢELE

«Eu sunt viţa, voi sunteţi mlădiţele...»
(In. 15:5)

Când privim în zare un răsărit sau un apus de soare, când ascultăm primăvara ciripitul păsărilor, când vedem lanurile de grâu cum se leagănă vara în bătaia vânturilor, când urmărim seara de pe ţărm valurile mării, sau contemplăm de pe câmpie măreţia munţilor, îmbrăcaţi în haina pădurilor de brazi, cu văile, poienile, dumbrăvile, pajiştile şi izvoarele lor; când admirăm o lucrare de artă, o catedrală de pildă care întruchipează toate artele, când ascultăm în

pioasă reculegere o poezie, o cântare sau o muzică religioasă, care ne vrăjeşte, ne încântă şi ne înviorează; când sărbătorim încununarea unei munci grele şi îndelungate, a unor suferinţi şi biruinţi mari, în viaţa de familie sau în viaţa de stat – atunci inima noastră vibrează, se umple de bucurie, se desfătează. Spunem că trăim atunci viaţa în adâncurile ei, în tainele, în icoanele şi priveliştile ei, frumoase, sublime, minunate, divine. Trăim atunci clipe în care **simţim** puterea pe care o cuprinde în sine frumosul, binele, adevărul, într-un cuvânt, simţim **divinul.**

Viaţa întreagă, nu doreşte omul mai mult şi nici nu-l fericeşte şi linişteşte altceva mai plăcut, decât acele clipe de reculegere, de încântare, de mulţumire neprihănită; când i se descoperă şi i se arată în privire, în urechi şi în inimă frumosul, binele, adevărul, adică tot ce este mai încântător, tot ce este desăvârşit, tot ce este dumnezeiesc. Nu avem ţinte mai dorite pe pământ, decât să ne bucurăm de astfel de clipe fericite, de prilejuri binecuvântate în care sufletul vibrează mai adânc în atingerile lui tainice cu tot ce este frumos, bun, adevărat, sublim, divin...

Despre tot ce este desăvârşit spunem că este dumnezeiesc: dumnezeiesc de bun, dumnezeiesc de frumos, minunat, divin...

Iisus Hristos descoperă divinul, dezvăluie dumnezeirea în suflet şi desăvârşirea în viaţa religioasă şi morală. Tot ce ne descoperă Iisus Hristos este dumnezeiesc de frumos, de bine, de adevărat. Viaţa lui este dumnezeiască, Evanghelia Lui este dumnezeiască, jertfa şi învierea şi înălţarea Lui sunt dumnezeieşti.

Pentru creştini, desăvârşirea şi dumnezeirea este

viață tainică în **Iisus Hristos** (cuvânt drag mai ales Sfântului Apostol Pavel, care îl foloseşte în scrierile sale nu mai puțin de 164 ori). În Iisus Hristos S-a descoperit şi S-a arătat Dumnezeu. El este chipul ființei lui Dumnezeu cel viu (Evr. 1:1-3). În Iisus Hristos locuieşte toată deplinătatea Dumnezeirii trupeşte (Col. 2:9); în El sunt ascunse toate vistieriile înțelepciunii şi ale cunoştinței (Col. 2:3), ale filosofiei şi ale ştiinței; toate virtuțile, toate puterile, toate desăvârşirile Dumnezeirii: toată bunătatea, toată dreptatea, toată iubirea, toată sfințenia. El este modelul tuturor virtuților, icoana vie a tuturor desăvârşirilor; el este viața: «Eu sunt **viața**...» (In. 11:25; 14:6) – viața de model, viață dumnezeiască, viață în toată puterea, frumusețea, plinătatea, desăvârşirea, nemurirea şi dumnezeirea ei.

Viața aceasta de model întipărită, sădită în noi de la naştere, în Sf. Botez, sunt datori să o descopere şi să o trăiască toți creştinii: «Viața lui Iisus să se arate în trupul nostru cel muritor» (2 Cor. 4:11). Aici e tot programul, tot planul şi idealul creştin: viața spre Hristos, viața în Hristos, viața cu Hristos; viața lui Hristos în viața noastră, sufletul lui Hristos în sufletul nostru, mintea lui Hristos în mintea noastră, inima lui Hristos în inima noastră, privirea lui Hristos în ochii noştri, ascultarea lui Hristos în urechile noastre, graiul lui Hristos în graiul nostru, mâinile lui Hristos în mâinile noastre, picioarele lui Hristos în picioarele noastre, trupul lui Hristos în trupul nostru, sângele lui Hristos în sângele nostru.

Ca învățătura aceasta să fie cât mai simplă şi mai uşor de înțeles, Mântuitorul o cuprinde în tâlcul parabolei cu vița şi mlădițele: «Rămâneți **în Mine şi Eu în voi**. Precum

mlădița nu poate să aducă roadă de la sine, dacă nu rămâne în viță, tot aşa nici voi nu veți rămânea în **Mine**. Eu sunt vița, voi sunteți mlădițele. Cine rămâne **în Mine şi Eu în el**, acela aduce roadă multă, căci fără de Mine nu puteți face nimic. Dacă cineva nu rămâne în mine, se scoate afară ca o mlădiță şi se usucă şi o adună şi în foc o aruncă... Precum M-a iubit pe Mine Tatăl şi Eu v-am iubit pe voi; Rămâneți în dragostea Mea» (In. 15:4-6, 9).

Ce tâlc are pilda aceasta? Întâi înțelegem din ea ce însemnătate mare au cuvintele «în Mine», adică **în Hristos**. În trei versete (4-6) ele se repetă de patru ori, iar în toată Evanghelia de nenumărate ori. În aceleaşi versuri se cuprind şi cuvintele «Eu (Hristos) în voi» şi «Eu (Hristos) în El», cuvinte care cheamă să trăim în Hristos, ca şi El să trăiască în noi.

Al doilea, înțelegem că Iisus Hristos e vița; ucenicii Lui, creştinii, sunt mlădițele altoite în El, mlădițele lui Hristos. Tu, creştine, prin Sf. Botez, eşti o mlădiță altoită în Hristos. După cum pomul sălbatic, altoit prin mlădițe nobile, dă roade bune, tot aşa omul firesc, altoit în Hristos, în buciumul viței, va da roadele cele bune ale buciumului.

Mlădițele care țin legătura de viață **prin sevă** sunt vii şi rodnice; primesc şi vădesc viața cu toate însuşirile ei. Creştinii care țin legătura de viață cu Hristos Domnul prin iubire, care e legătura desăvârşirii (Col. 3:14), prin credință şi har sunt vii; primesc de la El seva şi însuşirile, puterile, desăvârşirile (atributele) Dumnezeirii Lui; rodesc şi vădesc bunătatea, blândețea, iubirea şi sfințenia Lui şi prin aceasta îşi adeveresc numele de creştini buni, virtutea de creştini vii, creştini rodnici, creştini adevărați. Mlădițele care rup

legătura de viață cu vița, pier; devin uscate și moarte. Creştinii care nu mai țin legătura de viață cu Iisus Hristos se veştejesc şi pier, trăiesc, dar sunt morți (Apoc. 3:1); sunt vii cu trupul, dar sunt morți cu sufletul; ca oameni trăiesc, dar ca creştini sunt morți...

Iisus Hristos face legătura între Creator şi creatură, între cer şi pământ, între Dumnezeu şi om, între vreme şi veşnicie. Cine rupe legătura aceasta, dintre om şi Dumnezeu, rupe mlădița de buciumul viței, desparte pe om de Dumnezeu,... face o crimă de moarte.

Acesta este înțelesul duhovnicesc, tâlcul adânc al pildei Mântuitorului cu vița şi mlădițele, precum şi înțelesul cuvintelor: «Câți în Hristos v-ați botezat, în Hristos v-ați şi îmbrăcat" (Gal 1:27). Cine îmbracă ceva, simte ce îmbracă; cine îmbracă pe Hristos, în Sf. Botez, acela simte pe Hristos şi trăieşte cu El. «Eu în voi şi voi în Mine" (In. 15:4). «Eu în ei şi Tu în Mine" (In. 17:23), precum aşa de frumos şi duios El Însuşi S-a rugat pentru noi.

Vestea despre nevoințele şi virtuțile Sf. Antonie cel Mare ajunsese până la urechile împăraților care, uimiți de înțelepciunea lui, îi trimit scrisori, cu rugămintea să le răspundă. „Nu vă minunați că ne scrie împăratul, vorbea Antonie, cu smerenie, călugărilor – că om este şi el, ci minunați-vă mai ales că Dumnezeu ne-a grăit prin Fiul Său"[28].

Minunați-vă, iubiți frați şi binecuvântați creştini, că Dumnezeu ne grăieşte prin Fiul Său iubit, prin Mântuitorul Hristos, prin virtuțile şi desăvârşirile Lui. Minunați-vă, că

[28] *Viețile Sfinților*, prelucrate de Al. Lascarov- Moldoveanu, I, p. 218.

Iisus Hristos ne-a descoperit viața dumnezeiască, viața în toată frumusețea și plinătatea ei nemuritoare. Minunați-vă, că Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu ne învață prin viața și Evanghelia Sa, calea spre înnoirea și desăvârșirea omului. Minunați-vă, că Iisus Hristos scoate viața omului din robia simțurilor și-i îndreaptă ochii și inima înăuntru, spre lumină, spre iubire, spre Dumnezeu. Minunați-vă, că Iisus Hristos ne face să înțelegem taina, puterea și stăpânirea sufletului în trup; că El ne dezvăluie menirea omului și scopul vieții fericite, care e desăvârșirea și unirea în iubire cu Dumnezeu; că El ne arată cum desăvârșirea este iubire și jertfă, rugăciune din inimă curată, sfințenie și har de la Dumnezeu, împlinirea sfaturilor și poruncilor evanghelice, Cruce și înviere. Minunați-vă, că unde e Hristos, acolo e Evanghelia, acolo e Biserica, acolo e harul, acolo e sfințenia, acolo e desăvârșirea... Minunați-vă, că Viața Lui servește de model; și nu numai atât, ci **El Însuși ne duce la desăvârșire** (1 Petr. 5:10) pentru că El Însuși – ca vița seva sa în mlădițe – ne dăruiește viața Lui, bunătatea Lui, sfințenia Lui, iubirea Lui, desăvârșirea Lui dumnezeiască. Minunați-vă și dați-vă seama că nu aveți datorie mai mare decât să descoperiți, să dezvăluiți în voi pe Iisus Hristos, cu chipul și desăvârșirile lui dumnezeiești, așa după cum L-a descoperit în viața sa cea nouă, după Botez, marele Apostol Pavel, când **Dumnezeu m-a chemat să descopere pe Fiul Său în mine** (Gal. 1:15-16). Mlădița să descopere bunătatea viței, creștinul pe Iisus Hristos, știind că **tot omul** e dator **să se înfățișeze desăvârșit în Iisus Hristos** (Col. 1:28); desăvârșit în dragostea Lui, în paza cuvintelor și a poruncilor Lui. Sf. Ioan Apostolul și Evanghelistul scrie: «Cel ce zice:

L-am cunoscut pe Hristos-Dumnezeu, dar poruncile Lui nu le păzeşte, mincinos este şi în el nu este adevărul. Iar cine păzeşte cuvântul Lui, în acela, cu adevărat, dragostea lui Dumnezeu este desăvârşită. După aceasta cunoaştem că suntem **în El. Cine zice că rămâne în El, dator este precum Acela a umblat, şi el aşa să umble**" (1 In. 2:4-6).

Aşa să umblaţi şi aşa să petreceţi viaţa creştini, ca viaţa lui Iisus cu desăvârşirile ei, să se arate în viaţa noastră, ca icoana Lui în chipul crucii. Aşa ne cere, aşa ne doreşte El: Rămâneţi în Mine, rămâneţi în dragostea Mea!... Uniţi cu Mine, ca mlădiţele cu buciumul viţei...

Creştinul desăvârşit este mlădiţa lui Hristos, un mic hristos. Toţi oamenii sunt chemaţi să fie desăvârşiţi, hristoşi; să descopere în ei pe Hristos Cel adevărat. Despre ei şi pentru ei s-au scris cuvintele din Psalmul 104:15:«Nu vă atingeţi de hristoşii (unşii) Mei şi nu faceţi rău proorocilor mei!...»

Dă, Doamne, ca între noi şi Tine, şi între noi toţi, să fie aceeaşi legătură, aceeaşi sevă dătătoare de viaţă, curată şi sfântă, ca între viţă şi mlădiţe. Descoperă-Te în noi, Doamne!... Lucrează în noi, Doamne, însuşirile, virtuţile, dumnezeieştile Tale desăvârşiri:

«Doamne, Doamne, caută din cer şi vezi, şi cercetează via aceasta pe care a sădit-o dreapta Ta, şi o desăvârşeşte pe ea» (Ps. 79:14-15).

MĂSLINUL ŞI ALUATUL

«De este pârga (de făină) sfântă, şi frământătura este sfântă; şi dacă rădăcina este sfântă şi ramurile sunt la fel»
(Rom. 11:16)

Din parabola despre viţă şi mlădiţe am înţeles că creştinii sunt mlădiţele lui Hristos, trăiesc în legătură de viaţă şi de iubire cu Hristos. Tu, creştine, frate şi soră, eşti o mlădiţă a lui Hristos; trăieşti şi te înnoieşti neîncetat prin Hristos. Vrei har mai mare decât acesta?...

Se pare că vrând să tâlcuiască parabola Mântuitorului despre viţa şi mlădiţele, Sf. Pavel scrie Romanilor: «De este pârga (de făină) sfântă, şi frământătura este sfântă; şi dacă rădăcina este sfântă, şi ramurile sunt la fel. Iar dacă unele din ramuri au fost frânte şi tu, care erai măslin sălbatic, ai fost altoit în locul lor şi părtaş te-ai făcut rădăcinii şi sucului măslinului, nu te mândri faţă de ramuri. Iar dacă te mândreşti, (bagă de seamă) că nu tu ţii rădăcina, ci rădăcina pe tine. Dar vei zice: Ramurile au fost tăiate, ca să fiu altoit eu. Prea bine! Din pricina necredinţei au fost tăiate, iar tu stai prin credinţă. Nu te îngâmfa, ci teme-te; că dacă Dumnezeu nu a cruţat ramurile fireşti, nici pe tine nu te va cruţa. Vezi, deci, bunătatea şi asprimea lui Dumnezeu: asprimea Lui cu cei ce au căzut, iar către tine bunătatea, dacă vei rămâne în bunătate, altfel tăiat vei fi şi tu. Dar şi aceia, de nu vor stărui în necredinţă, vor fi altoiţi; căci puternic este Dumnezeu să-i altoiască iarăşi. Căci dacă tu ai

fost tăiat din măslinul cel din fire sălbatic şi împotriva firii ai fost altoit în măslin bun, cu atât mai vârtos aceştia, care sunt după fire, vor fi altoiţi chiar în măslinul lor» (Rom. 11:16-24).

Cu o parabolă mai dezvoltată se tâlcuieşte şi se lămureşte altă parabolă. Dacă aluatul e sfânt, şi frământătura cu el e sfântă; dacă rădăcina pomului e sfântă, şi ramurile lui sunt sfinte. Cine este pârga de făină, aluatul cel sfânt, şi cine este măslinul cu rădăcina cea sfântă? E tot buciumul viţei: Iisus Hristos Mântuitorul, care dă hrana, seva de viaţă ramurilor, ucenicilor şi urmaşilor Lui. Cine sunt ramurile tăiate ale măslinului şi cine sunt ramurile cele altoite ale măslinului? Ramurile tăiate şi rupte sunt iudeii care s-au lepădat de Mesia Cel profeţit şi întrupat în persoana Domnului Iisus Hristos, iar ramurile altoite în locul lor sunt păgânii creştinaţi şi botezaţi (romanii). Aceştia, prin credinţa lor în Hristos Dumnezeu, s-au făcut una cu Hristos, părtaşi la mustul care se ridică din rădăcina măslinului Hristos, în care s-au altoit prin Sf. Botez. Altoirea ceasta în Hristos, tainică şi sfântă, nu trebuie să fie pricină de mândrie pentru creştini, pentru că nu ramurile hrănesc rădăcina, ci ramurile trăiesc prin rădăcină. Nu tu ţii rădăcina de viaţă cu Hristos, ci Hristos cu seva lui de viaţă te ţine şi te hrăneşte pe tine. De aceea, altoirea ta în Iisus Hristos trebuie să fie pricină de smerenie, de temere şi de credinţă. De ce?... Pentru că Dumnezeu e bun cu cei buni, dar şi drept, aspru cu cei răi. Dumnezeu nu a cruţat ramurile cele fireşti ale măslinului, adică pe iudeii care au fost îngrijiţi, hrăniţi şi crescuţi de El, prin descoperirile şi proorociile Vechiului Testament. Când au ajuns

viața lui Hristos în noi? Ceva din credința și din iubirea Lui?... Din smerenia și din blândețea Lui?... Din bunătatea și din sfințenia, din firea Lui?... Ca să putem mărturisi cu Sf. Pavel: «De acum nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăiește în mine...» (Gal. 2:20).

Dacă Hristos trăiește în noi, nu lasă ochiul să privească cu vicleșug, nici mâna să fure munca altuia, nici gura să înjure, nici inima să se stăpânească de pofte și de patimi nelegiuite. Dacă Hristos e viu și trăiește în noi, facem numai ce ar face Hristos. De aceea, în noi toți, dacă suntem creștini adevărați, trebuie să fie și să lucreze aceeași sevă, dătătoare de viață, ca și în viță și în mlădițe, ca și în rădăcină și în ramuri, aceeași minte, aceeași voință, același suflet, aceeași inimă, același aluat sufletesc, ca și în cei dintâi creștini (FA. 4:32): mintea lui Hristos, voința lui Hristos, sufletul lui Hristos, sângele lui Hristos, trupul lui Hristos, inima lui Hristos, viața lui Hristos. Dacă Iisus Hristos nu trăiește aievea în noi, cu virtuțile și dumnezeieștile sale desăvârșiri, atunci lipsește dintre noi frăția, prietenia, iubirea și peste tot viața creștină; atunci se înrădăcinează între oameni tirania, mânia, pizma, necredința, fărădelegea, ura, păcatul sub toate formele lui, și moartea.

Fă-Te, Doamne, în inimile noastre de măslini sălbateci aluatul cel sfânt care dospește toată frământătura sufletelor noastre și rădăcina cea sfântă, din care să se întărească și să crească altoiți în tine, toți creștinii și toți oamenii.

MOARTEA, NAŞTEREA ŞI CREŞTEREA ÎN HRISTOS

I.

«Ţinând adevărul în dragoste, să creştem în toate întru El, care este capul, Hristos» (Efes. 4:15)

Din parabolele despre viţă şi mlădiţe şi despre măslin şi ramuri am învăţat că noi, creştinii, trăim în legătură de viaţă morală cu Hristos ca mlădiţele cu viţa şi ca ramurile cu măslinul. Am mai înţeles că creştinul e chemat să fie un alt hristos, un mic hristos, un om care se aseamănă cu Hristos la minte şi la voinţă, în gândire şi în viaţă, în iubire şi în sfinţenie, în bunătate şi peste tot în virtute. Aceasta este şi aşa este **viaţa în Hristos**, viaţa cu Hristos, viaţa prin Hristos, **viaţa creştină**, chipul unei vieţuiri dumnezeieşti.

Iisus Hristos ne-a învăţat şi ne-a arătat cum se trăieşte în trup omenesc o viaţă dumnezeiască. Viaţa în Hristos este chipul vieţuirii dumnezeieşti. Pentru creştini, viaţa dumnezeiască începe în Sf. Botez. Viaţa omenească îşi are începutul prin naştere[29], urmată de patimi şi moarte. Viaţa dumnezeiască îşi are începutul în naşterea de Sus, adică în moartea păcatului, urmată de naşterea şi creşterea în Hristos. Creştinismul este religia prin care se înfăptuieşte creaţia din nou a lumii, naşterea din nou a omului, renaşterea, adică moartea, altoirea, naşterea, creşterea şi desăvârşirea cu Hristos, în Hristos.

După învăţătura creştină, Botezul este moartea şi învierea cu Hristos, adică moartea şi îngroparea trupului

[29] Sf. Dionisie Areopagitul, *Ierarhia*, op. cit., p. 102.

păcatului din firea omului, urmată de învierea la viața cea nouă, la viața cea dumnezeiască. «Au nu știți, scrie Sf. Pavel, că toți câți în Hristos ne-am botezat, în moartea lui ne-am botezat? Ne-am îngropat împreună cu El, în moarte, prin botez, ca precum Hristos S-a sculat din morți, prin mărirea Tatălui, așa și noi **întru înnoirea vieții să umblăm**. Căci dacă ne-am făcut cu El o singură tulpină, părtași vom fi și învierii Lui, bine știind că omul nostru cel vechi s-a răstignit împreună cu El, ca să se nimicească trupul păcatului, să nu mai fim robii păcatului. Pentru că cine a murit, este slobod de păcat. Iar dacă am murit împreună cu Hristos, credem că vom și viețui împreună cu el, știind că Hristos, după ce a înviat, nu mai moare, că moartea nu-L mai stăpânește. Căci moartea îndurată de El a fost moartea păcatului, odată pentru totdeauna; iar viața pe care o trăiește El, o trăiește lui Dumnezeu. Așa și voi, **socotiți-vă că sunteți morți păcatului și vii lui Dumnezeu în Iisus Hristos, Domnul nostru**» (Rom. 6:3-11).

Un fapt se pare ciudat, dar e adevărat: viața creștină se naște din moarte. **Viața în Hristos se naște** în Sf. Botez, **prin moartea trupului păcatului**. Păcatul este în om ca în al doilea trup, ca o umbră a trupului, însă nu dinafară, ci dinăuntru. Acest trup, adică ființa păcatului, prin botez se îngroapă, se nimicește, se stinge, moare ca umbra în fața soarelui, pentru a se înlocui cu un trup nou, de lumină, cu trupul sfințeniei, cu viața cea nouă, cu omul cel nou, cu sfințenia harului, cu Hristos. Asta înseamnă moartea și învierea cu Hristos, despre care vorbește Sf. Pavel: moartea păcatului și nașterea din nou (renașterea) **fără de păcat**; răstignirea și moartea firii stricăcioase, pentru viața **în**

Hristos.

Tâlcuind pe Sf. Pavel (la Rom. 6), Sf. Ioan Gură de Aur spune că **„a muri păcatului"** înseamnează a nu mai asculta de păcat, înseamnează **„a-i tăia vinele şi întreaga putere"**. Cea dintâi tăiere a vinelor păcatului o săvârşeşte Sf. Botez, după cum ne-o spune acelaşi sfânt părinte şi mare tâlcuitor al Sf. Pavel: „Aceasta a făcut-o odată Botezul ce l-am primit, când am murit cu păcatul de până atunci, iar **după Botez trebuie ca zelul nostru să-l omoare de câte ori ni s-ar înfăţişa şi**, ori de câte ori ne-ar porunci să-l facem, **noi să rămânem nemişcaţi, ca morţii"**[30]. Aceasta e viaţa creştină, trăirea cu Hristos.

După moartea păcatului, în viaţa duhovnicească, urmează învierea sufletului, înnoirea şi desăvârşirea vieţii noastre prin Hristos. În Sf. Botez, Iisus Hristos Se îngroapă în noi, ca într-un mormânt, ca să învieze, înviindu-ne şi pe noi, spune Sf. Simeon Noul Cuvântător de Dumnezeu. Hristos a pironit păcatele lumii pe cruce, apoi a înviat şi S-a înălţat la cer. Aşa şi noi **ieşim** din mormântul pocăinţei şi **din lumea păcatului, înviem, ne naştem din nou prin El**, care pătrunde şi odihneşte în sufletele noastre, le înviază şi le arată slava învierii Lui. Deci **învierea lui Hristos a noastră este.** Unite cu El, sufletele noastre **se înnoiesc**, înviază la o nouă cunoştinţă, la o nouă vedere, la o nouă simţire, la o nouă viaţă. Cei mai mulţi, spune acelaşi sfânt, învierea lui Hristos o cred, însă puţini o văd, puţini o trăiesc.

---

[30] Sf. Ioan Gură de Aur, *Comentarii la Romani*, trad. Arhim. Th. Athanasiu, 1906.

Duhul Sfânt ne spune (în rugăciune): „Învierea lui Hristos văzând...". Văzând în noi învierea lui Hristos, înviem şi noi. Învierea Lui ne înviază şi pe noi, vii ne face din morţi, ne face să-L vedem cum creşte în noi viu şi nemuritor, cu darurile şi desăvârşirile ei, şi cum luminează în noi fulgerele nestricăciunii şi ale Dumnezeirii Lui. Aceasta e taina vieţii şi a credinţei noastre, pe care cei necredincioşi sau puţin credincioşi nu o pot vedea[31].

Aşadar să nu uităm niciodată că în viaţa creştină după **moarte** urmează învierea, **naşterea** în Duhul cel Sfânt, iar după naştere urmează **creşterea.** După naşterea spirituală din Sf. Botez, urmează creşterea spirituală în harul, în viaţa şi în virtuţile Domnului; **creşterea omului nou** în dumnezeieştile desăvârşiri: în bunătate, în înţelepciune, în smerenie, în dreptate, în iubire, în sfinţenie, în toate «**câte sunt adevărate, câte sunt cinstite, câte sunt drepte, câte sunt curate, câte sunt iubite, câte sunt cu nume bun**» (Filip. 3:8) – după cum este firească şi trebuitoare omului creştin creşterea duhovnicească în virtute şi har.

Creşterea trupului aduce cu sine şi pretinde creşterea sufletului. Creşterea puterilor trupeşti poate să devină chiar primejdioasă, monstruoasă, stricăcioasă (deformantă), atunci când se face în paguba puterilor şi a desăvârşirilor sufleteşti. Aşa se înţelege de ce sfinţii Apostoli ne atrag mereu luarea aminte asupra creşterii în virtuţile şi desăvârşirile dumnezeieşti, creştere de care adesea şi prea mult uităm: «Creşteţi spre mântuire în harul şi în cunoştinţa Domnului...» (1 Petr. 2:2; 2 Petr. 3:18). Păziţi

---

[31] Sf. Simeon Noul Teolog, *Cuvântări*, ms., Cuvântul 14, pp. 162-163.

cuvintele şi poruncile Domnului (1 In. 2:4-6). Lepădaţi-vă de omul cel vechi, al păcatului şi îmbrăcaţi-vă în omul cel nou, zidit după Dumnezeu, în dreptate şi în sfinţenia adevărului (Efes. 4:22-24; Col. 3:9-10); că pentru aceasta s-a întemeiat Biserica şi s-au rânduit slujitorii ei: **spre creşterea şi desăvârşirea sfinţilor, până vom ajunge toţi la starea de bărbaţi desăvârşiţi, până la măsura deplinătăţii lui Hristos**(Efes. 4:11-13), împlinind **toată** voia lui Dumnezeu (Col. 4:12). Să crească Biserica, pentru a fi locaş sfânt în Domnul (Efes. 2:21-22); să crească credinţa şi să se înmulţească dragostea creştină (2 Tes. 1:3), să creştem toţi în toate virtuţile şi în toate darurile **în El, Care este capul, Hristos.**

În Biserică este ca şi în orice casă: nu oricine poate face orice vrea. Acolo este bine unde toţi ascultă de cap. Şi în biserică atunci e bine, când toţi ascultă de capul ei, de Hristos. Viaţa în Hristos nici nu se poate înţelege de ajuns, fără a o trăi. Unde e cuvântul lui Dumnezeu, unde e crucea lui Hristos – în biserică, în case şi în inimă, acolo trebuie să fie şi Hristos; acolo trebuie trăită, înălţată, cinstită şi viaţa Lui.

«Ţinând adevărul în dragoste, să creştem în toate întru El, Care este capul, Hristos. **Din El, tot trupul** bine alcătuit şi bine încheiat, prin toate legăturile care îi dau tărie, **îşi săvârşeşte creşterea**, potrivit lucrării măsurate fiecăruia din mădulare, şi se zideşte întru dragoste» (Efes. 4:15-16). Unde lipseşte creşterea duhovnicească, adică viaţa în Hristos după Sf. Botez, acolo întâlnim acele izbucniri pătimaşe, aşa de urâte în purtarea creştinilor: mâniile nestăpânite, înjurăturile, beţiile, desfrânările, clevetirile,

vorbele de ruşine, minciunile, certurile, batjocurile, bătăile, şi toate păcatele de moarte. Acolo se întâmplă ceea ce vedem la pomii altoiţi, dar neîngrijiţi: mlădiţele sălbatice cresc în voie şi iau toată seva de la mlădiţa altoită. Acolo lipseşte viaţa creştină, trăirea cu Hristos. Iar când se trezeşte în om conştiinţa de creştin atunci se îngrozeşte el însuşi de ceea ce vede în sufletul său, de mulţimea şi mărimea crengilor neroditoare şi uscate, care au crescut în locul mlădiţei altoite.

Îngrijeşte-ţi sufletul, creştine. Curăţă-l de mlădiţele cele sălbatice, de năravurile cele păgâne; taie din el vinele păcatului, ca să crească, să înflorească şi să rodească în tine mlădiţa cea altoită în Hristos, viaţa cea nouă şi firea cea bună.

Eşti **mort sau viu** în Hristos?...

Mori, învie şi creşte şi tu, sufletul meu, în dragoste, în Hristos Iisus. Urmează pe Domnul peste Golgota la înviere şi la înălţare. Pătimeşte cu El, ca să te preamăreşti cu El. Prin rugăciuni, prin post, prin îngenuncheri, prin suspinuri, prin lacrimi de pocăinţă, prin fapte de iubire, fă din casa inimii tale un palat, o catedrală în care să locuiască Hristos. Fii **un trup şi un duh cu El,** ca să poţi zice şi tu ca şi unul din sfinţii Lui: „...Iubesc pe Cel ce nu e nicăieri între cele văzute..."; „Îl sărut şi mă sărută şi El"; Îl mănânc şi mă hrănesc cu El; Îl văd înlăuntrul meu şi trăiesc cu El..." În inima mea este, dar în cer Se află. Aici şi acolo Se vede la fel strălucind"[32].

[32] Sf. Simeon Noul Teolog, *Imnele*, ms., *Cuvântul 6*, p. 30.

II.

«Prunc S-a născut nouă...Dumnezeu...»
(Is. 9:5)

Proorocul Isaia, într-una din profețiile lui despre întruparea Mântuitorului, scrie: «Prunc s-a născut nouă, Fiu s-a dat nouă...şi se va chema numele lui: sfetnic minunat, Dumnezeu atotputernic, Părintele veşniciei, Stăpânul păcii" (Is. 9:5), Emanuil, adică Dumnezeu cu noi (Is. 7:14; 8:8-10; Mt. 1:20-24). Iisus Hristos este Emanuil, adică Dumnezeu. În El se descoperă Dumnezeu cel ascuns şi necunoscut nu în fulgere şi în cutremure, ci în blândețe şi în tăcere; nu în silă, ci în libertate, nu în mărirea puterii, ci în puterea iubirii. Prin El Dumnezeu S-a întrupat, adică S-a născut şi S-a arătat **prunc** şi de la starea de prunc a crescut până la starea de **bărbat desăvârşit**, până la **măsura deplinătății**, ca şi noi să creştem în El, şi El să crească în noi **de la starea de prunc până la starea de bărbat desăvârşit**, până la măsura vârstei deplinătății lui Hristos (Efes. 4:13).

De la Sf. Botez, Iisus Hristos Dumnezeu este în noi, **oaspetele inimii** noastre. Aşa după cum a fost oaspete drag la nunta din Cana (In. 2:1-11), în casa lui Matei (Mt. 9:9-10), în Betania la frații Lazăr (Lc. 10:38-42; In. 12:1-3); la Simon Leprosul (Mt. 26, 6-7; In. 12:1-3), la Zaheu în Ierihon (Lc. 19:2-6), la fariseul Simon şi la un şef al fariseilor (Lc. 7:36-50; 11:37-54; 14:1-35), în casa lui Simon Petru (Mt. 8:14-16) şi la alții, pentru a ierta, a ajuta, a prilejui şi a sărbători mântuirea păcătoşilor, aşa este El astăzi oaspete dumnezeiesc în sufletele tuturor creştinilor botezați. «Câți în Hristos v-ați

botezat în Hristos v-ați îmbrăcat» (Gal. 3:27). De la Sf. Botez, chipul lui Hristos Dumnezeu e întipărit şi închis în fiecare om, ca floarea şi roadele ei în sământă. Pentru mulți oameni acest chip rămâne ascuns, închis, nedescoperit, nedezvăluit, ca într-o temniță, ca atâtea flori, cu roadele şi frumusețile lor în semințe fără de nici un folos. El trebuie descoperit, dezvăluit, ca în Pavel (Gal. 1:16), cu toate frumusețile, virtuțile şi desăvârşirile Lui – ca viața Lui să se arate în trupul nostru cel muritor şi în sufletul nostru cel nemuritor.

Fiul întrupat în Vifleem, adică în istorie, e semnul, dovada existenței lui Dumnezeu şi a proniei lui mântuitoare. Hristos întrupat şi crescut în om e semnul trăirii lui, a omului în Dumnezeu. Omul nou creşte în omul creştin în măsura în care Hristos cu virtuțile Lui învie şi creşte în noi. De la Sf. Botez, Hristos este ascuns în adâncul sufletului nostru, dar El îşi descoperă lucrarea şi puterea în măsura în care creştem şi înaintăm în viața duhovnicească, religioasă şi morală. Cum se simte pruncul în sânul maicii şi cum Se vede lumina lămpii în oglindă, aşa Se simte, Se vede şi Se arată Hristos în inima omului, nu ca o nălucă, ci în adevăratul şi luminatul lui ipostas dumnezeiesc[33].

Prezența, viața şi arătarea lui Iisus Hristos în omul creştin a fost asemănată cu sâmburele în coaja nucii şi cu numele scris pe semințe. Nuca are un înveliş verde, o coajă şi sâmburele. Luată ca preînchipuire (simbol) al lui Hristos, învelişul ei închipuie trupul, coaja închipuie oasele şi sâmburel închipuie sufletul şi dumnezeirea Mântuitorului. Nuca e despărțită în formă de cruce. Cum sâmburele este

---

[33] Sf. Simeon Noul Teolog, *Cuvântul 57.*

ascuns în coajă, aşa Iisus Hristos este ascuns în sufletul nostru prin Botez; şi cum sâmburele, dacă are condiţii prielnice, încolţeşte, creşte şi rodeşte, aşa şi Iisus Hristos, dacă îi dăm voia şi inima noastră, creşte în noi şi rodeşte în noi o viaţă după voia lui Dumnezeu. A primi pe Hristos, prin Duhul Sfânt, înseamnează a primi în suflet **sămânţa creşterii duhovniceşti** până la sfinţenie, până la Dumnezeu. Prin Iisus Hristos, Dumnezeu pătrunde în noi şi se descoperă în noi, aşa cum este: bun, iertător, iubitor, ajutător, mântuitor şi sfinţitor.

Sunt seminţe ca cea de migdal şi altele, pe care după un meşteşug deosebit dacă se scrie un semn, o literă sau un nume, toate roadele lor poartă numele întipărit pe sămânţă. Prin Sf. Botez, numele lui Hristos este înscris, întipărit pe sămânţă. Prin Sf. Botez, numele lui Hristos este înscris, întipărit, în sufletele noastre; viaţa Lui este sădită, harul Lui este altoit, ca o mlădiţă dumnezeiască în inima noastră (mai înainte ca o viţă sălbatică) şi El trebuie să fie văzut şi recunoscut de toţi. De aceea, trebuie să ne punem mereu întrebarea iubiţi şi binecuvântaţi creştini: cum rămâne Iisus Hristos după Botez în inimile şi în viaţa noastră, a fiecăruia, viu şi lucrător, sau uitat, legat, încuiat şi îngropat?... Lăsăm să domnească El în noi ca un stăpân, să învie în noi şi să ne învie şi pe noi, cum a înviat pe fiica lui Iair, pe fiul văduvei din Nain şi pe prietenul Său Lazăr? Lăsăm să crească în sufletul şi în trupul nostru sufletul şi trupul Lui, sau lăsăm să crească în noi numai viţa cea sălbatică, zădărnicind mlădiţa cea altoită?... Se arată numele lui Iisus Hristos ca o pecete înscrisă pe gândurile, dorinţele, cuvintele şi faptele noastre, sau toate acestea poartă pecetea sălbăticiei şi a

Părinţii nasc după firea lor, din trupul şi din sufletul lor copii, şi-i cresc cu îngrijire, ca să aibă urmaşi şi moştenitori, şi se bucură de ei. „În acelaşi chip şi Domnul nostru Iisus Hristos S-a îngrijit de mântuirea omului şi a întrebuinţat de la început toată economia şi zelul, prin părinţi, patriarhi, lege şi profeţi. În cele din urmă a venit Însuşi El şi a suferit moartea, dispreţuind ruşinea crucii. Toată această muncă şi strădanie a avut ca ţintă, să nască din Sine, din natura sa, fii duhovniceşti... Şi precum părinţii aceştia (pământeşti), dacă nu nasc, se întristează, tot aşa şi Domnul, iubind neamul omenesc, ca pe propriul Său chip a voit să-i nască pe ei din sămânţa Sa, din Dumnezeire. Dacă unii nu doresc să se tragă din o astfel de obârşie şi să fie născuţi din pântecele Duhului Dumnezeiesc, atunci Hristos Se întristează mult, suferind pentru ei şi răbdând pentru ca să-i mântuiască"[39].

Mai devreme sau mai târziu, toţi vom avea un mormânt, care va fi leagănul vieţii noastre veşnice. Nu putem însă ajunge la viaţa veşnică, fără să ajungem mai întâi la asemănarea cu Hristos (Rom. 8:29). Dumnezeu iubeşte ce este al Său. Între multe fotografii, omul o iubeşte pe a sa şi ţine la ea nu pentru că e mai frumoasă ci pentru că e a sa. Aşa şi Dumnezeu ne iubeşte, dacă arătăm în noi măcar ceva din chipul, asemănarea şi desăvârşirea Lui. Nimeni nu e creştin numai pentru că e botezat şi pentru că are în el „chipul lui Dumnezeu" că-l are orice om, ci mai ales pentru că se face asemănător cu Hristos în bunătate, în blândeţe, în smerenie, în iubire, în sfinţenie.

---

[39] Sf. Macarie cel Mare, *Omilii*, p. 177.

Culoarea oamenilor atârnă de locul în care trăiesc: albi, negri, galbeni, roşii. Culoarea creştinilor atârnă de starea trăirii lor cu Hristos. Cei ce trăiesc în legătură de viaţă cu Hristos, primesc de la El culoarea, starea, frumuseţea, sfinţenia.

Pildele cu viţa şi mlădiţa, cu măslinul şi cu aluatul, naşterea în Sf. Botez, credinţa în Hristos, creşterea în Hristos, dezvăluirea chipului dumnezeiesc al lui Hristos în om, silinţa de apropiere până la asemănarea cu Hristos, logodirea cu Hristos, sunt tot ziceri lămuritoare pentru a ne face să înţelegem: ce este viaţa în Hristos şi cum trebuie să se poarte sufletul (mireasa) faţă de Hristos, mirele său.

Un rege îndrăgit de o femeie săracă, o ia de mireasă şi soţie. Prin aceasta, sărac devine stăpână peste toată averea bărbatului, sub ameninţarea că, dacă nu se poartă cum se cuvine e dată afară – cu ruşine – din palatul împărătesc. „Tot aşa şi sufletul, scrie Sf. Macarie cel Mare, pe care Mirele ceresc îl cere de mireasă, pentru unirea tainică şi divină cu El şi gustă din bogăţia cerească, trebuie să se silească a plăcea Mirelui Hristos; să îndeplinească după cuviinţă slujba Domnului, ce i-a fost încredinţată, pentru ca în toate să placă lui Dumnezeu şi să nu tulbure Duhul cu nimic; el trebuie să observe măsura cea dreaptă şi dragostea faţă de El, după cum se cade, şi să aibă o purtare bună în casa Regelui ceresc, cu toată dragostea faţă de harul ce i s-a dat. Iată, un astfel de suflet devine stăpân pe toate bunurile Domnului, iar strălucirea dumnezeirii sale este corpul ei. Dacă însă, el face o greşeală, dacă în slujba lui îşi calcă datoria, dacă nu lucrează cum îi place Domnului, nu ascultă de voinţa Lui şi nu lucrează cu darul Duhului ce este în el,

atunci cu ruşine şi ocară este dezbrăcat de vrednicia sa, i se ia viața, pentru că s-a făcut nevrednic şi nepotrivit de comuniunea cu Regele ceresc. Atunci toate duhurile sfinte şi raționale se întristează, plâng şi se tânguiesc de sufletul acela. Îngeri, puteri, apostoli, profeți şi martiri plâng pentru el"[40].

Iisus Hristos este Mirele şi prietenul sufletului nostru, iubiți şi binecuvântați creştini. Să-I facem loc de stăpân şi tron de împărat în inimile noastre.

„Tu nu poți fi fericit fără prieten şi dacă Hristos nu va fi pentru tine prietenul mai presus de toți prietenii, n-aştepta decât întristare şi singurătate. Deci, faci un lucru nebunesc împărtăşind pe altul, afară de El, cu prietenia şi bucuria inimii tale. De aceea, dintre toți care îți sunt dragi, Hristos să fie prietenul tău cel mai iubit... Nu dori a cuprinde primul loc în inima cuiva, căci aceasta se cuvine să fie închinată lui Dumnezeu; nici alt om să cuprindă în inima ta locul acesta, ci Hristos să-l cuprindă în tine şi în tot omul bun"[41].

„Iată Mirele vine...! Cântă strana bisericii în Săptămâna Patimilor. Eşti gata, suflete, ca să intri cu El la nuntă, în împărăția cerurilor, ca şi fecioarele cele înțelepte?... În Iisus Hristos Domnul sunt cuprinse toate bunurile nădăjduite, toate comorile bunătăților iubite.

Noi, toți creştinii, suntem logodiți pe vecie cu Dumnezeu prin Iisus Hristos. După logodnă urmează cununia, unirea în iubire cu Dumnezeu. Dumnezeu Tatăl ne-a dat pe

[40] *Ibidem,*, pp. 82-83.

[41] Urmarea lui Hristos, pp. 108-109.

Fiul şi Fiul ne-a dat pe Duhul Sfânt şi toate bunătăţile. Prin Iisus Hristos avem logodite toate darurile, toate virtuţile şi dumnezeieştile desăvârşiri: bunătatea, înţelepciunea, frumuseţea (morală), iubirea, sfinţenia. «Îmbrăcaţi-vă în Domnul Iisus Hristos», ne porunceşte Apostolul (Rom. 13:14). Îmbrăcarea şi unirea noastră cu El trebuie să fie atât de vii, încât să ne contopim cu El; El în noi şi noi în El – să nu mai fie două fiinţe, ci o fiinţă, nu două vieţi ci o viaţă (dacă se poate) – **omul cu Hristos, creştinul în Hristos**, astfel ca El să stăpânească viaţa şi fiinţa noastră întreagă: gândurile, simţirile, voinţa, trupul.

Să nu dăm prilej Satanei să râdă de noi (2 Cor. 2:11) şi să ne batjocorească, nici îngerilor şi sfinţilor să se întristeze şi să plângă în cer, pentru depărtarea şi uitarea noastră de la Hristos şi de la logodirea cu El. Să ne lepădăm neîncetat de satana, de toţi îngerii şi de toate slujbele lui, şi să trăim cu Hristos, cu virtuţile, poruncile şi desăvârşirile Lui, cu care suntem logodiţi şi împreunaţi încă de la Sf. Botez. Să trăim în El, în virtuţile, poruncile şi desăvârşirile Lui, în aceeaşi credinţă şi iubire sfântă ca mirele cu mireasa, ca soţul cu soţia lui, viaţa întreagă.

Să facem arătată viaţa Lui în viaţa noastră: gândurile, dorinţele, cuvintele şi faptele Lui în gândurile, dorinţele, cuvintele şi faptele noastre. Să-I adeverim logodna şi să-I rodim credinţa şi să înnoim mereu chipul Lui în chipul nostru şi să-I vădim asemănarea în viaţa şi în virtuţile noastre. Atât şi este de ajuns. Creştini, Hristos Dumnezeul nostru, Hristos, Mirele vieţii noastre, să locuiască prin credinţă în inimile noastre (Efes. 3:17), ca despre fiecare să se poată spune: „Tu eşti fiul şi fratele Meu" – şi noi să

putem răspunde: „Aşa, Doamne, Tu eşti Dumnezeul şi Mântuitorul nostru. A Ta să fie viaţa noastră, slava, cinstea şi închinarea noastră, în vecii vecilor".

IUBIREA ŞI URMAREA LUI HRISTOS

«Fiţi următori lui Dumnezeu, ca nişte copii iubiţi»
(Efes. 5:1)

I.

Logodirea cu Iisus Hristos şi credinţa în El se arată în iubirea şi urmarea Lui. După legea Evangheliei, mireasa urmează mirele şi sufletul pe Hristos, cu credinţă şi cu iubire sfântă până la moarte. «Poartă-Mă ca o pecete pe inima ta», zice Mirele către mireasă, în Cântarea Cântărilor (8:6). **Eu sunt Calea**, urmaţi-Mă!... **Eu sunt Adevărul**, ascultaţi-Mă!... **Eu sunt Viaţa**, iubiţi-Mă!...(In. 14:6; 18:37); Eu sunt Învierea, doriţi-Mă!...(In 11:25), grăieşte Mântuitorul către ucenicii Săi. Vreţi să trăiţi o viaţă raţională, prin cunoaşterea adevărului; o viaţă morală, prin îndeplinirea dumnezeieştilor porunci; o viaţă duhovnicească, în virtute şi har, şi să încununaţi o astfel de trăire cu viaţa veşnică, în unire tainică şi fericită cu Dumnezeu? Iubiţi-Mă, ascultaţi-Mă şi urmaţi-Mă cu credinţă şi cu dragoste curată, fără şovăire şi fără oprire.

Viaţa aceasta, în toată frumuseţea, plinătatea, desăvârşirea şi veşnicia ei, o dorea şi tânărul cel bogat care s-a apropiat de Mântuitorul cu întrebarea: «Învăţătorule bune,

ce bine voi face, ca să am viața veşnică?...» Mântuitorul îi răspunde: „Păzeşte poruncile, împarte averile tale săracilor şi vino după Mine; fă-te ucenicul Meu"(Mt. 19:16-21). Imperialismul, capitalismul şi colonialismul sunt ultimele zvâcniri ale acestui tânăr bogat, care trăieşte încă, din nefericire, şi în veacul al XX-lea, în vreme ce atâți oameni suspină şi strigă după dreptate, libertate, pace...

Din acest răspuns limpede se vede lămurit că trei sunt cerințele vieții desăvârşite, fericite şi veşnice: paza poruncilor Evangheliei, dezlipirea de bogățiile trecătoare şi urmarea lui Hristos, care toate se cuprind în una singură – viața în Hristos, trăirea cu Hristos.

Viața cea nouă, viața cea bună, cea frumoasă şi adevărată, viața trăită în Hristos – rod al strădaniei şi dar al harului – este o viață ascunsă în noi, descoperită în lumina iubirii şi a faptelor bune[42]. Iisus Hristos nu Se vede în afară, ci Se trăieşte înăuntru, în suflet, prin urmarea vieții Lui în lume, prin prefacerea noastră în trup şi în suflet nepăcătos, ca şi Hristos[43].

Iisus Hristos, izvorul vieții, al bunătății, al frumuseții, al iubirii, al harului, Se descoperă şi Se dezvăluie în noi, în virtuțile religioase şi morale, în faptele iubirii sfinte şi ale jertfei până la moarte. El ne-a iubit şi S-a jertfit pentru noi, ca şi noi să-L iubim şi să ne jertfim dăruindu-ne viața pentru El. Jertfa este dăruirea unui lucru sau a unei ființe în cinstea lui Dumnezeu. Jertfa cea mai mare este dăruirea din iubire a vieții în cinstea lui Dumnezeu. Iisus Hristos a adus jertfa vieții Sale înaintea lui Dumnezeu, arătând în felul acesta cea mai mare iubire față de om şi cel mai vădit

---

[42] Sf. Nicolae Cabasila, *Despre viața în Hristos*, p. 213.

[43] Sf. Petru Damaschin, *Despre Isihasm*, ms., p. 148.

interes pentru mântuirea lui.

Sădit prin har şi ascuns prin credinţă în inima noastră, Hristos trăieşte în noi. Cu vrerea noastră şi prin dumnezeiasca Sa putere, El creşte în noi, ca un nou pom al vieţii, Îşi dezvoltă în noi cereştile Sale desăvârşiri, ca nişte crengi vii menite să înlocuiască firea noastră cea rea cu firea Lui cea bună; să răstignească, adică să jertfească trupul păcatului; să ucidă şi să îngroape pe omul cel vechi din noi, cu toate patimile şi răutăţile lui, ca să trăiască omul cel dinăuntru, omul cel nou, omul cel bun, drept şi adevărat, omul fără prihană, zidit după chipul şi asemănarea lui Hristos. Despre omul acesta nou, despre Pavel nu, despre Saul (omul cel vechi), sunt scrise cuvintele care se cer împlinite şi rostite întocmai de către fiecare creştin dreptcredincios: «M-am răstignit împreună cu Hristos; iar **de acum nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăieşte în mine**. Şi dacă trăiesc acum în trup, **trăiesc prin credinţa în Fiul lui Dumnezeu care m-a iubit şi S-a dat pe Sine pentru mine**» (Gal. 2:20).

Cum poţi adeveri că Hristos trăieşte în tine şi tu în El? Punând întrebarea dacă „Hristos trăieşte în Tine", Sf. Isaac Sirul răspunde: Când dorul de Hristos nu te-a covârşit, află că atunci mai mult trăieşte în tine lumea decât Hristos. Căci „lucrul a cărui dorinţă este mai puternică şi mai simţită în tine, acela şi trăieşte în tine"[44]. Când dorul de Hristos te copleşeşte, atunci Hristos te stăpâneşte şi în tine trăieşte. Dorul care te covârşeşte, acela te stăpâneşte. Mirii şi soţii, care se iubesc cu adevărat, nu se despart nici prin moarte. Tot aşa nu se desparte sufletul omului nou de Iisus Hristos, Mirele său ceresc.

---

[44] Sf. Isaac Sirul, *Cuvinte ascetice*, ms., Cuvântul 25.

O, fericiți, întreit fericiți sunt toți acei creştini care pot spune oricând şi fără mustrare de inimă aceste cuvinte ca şi Pavel: Hristos trăieşte în mine...; care au dăruit şi au primit viață pentru viață, jertfă pentru jertfă, Moarte pentru moarte, iubire pentru iubire...Viața în Domnul Iisus Hristos este iubirea şi urmarea Lui, cu credință, până la cruce (suferință, jertfă şi moarte) şi până la înviere (biruință, slavă şi bucurie). A urma lui Dumnezeu, înseamnează a ne lega sufletul de El. A urma Domnului Iisus Hristos, înseamnează a pune paşii pe urmele Lui şi a merge după El până la capătul vieții, cum merge călătorul după călăuză. Iubirea atrage urmarea Lui. La iubirea Lui, ucenicul (creştinul) răspunde cu iubirea sa; la smerenia Lui, cu smerenia sa; la jertfa Lui, cu jertfa sa; la bunătatea Lui cu bunătatea sa; la viața Lui cu viața sa. «Nu mai trăiesc eu, ci Hristos Care m-a iubit trăieşte în mine»...

Iisus Hristos ne-a dat o învățătură religioasă şi morală care mai întâi a fost trăită, apoi scrisă; ne-a arătat un ideal, un chip de perfecțiune şi desăvârşire în viața şi în opera Sa, în Evanghelia şi în Biserica Sa, ca să-L iubim şi să-L urmăm. Duşmanul de moarte al vieții fericite, păcatul, e întunericul în lume, în viață, în om; El aduce lumina. Păcatul e dezordinea în voință, în inimă, în iubire. El aduce ordinea, rânduiala. Păcatul e mizeria şi răul, sub toate formele sale; El aduce binele. Păcatul e urâtul şi dezgustul de viață; El aduce frumosul şi bucuria de a trăi. Păcatul e minciuna; El aduce şi vesteşte adevărul. Păcatul e răutate şi ura care dezbină şi ucide sufletul; El aduce bunătatea şi iubirea care le înviorează şi le uneşte. Păcatul e întinarea şi ticăloşirea conştiinței; El aduce curățirea şi sfințenia. Păcatul

depărtează de Dumnezeu; El ne împacă şi ne apropie de Dumnezeu. Păcatul e viciul, ruşinea, nebunia şi moartea; El aduce virtutea şi viaţa în toată frumuseţea, sfinţenia şi veşnicia ei. În Iisus Hristos avem toate binefacerile, toate biruinţele şi toate bucuriile sfinte; în păcat pe toate acestea le pierdem. În Hristos avem tot ce ne trebuie, scrie Sf. Ambrozie[45]: „Hristos este pentru noi de toate. Dacă doreşti să-ţi vindeci rana, El este **medicul**; dacă te încălzesc frigurile, El este **izvorul** (cu apa cea vie); dacă te copleşeşte strâmbătatea, El este **dreptatea**; dacă ai nevoie de ajutor, El este **virtutea**; dacă te temi de moarte, El este **viaţa**; dacă doreşti cerul, El este **calea**; dacă fugi de întuneric, El este **lumina**; dacă pofteşti mâncare, El este **hrana** (Pâinea vieţii). Gustaţi şi vedeţi că e bun Domnul..."[46].

Pentru astfel de binefaceri nemărginite ale iubirii divine, Iisus Hristos este aşezat în centrul vieţii omeneşti, în inima noastră, ascultat şi urmat cu credinţă şi cu iubire până la martiriu, până la Cruce şi până la înviere. „Ce folos ai că urmezi rătăcirea răstignitului aceluia? – grăia către Sf. Mc. Anastasia Romana (pomenită la 29 octombrie) dregătorul păgân Prov, pe vremea împăraţilor prigonitori ai creştinilor Deciu şi Valerian. De ce nu pui în văz frumuseţea ta, care mult plăcută poate fi celor mari? Ei îţi vor da podoabe, te vor înconjura cu dragoste şi mare slăvire vei căpăta... Nu-i mai bine oare, să te închini zeilor noştri, şi să te veseleşti împreună cu noi, în mese şi în petreceri"?...

„Bogăţia, veselia şi petrecerea mea este Domnul Hristos, de la care nu mă vor întoarce înşelătoarele tale

---

[45] Sf. Ambrozie, *Despre fericire*, c. 16, 96.

[46] La F. Cayre, *Patrologie*, vol. I, ed. 1938, p. 530.

vorbe" răspunse cu îndrăzneală nevinovată Anastasia.

„Loviți-o peste obraz!...", porunceşte Prov, şi slujitorii o lovesc, „Sfâşiați-i veşmintele" – şi slujitorii aşa fac.

„Frumos e ca tu, fecioară, să stai aşa în fața noastră?", întreabă Prov în batjocură, iar Anastasia îi răspunde cu tărie: „Nebunule şi neruşinatule, aceasta nu-i ruşinea mea, ci a ta!... Căci pe mine de ruşinea aceasta mă va acoperi Domnul, iar pe tine – nesocotitul şi spurcatul, te va acoperi în veci ruşinea feții tale!...".

Trântită la pământ, lovită cu toiegele, aşezată pe jeratic, zdrobită pe roată, în focul celor mai mari suferințe, Anastasia se roagă lui Dumnezeu şi cântă Psalmul 50: „Miluieşte-mă, Dumnezeule ..." După o îndelungată chinuire, Prov îi grăieşte din nou:

„Ei, Anastasia, bine-ți este acum?"

„Foarte bine îmi este, răspunde Anastasia, căci suferința mea în mângâiere o preface Acela căruia mă închin Domnul Hristos... Chiar dacă mi-ai tăia limba, băutorule de sânge, **inima mea nu va înceta de a striga către Domnul**, căci El, pe cei ce se roagă în tăcere, mai vârtos îi ascultă...".

„Cruță-ți bătrânețile, lepădându-te de Hristos...", a zis judecătorul păgân către Sf. Policarp, episcopul Smirnei şi ucenicul Sf. Apostol Ioan. Atunci Policarp, după ce s-a rugat cu mâinile ridicate spre cer: „Pierde, Doamne, pe cei ce viețuiesc împotriva ta!" – s-a întors către judecător şi i-a grăit: „De şaptezeci şi şase de ani slujesc lui Hristos şi nu mi-a făcut nici un rău, cum dară să-l hulesc?"

„Voi slobozi fiarele asupra ta".

„Poți să le slobozi...".

„Te voi arde!"

„O, judecător slab la minte! Tu mă îngrozeşti cu focul care se stinge; se vede că nu ştii nimic de focul cel nestins, în care se vor arde toţi cei fără Dumnezeu..."[47].

Aşa trăieşte şi vorbeşte omul, Sfântul care iubeşte şi urmează pe Hristos până la moarte. Astfel de exemple de iubire şi credinţă până la moarte în urmarea lui Hristos-Dumnezeu, iubiţi fraţi şi binecuvântaţi creştini, sunt nenumărate în vieţile sfinţilor, în vieţile acelor oameni aleşi cărora le este mai dragă viaţa Lui decât viaţa lor. Şi nu numai în vieţile sfinţilor. Toţi creştinii adevăraţi trăiesc din iubirea şi urmarea lui Hristos, aceasta fiind una dintre datoriile noastre de căpetenie. Viaţa în Hristos, viaţa creştină, este repetăm – iubirea şi urmarea Lui, cu credinţă, până la cruce şi până la înviere. Sufletul trăieşte şi lucrează prin **puterea iubirii**, care e inima vieţii duhovniceşti şi a desăvârşirilor dumnezeieşti. Creştinii nu trăiesc pentru sine, ci pentru Hristos, «care pentru ei a murit şi a înviat» (2 Cor. 5:15). Pentru Hristos creştinul e gata a-şi pierde şi sufletul (cf. Mc. 8:35). Fericitul Simion Metafrasul scrie: „Sufletul legat cu legăturile dragostei de Dumnezeu, nu ia în seamă suferinţa, ci se bucură în nenorociri şi înfloreşte în suferinţă, şi când nu sufere nici un necaz pentru cel iubit, atunci i se pare că suferă mai mult şi fuge de odihnă ca de pedeapsă"[48]. Între Hristos şi creştini este – şi trebuie arătată – aceeaşi logodnă şi unire, aceeaşi credinţă şi iubire, ca şi între mire şi mireasă, ca şi între rădăcini şi ramuri, ca şi între viţă şi mlădiţe.

---

[47] Al. Lascarov-Moldovan, *op. cit.*, p. 267.

[48] La Calist şi Ignatie, *Centuria*, ms., 16, p. 18.

«Eu sunt lumina lumii. **Cel ce-Mi urmează Mie, nu va umbla în întuneric ci va avea lumina vieții**» (In. 8:12). Cine iubește și urmează pe Domnul, **însutit va lua și viața veșnică va moșteni** (Mt. 19:29); cu nimic nu se va păgubi; totul, veșnicia va câștiga.

Drept aceea, creștini, nu zădărniciți prin nepăsarea sau necredința voastră dragostea lui Dumnezeu față de oameni, arătată în Iisus Hristos. Luați de la Sf. Pavel exemplul și îndemnul: «Urmați mie, precum și eu urmez lui Hristos» (1 Cor. 4:16; 11:1). «**Fiți următori lui Dumnezeu, ca niște copii iubiți**» (Efes. 5:1). Mai mult: „Domnul îți zice, ca și lui Matei: „**Urmează mie!**"" (Mt. 9:9). Deci urmând cu râvnă Stăpânului tău mult iubit, de ți se va împiedica în calea vieții piciorul tău de vreo piatră pătimașă și vei cădea pe neașteptate în păcat, sau vei aluneca și vei cădea chiar de mai multe ori, fără să vrei, trecând prin locuri noroioase, **ori de câte ori ți s-ar întâmpla să cazi și să te chinuiască trupul, tot de atâtea ori ridicându-te, ia-te după Domnul tău cu aceeași râvnă, până-L vei ajunge...**"[49].

El e cu noi, ca și cu Apostolii Lui, în furtună, printre valuri (Mt. 14:22-33). Nu te uita la furtună și la valuri, ci la Hristos și ca prin minune marea vieții tale se va liniști.

Urmați cu iubire viața și Evanghelia Domnului nu de departe și cu inima împărțită, ca Petru, că el de aceea a căzut (Mt. 26:58), ci de aproape, cu picioarele pe urmele Lui, cu urechea la inima și la cuvintele Lui, «cu ochii ațintiți asupra lui Iisus, începătorul și plinitorul credinței» (Evr. 12:2). Pășiți cu smerenie pe urmele Lui și ale sfinților Lui –

---

[49] Sf. Ioan Carpatiul, *Filocalia 4*, p. 136.

în credință, în iubire, în bunătate, în jertfă, în toate virtuțile, poruncile şi faptele cele bune. Trăiți prin credința în El, pentru că El mai întâi ne-a iubit şi s-a jertfit pentru mântuirea, învierea şi slava noastră.

Poartă-Mă ca pe o pecete pe inima Ta, ca pe cea mai sfântă comoară cerească în sufletul tău, grăieşte Mirele şi Mielul lui Dumnezeu, ca să poți mărturisi şi tu, creştine, cu Apostolul: Nu mai trăiesc eu, ci Tu, Doamne, trăieşti în mine. Nu mai respir eu, ci Tu, Doamne, respiri în mine. Nu mai lucrez eu, ci Tu, Doamne, lucrezi în mine. Nu mai gândesc eu, ci Tu, Doamne, gândeşti în mine. Nu mai grăiesc eu, ci Tu, Doamne, grăieşti prin mine. Nu mai sufăr eu, ci Tu, Doamne, suferi în mine. Nu mai iubesc eu, ci Tu, Doamne, iubeşti în mine. Nu mă odihnesc eu, ci Tu, Doamne, te odihneşti în mine. Nu mă veselesc eu, ci Tu, Doamne, te veseleşti în mine. Nu mai sunt eu, ci Tu, Doamne, în mine. A ta fie viața şi inima, slava şi bucuria mea, Doamne, în vecii vecilor.

II.

«De Mă iubiți, păziți poruncile Mele»
(In. 14:15)

Iubirea şi urmarea lui Iisus Hristos se dovedeşte în păzirea şi împlinirea poruncilor Lui. În măsura în care-L iubim, în aceeaşi măsură îi păzim poruncile.

Dovada aceasta a iubirii Lui ne-o cere El însuți, când zice: «De Mă iubiți, păziți poruncile Mele...Cel ce are poruncile Mele şi le păzeşte, acela Mă iubeşte, şi cel ce Mă

iubeşte, iubit va fi de Tatăl Meu şi-l voi iubi şi Eu, şi Mă voi arăta lui... şi Tatăl Meu îl va iubi, şi vom veni la el şi sălaş la el vom face...» (In. 14:15, 21, 23). «De veți face câte vă poruncesc, prietenii Mei sunteți» (In. 15:14). Unii – şi sunt mulți din aceia – îşi închipuie că iubirea şi urmarea lui Hristos înseamnă retragerea din lume, călugărirea într-o mănăstire sau undeva într-un schit. Iubirea şi urmarea Lui însă cere paza poruncilor Lui de la toți creştinii, fie preoți, fie călugări, fie mireni. Dar aici vine pentru mulți nenorocirea cea mai mare: socotesc grele poruncile lui Dumnezeu şi uşoară călcarea lor. Gândirea aceasta nu-i bună, pentru că nu-i adevărată. Şi iată de ce: iubirea nu-i grea; iubirea e cea mai mare, cea mai uşoară şi mai plăcută dintre toate virtuțile religioase şi morale. Iubirea face oamenii buni, credincioşi, fericiți. Cine iubeşte este un om bun, credincios, fericit, e un creştin adevărat. Să luăm de exemplu prietenia. Toți avem prieteni şi ştim că prietenul bun abia aşteaptă să împlinească dorințele noastre cele bune, fără de nici o greutate. Când îi ceri să-ți facă ceva, e fericit că-ți poate împlini voia, pentru că la temelia prieteniei stă iubirea şi unde este iubire nu este nici o greutate, nici depărtare de la cuvânt până la faptă.

Toți am fost copii şi din copilărie ştim că copiii buni ascultă cu drag şi înfăptuiesc în grabă dorințele şi poruncile părinților buni. Copiii răi, mai ales când părinții lor nu le arată nici o iubire, caută în orice chip să iasă şi să fugă de sub ascultarea lor; se ascund, se fac uitați şi mint, numai să nu facă ce le spun părinții. Mai mult: părinții buni se roagă pentru copiii lor şi copiii pentru părinți, în vreme ce părinții răi îşi înjură şi blestemă copiii, ca şi copiii lor să facă la fel.

Din aceste exemple înțelegem uşor iubirea lui Dumnezeu față de om, iubirea omului față de om şi iubirea omului, religia, față de Dumnezeu. Dumnezeu ne-a arătat şi ne arată o iubire nemărginită. În persoana Fiului Său, Dumnezeu vorbeşte cu noi şi se jertfeşte pentru noi (In. 3:16); în persoana Duhului Sfânt suspină în noi şi se roagă pentru noi (Rom. 8:26). Este dovadă mai mare de iubire dumnezeiască decât aceasta?...

Cine începe să cunoască şi să simtă suflarea şi suspinul Sfântului Duh în inimă, se va ruga cu plăcere şi niciodată nu va mai părăsi rugăciunea. La fel, cine va începe să simtă în inima sa dulceața iubirii lui Dumnezeu, şi cine va răspunde la iubirea lui Dumnezeu cu iubirea sa, nu se va mai opri niciodată a împlini poruncile Lui. Ceea ce iubim, facem cu plăcere. Cine iubeşte banii, face bani. Cine iubeşte arta sau ştiința, face artă, face ştiință; cine iubeşte pe Hristos, trăieşte cu El. Iubim poruncile Lui? Vom fi ca şi copiii față de părinții lor, ca prietenii față de prietenii lor, nu numai nu le vom mai uita şi călca, sau împlini cu silă şi cu îndoială, ci vom căuta noi prilejul să le împlinim cu plăcere, cât mai des şi cât mai bine, totdeauna, nu de teama pedepsei şi a mustrărilor, ci din iubire. Cine iubeşte pe Dumnezeu, ca un fiu adevărat părinții şi prietenii, nu va mai zice că poruncile Lui sunt grele, ci dimpotrivă, le va afla uşoare (In. 5:3) şi nu va mai putea trăi decât împlinindu-le. Când ți-ai dat inima lui Iisus Hristos nu mai poate să încapă în ea nici o patimă de pe pământ[50]. Numai din răcirea iubirii lui Dumnezeu se înmulțesc fărădelegile şi călcările de porunci (Mt. 24:12).

---

[50] Gala Galaction, *Ziua Domnului*, p. 147.

Numai din puțina iubire sau din lipsa de iubire poate un om să calce poruncile lui Dumnezeu. Iubirea lui Dumnezeu naşte scârbă față de păcat şi plăcere față de poruncile Lui. Iubirea lui Dumnezeu face uşoară şi plăcută împlinirea poruncilor Lui. Numai unde lipseşte iubirea lui Dumnezeu – iubirea caldă, sinceră, lucrătoare, întreagă, curată, dumnezeiască, numai acolo par grele poruncile dumnezeieşti. Creştinul bun, care iubeşte cu adevărat pe Dumnezeu şi care ştie că în virtuți şi în porunci este ascunsă şi cuprinsă voința lui Dumnezeu, nu mai are trebuință să i se strige: „Ține poruncile, roagă-te, cercetează biserica, împlineşte faptele bune ale îndurării trupeşti şi sufleteşti, spovedeşte-te, cuminecă-te; fii bun şi iertător cu toți oamenii". Cum ar putea un prieten bun să nu-şi asculte pe prietenul său?... Cum ar putea un copil bun să nu asculte de părinți sau un părinte bun să nu asculte pe fiul său? Cum ar putea un creştin bun, care iubeşte pe Dumnezeu din tot sufletul, să nu-I împlinească poruncile din toată inima?

Aşadar nu teama de pedeapsă ci iubirea lui Dumnezeu este puterea sufletească, virtutea morală care ne face să păzim şi să înfăptuim îndatoririle noastre creştineşti, poruncile lui Hristos şi canoanele Bisericii Sale. Şi aşa se înțelege de ce Mântuitorul a pus iubirea la temelia religiei Sale şi a zis: «**Să iubeşti pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta, din tot sufletul tău şi din tot cugetul tău...** iar pe aproapele tău ca pe tine însuți» (Mt. 22:37:40). Că unde este iubirea din tot sufletul, acolo este puterea şi înțelepciunea cea mai mare, acolo nu mai este călcarea şi împlinirea poruncilor.

Dumnezeiasca iubire este pricina şi puterea de căpetenie care ne atrage să trăim în Hristos, în dragostea arătată de El, în jertfa Sa pentru noi, în frumuseţea virtuţilor Lui (nu în răutatea păcatelor) şi în fericirea vieţii veşnice (nu în teama de osânda iadului) (1 In. 4:18).

Iubirea este cunoaşterea cea mai înaltă (teologia) şi forma cea mai adâncă de **trăire tainică în Dumnezeu**; e puterea cea mai mare care ne ajută să împlinim poruncile lui Dumnezeu. De aceea pe drept iubirea a fost numită „taina imitării lui Dumnezeu", mijlocul cel mai bun prin care ajungem la desăvârşire, la unirea şi trăirea cu Hristos. Dumnezeu este iubire, Harul lui Dumnezeu este iubire, Cuvântul Evangheliei este iubire, Biserica este iubire, munca este iubire, suferinţa este iubire, jertfa este iubire, mântuirea este iubire, cerul pe pământ este iubire, trăirea în Hristos şi cu Hristos este iubire. Şi când plânge, omul creştin se topeşte în iubire.

Sf. Grigorie, episcopul Nyssei, într-o plimbare a întâlnit un om întristat, care plângea cu amar. Întrebat de ce plânge – omul, după un suspin şi oftat adânc, i-a răspuns: „Plâng fiindcă mă gândesc că, deşi sunt o făptură netrebnică şi fără de lege, totuşi Dumnezeu mă iubeşte. Acest gând îmi străpunge inima şi mă îndeamnă să plâng neîncetat...".

„Raiul este iubirea lui Dumnezeu în care este desfătarea tuturor fericirilor"[51].

„Nu pot să nu iubesc, strigă eroul unui mare scriitor[52]. Sunt josnic, dar Te iubesc. Mă poţi trimite, Dumnezeule, şi

---

[51] Ignatie şi Calist, *Rânduiala vieţii în Dumnezeu*, ms., p. 67.

[52] Dostoievscki.

în iad, şi de acolo Te voi iubi în vecie şi voi striga că **Te iubesc,** Dumnezeule..."[53].

Iubirea pentru Hristos este mai puternică decât moartea, decât iadul, decât prietenia, decât dragostea dintre mamă şi fiu, şi decât iubirea de sine. Pentru cine iubeşte cu adevărat, nu mai este nici iad, nici suferinţă. Ce sunt martirii lui Hristos decât **probele de sânge ale iubirii** Lui atotbiruitoare şi nemuritoare?

Sf. Mare Mucenic Teodor Tiron (pomenit la 17 februarie), martirizat pe vremea prigoanei de sub împăraţii Maximian şi Maximim, întrebat de generalul Vringa: „Pentru ce nu jertfeşti zeilor, Teodor?" răspunde: „Eu cred în Hristosul meu şi Lui îi jertfesc". Ameninţat cu bătaia şi cu munci grele, pentru că nu se supune poruncilor împărăteşti, el înfruntă pe judecător prin cuvintele: „Nici de tine, nici de muncile tale nu am a mă teme, oricât ar fi ele de cumplite. Fă ce vrei, că eu ştiu ce cunună mă aşteaptă în ceruri... Cu foc de-ai arde trupul meu, cu sabie de l-ai tăia, sau fiarelor de l-ai da de mâncare, atâta vreme cât duhul meu este în mine, nu mă lepăd de numele Hristosului meu".

Iar când îi desfăcea carnea de pe oase cu dinţi de fier, el cânta: „Voi binecuvânta pe Domnul în toată vremea şi lauda lui va fi pururea în gura mea".

Uimit de atâta credinţă şi suferinţă pentru Hristos, judecătorul îl întrebă din nou: „Spune, eşti cu noi sau cu Hristosul tău?"

„Am fost, sunt şi voi fi pururea cu Hristosul meu,

---

[53] Fraţii Karamazov, I, p. 25.

răspunse Sfântul. Fă ce vrei". Şi a fost ars de viu[54].

Iubirea de Hristos a biruit şi suferinţa şi teama de moarte.

Dumnezeu prin om îşi împlineşte voile, legile şi poruncile Sale. Împlinirea poruncilor este dovada cea mai grăitoare a iubirii şi a trăirii în Hristos. Cel ce nu are duhul lui Hristos, nu este al lui Hristos. Nimeni nu poate avea parte de Hristos, fără a iubi pe Hristos, fără a face voia Lui, fără a împlini poruncile Lui. Poruncile Domnului şi virtuţile, ca să fie vii, trebuie să aibă cap şi picioare, trup şi suflet, să umble, să lucreze, să trăiască în om. Iar ca să fie trăite, se cere să fie iubite. Altfel vor fi numai vorbe, credinţe moarte, ca şi trupul fără de suflet.

Noi suntem creştini, deci ai lui Hristos. Voia Lui a fost voia Tatălui şi voia Lui trebuie să fie şi voia noastră, ca să putem spune cu Apostolul: «**Toate sunt ale noastre, noi ai lui Hristos şi Hristos al lui Dumnezeu**" (1 Cor. 3:22-23). În măsura faptelor se arată şi credinţa şi necredinţa. De aceea, „cel ce nu face voia lui Hristos, fără Hristos este"[55].

Cine iubeşte sincer pe Dumnezeu nu va simţi nici o greutate în împlinirea poruncilor Lui. Iubirea lui Dumnezeu face uşoară lucrarea poruncilor până la moarte. De aceea, din atâtea binecuvântate pricini, binecuvântaţi creştini, cu toată puterea poruncile lui Dumnezeu să le păzim, şi în virtuţile cele religioase şi morale să trăim, ca şi de bunătăţile cele de acum şi de cele ce vor să fie să ne îndulcim[56].

---

[54] Al. Lascarov Moldovan, *Vieţile Sfinţilor*, vol. II, pp. 226-232.
[55] Sf. Simeon Noul Teolog, *Cuvântări*, ms., Cuvântul 31, p. 236.
[56] *Ibidem*, Cuvântul 14, p. 163.

„Doamne, Cela ce ai făcut cele deasupra crugului ceresc şi ai zidit Biserica, Tu pe mine mă întăreşte în dragostea Ta, că Tu eşti marginea doririlor şi credincioşilor întărire, Unule, Iubitorule de oameni"[57].

Cultul lui Hristos

«Toţi să cinstească pe Fiul, cum cinstesc pe Tatăl...»
(In. 5:23)

Iubirea lui Hristos, trăirea în Hristos, în adevărurile, în virtuţile şi desăvârşirile Lui, se vădeşte mai bine în cultul sau cinstirea Lui religioasă.

La Naşterea Domnului, citirea Apostolului începe cu o chemare adresată omenirii, ca să aducă închinare dumnezeiască, cinstire deosebită, cult religios, Domnului nostru Iisus Hristos: „Tot pământul să se închine Ţie şi să-Ţi cânte Ţie...". Adică toţi oamenii să se închine şi să-şi plece genunchii înaintea lui Iisus Hristos; toţi să-I cânte şi toţi să-I aducă daruri şi jertfe, inimile şi vieţile lor, ca îngerii, ca păstorii, ca magii, ca apostolii, ca mironosiţele, ca toţi sfinţii şi credincioşii de la naşterea Lui, până astăzi şi până la sfârşitul veacurilor.

Chemarea şi porunca cinstirii lui Dumnezeu e dată încă din Vechiul Testament, în porunca a patra din Decalog şi între altele în Psalmul 28:1-2, unde citim cuvintele: «Daţi

[57] Canon la 3 August, peasna 3, irmos.

Domnului, fiii lui Dumnezeu, dați Domnului slavă și cinste! Dați Domnului slavă numelui Său! Închinați-vă înaintea Domnului, în biserica cea sfântă a Lui».

Dar chemarea și porunca aceasta este și mai limpede și precis dată în Noul Testament, în Sf. Evanghelie și în scrierile Sfinților Apostoli.

Mai întâi magii aduc cinstire, cult sfânt lui Iisus Hristos închinându-se înaintea Lui în peștera din Vifleem și aducându-i daruri din vistieriile lor și punându-le înaintea Lui: aur (bunurile naturii), tămâie (rugăciunea) și smirnă (știința) (Mt. 2:1-11).

Apoi, Însuși Mântuitorul ne cheamă și ne poruncește, cu conștiința și puterea (autoritatea) pe care i-o dă Mesianitatea și Dumnezeirea Sa: «**Toți** (oamenii) **să cinstească pe Fiul, cum cinstesc pe Tatăl. Cel ce nu cinstește pe Fiul, acela nu cinstește nici pe Tatăl, Cel ce L-a trimis**» (In. 5:23). Așadar, una este cinstirea Tatălui și a Fiului, iar a cinsti pe Fiul cum cinstim pe Tatăl, înseamnă a-i aduce cult religios, înseamnă a ne închina înaintea Lui cu duhul și cu adevărul, așa cum se cuvine să ne închinăm înaintea lui Dumnezeu (In. 4:24). Aceeași credință pretinde același cult, ne-o spune tot Fiul: «Credeți în Dumnezeu, credeți și în Mine... Credeți-mă că Eu sunt în Tatăl și Tatăl este în mine...De mă iubește cineva, va păzi cuvântul Meu și Tatăl Meu îl va iubi, și vom veni la el și sălaș la el vom face» (In. 14:1, 11, 23; 12:23, 28; 13:32; 17:1; vezi și In. 10:24-38).

După ce S-a coborât de pe muntele Taborului, unde Iisus Hristos și-a arătat slava Dumnezeirii, mulțimea ucenicilor «văzându-L, s-a înfiorat și alergând, s-a închinat Lui» (Mc. 9:15). Se pare că închinarea aceasta e cel dintâi

cult religios, pe care învăţăceii l-au adus Mântuitorului. Frumuseţea dumnezeiască a feţei Lui i-a înfiorat şi din iubire şi cucernicie i-au adus închinare, cult.

După cum ne spune Apocalipsa, cult religios aduc lui Iisus Hristos, Fiului ca şi Tatălui, toţi îngerii şi toate fiinţele din cer şi de pe pământ, din mare şi de sub pământ care în cor strigă: „Celui ce şade pe tron (Tatălui) şi Mielului (Fiului) fie binecuvântarea şi cinstea şi mărirea şi puterea, în vecii vecilor" (Apoc. 5:10-14). În conglăsuire cu gândul, cultul şi cântul acesta sunt şi graiurile Sfinţilor Apostoli.

Sf. Pavel scrie Filipenilor şi prin ei la toţi oamenii: «Întru numele lui Iisus, tot genunchiul să se plece, al celor cereşti şi al celor pământeşti şi al celor dedesubt, şi să mărturisească toată limba, că Domn este Iisus Hristos, întru mărirea lui Dumnezeu Tatăl" (Filip.2:10-11).

Tot cu gândul la cinstirea în cult a Domnului nostru Iisus Hristos, Sf. Petru scrie: «Dacă vorbeşte cineva, cuvintele lui să fie ca ale lui Dumnezeu; dacă slujeşte cineva, slujba lui să fie ca din puterea pe care o dă Dumnezeu, pentru ca **întru toate Dumnezeu să se mărească, prin Iisus Hristos, căruia îi este mărirea şi stăpânirea în vecii vecilor**» (1 Petr. 4:11). Cuvintele acestea au intrat ca încheiere, aproape în toate rugăciunile Bisericii.

Sf. Ioan Evanghelistul, ucenicul iubit care şi-a plecat capul pe pieptul odihnitor al Domnului la Cina cea de Taină, în semn de adorare – spune: «Noi am văzut cu ochii noştri şi mărturisim că Tatăl a trimis pe Fiul, Mântuitor al lumii. Cine mărturiseşte că Iisus este Fiul lui Dumnezeu, Dumnezeu rămâne întru el şi el în Dumnezeu».

A mărturisi că Iisus Hristos este Fiul lui Dumnezeu şi

Mântuitorul lumii, înseamnă a ne pleca genunchii şi a ne ruga înaintea Lui; înseamnă a crede în El şi în Evanghelia Lui, în jertfa şi în Biserica Lui; înseamnă a-i face loc în inimă şi a-i aduce cult în Biserică; înseamnă a trăi cu El, şi în El, ca mlădiţele cu viţa şi ramurile cu rădăcinile măslinului; ca făina în aluatul din care se dospeşte pâinea. Înseamnă a primi pe Dumnezeu în templul inimii şi a rămâne în El.

Iisus Hristos este bucuria inimii, Soarele vieţii şi al mântuirii noastre. Întunericul e neştiinţa, neputinţa şi moartea. Noi ne mântuim de neştiinţă, de neputinţă şi de moarte, prin El, prin Iisus Hristos Domnul nostru, prin cultul Lui, prin ascultarea şi cinstirea Lui, prin iubirea şi adorarea Lui. Fără de El nu putem face nimic. El e buciumul viţei, noi, mlădiţele; El e mirele, noi logodnicii şi miresele Lui. Ce poate face mlădiţa fără de buciumul viţei? Ce poate face mireasa fără de mire? Ce poate face omul fără de Învăţătorul şi Mântuitorul său? Fără de Mine nu puteţi face nimic (In. 15:15). Cu El putem face tot ce ne trebuie ca să ne mântuim şi desăvârşim sufletul. Ascultători chemării: „Toţi să se închine şi să-ţi cânte Ţie" – şi poruncii: „Toţi să cinstească pe Fiul cum cinstesc pe Tatăl, toţi creştinii împlinind o veche profeţie (Mt. 1:11); aduc cinstire sfântă, cult religios Mântuitorului, de la Răsăritul soarelui şi până la Apus, de la Miazăzi până la Miazănoapte peste tot pământul.

Astăzi, ca şi întotdeauna, cultul lui Iisus Hristos face parte din viaţa şi credinţa creştină; cultul lui Iisus Hristos îl mărturisim în articolul 8 al Crezului creştin când mărturisim credinţa în **Dumnezeu Duhul Sfânt**, care **împreună cu Tatăl şi cu Fiul este închinat şi slăvit** (art. 2-8). Cultul

lui Iisus îl cultivăm şi-l arătăm în toate rugăciunile, cântările şi slujbele Bisericii, în toate sărbătorile calendarului şi în toate inimile credincioşilor creştini din toată lumea, cum nu este cinstit şi adorat nici un alt nume. Nu este lucru uşor, nici de mică însemnătate să intre cineva atât de adânc în istorie şi în conştiinţa omenirii, ca să primească din partea ei cult religios. Înainte de Nabucodonosor şi după el câţi împăraţi nu s-au socotit zei şi au pretins cult religios, fără să poată intra în inimile oamenilor? Iisus Hristos a intrat şi a cucerit cel puţin a treia parte din omenire, după ce martirii şi sfinţii au răscumpărat libertatea cultului Său prin nenumărate jertfe de lacrimi şi de sânge. Despre cultul Lui dau astăzi mărturie toate altarele creştine, toate bisericile de peste toată faţa pământului, toate sărbătorile, toate bisericile, toate cărţile de slujbă şi de rugăciune, scrise de Sfinţii Prooroci, de Sfinţii Apostoli, de Sfinţii Părinţi şi de urmaşii lor, ierarhii Bisericii.

Cultul lui Iisus Hristos este un fapt şi o biruinţă a Lui în istorie şi în suflete, se arată în trăirea noastră de bună voie ca mădulare sau membre vii ale Bisericii Sale, că nimeni nu vine la biserică de silă, nimeni nu intră în Biserică – unde i se aduce cult religios, împins de spate, ci fiecare vine atras de dragostea, de bunătatea, de sfinţenia, de pacea, de Duhul lui Hristos. Iisus Hristos Îşi atrage ucenicii şi credincioşii la Sine şi la Biserica Sa, prin puterea iubirii, a harului şi a jertfei Sale, ca un magnet puternic bucăţile de fier.

Cultul lui Iisus Hristos este o lucrare, o putere de atragere şi de adorare a sufletului, care se arată în cinstirea sărbătorilor Lui, în cercetarea Bisericii Lui, în ascultarea

Evangheliei Lui şi a slujbelor sfinte de la toate sărbătorile de peste an, în rugăciunile pe care viaţa întreagă I le facem dimineaţa şi seara, acasă şi în biserică, şi mai cu osebire în participarea la Sf. Liturghie şi la împărtăşirea cu harul Sf. Sale Taine, în cuminecarea cu trupul şi Sângele Lui – care este centrul şi inima cultului creştin, în viaţa trăită cu El, în virtuţile şi desăvârşirile Lui dumnezeieşti.

Toţi creştinii avem acest cult şi suntem datori cu acest cult faţă de Iisus Hristos Mântuitorul. Cum cinstim pe Dumnezeu Tatăl, cu duhul şi cu adevărul, aşa cinstim şi pe Fiul şi pe Duhul Sfânt, căci Tatăl, împreună cu Fiul şi cu Duhul Sfânt, este închinat şi slăvit (art. 8). De aceea, fraţi şi surori duhovniceşti, cu toţii să cinstim pe Fiul, cum cinstim pe Tatăl şi pe Duhul Sfânt. Să-L cinstim cum îl cinstesc îngerii în ceruri, cum l-au cinstit magii când i-au adus daruri şi **s-au închinat** înaintea Lui (Mt. 2:2,11); cum L-a cinstit samarineanul care, după ce s-a curăţit de lepră, **a căzut cu faţa la picioarele Lui şi i-a mulţumit** (Lc. 17:16); ca Cananeianca cea stăruitoare în rugăciune şi în credinţă, când **s-a închinat** înaintea Lui şi a zis: „Doamne ajută-mi!" (Mt. 15:25). Să-L cinstim cu aceeaşi credinţă ca sutaşul păgân şi cu aceeaşi iubire ca femeia cea păcătoasă, ca samarineanca şi samarinenii, ca Apostolii care după înviere s-au închinat Lui (Mt. 28:17) şi urmaşii lor, ca sfinţii, martirii şi toţi credincioşii Bisericii. Toţi să-L cinstiţi «**ca să se preamărească în voi numele Domnului nostru Iisus Hristos şi voi într-însul...**» (2 Tes. 1:12)

„Închinaţi-vă idolilor, altfel vă aşteaptă caznele şi moartea!...", ziceau prigonitorii către Sf. Lucian şi către cei împreună cu dânsul mucenici (pomeniţi la 3 Iunie).

„Noi nu cunoaştem decât pe Domnul Hristos, şi Lui ne închinăm", răspundeau ei cu credinţă şi cu evlavie. După ce toţi au fost ucişi în faţa Lui, în loc să fie îngrozit, Sf. Lucian strigă: „Fericiţi sunt aceştia că au mers înaintea mea, în slava Ta, Doamne!..."

„Vrăjitorule, grea pedeapsă vei primi!... grăit-au atunci prigonitorii cu mânie. Dar Lucian le-a răspuns cu pace: „Eu nu sunt vrăjitor, ci rob al lui Iisus Hristos, şi nu am a mă teme de voi... Pe Hristos, Fiul lui Dumnezeu, niciodată nu voi înceta a-L lăuda, cu gura, cu inima, cu credinţa". Şi a primit şi el cununa muceniciei, prin tăierea capului, pe vremea împăratului Domiţian, după ce mai întâi a adus în staulul Bisericii nu mai puţin de 35000 de suflete[58].

Iubiţi creştini, toţi iubim şi cinstim pe Iisus Hristos, Domnul nostru, dar iubirea lui Hristos şi trăirea în Hristos se arată mai adânc în inimă prin adorarea Lui, cu toată căldura evlaviei.

De aceea, să nu încetăm a-I aduce în toată vremea şi în tot ceasul, închinare şi mărire cu gura, cu inima şi cu credinţa noastră vie şi lucrătoare prin iubire ca şi toţi ucenicii, martirii şi sfinţii Lui în toate zilele, în toate Duminicile, sărbătorile şi Bisericile Lui; împlinind astfel una dintre marile şi sfintele noastre datorii de creştini. După cum toate luminile se aprind de la o singură fire a focului şi ard, tot astfel toţi „creştinii se aprind de la o singură fire şi luminează; de la focul cel dumnezeiesc, de la Fiul Lui Dumnezeu; şi au lămpi ce ard în inimile lor şi

[58] Al. Lascarov Moldovan, *Vieţile Sfinţilor*, vol. IV, pp. 134-140.

luminează în fața Lui, pe pământ fiind ei, cum şi El Însuşi a luminat"[59].

Pătrunde şi în noi, Doamne, cu lumina vieții şi a învățăturii Tale, ca să Te mărturisim cu credință şi cu dragoste în toate zilele vieții noastre; ca totdeauna Ție laudă şi închinare să-Ți aducem, cântare şi slavă să-Ți înălțăm, ca şi Tatălui şi Duhului Sfânt, glas înălțând şi grăind: **„Vrednic este mielul cel înjunghiat să ia puterea şi bogăția şi înțelepciunea şi tăria şi cinstea şi mărirea şi binecuvântarea"** în vecii vecilor (Apoc. 5:12).

DE CE CĂUTĂM VIAȚA ÎN IISUS HRISTOS?

«...în nimeni altul nu este mântuire...»
(FA. 4:12)

În cununa sărbătorilor de peste an, duminica de după Crăciun este o prelungire a sărbătorii Naşterii Domnului. Ea ne aminteşte de fuga lui Iisus, cu Iosif şi cu Mama Lui în Egipt, urmată de uciderea pruncilor din Vifleem şi din ținutul lui. De la cei 14000 de copii ucişi din porunca regelui Irod, care sunt cei dintâi martiri ai lui Hristos, şi de la cei 20.000 de mucenici creştini arşi de vii în biserica din Nicomidia, din porunca nelegiuitului împărat Maximian (pomeniți la 28 şi 29 decembrie) până astăzi, mult sânge nevinovat şi multe lacrimi de durere s-au vărsat în istoria omenirii, pentru că mulți au fost şi tiranii: împărații, regii,

[59] Sf. Macarie cel Mare, *Omilii*, p. 210.

principii, voievozii, generalii, dregătorii, conducătorii de popoare şi comandanţii de armate, care şi-au închipuit că au drept asupra altor oameni. Adunat la un loc sângele martirilor cu lacrimile asupriţilor şi ale nedreptăţiţilor, poate că ar forma un nou potop, în care s-ar putea îneca omenirea întreagă (în sânge şi lacrimi).

Nu v-aţi întrebat, iubiţi creştini, de ce partea cea mai mare din omenire îşi leagă, din convingere, cu credinţă până la moarte, inima şi nădejdile de Iisus Hristos Cel urmărit de tiranul Irod şi urmărit de ticălosul Pilat? De ce bisericile Lui sunt pline de închinători, pe toată faţa pământului Duminică de Duminică? De ce în suspinele şi suferinţele ei omenirea caută pe Hristos, înalţă rugăciuni către cer şi strigă după Hristos, după harul, puterea şi ajutorul Lui? De ce celelalte religii stagnează, şi credincioşii lor în bună parte se împuţinează, în vreme ce de două mii de ani numărul creştinilor creşte fără încetare? De ce Hristos este recunoscut capul Bisericii şi Mântuitorul lumii? De ce căutăm în El izvorul vieţii şi lumina fericirii?... Sunt mai multe pricini. Amintim două, de căpetenie.

1. Întâi e **persoana** dumnezeiască a Mântuitorului, fără asemănare în istoria omenirii. E plină istoria omenirii de filosofi, poeţi, artişti, învăţaţi, ingineri, dar întemeietorii de religie sunt foarte puţini. Se pot înşira pe degete: Zoroastru – reformatorul religiei perşilor din vechime: s-a căsătorit de trei ori, a avut mai mulţi copii şi a murit la 77 ani, ucis cu un pumnal de un adversar. Religia lui abia mai numără vreo 100.000 credincioşi. Confucius a fost un pedagog chinez, ministru, reformator religios, om căsătorit, a avut doi copii şi a murit la 73 ani. Buda, fiu de rege din

India, trăieşte o viață de vis: în cele 3 anotimpuri, în 3 castele cu tot ce a poftit şi a dorit. La 16 ani s-a căsătorit şi a avut un copil. Până la 28-29 ani a stors din viață toate plăcerile, până la dezgustare, ca apoi să practice asceza (asprimea morală) şi să caute nirvana (nimicul) până la moartea lui prozaică (intoxicat de prea multă mâncare de carne afumată de porc cu orez) la vârsta de 80 ani. Mahomed era un arab, de copil orfan, bolnăvicios; intră în serviciul unei femei bogate, şi mai în vârstă cu 15-20 ani decât el (Kadigee). Are cu ea 6 copii. După moartea ei îşi ia vreo 12 soții şi mai multe concubine. Cu o armată de 30.000 soldați îşi ucide adversarii, începând cu rudele, ocupă triburile arabe, face vreo 56 expediții în deşert şi prin sabie şi sânge predică Coranul. Moare la 62 ani.

Nimic din toate acestea nu întâlnim la Iisus Hristos. El e singurul între întemeietorii de religii erou şi **sfânt**, om care are limpede conştiința mesianității şi a divinității; singurul despre care se spune, se crede şi se mărturiseşte că este „strălucirea măririi şi chipul ființei lui Dumnezeu" (Evr. 1:3; Col 1:15), că e Dumnezeu arătat în trup (1 Tim 3:16), om în care se arată „întreagă plinătatea Dumnezeirii" (Col. 2:9), Dumnezeu Cuvântul întrupat (In. 1); cum e numit de marii Apostoli Pavel şi Ioan. Aşa cum nu s-a spus şi nu se poate spune despre ceilalți întemeietori sau reformatori de religii. Iisus Hristos este singurul, unicul „Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat", singurul întemeietor de religie care înainte de toți a fost (In. 1:15) şi mai presus de toți, este culmea de sfințenie şi desăvârşire la care toți privim şi nimeni nu poate ajunge, fără mâna Lui de ajutor.

2. În rândul al doilea sunt **adevărurile, virtuțile și făgăduințele** Mântuitorului, la care omenirea nu poate renunța, fără să-și mărească și înmulțească mizeriile, suferințele și nefericirile.

Omenirea nu a încetat **să creadă în Dumnezeu**, să-L caute și să-L descopere. Iisus Hristos ne-a descoperit pe Dumnezeu, ne-a învățat că Dumnezeu e Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt; că Dumnezeu este lumină, iubire și viață fără de început, și fără de margini și fără de sfârșit. Înainte de Iisus Hristos, omul căuta spre înălțimea cerului și se ruga suspinând: „Cât de departe ești, Doamne, de mine cel ce zac în adâncul păcatului! Ce puternic ești Tu și ce slab și neputincios sunt eu! „Cine mă va ridica la tine? Iisus Hristos este puntea de apropiere între Dumnezeu și om. Acum omul poate spune cu Apostolul Pavel: «Aproape de tine e Cuvântul (Hristos-Dumnezeu), în gura ta și în inima Ta...» (Rom. 10:8)"[60].

Omenirea nu a încetat să creadă în **bunătate** și să o caute. De răutate a fost totdeauna sătulă. De bunătate a fot totdeauna flămândă. Iisus Hristos întruchipează bunătatea în toată frumusețea ei divină. Omenirea nu a încetat să creadă și să nădăjduiască în **dreptate**, și să o caute. Nedreptățile au strigat în cursul istoriei la cer, de atâtea ori. Iisus Hristos este totdeauna cu cei asupriți, nedreptățiți, oropsiți, îndurerați.

Omenirea nu a încetat să creadă și să nădăjduiască în **frăție** și în **iubire** și să le caute. Ura și tirania nu pot ferici pe nimeni. Iisus Hristos întruchipează frăția și iubirea.

---

[60] *Pastorala de Crăciun*, P.S. Episcop Andrei al Aradului din 1952, pp. 1-2.

Omenirea nu a încetat să creadă şi să nădăjduiască în **iertarea** păcatelor şi să o caute. Păcatul naşte toate suferinţele. Iisus Hristos iartă şi vindecă şi mângâie pe toţi păcătoşii.

Omenirea n-a încetat să creadă şi să nădăjduiască în **pace**, în împăcarea cu sine, cu aproapele şi cu Dumnezeu. Războiul este o plagă (cataclism), cea mai mare nefericire a omenirii întregi. Hristos e pacea...

Omenirea n-a încetat să creadă şi să nădăjduiască în **libertate,** şi să o caute. Robia este o stare nedreaptă şi nedemnă de om. Iisus Hristos învaţă adevărul care ne face liberi (In. 8:32); adevărul Evangheliei Lui face sufletul liber, neatârnat, curat.

Omenirea nu a încetat să creadă şi să nădăjduiască în **fericire,** şi să o caute. Toţi alergăm însetaţi după fericire. Cuvintele şi sărbătorile sfinte ale lui Iisus fac sufletele fericite (nu sunt sărbători creştine nefericite).

Omul nu a încetat să creadă şi să nădăjduiască în **mântuire**, şi să o caute. Iisus Hristos este „Mântuitorul lumii", piatra de temelie şi de mântuire a omenirii, „şi **nu este în nimeni altul mântuire**, pentru că nu este alt nume sub cer, dat oamenilor, prin care să ne mântuim (FA 4:11-12).

Omenirea nu a încetat să creadă şi să nădăjduiască în **viaţă**, în nemurire, în **viaţa** veşnică. Moartea nu mulţumeşte pe nimeni. Iisus Hristos e singurul care a putut făgădui şi dărui viaţa veşnică. „Oile Mele ascultă glasul Meu şi Eu le cunosc şi vin după Mine. Eu le dau viaţă veşnică şi în veac nu vor pieri şi nimeni nu le va răpi din mâna Mea..." (In. 10:27-28).

Iată o seamă de adevăruri, virtuţi şi făgăduinţe pe care omenirea nu încetează să le caute şi pe care le află numai la Hristos, lângă Cruce, în Biserică. Urându-se, războindu-se, ucigându-se oamenii unii pe alţii, vor fi tot mai nefericiţi. Din pricina Irozilor, omenirea suferă, plânge, suspină. Iisus Hristos o mângâie, o înalţă, o înviorează, o îmbunătăţeşte, o luminează, o mântuieşte. În apropierea Lui e bine. Aici se site omul liniştit, ocrotit, mângâiat, îmbărbătat. Aici află ceea ce caută: bunătatea, dreptatea, iubirea, iertarea, pacea, libertatea, fericirea, mântuirea.

El e singurul care a putut zice ca Dumnezeu: «**Veniţi la Mine**... şi **Eu vă voi odihni**...». Iată de ce oamenii caută şi vor căuta pe Iisus Hristos, de ce toţi creştinii căutăm viaţa şi mântuirea în Iisus Hristos, şi de ce niciodată omenirea nu se va putea despărţi şi lipsi de El.

Iisus Hristos este cu noi, cu Evanghelia, cu Biserica şi cu Dumnezeirea Lui, până la sfârşitul veacurilor (Mt. 28:20). Să fim şi noi cu El, cu viaţa, cu Evanghelia, cu Biserica şi cu Dumnezeirea Lui. Iisus Hristos „**toate le face bine**” (Mc. 7:37).

În apropierea lui Iisus Hristos bolnavii primesc sănătatea, robii slobozenia, oropsiţii mângâierea, slăbănogii puterea, păcătoşii sfinţenia, îndureraţii fericirea şi toţi oamenii credincioşi curăţirea, luminarea, înnoirea, mântuirea, desăvârşirea. El e doctorul trupurilor şi Mântuitorul sufletelor. El vindecă şi înnoieşte oamenii nu prin mijloace omeneşti, medicale şi igienice, ci prin puteri dumnezeieşti, care se revarsă şi lucrează prin El, prin învăţăturile Evangheliei Lui şi prin tainele Bisericii Lui.

Iubiţi creştini, viaţa noastră este un dar de la

Dumnezeu, menit a se înmulţi şi înfrumuseţa, până la asemănarea cu El. Unii fac din ea o tragedie, o piesă de durere; alţii fac din ea o comedie, o piesă de glume şi de petrecere; alţii fac din ea o poezie frumoasă, o nuvelă, un roman[61]. Cei mai buni oameni, învăţaţi şi luminaţi de Iisus Hristos, fac din viaţa lor muncă, istorie, strădanie de a scoate din ea chip şi asemănare cu Dumnezeu, cu Iisus Hristos. Drept aceea – **„Pe noi înşine şi unii pe alţii şi toată viaţa noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm".**

ÎNNOIREA ŞI DESĂVÂRŞIREA OMULUI PRIN IISUS HRISTOS

I.

«... întru înnoirea vieţii să umblăm»
(Rom. 6:4)

Unul din sfinţii Bisericii pune întrebarea aceasta: De ce nu toţi creştinii sunt îmbunătăţiţi?[62] Răspunsul este: pentru că nu toţi trăiesc o viaţă de ucenici altoiţi în Hristos, nu toţi se înnoiesc prin Hristos; nu toţi arată în viaţa lor pe Hristos, făptura cea nouă şi bună, viaţa în Hristos întipărită în ei de la Sf. Botez, naşterea din nou, cea de sus din Dumnezeu. Răspunsul este simplu, deşi nu e tocmai aşa de simplu, precum se pare. El vrea să ne spună că nu-i de ajuns să fii botezat, ca să fii un creştin bun. După Sf. Botez urmează viaţa în Hristos: creşterea spre Hristos, trăirea cu Hristos, înnoirea, îmbunătăţirea, luminarea şi desăvârşirea

[61] P.S. Episcop Andrei al Aradului în *Predica de anul nou,* din 1955.
[62] Sf. Simeon Noul Teolog, în *Cuvântarea 85.*

în Hristos, care la foarte mulţi lipseşte şi de aceea lipseşte şi îmbunătăţirea. Fără viaţa în Hristos, în zadar eşti om, că niciodată nu eşti creştin, deşi poate că te numeşti creştin. Sufletul are nevoie de hrană, de creştere şi de înnoire neîncetată, ca şi trupul. Nu-i destul să fii botezat, ca să fii şi creştin bun.

Nu este un lucru greu de înţeles că omul se hrăneşte ca să trăiască, să-şi înnoiască mereu puterile trupului. Prin mişcare, prin muncă, prin suferinţe şi prin îmbătrânire, trupul îşi pierde din puterile lui; mai bine zis din celulele sau părticelele acelea minunate, care zidesc ca nişte cărămizi vii, corpul omului. Zilnic pierdem mii şi milioane de celule care se cer înlocuite fără încetare. Prin mâncare dăm hrană stomacului; stomacul alege din ea ce-i trebuie corpului. Vitaminele, substanţele hrănitoare, după ce sunt pregătite, prelucrate (şi asimilate) prin diferite laboratoare, trec în sânge şi sângele le duce mai departe sub formă de celule în corpul întreg şi le aşează acolo unde e trebuinţă de ele. Prin lucrarea aceasta minunată, corpul se înnoieşte fără de încetare, încât în câţiva ani trupul întreg este reparat, schimbat şi înnoit. Când stomacul nu mai poate primi hrana trebuitoare şi corpul nu se mai poate înnoi, atunci spunem că omul slăbeşte şi moare.

Din faptul acesta uşor putem înţelege că, aşa după cum trupul îşi are hrana şi înnoirea lui fără încetare, tot aşa şi sufletul îşi are hrana şi înnoirea lui duhovnicească, la fel de trebuitoare ca şi cea trupească. Celulele corpului lucrează după un plan dinainte gândit şi se duc acolo unde trebuie, ca la comandă. Cine le conduce? Sufletul. El zideşte şi conduce trupul dinăuntru în afară. Prin suflet, creştem,

gândim. Auzim, vedem, vorbim, ne mişcăm, voim, lucrăm, iubim, urâm.

Având o comandă atât de importantă, este iarăşi uşor de înțeles că şi sufletul are trebuință de înnoirea şi desăvârşirea puterilor lui, ca şi trupul. Înnoirea aceasta i-o cere firea lui şi i-o dăruieşte Mântuitorul, Evanghelia, Biserica.

Zi de zi, an de an, trupul se înnoieşte prin hrană, sufletul prin Iisus Hristos. Înnoirea sufletului o cere profetul David de la Dumnezeu, când se roagă şi zice: «Duh drept înnoieşte înlăuntrul meu...» (Ps. 50:11); pentru că Duhul lui Dumnezeu înnoieşte fața pământului (Ps. 103:31) şi creşte puterile omului ca aripile vulturului (Is. 1:12).

Înnoirea sufletului o pretinde Mântuitorul de la învățăceii Lui, când le grăieşte: „De nu se va naşte cineva din nou, nu va putea să intre în împărăția lui Dumnezeu (In. 3:3-5); şi când ne dă prin Sf. Pavel porunca sfântă ca, după ce am primit Sfântul Botez «întru înnoirea vieții să umblăm» (Rom. 6:3-4). Înnoirea sufletului o dăruieşte Mântuitorul, când împărtăşeşte ucenicilor Săi, celor ce cred în El, «**puterea** să ne facă fiii lui Dumnezeu" (In. 1:12).

Înnoirea sufletului o săvârşeşte Mântuitorul când ne împărtăşeşte cu Trupul şi cu Sângele Său, când înnoieşte şi luminează duhul minții noastre prin cuvintele Evangheliei Lui, când curățeşte şi sfințeşte inima noastră prin harul Sfântului Său Duh, când face să intre în noi puterea virtuților şi desăvârşirilor Lui, ca sevă din vie în mlădițe şi din măslin în ramuri. Seva aceasta cerească, puterea aceasta duhovnicească, înnoieşte neîncetat sufletul omului, îl naşte de sus, face din el o făptură nouă.

Naşterea de sus este viaţa cu Hristos, viaţa noastră altoită în Hristos, creşterea duhovnicească în Hristos, în harul şi cunoaşterea Domnului. Sufletul care nu arată că s-a născut de sus, din Dumnezeu, e ca o grădină de flori plină de buruieni, cuprins de pofte rele, robit de tot felul de patimi urâte; trăieşte în întuneric, zbuciumat de frică şi de gânduri potrivnice, ca şi Cain după uciderea fratelui său, Abel.

Apusul soarelui aduce noaptea; retragerea lui Hristos din suflet aduce întunericul patimilor (Sf. Teolept) şi învechirea sufletelor. Când soarele răsare, şterge urmele paşilor din zăpadă; când Hristos, soarele vieţii, răsare în inimă, atunci şterge urmele păcatelor din suflet, atunci fiarele patimilor se retrag în culcuşuri şi omul lucrează cele dumnezeieşti până seara, până la sfârşitul vieţii pământeşti, până la ieşirea sufletului nemuritor din trupul muritor (Ps. 103:22-23). Atunci sufletul renaşte, se înnoieşte, întinereşte, ca şi trupul când se primeneşte cu haine curate. A se renaşte cineva, a se înnoi şi a trăi viaţa cea după Hristos înseamnă a-I păzi poruncile şi a se împărtăşi din Harul Sf. Duh, a face din suflet Biserica lui Hristos Dumnezeu şi a primi în ea lumina slavei Lui înnoitoare.

Nu doreşti, iubitule, aceasta? „O, omule, nu iubeşti să te faci tânăr, după ce ai fost bătrân?" întreabă Sf. Vasile cel Mare.

Dacă este cineva în Hristos, este făptură nouă. Cele vechi au trecut. Iată, toate nouă s-au făcut» (Sf. Pavel 2 Cor. 5:17); „cele vechi" sunt năravurile cele rele, patimile cele păgâneşti, păcatele aducătoare de nefericire, de suferinţă, de moarte şi de osândire. Dar cele noi? Spune-mi, oare s-a

schimbat cerul, sau pământul, sau soarele, sau stelele, sau marea, sau vreuna din cele ce se văd, şi s-au făcut nouă Hristos? Dar nu poţi s-o spui. Căci aceasta a spus-o Apostolul despre noi, pentru că noi eram morţi şi înviem; stricăcioşi şi ne facem spre nestricăciune, muritori şi ne preschimbăm spre nemurire; pământeşti, având facerea din trup şi ne-am făcut duhovniceşti, prin aceea că ne cunoaştem din nou şi ne zidim din nou cu harul Preasfântului Duh. Dumnezeieşte sunt, frate, făptura cea nouă în Hristos"[63].

Cele noi sunt ca şi hainele noi: curate şi bune. Aşa sunt şi sufletele îmbrăcate în Hristos: noi, curate, întinerite. Rostul venirii lui Hristos în lume a fost întoarcerea firii la ea însăşi[64], la firea zidită de Dumnezeu, la firea cea bună, la firea lui Adam cel nou, la firea lui Iisus. Naşterea de sus este întoarcerea la firea aceasta; făptura cea nouă este omul cel nou care trăieşte în firea cea bună după chipul lui Hristos, după voia lui Dumnezeu.

A patra oară a intrat Iisus în Ierusalim la sărbătoarea înnoirii templului (In. 10:22-23). Întâia oară, la Ioan 2:13; a doua oară: In 5:1; a treia oară: In 7:10; a cincia oară: In. 12:12. De fapt, templul s-a înnoit prin El, prin intrarea Lui în el, prin curăţirea lui de zarafi şi de farisei, prin eliberarea lui. Înnoirea sufletului este intrarea şi lucrarea lui Iisus Hristos în el, este însăşi mântuirea, dezlegarea şi eliberarea lui desăvârşită.

---

[63] Ibidem, Cuvântul 63, p. 279.

[64] Sf. Simeon Metafrastul, *Despre desăvârşirea în Duh*, ms., cap 150, p. 73.

Sf. Simeon Noul Teolog spune că Iisus Hristos de aceea se numeşte **Mântuitor**, fiindcă dă **tuturor cu care s-a unit mântuirea.**

Iar mântuirea e dezlegarea de toate relele,
Şi găsirea veşnică în El a tuturor bunurilor
Care trec pe toţi din moarte la viaţă, din întuneric la lumină,
Din robia patimilor şi a faptelor urâte
La libertatea desăvârşită....[65]

Hristos, viu şi lucrător în noi, în carnea şi în oasele noastre, în mintea şi în inima noastră şi în voinţa şi în virtutea noastră, ne face buni, liberi cu desăvârşire. Făptura nouă înseamnă făptura liberă, făptură dezrobită de sub orice formă a răului, mai presus, liberă de orice păcat. Dumnezeu nu a făcut pe nimeni, nici rău, nici rob oamenilor, nici dracilor, nici patimilor. Dumnezeu aşa şi vrea pe om: bun şi liber, dezlegat de orice rău. «Staţi deci tari în slobozenia cu care ne-a dăruit Hristos şi nu vă mai prindeţi în jugul robiei" (Gal. 5:1).

Creştine, „fii liber chiar în lanţurile trupului şi arată libertatea ta prin faptul că te supui lui Hristos"[66].

Fiecare credincios este – şi tu eşti – un mădular al lui Hristos, dar acest mădular poate fii sănătos sau bolnav, lucrător sau nelucrător, îmbunătăţit sau înrăit, viu sau pe moarte, după cum este prins în curentul de viaţă care vine de la Hristos Domnul sau nu.

Înnoieşte-te, creştine, înnoieşte-te că tu eşti noul Ierusalim şi noul templu în care a intrat Hristos Dumnezeu,

---

[65] Sf. Simeon Noul Teolog, *Imnele*, Cuvântul 14, ms., p. 58.
[66] Sf. Isaac Sirul, *Cuvinte ascetice*, ms., cap. 44, p. 181.

ca să facă din tine un om nou, o făptură liberă de patimi, un mădular de cinste a Bisericii sale; din Saul Pavel, din Adam în Hristos.

„Stăpâne Doamne, Iisuse Hristoase, Dumnezeul nostru... scoate-ne din mâna potrivnicului, iartă păcatele noastre şi omoară gândul nostru cel trupesc. Ca, lepădând pe omul cel vechi, întru cel nou să ne îmbrăcăm şi Ţie să vieţuim, Stăpânului nostru şi Făcătorului nostru de bine. Şi aşa, urmând poruncilor Tale, la odihna cea veşnică să ajungem, unde este locaşul tuturor celor ce se veselesc..."[67].

PRUNCIA, TINEREŢEA ŞI BĂRBĂŢIA ÎN HRISTOS

I.

«...omul nostru cel dinăuntru se înnoieşte din zi în zi»
(2 Cor. 4:16)

Viaţa cu Iisus Hristos este fără îndoială o viaţă fără de păcat. Omul vechi este omul păcatului. Făptura cea nouă este creştinul care trăieşte în Hristos cel **fără de păcat**.

Iisus Hristos urăşte păcatul şi iubeşte pe păcătoşi. Aşa ne încredinţează El, când zice: „Precum M-a iubit pe Mine Tatăl şi Eu v-am iubit pe voi. Rămâneţi în dragostea Mea" (In. 15:9). Aşa ne încredinţează şi Sf. Ioan Evanghelistul, când scrie: „Copiii mei, acestea vi le scriu, ca să nu păcătuiţi. Şi dacă a păcătuit cineva, avem mijlocitor către

[67] Rugăciunea Marelui Vasile de la ceasul IX.

Tatăl, pe Iisus Hristos Cel drept".

Fiul lui Dumnezeu de aceea a venit la noi, în lume, ca să ne fie Mijlocitor şi Mântuitor; să ne lumineze mintea prin învăţăturile Lui, să ne curețe de păcate prin harul Lui, să ne dea hrana trebuitoare vieții spirituale, puterile, bucatele duhovniceşti, prin care se înnoieşte, creşte, şi se desăvârşeşte sufletul. Domnul, Cel fără de margini şi fără de trup, se face trup, ca sufletele credincioase să se poată împărtăşi de viața **nemuritoare** a Dumnezeirii Sale[68].

El n-a venit să judece, ci să mântuiască lumea, după cum Însuşi spune în Evanghelie. „Dacă S-ar fi arătat numai cu Dumnezeirea, n-ar fi mântuit toată zidirea". Dumnezeirea Lui S-ar fi făcut judecată celor ce li S-a arătat; nu să-i lumineze, ci să-i ardă; nu spre viață, ci spre pedeapsă, căci toți erau în necredință, în patimi, în păcate. În acest ipostas, Dumnezeirea „nu luminează, ci arde; nu dă viață, ci pedepseşte"[69].

Ca Dumnezeu arătat în trup de om fără de păcat, Iisus Hristos dezvăluie omului taina vieții fără de păcat, şi-i descoperă calea mântuirii din păcat. În acelaşi timp îi pune la îndemână mijloacele duhovniceşti şi puterile dumnezeieşti prin care să-şi curățească, să-şi lumineze, să-şi înnoiască şi desăvârşească puterile sufletului. Mijloacele sau puterile acestea pentru suflet sunt ca şi bucatele pentru trup. Sunt bucate moi şi uşoare, pentru copii şi bucate vârtoase şi tari, pentru bărbați, potrivite cu vârsta fiecăruia. «Cu lapte v-am hrănit pe voi, ca pe nişte prunci în Hristos»

---

[68] Sf. Simeon Metafrastul, *Despre desăvârşirea în Duh,* ms., cap. 67, p. 31.

[69] Sf. Simeon Noul Teolog, *Cuvântul 57*, ms., p. 233.

cunoştinţelor dumnezeieşti, să pătrundă în adevărurile descoperirii dumnezeieşti din Sfintele Scripturi, să cunoască dogmele, poruncile, virtuţile şi făgăduinţele cereşti. Atunci Hristos Se arată în ei, ca un tânăr. Când au ajuns la **bărbăţie** (bătrâneţea nu este pentru suflet; numai trupul îmbătrâneşte), la vârsta plinătăţii lui Hristos, atunci au lipsă de Harul lui Hristos, de Trupul şi Sângele lui Hristos, ca viaţa lui Hristos să se arate în trupul lor cel muritor. Atunci Hristos Se arată în ei ca un bărbat desăvârşit[74].

Astfel, iubiţi creştini, de aici urmează că toţi suntem chemaţi să arătăm în viaţa noastră viaţa lui Iisus; copiii să arate în ei pe Iisus ca un prunc; tinerii să arate pe Iisus ca un tânăr şi vârsta bărbăţiei să-L arate ca un bărbat desăvârşit – fapt care nu trebuie uitat şi trebuie avut în vedere totdeauna, şi împlinit, cu toată temerea de Dumnezeu şi smerenia sufletului. Unde lipseşte trăirea aceasta, lipseşte ce este mai de preţ: viaţa creştină.

Ajuns la vârsta desăvârşirii duhovniceşti, cu ajutorul harului dumnezeiesc – din prunc, bărbat, om desăvârşit, creştinul nu împlineşte cu greutate, ci cu iubire şi cu plăcere poruncile lui Dumnezeu; atunci legea lui Dumnezeu e desfătarea lui cea mai mare ziua şi noaptea; atunci „omul nostru cel dinlăuntru se înnoieşte din zi în zi" (2 Cor. 4:16); atunci ne primenim în duhul cugetului nostru; atunci ne îmbrăcăm şi trăim în «omul cel nou, care este făcut după chipul lui Dumnezeu, în dreptatea şi în sfinţenia adevărului» (Efes. 4:23-24; Col. 3:10); atunci Hristos S-a născut în noi; atunci cu adevărat, **Hristos a luat chip în noi,**

---

[74] Sf. Nichita Stithat, *Suta III*, ms., cap. 50, p. 74.

chip adevărat, frumos, dumnezeiesc, strălucit (Gal. 4:19); atunci trăim în El; atunci când sufletul se uneşte şi trăieşte cu Hristos în Dumnezeu, toate ale Lui sunt ale sufletului: lumea, viaţa, sfinţenia, fericirea, slava.

Minunat lucru este, iubiţi creştini, revărsarea şi lucrarea Duhului Sfânt în inimile credincioşilor. Minunat lucru este inima care se face tron al Dumnezeirii, sufletul care ajunge scaun în care Se odihneşte Dumnezeu (2 Cor. 4:6), omul plin de har care descoperă, vede şi oglindeşte în sine pe Dumnezeu...

Facă Domnul ca acest om să fii şi tu, creştine, şi eu, nevrednicul Său rob şi fiu, care mă rog şi strig: „Miluieşte-mă pe mine, Fiul lui Dumnezeu, ca să Te văd pe Tine Dumnezeul meu, Care eşti lumina lumii şi să mă fac şi eu fiu al Dumnezeieştii Zile. Şi să nu mă laşi, o, Bunule, lipsit de dumnezeiescul Tău har ca pe un nevrednic. Arată-Te, Doamne, pe Tine mie, ca să Te cunosc că m-ai iubit, ca pe unul ce am păzit dumnezeieştile Tale porunci. Trimite, Milostive, pe Mângâietorul la mine, ca să mă înveţe cele despre Tine şi să-mi arate cele ale Tale. O, Dumnezeul tuturor, străluceşte peste mine lumina cea adevărată ca să văd slava Ta, pe care ai avut-o la Tatăl, mai înainte de a fi lumea..."

„Voieşte, o, Nevăzutule, să prinzi chip în mine ca să văd frumuseţea Ta şi podoaba Ta cea neasemănată şi să îmbrac chipul Tău, Cerescule, şi să uit toate cele văzute şi pământeşti..."[75].

---

[75] Sf. Simeon Noul Teolog, *Cuvântul 63*, pp. 278-279.

II.

„Creştinismul este imitarea naturii divine"
(Sfântul Grigorie de Nyssa)

Biserica, Evanghelia, religia lui Hristos este dragă omului, pentru că sădeşte şi trezeşte în om viaţa divină. Religia lui Hristos cultivă, înnoieşte mereu şi desăvârşeşte în om viaţa cu puterile ei dumnezeieşti; viaţa în toată curăţenia, frumuseţea, sfinţenia şi veşnicia ei. Prin Iisus Hristos-Mântuitorul se înnoieşte, se îmbunătăţeşte şi se desăvârşeşte firea omului – firea (natura) cea stricată prin „frumuseţea şi bunătatea" ispitelor înşelătoare.

Omul este nedesăvârşit, şi, mai mult, păcătos. Numai oamenii care pretind să trăiască în afară de orice lege – anarhiştii – susţin că sunt desăvârşiţi şi că prin urmare nu mai au trebuinţă de nici o învăţătură, de nici o şcoală, de nici o virtute şi de nici o autoritate. Viaţa întreagă este şcoală, muncă şi luptă: şcoală pentru învăţarea şi desăvârşirea cunoştinţelor; muncă, pentru uşurarea şi desăvârşirea traiului; luptă, cu formele răului şi cu ispitele păcatului, pentru îmbunătăţirea şi desăvârşirea firii şi a societăţii în care trăieşte. Câtă vreme există şcoli, muncă şi luptă pentru cultură şi civilizaţie, nu se poate spune că omul ar fi o fiinţă desăvârşită. Faptul că toţi învăţăm, din copilărie şi până la bătrâneţe şi suntem supuşi unor numeroase reguli de cugetare, îndreptare morale, norme de lucrare şi legi civile şi penale – schimbătoare şi acestea – arată cum nu se poate mai limpede că omul nu este

desăvârşit, dar că se poate desăvârşi (e perfectibil), că ținta vieții lui este înnoirea continuă şi desăvârşirea firii lui trupeşti şi sufleteşti.

Piedica cea mai mare şi cea mai grea de trecut în calea spre virtute şi desăvârşire este răul, păcatul sub toate formele şi numele lui. Conştiința ne pune aici o întrebare: Se poate mântui omul singur de păcat? Toate religiile şi bisericile din lumea întreagă, toate rugăciunile şi căutările religioase, toate rătăcirile şi greşelile în care au căzut cultele păgâne, din vechime şi până astăzi, ne răspund în cor: Nu!... Omul nu se poate mântui de păcat şi desăvârşi în virtute singur. Omul n-a cunoscut prin înțelepciune pe Dumnezeu, nici prin filosofie, nici prin ştiință, nici prin artă, nici prin tehnică – căci dacă L-ar fi cunoscut, n-ar fi răstignit pe Hristos, nu i-ar fi martirizat ucenicii, n-ar fi făcut zei din idoli şi din patimi virtute.

Prin Iisus Hristos se descoperă şi se întrupează înțelepciunea şi iubirea divină; se arată Însuşi Dumnezeu în mijlocul omenirii căzute. Omenirea avea (şi are) nevoie de El, de iubirea şi înțelepciunea Lui, de lumina, de puterea şi de prezența Lui: „**Firea noastră neputincioasă avea nevoie de un lecuitor**, spune Sf. Grigorie episcopul Nyssei. Avea nevoie de un îndreptar omul care căzuse. Avea nevoie de un dătător de viață cel care se îndepărtase de viață. Avea nevoie de un aducător la viață cel care lunecase de la participarea binelui. Avea nevoie de prezența luminii cel învăluit în întuneric. Căuta pe răscumpărătorul său captivul, pe un tovarăş de luptă cel în lanțuri, pe liberator cel ținut de jugul sclaviei. Acestea sunt lucruri mici şi nevrednice, aşa ca Dumnezeu să Se ruşineze de a Se coborî

spre cercetarea firii omeneşti, când omenirea se găsea într-o stare atât de jalnică şi de nenorocită?"[76].

Desigur că nu sunt lucruri de mică însemnătate nici viaţa, nici libertatea, nici firea omului, căzută din pricina păcatului în dezbinare, pătimire, durere, nefericire şi moarte, în stări cu totul contrare desăvârşirii firii şi iubirii lui Dumnezeu.

Era şi e trebuinţă de o dezrobire şi de o restaurare; de eliberarea firii de sub pătimirea păcatului şi a vieţii de sub osânda morţii; de restaurarea şi restabilirea sufletului în rosturile lui; de curăţirea, înnoirea, îmbunătăţirea, luminarea şi desăvârşirea lui. Fapta aceasta de mântuire o împlineşte Mântuitorul: «**Hristos Iisus S-a făcut pentru noi înţelepciune de la Dumnezeu şi dreptate şi sfinţire şi răscumpărare**» (1 Cor. 1:30). Cel ce n-a cunoscut blestemul, s-a făcut pentru noi blestem (Gal. 3:13); **Cel ce n-a cunoscut păcatul, s-a făcut păcat pentru noi, ca noi să dobândim, în El, dreptatea lui Dumnezeu** (2 Cor. 5:21) – mântuirea.

Iată cum o tâlcuieşte Sf. Maxim Mărturisitorul fapta aceasta, jertfa de mântuire adusă de Mântuitorul: „Schimbarea firii spre pătimire, spre stricăciune şi spre moarte e osânda păcatului săvârşit prin hotărâre liberă de Adam. Această stare nu a avut-o omul de la început de la Dumnezeu, ci a înfiinţat-o şi a cunoscut-o, săvârşind prin neascultare păcatul ce voia. Osânda prin moarte este rodul acestui păcat. Luând deci Domnul osânda aceasta a păcatului meu liber ales, adică pătimirea, stricăciunea şi moartea cea după fire, S-a făcut pentru mine păcat, prin

[76] Sf. Grigorie de Nyssa, *Marea Cuvântare Catehetică*, trad. D. Cristesa-N. I. Barbu, Bucureşti, 1947, p. 60.

pătimire, moarte şi stricăciune, îmbrăcând de bună voie prin fire osânda mea. El, Care nu era osândit din voia liberă. Aceasta a făcut-o ca să osândească păcatul şi osânda mea din voie şi din fire, scoțând în acelaşi timp din fire păcatul, pătimirea, stricăciunea şi moartea. În felul acesta s-a făcut taină comună iconomia Celui ce din iubire de oameni, pentru mine Cel căzut din neascultare, Şi-a însuşit de bună voie prin moarte osânda mea, ca să mă mântuiască, hărăzindu-mi prin această faptă înnoirea spre nemurire"[77].

Despre dumnezeiasca întrupare, despre mântuire şi despre înnoirea firii prin Iisus Hristos, Sf. Ioan Damaschinul scrie: „Pentru că prin păcat a intrat moartea în lume (Rom. 5:12), ca o fiară sălbatică şi neîmblânzită, distrugând viața omenească, trebuia ca Cel care avea să aducă mântuirea, să fie fără de păcat, să nu fie supus prin păcat morții, ci încă, **prin El să fie întărită şi înnoită firea, să fie povățuită prin fapte, să fie învățată calea virtuții, care depărtează de la stricăciune şi conduce spre viața veşnică**. În sfârşit, Dumnezeu arată noianul cel mare al dragostei de oameni pe care o are pentru om. Căci Însuşi Creatorul şi Domnul primeşte să lupte pentru creatura Lui, şi Se face **învățător cu fapta**. Şi pentru că duşmanul amăgeşte pe om cu nădejdea Dumnezeirii (Fac. 3:5), acum este amăgit, căci Domnul S-a arătat în haina trupului şi arată în acelaşi timp bunătatea, înțelepciunea, dreptatea şi puterea lui Dumnezeu. **Bunătatea**, pentru că n-a trecut cu vederea slăbiciunea făpturii Lui, ci S-a îndurat de cel căzut şi i-a întins mâna. **Dreptatea**, pentru că omul, fiind biruit,

---

[77] Sf. Maxim Mărturisitorul, Răspunsuri către Talasie, *Filocalia 3*, p. 148.

nu îngăduie ca altcineva decât omul să învingă pe tiran şi nici nu răpeşte cu forța pe om de la moarte, ci pe acela pe care altădată moartea îl subjugase prin păcat, pe acesta, Cel bun şi Cel drept l-a făcut iarăşi biruitor şi a mântuit pe cel asemenea prin unul asemenea, lucru ce părea cu neputință. **Înțelepciunea**, pentru că a găsit dezlegarea cea mai potrivită a acestui lucru imposibil. Căci prin bunăvoința lui Dumnezeu şi a Tatălui, Fiul Unul Născut şi Cuvântul lui Dumnezeu... Cel de o ființă cu Tatăl şi cu Sfântul Duh, ... Se pogoară, aplecând cerurile, adică smerind fără să smerească înălțimea Lui cea nesmerită, Se coboară spre robii Lui printr-o coborâre nespusă şi neînțeleasă.... Şi, fiind Dumnezeu desăvârşit, Se face om desăvârşit şi săvârşeşte cea mai mare noutate din toate noutățile, Singurul nou sub soare, prin Care se arată **puterea** cea nemărginită a lui Dumnezeu. Căci ce poate fi mai mare decât ca Dumnezeu să Se facă om? Şi Cuvântul S-a făcut fără schimbare, trup (In. 1:14) din Duhul cel Sfânt şi din Maria, Sfânta Pururea Fecioară, Născătoarea de Dumnezeu. Şi singurul iubitor de oameni se face mijlocitor între om şi Dumnezeu (1 Tim 2:5)... şi Se face supus Tatălui prin luarea firii noastre, vindecând neascultarea noastră şi făcându-Se pildă de ascultare, în afară de care nu este cu putință să dobândim mântuire"[78].

„Naşterea lui Dumnezeu înnoieşte firile", spune Sf. Theodor Studitul[79]. Prin Evanghelia şi jertfa Mântuitorului – fapta culminantă a iubirii lui Dumnezeu față de om – firea omului căzut se înnoieşte, se curăță, se desăvârşeşte: din

---

[78] Sf. Ioan Damaschinul, *Dogmatica*, trad. D. Fecioru, pp. 144-146.

[79] *Triod*, Canonul lăsatului de carne, peasna 9.

stricăcioasă devine nestricăcioasă, din pătimitoare nepătimitoare, din muritoare nemuritoare.

Aşa se înţelege, iubiţi fraţi şi binecuvântaţi creştini, de ce omul nu se poate mântui singur, de ce religia lui Hristos este religia mântuirii, religia desăvârşirii, şi de ce, pe bună dreptate, creştinismul a fost definit „imitarea firii dumnezeieşti" (Sf. Grigorie de Nyssa), urmarea lui Hristos-Dumnezeu.

Iisus Hristos sădeşte şi trezeşte în om viaţa divină. Iisus Hristos ne cheamă la Evanghelia şi viaţa Sa; ne mântuieşte prin Biserica şi jertfa Sa; ne atrage prin puterea, frumuseţea, iubirea şi slava sa. Iisus Hristos ne ajută să ne curăţim, să ne înnoim şi astfel să ne îmbunătăţim firea, să cunoaştem tainele, frumuseţea, puterea şi valoarea (dumnezeirea) sufletului şi toate acestea să le dezrobim şi să le desăvârşim. Căci El nu numai stăpâneşte cu dumnezeiasca Sa putere tainele şi slăbiciunile firii omeneşti, dar le şi vindecă, şi prin aceasta înnoieşte şi desăvârşeşte firea slăbănogită de patimi. „Cunoaşte-ţi, omule, nobleţea şi vrednicia; de cât preţ eşti tu, frate al lui Hristos, prieten al regelui, mireasă a Mirelui ceresc!" – strigă din împărăţia cerurilor Sf. Macarie cel Mare[80].

Pentru tine, omule, S-a smerit şi S-a întrupat Dumnezeu, pentru tine Sfântul lui Dumnezeu (Mc. 1:24; Lc. 4:34) S-a făcut păcat; pentru tine Fiul lui Dumnezeu S-a răstignit; pentru tine S-a jertfit Mielul lui Dumnezeu; pentru tine Împăratul cerurilor, al veacurilor şi al veşniciei a primit moartea, ca să-ţi arate cât de mult îşi iubeşte Părintele ceresc fiii şi Hristos fraţii şi prietenii Săi.

---

[80] Sf. Macarie cel Mare, *Omilii*, p. 152.

Toată făptura suspină după mântuire (Rom. 8:22), toată firea caută lumina şi desăvârşirea, toate sufletele doresc pe Hristos. Prin Hristos se păstrează pe vecie ființa nemuritoare (identitatea) sufletului omenesc; prin El se trezesc puterile cereşti din suflet; prin El se şterge, se iartă şi se nimiceşte păcatul; prin El se cultivă şi rodesc virtuțile; prin El se îmbunătățeşte, se înnoieşte şi se desăvârşeşte firea; prin El se împlinesc dorințele sufletului şi trebuințele vieții noastre; prin El „sărăcia îşi pierde răutatea şi amărăciunea" (Gala Galaction), prin El suferința îşi pierde tristețea şi păcatul puterea; prin El răul îşi pierde împărăția; prin El devenim mai buni, mai drepți, mai blânzi şi curați la inimă.

De aceea, „o, robi şi frați şi împreună moştenitori ai lui Hristos, să îmbrăcăm pe Hristos, să aducem împreună cu noi în casa noastră pe Hristos, să cinstim pe Hristos..."[81], să ascultăm, să iubim şi să urmăm pe Hristos cu fapta şi cu adevărul (1 In. 3:18). Urmează-L, creştine! El să fie începutul şi sfârşitul, alfa şi omega vieții tale! Aşează-ți inima lângă inima Lui, şi paşii Tăi pe urmele paşilor Lui şi urmează-L cu credință şi cu dragoste până la moarte.

Desăvârşirea, creştini, e răstignirea, moartea naturii stricăcioase pentru viața în Hristos. Desăvârşirea este stârpirea patimilor (viciilor), dobândirea virtuților şi unirea cu Dumnezeu. Lasă-te stăpânit de Dumnezeu, creştine, de Cel bun, ca să nu fii stăpânit de cel rău[82]. Multe lacrimi de durere au brăzdat fețele oamenilor şi au curs râuri de sânge

---

[81] Sf. Grigorie Teologul, *Despre iubirea de săraci*, trad. Pr. Gh. Tilea, pp. 43-44.

[82] *Filocalia* 4, p. 27.

pe obrazul omenirii, lăsând pe Hristos să bată în zadar la uşa sufletelor (Apoc. 3:20).

Lasă-L şi primeşte-L să-ţi stăpânească sufletul, să-ţi înlocuiască, să-ţi prefacă, să-ţi îmbunătăţească şi să-ţi desăvârşească firea, El, Domnul şi Maica Domnului, în Biserica Sa, cu al Său har şi cu a Sa iubire de oameni.

„Arată, Stăpâne, faţa Ta peste cei ce doresc să scuture întinăciunea păcatului; luminează gândul lor; întăreşte-i pe ei în credinţă, sprijină-i în nădejde, desăvârşeşte-i în dragoste; arată-i membre cinstite ale Hristosului Tău, care S-a dat pe Sine răscumpărare pentru sufletele noastre"[83].

IISUS HRISTOS ÎN ISTORIA ŞI ÎN VIAŢA OMENIRII

«... Iisus Hristos – ieri şi azi şi în veci este acelaşi»
(Evr. 13:8)

S-a spus, s-a scris şi aşa se învaţă cu destulă stăruinţă că Iisus Hristos nici nu a existat ca om, ca persoană istorică; că Iisus Hristos este „întemeietorul legendar al religiei creştine"[84], un nume scos din poveşti, ca moş Crăciun, Făt-Frumos, Gerilă, Sfarmă-Piatră şi Strâmbă-Lemne sau alte nume care preînchipuie o idee oarecare, ca dărnicia, bunătatea, vitejia, frigul, puterea şi altele. Uşor a

---

[83] *Liturghia Sf. Grigorie Dialogul, Rugăciunea* pentru cei ce se gătesc către Sfânta Luminare.

[84] Istoria Evului Mediu, Manual pentru clasa a VI-a, ed. 1954, p. 108.

spune, dar greu a dovedi.

Este Iisus Hristos un nume de legendă, sau o persoană istorică?

Pentru ca să poți dovedi că Iisus Hristos este un nume de legendă, trebuie mai întâi **să distrugi mărturiile** care strigă şi ne arată că Iisus Hristos este o persoană istorică. Întâi de toate trebuie să distrugi **Vechiul Testament şi un popor întreg**, care două mii de ani înainte de era noastră a trăit în aşteptarea Mesiei. Împreună cu acest popor şi cu istoria lui, mărturie a existenței lui, trebuie să distrugi şi **profeții** lui, oamenii cei mai de seamă pe care i-a dat acest popor înainte de Hristos.

Ca să arați că Iisus Hristos nu este o persoană istorică trebuie să distrugi o țară întreagă, Palestina, cu întreagă **istoria şi geografia ei** (precum şi o parte din Talmud): să distrugi Nazaretul, unde a trăit Maica Domnului, să distrugi Vifleemul unde S-a născut Mântuitorul, să distrugi Iordanul în care S-a botezat, să distrugi lacul Ghenizaret, cu localitățile din jurul lui, pe unde a predicat Iisus Evanghelia; să distrugi Ierusalimul, unde a murit şi a înviat; să distrugi Muntele Taborului şi Muntele Măslinilor pe care S-a urcat cu ucenicii Săi, care toate sunt mărturii istorice şi geografice despre existența Lui, până în ziua de astăzi.

Ca să arăți că Iisus Hristos este o persoană legendară, trebuie să distrugi numele şi opera celor **12 apostoli**, pe Petru, pe Andrei, pe Ioan şi Iacob din Betsaida – de pe malul Ghenizaretului; să distrugi numele şi opera Apostolului Pavel care a predicat Evanghelia din Ierusalim până în Spania, în capitale şi în sfaturi de-ale înțelepților, ca

Atena, Corintul, Efesul şi Roma; să distrugi numele de persoană şi mărturia istorică a tuturor apostolilor care, atunci când erau prigoniţi şi bătuţi pentru Hristos, răspundeau: «Noi nu putem să nu grăim cele ce am văzut şi am auzit» (FA 4:20); faţa şi faptele Lui pe care le-am văzut cu ochii noştri; cuvintele Evangheliei Lui pe care le-am auzit cu urechile noastre.

Ca să arăţi că Iisus Hristos este o persoană de legendă, trebuie să distrugi **Evanghelia,** cartea despre viaţa şi lucrarea Lui istorică, până astăzi neîntreruptă; cartea cu cele două înşirări ale generaţiilor dinainte de Iisus Hristos, una coborâtoare de la Avraam până la Iisus Hristos (Mt. 1:1-17) şi a doua suitoare de la Iisus Hristos până la Adam (Lc. 3:23-38); care tocmai aceasta vor să ne arate că: Iisus Hristos a fost şi om, om adevărat şi Dumnezeu adevărat; cartea din care, spre deosebire de toate celelalte cărţi de temelie ale religiilor, **legenda este cu grijă şi cu totul înlăturată încă de la început.** «Fereşte-te de basmele cele lumeşti şi băbeşti» scrie Pavel lui Timotei (1 Tim. 4:7), iar lui Tit îi scrie acelaşi Apostol să spună cretanilor «să nu ia aminte la basmele jidoveşti şi la poruncile unor oameni care se abat de la adevăr» (Tit 1:14). «Căci va veni o vreme, se vede că a şi venit – când (oamenii) nu vor mai suferi învăţătura sănătoasă, ci – dornici să-şi gâdile auzul – îşi vor grămădi învăţători după poftele lor, şi-şi vor întoarce urechile de la adevăr şi se vor abate spre basme» (2 Tim. 4:3-4).

Ca să arăţi că Iisus Hristos este o persoană de legendă, trebuie să distrugi pe toţi **mucenicii** creştinătăţii, întreg **calendarul** creştin şi să arăţi că nu au existat acei

oameni care veacuri întregi au primit martiriul ca dovadă a dragostei şi a credinței lor în Iisus Hristos. Ca să arăți că Iisus Hristos este un nume de poveste, trebuie să distrugi **istoria Bisericii** cu o parte din istoria celor mai culturale popoare care au existat în vechime: istoria iudeilor, care ne-au dat Apostolii şi istoria grecilor şi a romanilor, care ne-au dat Sfinții Părinți ai Bisericii precum şi o bună parte din istoria popoarelor europene, între care ne numărăm şi noi, care şi-au început cultura lor cu slujitorii lui Hristos şi cu cărțile Bisericii Lui. ... Să distrugi istoria şi istoriografii lor; să distrugi geografia şi arheologia lor; să distrugi o bună parte din cultura lor. În sfârşit, trebuie să distrugi toate **sufletele creştine şi sărbătorile creştine**, care an de an dau **mărturie**, lumii întregi, de numele, de viața, şi lucrarea Mântuitorului – nu în timpuri mitologice sau preistorice, nici în locuri necunoscute, ci în plină desfăşurare a istoriei şi a culturii omenirii celei mai civilizate.

Iată ce operă de distrugere trebuie să faci, omule, ca să scoți pe Iisus Hristos din istorie, să distrugi toate mărturiile istoriei Lui, să distrugi catedralele, să distrugi bisericile, să distrugi Biblia, să distrugi muzeele, să distrugi bibliotecile, să distrugi toate sufletele şi sărbătorile creştinilor de pe toată fața pământului – lucru cu neputință de împlinit.

A scoate pe Iisus Hristos din istoria şi din viața omenirii, când e plină istoria de martirii şi de credincioşii Lui, de Evangheliile şi bisericile Lui, de cultul Lui, şi de o cultură născută din religia Lui, nu înseamnă numai a goli bisericile de credincioşi, casele şi muzeele de opere de artă, bibliotecile de cărți, lumea de şcolile întemeiate de Biserica

lui Hristos, sufletele de mângâierea şi de lumina Evangheliei lui Hristos, ci mai înseamnă a sărăci sufletul omului de cele mai alese valori morale şi spirituale; înseamnă a întoarce istoria înapoi cu două mii de ani, înseamnă a lipsi omul de religia desăvârşirii depline, a bunătăţii şi a iubirii, a păcii şi a iertării, a frăţiei şi a omeniei, a libertăţii şi a culturii, a mântuirii şi a fericirii.

Dacă n-a existat Iisus Hristos, de la Care se numără anii, „era noastră" care este „era creştină", atunci cine a mai existat? Sau, **cine s-a gândit vreodată să numere anii istoriei de la data naşterii unui nume de legendă**?!...

Dacă tăgăduim pe Iisus Hristos, care, ca nimeni altul ocupă în istorie un loc central, nu marginal, atunci trebuie să tăgăduim Biblia şi Biserica, proorocii şi apostolii; atunci trebuie să tăgăduim Ierusalimul şi Roma; pe Irod, pe Nero şi pe Diocleţian, care L-au prigonit; pe Constantin cel Mare şi pe Iustinian, pe Ştefan cel Mare şi pe Constantin Brâncoveanu, care L-au ascultat, L-au iubit şi L-au urmat până la moarte; atunci putem închide ochii şi în faţa soarelui, să-l tăgăduim şi pe el şi să zicem cu ochii închişi: nu există soarele, că nimeni nu s-a dus la el acasă să-l vadă.

Încercarea de a scoate pe Iisus Hristos din istoria şi din viaţa omenirii începe a se învechi, şi a îmbătrâni, ca şi atâtea alte încercări potrivnice lui Hristos şi Evangheliei, şi tot ce îmbătrâneşte moare. Au slăbit echipele, s-au sfărmat ciocanele de atâtea lovituri şi s-au înlocuit cu altele, numai adevărul Domnului rămâne, în veac.

Nu este uşor să intri cu inima, cu faţa şi cu mâinile curate, în viaţa oamenilor şi în istoria lumii, adică să faci istorie, dar şi mai greu este să scoţi din istorie pe cine a

umplut douăzeci de veacuri de istorie. Iisus Hristos a intrat în istoria şi în viaţa omenirii ca un aluat care dospeşte toate sufletele, cele peste opt sute de milioane de ucenici ai Săi, ca să facă din ele suflete bune ca pâinea caldă.

Iisus Hristos, cu apostolii Săi, a făcut şi continuă să facă istorie ca nimeni altul. El «ieri şi azi şi în veci este acelaşi» (Evr. 13:8). Ca să-L poţi scoate din istorie, trebuie să-L înlocuieşti cu ceva mai bun. Sau cel puţin să te ridici până la înălţimea Lui cu bunătatea, cu iubirea, cu sfinţenia, cu adevărul...

Până atunci noi, creştinii, rămânem cu El, cu istoria Lui, cu Biserica Lui, cu Evanghelia Lui, cu sărbătorile Lui, cu viaţa Lui, cu religia Lui mântuitoare.

HRISTOS ŞI ANTIHRIST

I.

«... mulţi prooroci mincinoşi se vor scula...»
(Mt. 24:24)

Ideile mari şi adevărurile sfinte biruiesc în lume prin valoarea şi forţa lor spirituală. Prin puterea lor lăuntrică, ele înfrâng toate piedicile şi ies la lumină, întocmai cum florile plăpânde răsar din seminţele îngropate sub greutatea pământului.

Aşa a învins şi Iisus Hristos lumea: prin frumuseţea dumnezeiască a vieţii Sale, prin valoarea morală, socială şi religioasă a învăţăturii Sale, şi prin puterea jertfei, a morţii şi a învierii Sale.

Împotrivirile şi moartea au stat în calea Lui de la naştere şi până la înviere. Îndată după naştere, regele Irod a căutat să-L omoare, ca nu cumva să-l detroneze (Mt. 2); cărturarii, fariseii şi saducheii căutau să-L omoare pentru că a mustrat prea aspru minciunile şi făţărnicia lor (Mt. 22-23). Iudeii căutau să-l omoare pentru că dezlega sâmbăta – a umblat sâmbăta printre semănături, a vindecat pe omul cu mâna uscată şi pe slăbănogul de la scăldătoarea Vitezda; Sinedriul hotărăşte să-L omoare pentru că nu numai desfiinţa sâmbăta, dar şi pentru că numea pe Dumnezeu Tată şi pe Sine Se făcea întocmai cu Dumnezeu (In. 5, 1-18; Mt. 12:1-14; Lc. 6:1-11).

În cele din urmă L-au şi răstignit, ca prin moarte să-I distrugă şi viaţa şi opera. Împotrivirile şi moartea se ridică şi astăzi împotriva lui Iisus. Unii se zbat mereu să-L răstignească din nou, în ucenicii şi urmaşii Săi, ca să piară opera Lui din istorie; alţii se zbat să scoată numele Lui din istorie, ca şi când nici nu ar fi existat. Sanhedrinul (sinedriul), care după vindecarea slăbănogului de la Vitezda şi după învierea lui Lazăr din Betania, a ţinut sfat ca să prigonească şi să omoare pe Iisus (In. 11:38-53), ţine sfat şi astăzi, cu rezultatul pe care îl ştim şi îl vedem peste tot pământul.

Împotrivirea aceasta – uneori ascunsă, oarbă, surdă şi mută, alteori deschisă şi sângeroasă, încă din primele zile ale creştinismului se numeşte „antihristică", iar împotrivitorul se numeşte „antihrist".

Ce ne spune învăţătura creştină (Dogmatica) despre lucrarea antihristică şi despre antihrist care o susţine? Când Mântuitorul poposea înainte de patimi pe Muntele

Măslinilor şi privea înlăcrimat cetatea Ierusalimului şi zidurile Templului, din care nu va rămânea piatră pe piatră, Apostolii se apropie de El şi-L întreabă să le spună: care e semnul venirii Sale (a doua) şi sfârşitul veacului?

Şi, răspunzând Iisus le-a zis: «Păziţi-vă să nu vă înşele cineva; **căci mulţi vor veni sub numele Meu şi vor zice: eu sunt Hristosul şi pe mulţi vor înşela**. De asemenea veţi auzi de războaie şi veşti de războaie. Căutaţi să nu vă spăimântaţi, ... căci se va scula popor peste popor şi împărăţie peste împărăţie şi vor fi: foamete şi ciume, şi cutremure pe alocurea. Dar toate acestea sunt numai începutul durerilor. Atunci vă vor da la chinuri şi vă vor ucide şi veţi fi urâţi de toate popoarele pentru numele Meu. Atunci se vor sminti mulţi şi se vor ucide unul pe altul şi se vor urî unul pe altul. Atunci **mulţi prooroci mincinoşi se vor scula şi vor amăgi pe mulţi,** şi din pricina înmulţirii fărădelegilor dragostea multora se va răci. Dar cel ce va răbda până la sfârşit, acela se va mântui. Şi se va propovădui această Evanghelie a Împărăţiei în toată lumea, spre mărturie la toate popoarele şi atunci va veni sfârşitul. Atunci... **când veţi vedea urâciunea pustiirii,** de care s-a grăit prin proorocul Daniil, şezând în locul cel sfânt,... **de va zice cineva: Iată Hristosul este aici, sau acolo, să nu credeţi! Căci se vor scula hristoşi mincinoşi şi prooroci mincinoşi** şi vor arăta semne mari şi minuni, ca să ademenească, de va fi cu putinţă, şi pe cei aleşi. Iată v-am spus de mai înainte. Deci, de vă vor zice: Iată (Hristos) este în pustie, să nu ieşiţi; sau iată în cămări este, să nu credeţi! Căci după cum fulgerul iese de la răsărit şi se arată până la apus, aşa va fi şi venirea Fiului Omului» (Mt. 24:1-27; Lc.

21:5-27).

Vedem şi cunoaştem din aceste versete că între semnele venirii a doua, pe lângă vestirea Evangheliei în toată lumea şi celelalte semne, Mântuitorul Iisus Hristos anunță şi arătarea unor hristoşi mincinoşi şi a unor prooroci mincinoşi, pseudo-hristoşi. Arătarea şi lucrarea lor o prevesteşte nu numai înainte de patimile Sale, ci chiar de la începutul propovăduirii Evangheliei Sale. Încă în predica de pe Munte, Hristos Domnul spune învățăceilor Săi: «**Păziți-vă de proorocii mincinoşi, care vin la voi îmbrăcați în haine de oi, iar pe dinăuntru sunt lupi răpitori**» (Mt. 7:15).

Cine sunt aceşti hristoşi mincinoşi, proorocii mincinoşi şi apostolii mincinoşi? După sfinții şi marii Apostoli Pavel, Petru şi Ioan pseudo-hristoşii, pseudo-proorocii şi pseudo-apostolii sunt: iudaizanții, ereticii şi prigonitorii creştinilor.

Iudaizanții sunt creştinii proveniți din iudei, (dintre cei tăiați împrejur) care s-au silit din răsputeri, ca şi sâmbătarii sau adventiştii de astăzi să țină creştinismul închis între marginile iudaismului. Împotriva acestora scrie Pavel Corintenilor: «Unii ca aceştia sunt apostoli mincinoşi, lucrători vicleni, care iau chip de apostoli ai lui Hristos. Şi nu e de mirare, deoarece însuşi Satana se preface în înger al luminii. Nu este, dar, lucru mare dacă şi slujitorii lui iau chip de slujitori ai dreptății, al căror sfârşit va fi după faptele lor» (2 Cor. 11.13-15 vezi şi FA 20:28-31; Rom. 16:17-18 ş. a.).

Ereticii sunt apostolii şi proorocii mincinoşi care, prin învățăturile lor greşite şi prin lupta lor dezbinătoare, sectară, încearcă neîncetat să slăbească unitatea Bisericii şi

în chipul acesta să compromită grav tăria creştinismului. Despre ei şi împotriva lor este scris: «au fost în popor şi prooroci mincinoşi, după cum şi **între voi vor fi învăţători mincinoşi, care vor strecura eresuri pierzătoare...**» (2 Petr. 2:1). «**De omul eretic**, după întâia şi a doua mustrare, **depărtează-te**, deoarece ştii că unul ca acesta s-a abătut şi a căzut în păcat, fiind singur de sine osândit» (Tit 3:10:11, vezi şi 1 Cor. 11:18-19; Gal. 5:19; 1 In. 2:18-19; 4:1-6).

Prigonitorii sunt vrăjmaşii de moarte ai creştinismului care au căutat să stingă cu forţa, în sânge, religia creştină. Lucrarea lor o preveseşte Mântuitorul, când spune ucenicilor: «Scoate-vă-vor din sinagogi şi va veni vremea ca tot cel ce vă va ucide să creadă că aduce slujbă lui Dumnezeu» (In. 16:2, vezi şi Mt. 10:17-18; Mc. 13:9; Lc. 21:12 ş.a.).

Toţi aceştia: iudaizanţii, ereticii şi prigonitorii creştinilor, reprezintă o lucrare **antihristică**, potrivnică lui Hristos; toţi poartă denumirea de **antihrişti**, potrivnici ai lui Hristos, toţi sunt premergătorii lui **Antihrist**.

II.

«Acesta este Antihrist care tăgăduieşte pe Tatăl şi pe Fiul»
(1 In. 2:22)

Cine este Antihrist?

Cuvântul Antihrist îl găsim mai întâi la Sfântul Apostol şi Evanghelist Ioan, care-l întrebuinţează în Epistolele sale (1 In. 2:18, 22; 4:3; 2 In. 7), de patru ori la

singular şi o dată la plural – în înţelesul de contrar, potrivnic, duşman al lui Hristos.

Preînchipuirea lui şi lucrarea lui înşelătoare, satanică, potrivnică lui Dumnezeu, o întâlnim în mai multe locuri, atât din Vechiul, cât şi din Noul Testament.

În Vechiul Testament, lucrarea antihristică, prima ispitire împotriva lui Dumnezeu, se arată în şarpele biblic (Fac. 3.1-15). Şarpele acesta nu este o simplă reptilă, un animal târâtor, ci o fiinţă demonică, un duşman al lui Dumnezeu, un simbol al puterii satanice (atee) care se luptă cu Dumnezeu. Faraon cu oastea lui şi luptele neamurilor împotriva lui Israil şi împotriva proorocilor, se consideră tot ca ispitiri şi împotriviri faţă de Mesia – Hristos, Care este Unsul Domnului. Nabucodonosor, împăratul Babilonului, care s-a ridicat împotriva lui Dumnezeu (Is. 14:4-14; Dan. 1-4) Gog, regele Magogului, Meşecului şi Tubalului (Iez. 38:39), Beeşaţar (Dan. 5), Sanherib (IV Reg. 18-19; Is. 36-37), Antioh Epifanul (1-2 Mac.) şi alţi împăraţi prigonitori de sfinţi şi pângăritori de temple, toţi sunt socotiţi ca figuri de antihrişti, ca preînchipuiri şi întruchipări ale răului, ca puteri înşelătoare şi prigonitoare ale drepţilor şi ale sfinţilor. Cu gândul la împăraţii prigonitori ai Bisericii lui Hristos şi premergători ai lui Antihrist, regele-prooroc se întreabă: «Pentru ce se adună împăraţii pământului şi căpeteniile se sfătuiesc împreună asupra Domnului şi asupra Unsului Lui...?» (Ps. 2.1) Împlinirea acestei profeţii este adeverită de apostolii Petru şi Ioan, în rugăciunea pe care au rostit-o după ce au scăpat din mâinile sinedriului (vezi FA 4:24-28). Domnul, împotriva Căruia se sfătuiesc şi se ridică împăraţii pământului, este Dumnezeu, iar Unsul

este Hristos, Fiul lui Dumnezeu. Prigonitorii sunt ateii, premergătorii lui Antihrist.

De asemenea şi unele oraşe corupte, cum au fost Sodoma, Babilonul şi Tirul se numără între prefigurările lui Antihrist. Numele de oraşe sunt luate ca nume de oameni şi de nelegiuiri, prin care se desfăşoară în lume opera lui Antihrist!

În Noul Testament, cea dintâi lucrare antihristică se arată în uciderea pruncilor din Vifleem şi din împrejurimile lui, iar a doua în ispitirea Mântuitorului din pustiul Carantania.

Tot o lucrare anticreştină, antihristică, se pare că descoperă şi prevesteşte Iisus Hristos, când vorbeşte învăţăceilor despre semnele venirii Sale a doua, la sfârşitul veacurilor. «Deci, când veţi vedea **urâciunea pustiirii,** de care s-a grăit prin proorocul Daniil, şezând în locul cel sfânt, cel ce citeşte să înţeleagă...» (Mt. 24:15; Mc. 13:14). În profeţiile sale, Daniil scrie despre «păcatul cel pustiitor» (8:13), despre «urâciunea pustirii» care se va aşeza în templul din Ierusalim (9:27), despre «idolii pustiitorului» (11:31 şi 12:11), şi despre un împărat care «se va trufi împotriva oricărui dumnezeu şi împotriva Dumnezeului dumnezeilor» (9:36-45). Cei mai mulţi tâlcuitori sunt de părere că atât Daniil, cât şi Mântuitorul când citează pe Daniil, prin cuvintele despre «urâciunea pustiirii» înţeleg proorocia despre pustiirea Ierusalimului, întâmplată la anul 70, prin armatele lui Titus şi Vespasian. Părerea aceasta e îndreptăţită şi întărită prin cuvintele Mântuitorului de la Luca 21:20: «Iar când veţi vedea Ierusalimul înconjurat de oştiri, atunci să ştiţi că s-a apropiat **pustiirea** lui...» precum

şi prin celelalte cuvinte următoare (Mt. 24:16-21; Lc. 21:21-24), care se referă vădit la dărâmarea Ierusalimului şi nu la sfârşitul veacurilor.

Luate însă în înţelesul întregii cuvântări a Mântuitorului despre semnele venirii a doua şi ale sfârşitului veacurilor (Mt. 24-25, Mc. 13 şi Lc. 21), cuvintele «urâciunea pustiirii» au şi un înţeles eshatologic, privitor la arătarea şi lucrarea lui Antihrist de la sfârşitul veacurilor care va premerge venirii a doua şi Judecăţii din urmă. Dovada o avem în cuvintele Sf. Apostoli Pavel şi Ioan despre arătarea şi lucrarea lui antihrist, în lume, ca putere contrară Evangheliei şi Bisericii lui Hristos.

Sfântul Pavel scrie Tesalonicenilor: «În privinţa venirii Domnului nostru Iisus Hristos şi a adunării noastre împreună cu El, vă rugăm, fraţilor, să nu vă lăsaţi prea degrabă zguduiţi în cugetul vostru, nici să vă spăimântaţi – nici de duh proorocesc, nici de vorbă, nici de vreo scrisoare ca pornită de la noi, precum că ziua Domnului a şi sosit (venirea a doua). Să nu vă amăgească nimeni, cu nici un chip. Căci ziua Domnului nu va sosi până ce **mai întâi va veni lepădarea de credinţă şi nu se va arăta pe faţă omul nelegiuirii, fiul pierzării, potrivnicul** – înălţându-se mai presus de tot ce Se numeşte Dumnezeu sau e făcut pentru închinare, aşa încât să se aşeze el în Biserica lui Dumnezeu şi pe sine să se dea drept dumnezeu. Nu vă aduceţi aminte, că pe când eram încă la voi, vă spuneam aceste lucruri? Şi acum ştiţi bine ce-l opreşte, ca să nu se arate decât la vremea lui. Pentru că taina fărădelegii se şi înfiripează, numai că este unul care o ţine pe loc, până ce va fi dat la o parte. Şi **atunci se va arăta cel fără de lege, pe care Domnul**

Iisus îl va ucide cu suflarea gurii Sale şi-l va nimici cu strălucirea venirii Sale. Iar ivirea aceluia va fi prin lucrarea Satanei, însoţită de tot felul de puteri şi de semne şi de minuni mincinoase, şi de amăgiri nelegiuite, pentru fiii pierzării, fiindcă nu au primit iubirea adevărului, ca să se mântuiască. Pentru aceasta le trimite Dumnezeu amăgiri puternice, ca să dea crezământ minciunii, şi ca să cadă sub osândă toţi cei ce nu au crezut adevărul, ci au îndrăgit nedreptatea» (2 Tes. 2:1-12).

Omul pierzării, fiul nelegiuirii, potrivnicul care se va da drept Dumnezeu nu este altcineva decât Antihrist, idealul răilor care se va arăta în lume înaintea venirii lui Hristos, prin minuni false, prin puteri şi năluciri amăgitoare. El va pricinui – pe timp scurt – o mare lepădare de credinţă (apostazie), după care va urma nimicirea lui prin puterea Domnului nostru Iisus Hristos.

Despre antihrist, Sfântul Ioan Evanghelistul scrie următoarele: «Copiii mei, este ceasul de pe urmă şi, precum **aţi auzit că vine Antihrist, iar acum mulţi antihrişti s-au arătat...** Dintre noi au ieşit, dar nu erau dintre noi, căci de-ar fi fost dintre noi ar fi rămas cu noi, ci ca să se arate că nu sunt dintre noi, de aceea au ieşit. V-am scris vouă... să ştiţi că nici o minciună nu vine din adevăr. Cine este **mincinosul**, fără numai cel ce tăgăduieşte că Iisus este Hristos? **Acesta este Antihrist** care tăgăduieşte pe Tatăl şi pe Fiul» (1 In. 2:18-22; cf. In. 8:44). «Orice duh, care nu mărturiseşte pe Iisus, nu este de la Dumnezeu, ci este **duhul lui Antihrist**, despre care aţi auzit că vine, şi acum este chiar în lume» (1 In. 4:1-3). «Mulţi amăgitori au ieşit în lume, care nu mărturisesc că Iisus Hristos a venit în trup.

Acesta este amăgitorul şi Antihristul» (2 In. 7).

Aşadar, după Sfântul Ioan Evanghelistul, Antihrist este mincinosul, înşelătorul, amăgitorul, proorocul mincinos care nu mărturiseşte că Iisus Hristos este de la Dumnezeu. Antihrişti sunt toţi proorocii mincinoşi, toţi ereticii ieşiţi «dintre noi», care au alt duh şi alt crez, decât crezul întemeiat pe adevărul Evangheliei. Tot Sfântul Ioan mai numeşte pe Antihrist: fiara care se suie din adânc şi face război cu sfinţii, balaurul roşu cu şapte capete şi zece coarne pe care l-a biruit arhanghelul Mihail, Gog şi Magog, şarpele cel de demult care se cheamă diavol şi satana biruit prin sângele Mielului; Babilonul, mama curvelor şi a urâciunilor pământului care se va arde şi se va pustii de către Domnul domnilor şi Împăratul împăraţilor.

III.

«... aţi auzit că vine Antihrist, iar acum mulţi antihrişti s-au arătat...»
(1 In. 2:18)

După ce am cercetat paginile şi am înşirat locurile din Biblie în care se vorbeşte despre Antihrist şi despre lucrarea antihristică, putem răspunde uşor: Cine sunt antihriştii, cine este Antihrist şi ce este lucrarea antihristică, taina fărădelegii care se lucrează în lume înainte de arătarea lui Antihrist?

Antihriştii, despre care aminteşte mai întâi Sf. Evanghelist Ioan, sunt forţele anticreştine şi uneltele răului;

sunt contrarii lui Dumnezeu, potrivnicii Tatălui, Fiului şi Duhului Sfânt; sunt prigonitorii creştinilor, ateii – oamenii lui Antihrist şi duşmanii lui Hristos, vrăjmaşii neîmpăcaţi ai Crucii, ai Evangheliei şi ai Bisericii.

De aceea, în istoria Bisericii toţi prigonitorii creştinilor şi toţi marii vrăjmaşi ai Bisericii au fost numiţi antihrişti. Aşa au fost numiţi Irod şi Nero, Diocleţian, Iulian Apostatul şi Mahomed, toţi împăraţii, sultanii, regii şi tiranii sângeroşi care au prigonit pe creştini.

Tot în grupul antihriştilor, Sf. Ioan Evanghelistul numără şi ereticii, „care dintre noi au ieşit"(1 In. 2:19), „duhurile înşelătoare" (1 Tim.4:1), răzvrătiţii care atacă unitatea de credinţă a Bisericii, proorocii şi apostolii mincinoşi, pseudo–hristoşii, pseudo–proorocii şi pseudo–apostolii. Aşa au fost numiţi Simon Magul, Cerint şi Nicolae din vremea apostolilor, din Asia şi Macedonia, Nestorie şi alţii până în ziua de astăzi.

Aceştia sunt antihriştii: toate acele persoane răzvrătite, potrivnice, duşmane lui Hristos, fie că sunt stăpânitori care prigonesc pe creştini, fie că sunt eretici care atacă învăţătura cea dreaptă a creştinilor. Şi unii şi alţii pun piedici creştinismului, şi unii şi alţii susţin lupta împotriva fiilor lui Dumnezeu; şi unii şi alţii reprezintă duhul lui antihrist, puterea întunericului şi a răului care se răzvrăteşte împotriva luminii, a binelui şi adevărului. Toţi aceştia sunt slugile şi premergătorii lui Antihrist.

După învăţătura creştină, **Antihrist** este o persoană istorică, o unealtă a Satanei, o fiinţă demonică, un Mesia fals, un tiran care se va socoti şi numi pe sine Dumnezeu. Unii spun că Antihrist ar fi mesia iudeilor (el însuşi iudeu).

De aceea el va apare «în templul din Ierusalim şi de acolo va determina lepădarea de credinţă, apostazia, celor ce nu au primit iubirea adevărului, ca să se mântuiască» (2 Tes. 2:10). Iisus Hristos numeşte pe Antihrist «urâciunea pustiirii» (Mt. 24:15, cf Dan. 9:27). Apostolul Pavel îl numeşte pe Antihrist «**omul fărădelegii, fiul pierzării, potrivnicul** care se înalţă mai presus de tot ce este Dumnezeu sau e făcut pentru închinare, aşa încât să se aşeze el în Biserica lui Dumnezeu şi pe sine să se dea drept Dumnezeu» (2 Tes. 2:3-4) «În zilele cele de apoi – spune „Învăţătura celor 12 apostoli" (cap. 16) – se vor înmulţi apostolii mincinoşi şi amăgitorii şi se vor preface oile în lupi, şi dragostea în ură. Căci, sporind nelegiuirea, se vor urî unii pe alţii şi se vor prigoni şi se vor trăda şi atunci se va arăta amăgitorul lumii (Antihrist) ca şi cum ar fi Fiul lui Dumnezeu».

După Sfinţii Părinţi Ioan Gură de Aur, Efrem Sirul, Ipolit, Ioan Damaschin şi alţii, Antihrist se va naşte dintr-o femeie desfrânată, spurcată, va creşte în ascuns, va lua stăpânirea cu puterea satanei prin înşelare, prin minciuni şi minuni false şi va prigoni Biserica trei ani şi jumătate, cât a ţinut şi lucrarea Mântuitorului. În cifre biblice lucrarea lui Antihrist va ţine 42 de luni sau 1260 de zile, care ne dau acelaşi timp: trei ani şi jumătate (cf. Dan. 7:25; Apoc. 11:2; 12:14; 13:5). În Apocalipsă, Antihrist este numit când fiară, când balaur, când Babilon (cap. 11-20). Numărul lui, număr de om, este 666 (Apoc. 13:18). Ce însemnează acest număr, nimeni nu poate preciza. Încercări de lămurire s-au făcut nenumărate dar asupra lui nu s-a putut spune ultimul cuvânt. Având în vedere că textele Apocalipsei sunt cele mai greu de tâlcuit, Biserica nu ştie şi nu spune mai mult

decât ştiu şi spun Apostolii Ioan şi Pavel şi de aceea nu a dat în lămurirea lor nici o hotărâre. Le lasă şi le păstrează pe toate sub un acoperământ de taină[85].

Opera lui Antihrist va fi persecuția, înşelarea şi apostazia, cea mai mare. Mâna lui va semăna neghină în grâu, va picura venin în miere. Ştiința lui va fi minciuna, forța lui va fi tirania; în loc de prieteni va avea robi; în loc să fie păstor va fi un stăpân crud care va slăvi diavolii, va persecuta sfinții şi va profana Biserica.

Cei ce vor crede în minciunile lui şi se vor închina fiarei, deci lui Antihrist, vor primi semnul ei pe frunte sau pe mână (Apoc. 14:9). Pentru creştini există pecetea lui Hristos, sigiliul darului Duhului Sfânt în semnul crucii; pentru închinătorii lui Antihrist încă va fi un semn care numai atunci se va cunoaşte. Ceea ce putem şti este că în lupta cu Antihrist, Mielul va ieşi biruitor. Iisus Hristos **Domnul va nimici pe Antihrist cu duhul gurii Sale şi îl va pierde cu arătarea venirii Sale** (2 Tes. 2:8).

Arătarea lui Antihrist şi lucrarea lui va premerge venirii a doua a Mântuitorului. „Vine Antihrist, vine şi Hristos după el" (Sf. Ciprian). Arătarea lui Hristos va fi căderea şi moartea lui Antihrist, ultima moarte, după care va urma învierea morților. Biruința va fi a lui Hristos. Binele şi Adevărul vor înfrunta şi vor învinge puterea răului şi a întunericului. Acestea sunt pe scurt răspunsurile învățăturii creştine, ale Dogmaticii Ortodoxe despre Antihrist, despre antihrişti şi despre lucrarea antihristică, iubiți şi binecuvântați creştini. Istoria întreagă nu este

---

[85] Numai poporul nostru, din Bihor, în credințele lui ştie să spună că Sf. Ilie şi Enoh se vor lupta cu Antihrist în zi de vineri şi-l vor birui.

altceva decât o înfruntare şi o luptă a binelui cu răul, a păcatului pustiitor cu virtutea mântuitoare, a luminii cu întunericul, a adevărului cu minciuna, a vieții cu moartea, a lui Hristos cu slugile lui Antihrist. Există în lume un spirit care neagă, un duh rău care se împotriveşte lui Dumnezeu, „o urâciune a pustiirii" (Mt. 24:15), „o taină a fărădelegii" (2 Tes. 2:7) care lucrează între oameni cu puterea satanei. Aceasta e **lucrarea antihristică**, amăgitoare, înşelătoare, mincinoasă; e **lucrarea antihriştilor,** satanică, distrugătoare, infernală. Ea ține până la sfârşitul veacurilor, până la venirea a doua. Acum, puterea şi lucrarea aceasta e legată, e „oprită" de puterea şi lucrarea Bisericii lui Hristos, de puterea şi de lucrarea harului Duhului Sfânt. La sfârşitul veacurilor puterea antihristică se va dezlănțui cu toată sălbăticia ei prin arătarea lui Antihrist, pentru a fi nimicită cu totul. În ciocnirea cea din urmă, binele va înfrânge răul, Hristos va nimici pe Antihrist – cel din urmă prigonitor al creştinilor şi cel mai mare duşman al lui Iisus Hristos – şi astfel se va împlini voia lui Dumnezeu care este mântuirea şi fericirea veşnică a lumii întregi, în şi prin Iisus Hristos Domnul şi Mântuitorul nostru.

Acestea ştiindu-le despre antihrişti şi despre Antihrist, despre arătarea şi lucrarea lor potrivnică Evangheliei şi Bisericii lui Hristos, duşmană creştinilor şi sfinților, să ne întărim şi mai mult credința în Dumnezeu, viața în Hristos, dragostea față de Evanghelia şi Biserica Lui, precum şi privegherea în rugăciune şi răbdarea în suferințe. Antihriştii sunt mai slabi, creştinii sunt mai tari. După cum Hristos va birui pe Antihrist, aşa şi creştinii vor birui pe antihrişti. Puterea adevărului creştin este neînvinsă.

Biruitorii fiarei şi învăţăceii Mielului vor primi nume noi, înscrise în cartea vieţii şi haine albe în templul cerului (cf. Apoc. 2-3). Şi se vor bucura cu Dumnezeu, în vecii vecilor. Amin.

Capitolul III

Viața în Duhul Sfânt

CE ESTE HARUL?

I.

«...a văzut împăratul (Dumnezeu) acolo un om, care nu era îmbrăcat cu haină de nuntă...»
(Lc. 22:11)

Înnoirea şi desăvârşirea omului prin Iisus Hristos este lucrarea Duhului Sfânt – făgăduinţă şi dar dumnezeiesc care ne vine tot de la Hristos, Domnul nostru (In. 14:16-17, 26; 15:26; 16:7; FA 1 :4-5, 8).

Viaţa în Hristos, adevărata viaţă creştină, este viaţa trăită în aerul Duhului Sfânt, în văzduhul Dumnezeirii; este o **viaţă de har**, viaţă trăită în harul Sfântului Duh. Învăţătura aceasta duhovnicească încercăm să o lămurim în meditaţiile următoare.

Ca să înţelegem cât mai bine ce este viaţa divină, viaţa în Hristos, viaţa trăită în aerul Dumnezeirii, trebuie mai întâi să cunoaştem câteva din bucatele mai tari ale religiei creştine şi să ne lămurim: Ce este harul? Apoi: cum şi prin ce mijloace lucrează harul? Cum se împacă firea cu harul, libertatea voinţei cu harul, păcatul şi harul, virtutea şi harul, ca să încheiem cu învăţătura creştină despre desăvârşirea duhovnicească prin puterea harului.

Aşadar, **ce este harul**, atât de mult amintit, dorit şi cerut în rugăciunile noastre? Sunt bunuri şi puteri cereşti, sau dumnezeieşti şi bunuri şi puteri pământeşti, fireşti şi

omeneşti. **Harul** sau graţia divină, **este Duhul şi darul lui Dumnezeu.** În înţeles mai larg, har de la Dumnezeu este şi viaţa, sănătatea, puterea de muncă, frumuseţea sufletului, mintea deşteaptă, toţi talanţii omului şi toate darurile pământului – marea, ploaia, roua, rodirea, soarele. În înţeles religios mai restrâns, harul este cel mai mare bun ceresc şi cea mai mare putere dumnezeiască, împrumutată omului spre curăţirea, luminarea, sfinţirea, înnoirea şi desăvârşirea sufletului. Dumnezeu este iubire; harul este iubirea lui Dumnezeu dăruită inimii omului. Dumnezeu este putere atotputernică, harul este puterea lui Dumnezeu dăruită voinţei omului. Dumnezeu este Duh Sfânt; harul este Duhul Sfânt dăruit sufletului, duhul omului. Dumnezeu este Părintele Ceresc; harul e braţul de ajutor al Părintelui ceresc întins omului prin Fiul şi Duhul Sfânt. Dumnezeu este Tatăl – Creatorul, Fiul – Mântuitorul şi Duhul Sfânt – Mângâietorul şi Sfinţitorul lumii. Dumnezeu este Sfântul Sfinţilor, Sfântul Dumnezeu; harul este apa vie care astâmpără setea sufletului (nu toate apele astâmpără setea), apa sfântă care spală şi curăţeşte sufletul de rugina şi răutatea păcatului; alifia sfântă care vindecă durerea şi suferinţa sufletului; focul sfânt care arde spinii patimilor şi topeşte gheaţa inimilor împietrite sub vraja răului. Cerul nu cade pe pământ, dar îşi trimite roua şi ploaia binecuvântată; harul e roua şi ploaia cerului în sufletele credincioşilor. Soarele luminează, încălzeşte şi rodeşte pământul; harul e soarele sufletului. Dumnezeu este izvorul, sămânţa vieţii; harul este izvorul cel viu al vieţii duhovniceşti, sămânţa cea vie a slavei cereşti, pâinea de întărire, luminare şi desăvârşire a vieţii dumnezeieşti în om. Harul este seva

aceea sfântă şi dătătoare de viaţă, care trece din viţă în mlădiţe, din măslin în ramuri, din Hristos în creştini, ca să le dea puterea vie de creştere, de înflorire şi rodire. Ce nu mai poate face omul prin puterile lui mărginite, ca să se sfinţească şi să se desăvârşească, face, lucrează harul, prin puterile lui nemărginite.

Dumnezeu, după învăţătura creştină, ascunsă în cer, nu este o idee abstractă, un gând rece, o putere necunoscută sau un lucru fără viaţă, ca o stihie moartă. Dumnezeu este **Fiinţa vie,** iubitoare şi ajutătoare, Care ni S-a descoperit şi ni S-a arătat în Iisus Hristos şi în Duhul Sfânt. El ne-a dat pe Fiul şi pe Sfântul Duh, ca să ne mântuim; „arvuna Duhului" (2 Cor. 1:21-22), garanta şi siguranţa moştenirii Împărăţiei Cerurilor. Dumnezeu coboară, trăieşte şi lucrează în noi, în inima noastră ca un părinte şi ca un frate. El ne luminează mintea, ne încălzeşte şi curăţeşte inima, ne întăreşte voinţa, ne îmbunătăţeşte viaţa şi ne desăvârşeşte sufletul prin puterea harului, care nu se află nici în sânge, nici în fire, nici în stihiile materiei, nici în formele legii, ci este dăruit de El, atras şi revărsat în inimă prin puterea rugăciunii. Nu se coboară harul din cer înainte de a se sui rugăciunea de pe pământ. După cum Sfântul Mir umple vasul şi aerul de mireasmă sfântă, aşa rugăciunea şi peste tot, cultul divin umple inima de harul Sfântului Duh. Inima este biserica din noi în care primim harul Domnului, darul Duhului Sfânt. Nu iubim prin cuvinte, ci prin inimă, prin focul ascuns în inimă, adică prin Duhul lui Dumnezeu, că El este focul ascuns care încălzeşte inima.

Prin har, Dumnezeu ne dăruieşte ceva din Duhul Său, ceva din viaţa Sa, ceva din firea Sa, ceva din cereasca

Sa putere, ceva din dumnezeieştile Sale desăvârşiri – din iubirea, bunătatea, sfinţenia, puterea şi slava Sa. Cu ajutorul sfântului şi dumnezeiescului Har, Adam grijeşte de grădina raiului şi iubeşte animalele; Noe scapă de potop; Moise scoate apă din stâncă şi coboară mana din cer; David înfrânge pe Goliat şi din păstor ajunge prooroc şi rege; Daniil îmblânzeşte leii. Prin harul aflat la Dumnezeu, Fecioara Maria, cea „plină de dar" (Lc. 1:28-30), ajunge Maica Domnului; Petru umblă pe apă; Pavel îndulceşte veninul viperei şi se ridică până la al treilea cer[86]. Cu ajutorul sfântului şi dumnezeiescului Har păstorii ajung profeţi, pescarii ajung apostoli şi robii ierarhi; sfinţii înfrâng patimile, mucenicii îndulcesc torturile şi păcătoşii îşi spală, îşi sfinţesc şi albesc sufletele lor înnegrite şi nefericite.

Răstignirea, omorârea, stingerea, ştergerea, nimicirea păcatului şi iertarea sufletului o face numai Dumnezeu, prin har. Cerescul har sădeşte şi altoieşte în noi viaţa cea nouă, viaţa divină, viaţa în Hristos şi prin aceasta face din noi, nevrednicii copiii ai lui Dumnezeu, prietenii Mielului, logodnicii lui Hristos. Harul ne logodeşte şi uneşte cu Hristos, prin Sfântul Duh; se dăruieşte ca o arvună sufletelor logodite cu Hristos. Precum mireasa nu este sigură de mirele ei, până ce nu primeşte de la el arvuna inelului de logodnă, aşa şi sufletul, nu este sigur că va fi cu Dumnezeu, ca să se bucure negrăit de frumuseţea Lui

---

[86] Ridicarea Apostolului Pavel în al treilea cer (2 Cor. 12:1-4) nu a fost o luminare prin idei, ci o strălucire în sufletul lui a puterii Sfântului Duh. Harul i-a dat cunoştinţa tainelor cereşti şi – după moarte – slava Sfântului Duh; Sf. Simeon Metafrastul, *Despre Desăvârşirea în Duh*, ms., cap. 14; p. 68.

tainică, până ce nu primeşte arvuna Harului[87].

Harul face sufletul să vadă şi inima să iubească pe Dumnezeu. Harul ne ajută să ne naştem în Dumnezeu (în Sf. Botez), să dorim pe Dumnezeu şi să ne suim la Dumnezeu; să trecem de la trup la suflet (spirit), de la pământ la cer, de la fire la dumnezeire. Mai mult decât prin oricare alt mijloc, prin har se preface şi se desăvârşeşte din omul trupesc, omul duhovnicesc. Harul este aluatul (fermentul) sfânt care ne ajută să trăim după voia lui Dumnezeu (o viață deiformă); să trăim, să lucrăm şi să creştem în Hristos; să ne naştem, să ne înviorăm, şi să ne desăvârşim în Duh. Harul e mustul care ajută sufletul altoit în Hristos să crească şi să rodească; e darul lui Hristos care ne hrăneşte şi ne întăreşte în viața duhovnicească. Harul sfințeşte sufletele şi bisericile; harul curățeşte aerul în inimi şi în biserici; harul ne umple sufletele şi bisericile de sfințenie, de linişte, de pace cerească, de smerenie, de lumină, de tăcere, de mângâiere, de bucurie sfântă, de fericire cerească, de viață şi slavă divină; harul este un adaos de putere dată de Dumnezeu omului, e însăşi puterea dumnezeiască, sfântă; ne îmbracă în Hristos, în haina cerească a sufletelor dăruite lui Dumnezeu. Harul este «haina de nuntă» primită de la Duhul Sfânt, haina împărătească pe care, cine nu s-a făcut vrednic să o îmbrace, nu va fi părtaş ospățului ceresc (Mt. 22:1-14). Harul ne ajută să trăim în Hristos, în aerul Duhului Sfânt, în văzduhul Dumnezeirii – liberi şi fericiți, curați şi luminați ca îngerii...

---

[87] Sf. Simeon Noul Teolog, *Capete practice şi teologice*, ms., cap. 76, p. 17.

Iată ce este harul, iubiţi şi binecuvântaţi creştini. Credinţa fără harul Duhului Sfânt nu mântuieşte, nu poate mântui pe nimeni. Şi de aceea, înţelegând ce rol dumnezeiesc are harul în viaţa creştină duhovnicească, ne dăm seama de ce îl dorim atât de mult şi-l cerem atât de stăruitor în toate rugăciunile noastre. De ce repetăm de atâtea ori la toate slujbele cererea: „Apără, mântuieşte, miluieşte şi ne păzeşte, Dumnezeule, cu harul Tău...".

Tot pentru primirea, lucrarea şi rodirea harului ne rugăm şi ori de câte ori zicem: „Doamne miluieşte", sau spunem cuvintele psalmului «Miluieşte-mă, Dumnezeule» (50:11-13): «**Inimă curată** zideşte întru mine, Dumnezeule şi **duh drept înnoieşte înlăuntrul meu**. Nu mă lepăda de la faţa Ta şi **Duhul Tău (Harul) cel Sfânt nu-l lua de la mine. Dă-mi mie bucuria mântuirii şi cu duh stăpânitor mă întăreşte...».**

II.

«Harul şi adevărul prin Iisus Hristos s-au făcut»
(In. 1:17)

În convorbirea cu femeia samarineancă, începută cu cererea să-I dea apă să-Şi astâmpere setea, Mântuitorul spune: «**De-ai fi ştiut darul lui Dumnezeu,** şi cine este Cel ce-ţi zice: dă-Mi să beau, **tu ai fi cerut de la El şi ţi-ar fi dat apa vie**... Oricine bea din apa aceasta, iarăşi va înseta; iar cel ce va bea din apa care i-o voi da Eu, nu va înseta în veac; căci apa pe care-i voi da-o Eu, se va face în el izvor de **apă**

săltătoare, spre viața veșnică» (In. 4:10, 13-14). Apa cea vie, dătătoare de viață veșnică, este harul sau darul lui Dumnezeu. **Ce poate face harul în viața omului**, vedem mai bine din câteva exemple din viețile sfinților. Harul face din vameșul Levi, apostolul și Evanghelistul Matei; din prigonitorul Saul, apostolul Pavel; din desfrânata samarineancă, Sfânta Fotinia (pomenită la 26 Februarie) care, pe vremea împăratului Nero, a primit cununa muceniciei împreună cu cei doi fii ai ei (Victor și Iosi) și cu cele cinci surori ale sale (Anatoli, Foto, Fotis, Paraschevi și Kiriaki).

Puterea harului face pe cel dintâi martir creștin, pe Sfântul Ștefan (pomenit la 27 decembrie), să ierte și să se roage pentru vrăjmașii săi, care-l ucideau cu pietre; face pe frumoasa și sfânta fecioară Tecla, cea dintâi muceniță a Bisericii (pomenită la 24 septembrie), să stea în mijlocul leilor și a tigrilor, liniștită și nevătămată; pe învățatul Sfânt Dionisie (pomenit la 3 octombrie) să părăsească tihna casei și sfatul înțelepților (Areopagul, Academia de atunci) din Atena, să ia darul și soarta apostoliei, să vestească Evanghelia de-a lungul Europei și să primească în altă cetate de lumină, la Paris, cununa muceniciei; harul face pe un om neștiutor de carte, pe Sfântul Roman Cântărețul (pomenit la 1 octombrie), mare stihuitor și întocmitor de condace; harul face dintr-o orfană, din Sf. Anastasia Romana (pomenită la 29 octombrie) un model de viețuire curată și mare martiră care, atunci când i s-a oferit ca preț a lepădării de Hristos o viață de plăcere și de fericire, prin închinarea la idoli, a răspuns că „nimeni nu este nebun ca să se arunce singur în

vâltoarea din care a scăpat o dată"[88]; harul face dintr-un bețiv şi desfrânat pe Sfântul mucenic Bonifatie (pomenit la 13 decembrie), care ruşinează cu răbdarea şi cu tăria credinței „pe cei ce ridică braț înarmat asupra celor blânzi şi drepți"[89]; harul face din Onisim (pomenit la 15 februarie), dintr-un sclav netrebnic, poate chiar hoț, frate cu apostolii, episcop şi sfânt; harul face din Chiprian (pomenit la 2 octombrie) sfânt al Bisericii, şi aşa mai departe, câte exemple de acestea se mai pot înşira, ca din ele să ne încredințăm: ce poate face harul din viața omului, câte minuni face harul, câte vieți pierdute le reface, câte suflete întinate le sfințeşte, şi câte vieți de sfinți înscrie în istoria Bisericii...

Izvorul harului l-a descoperit Mântuitorul. «Legea prin Moise s-a dat, iar **harul şi adevărul prin Iisus Hristos s-au făcut**» (In 1:17). Harul Duhului Sfânt este adausul de putere, venită de sus, care face din ucenici apostoli, din păgâni creştini, din păcătoşi drepți şi sfinți. «**Prin harul lui Dumnezeu sunt ceea ce sunt**, şi harul Lui, care este în mine, n-a fost în zadar...», zice Sfântul Pavel (1 Cor. 15:10; Rom. 15:15; Efes. 3:6-8); nu a rămas neroditor.

Om pe om se ajută, creştini, şi toți avem trebuință de ajutor şi de îndemn unii de la alții, şi mai ales de la Hristos. Dacă oamenii se ajută unii pe alții, cu atât mai mult ne ajută Dumnezeu, prin harul Său luminător, curățitor şi mântuitor. Cu ajutorul harului sufletele se ajută, se îmbunătățesc, se sfințesc şi se desăvârşesc; îşi refac raiul pierdut şi trăiesc în apropierea lui Dumnezeu, în aerul curat şi înviorător al Duhului Sfânt. Puterea harului leagă sufletele noastre de

[88] Îndrumătorul II, p. 329.

[89] Îndrumătorul II, p. 385.

Iisus Hristos, inima noastră de inima Lui, viața noastră de viața Lui, cum leagă seva mlădițele de viță, ca să crească, să înflorească şi să rodească. Fără ajutorul şi puterea harului, sufletele se sălbăticesc şi se ruinează, ca cetățile ocupate şi pustiite de duşmani. Tot aşa sunt sălbăticite şi pustiite şi sufletele împodobite cu multă ştiință şi minte ascuțită, dar fără har: oraşe mari, însă ocupate, dărâmate şi pustiite, lipsite de viață şi pierdute[90].

Sufletele în stare de har sunt împăcate şi senine, ca o mare liniştită sub un cer înstelat; fără de har, sufletele sunt întunecate şi triste, ca o mare noaptea în furtună, sub un cer înnorat...

Când e flămând, copilul nu se mulțumeşte nici cu haine scumpe, nici cu mărgăritare, nici cu jucării; atunci el doreşte sânul mamei. La fel mireasa nu se mulțumeşte nici cu daruri scumpe, nici cu haine frumoase care nu au nici un preț, fără comuniunea în iubire cu mirele[91]. În fața sfântului har, toți creştinii suntem copii, toți suntem logodnici, cu care numai împărtăşirea, unirea ne mulțumeşte. Fără de har suntem ca nişte orfani de părinți; ca nişte mlădițe rupte din buciumul viței, ca nişte crengi uscate, lipsite de viață, ca nişte logodnici despărțiți, suflete veştejite, uscate, moarte. Cu harul suntem din casa lui Dumnezeu, împreună cetățeni cu sfinții (Efes. 2:19).

Creştinul dreptcredincios crede în **lucrarea lui Dumnezeu,** Cel în Treime slăvit, Care ne-a dat totul în scopul mântuirii şi al fericirii. Ne-a dat pe Fiul şi pe Duhul Sfânt. Fiul ne-a dat Trupul şi Sângele Său; Duhul Sfânt – puterea

---

[90] Sf. Macarie cel Mare, *Omilii*, p. 209.

[91] *Ibidem*, op. cit., p. 223.

Sa. Creştinul este încredințat că Dumnezeu nu numai a făcut lumea, dar Se şi îngrijeşte de ea ca să se mântuiască. În acest scop se vesteşte Evanghelia, se întemeiază Biserica şi se ajută neîncetat omul ca să-şi împlinească scopul fericit pentru care a fost creat.

Dumnezeu Tatăl lucrează în Biserică, prin Fiul şi prin Duhul Sfânt. Prin Fiul se predică în lume **cuvântul lui Dumnezeu**, Evanghelia adevărului şi se arată oamenilor calea mântuirii. Cuvântul Evangheliei luminează inimile şi le atrage la Dumnezeu.

Prin Duhul Sfânt se revarsă în lume **harul şi darurile lui Dumnezeu**. Harul Duhului Sfânt sfinţeşte sufletele şi face din ele bisericile lui Dumnezeu. „Arvuna Duhului" în om este sămânța înnoirii şi a nemuririi (Rom. 8; 2 Cor. 5:4-5; Efes. 1:13-14). Fără Duhul Sfânt nu ar exista nici Biblia, nici Biserica, nici Sfintele Taine, nici credința, nici faptele bune. Sfântul Duh e o putere lucrătoare, schimbă firea omului de fiară în fire de înger, ura în iubire, frica în bucurie şi moartea în viaţă.

Fără **harul Duhului Sfânt** şi fără **lumina Evangheliei Domnului**, omenirea ar fi rămas în întunericul şi în sălbăticia de care toți ne ferim cu groază şi cu toată graba. Toţi purtăm în noi chipul Celui ce ne-a făcut şi ne-a dăruit viața, chipul şi puterea Duhului Sfânt şi de aceea toți avem trebuință de El ca să trăim curați şi fericiți, ca de apă, ca de aer, ca de răsuflare.

Caută, creştine, şi trăieşte sub roua harului, sub ploaia binecuvântată a harului, sub razele de lumină şi de căldură ale cerescului har, ca în boarea cea plăcută şi înviorătoare a aerului curat! Nu se poate pune stavilă nici aerului, nici

ploii din cer, nici luminii şi căldurii soarelui, nici religiei, nici credinţei, nici dumnezeiescului har. Nu este putere să le oprească lucrarea şi rodirea.

Lasă-le să lucreze şi să rodească în inima şi în viaţa ta, creştine! Din partea lui Dumnezeu – care ne-a dat totul – nu este nici o piedică la revărsarea şi lucrarea harului. Să nu fie nici din partea ta. Dă şi tu totul, toată viaţa ta Lui. Ia bine seama, nu cumva, trăind în nepăsare şi luând parte numai cu trupul de faţă la slujbele din Sfânta Biserică, să fii aflat lipsit de haina de sărbătoare a harului.

Evanghelia ne spune că Împăratul (Dumnezeu) «a văzut acolo (la nunta Fiului) un om care nu era îmbrăcat în haină de nuntă...» (Mt. 22:17). Nu cumva să fii tu acela, iubite suflete! Harul Domnului te aşteaptă, ca să te îmbrace în haina sfinţeniei, în Hristos. Harul face din tine «alt om» (1 Reg. 10:6), omul după voia lui Dumnezeu, omul cel bun şi drept ca toţi oamenii, cu animalele, cu plantele, cu păsările; omul care trăieşte în Hristos. Unde este har, acolo este lumină, pace, bucurie, slavă iar pacea, bucuriile şi mângâierile harului sunt mai scumpe decât toate comorile pământului. La ele ne cheamă şi ne conduc toate învăţăturile credinţei şi toate rugăciunile, cântările, slujbele şi tainele Bisericii.

Apără, miluieşte, mântuieşte şi ne păzeşte, Dumnezeule, cu harul Tău, ca să ne mântuim de tot necazul, urgia, primejdia şi nevoia, de toată fărădelegea şi de tot păcatul, de toată robia, ura, răutatea şi răzbunarea vrăjmaşilor văzuţi şi nevăzuţi ai Bisericii şi ai credinţei creştine.

Cum lucrează harul?

«De-ai fi ştiut darul lui Dumnezeu... tu ai fi cerut de la El şi ţi-ar fi dat apă vie»
(In. 4:10)

I.

Se învaţă şi este crezut că sunt trei veniri ale Mântuitorului: venirea în trup, venirea în har şi venirea în slava cerurilor[92]. Cea dintâi s-a întâmplat în Vifleem; a doua se continuă de atunci, «Eu cu voi sunt până la sfârşitul veacurilor» (Mt. 28:20), până la venirea şi judecata din urmă. Noi, toţi creştinii, trăim în era harului, în veacurile şi în viaţa Domnului şi Dumnezeului nostru Iisus Hristos. Înălţarea Mântuitorului cu trupul la cer nu înseamnă că ne-a părăsit şi nu mai este cu noi, ci tocmai dimpotrivă, ne încredinţează că e pretutindeni şi pururi cu noi toţi prin Dumnezeirea Sa, ceea ce nu o putem face cu trupul. Pomul se înalţă ca belşugul lui să poată fi arătat; norul, dă ploaia, se înalţă ca să-şi poată revărsa pe pământ apa; floarea ca să-şi vădească frumuseţea şi să-şi împrăştie parfumul. Iisus Hristos Domnul S-a înălţat la cer ca să ne trimită harul Sfântului Duh de trei ori făgăduit numai în Cuvântarea de la Cină (In. 14:16).

Viaţa în Hristos este viaţa creştină trăită sub boarea, sub roua, sub ploaia şi sub soarele cerescului şi dumnezeiescului har. Cu alte cuvinte, viaţa în Hristos este

---

[92] Sf. Bernard, *In Adventu*, scris. V, la P. Pourrat, *La Spirit. Chr. II*, p. 60.

viața duhovnicească, tainică, mistică în plinătatea și desăvârșirea ei, viața trăită în Duhul Sfânt, în legătură vie și neîntreruptă cu izvorul și cu puterea ei – viața trăită în Dumnezeu. Din viața aceasta se naște **mistica creștină**, adică **trăirea tainică în Dumnezeu** prin rugăciune și viață neprihănită – viața creștină trăită în duh de rugăciune și evlavie, pe culmi de lumină cerească și dulceață duhovnicească, viața, pacea și liniștea sfântă în Iisus Hristos și în Duhul Sfânt.

Înainte de Hristos, înainte de jertfa Lui de răscumpărare, lucrarea harului Duhului Sfânt era necunoscută. Puterea lui era încă nedescoperită. Atunci, în inimi era stăpân numai păcatul. Harul se dezvăluie și începe abia prin Iisus Hristos (In 1:17); după ce Iisus Hristos Se preamărește și își încheie lucrarea de răscumpărare și împăcare cu Dumnezeu (In. 7:39). De aceea Sfântul și Dumnezeiescul Har nu lucrează decât în oamenii care ascultă de Dumnezeu, care primesc și au în ei duhul cel bun. Este duh bun și duh rău. Duhul cel bun ajută pe Adam să iubească animalele și să cultive grădina raiului. Duhul cel rău, șarpele, îl amăgește și-l înșeală. Ascultarea de duhul cel rău scoate oamenii din rai și aduce pe pământ sudoare, lacrimi, suferință, spini și pălămidă; face din ei „numai trupuri" (Fac. 6:3). Ascultarea de duhul cel bun și sfânt ne deschide iarăși raiul fericirii, ca să trăim din nou sub ploaia lui de lumină.

Cum se arată puterea și lucrarea sfântului Har?... Nu putem răspunde la întrebarea aceasta fără ajutorul Evangheliei. Prin cuvântul Evangheliei, prin asemănările și pildele Mântuitorului, înțelegem că sfântul Har se arată și

lucrează în chip tainic, ascuns, ca lumina, ca vântul, ca apa, ca pâinea şi ca focul. Lumina împrăştie întunericul; lumina Evangheliei împrăştie întunericul neştiinţei, lumina Duhului Sfânt luminează în inimi zarea nesfârşită şi nemărginită a împărăţiei lui Dumnezeu. «Luminătorul trupului este ochiul» (Mt. 6:22). Dar ochiul fără de lumină nu poate să vadă nimic. Harul este lumina Duhului Sfânt, care împrăştie întunericul din minte şi din inimă, ca să putem vedea lumina adevărului (In. 3:21), «lumina Evangheliei măririi lui Hristos» (2 Cor. 4:4); «lumina cunoştinţei măririi lui Dumnezeu» (2 Cor. 4:6). Cum împrăştie lumina soarelui întunericul din lume, aşa împrăştie lumina harului întunericul din sufletele credincioşilor.

«Amin, amin[93], grăiesc ţie – spune Mântuitorul către Nicodim – de **nu se va naşte cineva din apă şi din Duh, nu va putea să intre în împărăţia lui Dumnezeu**. Ce este născut din trup, trup este, şi ce este născut din Duh, duh este. Nu te mira că ţi-am zis: **Trebuie să vă naşteţi de sus. Vântul suflă unde vrea** şi auzi glasul lui, dar nu şti de unde vine şi unde merge. Aşa este oricine este născut din Duh» (In. 3:5-8).

Aşadar, nimeni nu poate intra în împărăţia lui Dumnezeu fără ajutorul, fără puterea şi fără harul Sfântului Duh, fără «baia naşterii a doua şi a înnoirii Duhului Sfânt» (Tit 3:5). Harul Sfântului Duh este o taină dumnezeiască, o putere şi o lucrare sfântă, care se aseamănă cu **suflarea vântului**; pe care numai o simţim, dar nu o putem urmări. «Vântul suflă unde vrea...». Nimeni nu-l poate opri, nimeni

---

[93] Sf. Petru Damaschin spune că „Amin" înseamnă „statornicia harului"; *Despre Isihasm*, ms., p. 169.

nu-i poate arăta calea, dar în acelaşi timp toţi ştim că fără ajutorul vântului, fără lucrarea şi puterea lui binefăcătoare, viaţa pe pământ ar fi cu neputinţă. Vântul alungă iarna şi aduce primăvara; vântul primeneşte aerul; vântul scoate şi poartă pe aripile sale parfumul florilor; vântul face de leagă holdele şi pomii; vântul împrăştie prin aer seminţele plantelor; vântul alege grâul din pleavă: unde lipseşte adierea vântului, aerul e stricat, florile rămân fără de roduri şi toată munca plugarului rămâne zadarnică.

Acum putem înţelege: de ce Iisus Hristos aseamănă puterea şi lucrarea Sfântului Duh cu suflarea vântului. Harul Sfântului Duh, asemenea vântului, primeneşte sufletul omului; îl sfinţeşte şi îl face locaş dumnezeiesc (1 Cor. 3:16-17; 6:19-20); rodeşte în el cuvântul Evangheliei. Sfântul Har, ca un vânt ceresc, trezeşte conştiinţa omului şi o curăţeşte. Sfântul Har bate ca o boare sfântă în pânza sufletului nostru, cum bate vântul în pânza corăbiilor, şi nu ne lasă să dormim în somnul patimilor şi al păcatului. Când trăim «liniştiţi» în fărădelegi, când uităm de Dumnezeu, când inima noastră s-a răcit şi a îngheţat, atunci vântul ceresc, harul Sfântului Duh, ne dezgheaţă, ne întoarce (converteşte) la Dumnezeu, aprinde din nou pe vatra inimii noastre focul credinţei în Dumnezeu şi al iubirii de oameni. Nu ştim de unde vine şi încotro merge, dar el suferă şi ne cheamă la o viaţă nouă, creştinească, sfântă şi fără prihană. Nu-l vedem, dar îl trăim şi îl simţim. După cum nu putem vedea sufletul cu puterile lui cele mari şi minunate: mintea, voinţa, iubirea, bucuria, dar trăim cu ele, tot aşa nu vedem harul Duhului Sfânt, dar trăim cu el, îl simţim, răsuflăm şi ne bucurăm de el, prin el.

Proorocul Iezechiil, privind în vedenie un câmp cu oase de om, aude glasul Domnului care zice: «Duhule, vino din cele patru vânturi şi suflă peste aceşti morţi, ca să învieze...». «Şi a intrat în ele duhul de viaţă şi au înviat şi s-au sculat în picioare o foarte, foarte mare oştire» (Iez. 37:9-10). Duhul Sfânt este chezăşia învierii morţilor. «Cel ce a înviat pe Iisus din morţi, vii va face şi trupurile voastre muritoare prin Duhul Său care sălăşluieşte în voi» (Rom. 8:11).

Puterea şi lucrarea tainică a harului Sfântului Duh face din morţi vii şi din păcătoşi sfinţi, sau după cum spune cântarea Antifonului (glas 6): «Preasfântul Duh este pricina a toată mântuirea. De suflă spre cineva acesta, după vrednicie, curând îl ridică din cele de pe pământ, îl întraripează, îl creşte şi sus îl aşează».

Sfântul şi dumnezeiescul har are putere şi lucrează ca apa, nu numai ca vântul. În convorbirea cu femeia samarineancă, Mântuitorul spune: «**De-ai fi ştiut darul lui Dumnezeu şi Cine este Cel ce-ţi zice: Dă-mi să beau, ai fi cerut tu de la El şi ţi-ar fi dat apă vie...** Oricine bea din apa aceasta (din fântână), va înseta iarăşi. Iar cel ce va bea din apa pe care i-o voi da Eu, nu va înseta în veac, căci **apa pe care Eu i-o voi da, se va face în el izvor de apă curgătoare spre viaţa veşnică**» (In. 4:10, 13-14).

Asemănarea cerescului har cu apa o face Iisus Hristos, desigur, plecând de la însemnătatea ce o are **apa** pe pământ şi în viaţa omului. Sub formă de ploaie, apa înmoaie şi rodeşte pământul, adapă şi hrăneşte plantele şi animalele. Sub formă de zăpadă, apa acoperă iarna semănăturile şi le fereşte de îngheţ. Sub formă de gheaţă, în vremea gerului, apa ocroteşte şi fereşte peştii râurilor de moarte. Sub formă

de aburi, apa mişcă o mulţime nenumărată de maşini. Sub formă de vapori, apa ne ajută să respirăm, să ne curăţim plămânii şi astfel să viem. Nu putem trăi într-un aer cu desăvârşire uscat. Apa râurilor şi a mărilor ne ajută să călătorim, de la un ţărm la celălalt. Apa ne spală de murdării, apa ne potoleşte setea, apa ne răcoreşte, apa ne hrăneşte (că se află în toate mâncărurile). Nici fără apă nu putem trăi, cum nu putem trăi fără de vânt. Tot aşa nu putem trăi fără de Sfântul Har, cu deosebirea că apa ne asigură viaţa şi mulţumirea trupului, iar cerescul har ne asigură fericirea şi viaţa cea veşnică a sufletului.

După cum apa are lucrări şi întrebuinţări felurite: ne răcoreşte şi ne hrăneşte, ne astâmpără setea şi ne spală toate murdăriile, tot astfel şi dumnezeiescul har: ne sfinţeşte bisericile, ne potoleşte setea după fericire şi ne spală sufletul de păcate; ne hrăneşte, ne răcoreşte şi ne întăreşte în călătoria spre patria Cerului, spre Dumnezeu. Vorbind despre harul Domnului şi lucrările lui, Sf. Marcu Ascetul spune: „Harul Duhului e unul şi neschimbat, dar lucrează în fiecare precum voieşte. Precum ploaia, curgând în pământ, dă plantelor calitatea lor proprie, celor dulci dulceaţa şi celor acre acreala, aşa harul, intrând în inimile credincioşilor, le dăruieşte lucrările care se potrivesc cu diferitele virtuţi. „Celui ce flămânzeşte pentru Hristos, harul i se face hrană; celui ce înseteează, băutură preadulce; celui ce tremură de frig, haină; celui ostenit odihnă; celui ce se roagă, deplină încredinţare; celui ce plânge, mângâiere"[94].

În Apocalipsă se spune că râul apei vieţii, limpede cum e cleştarul, izvorăşte din tronul lui Dumnezeu şi al

[94] Sf. Marcu Ascetul, *Filocalia 1*, p. 263.

Mielului, iar de o parte şi de alta a râului creşte pomul vieții, din care gustă fericiți toți drepții (Apoc. 22:1-3). Izvorul harului este iubirea lui Dumnezeu, pentru că «toată darea cea bună şi tot darul desăvârşit de sus este, coborându-se de la Părintele luminilor» (Iac. 1:17). Tronul lui Dumnezeu e tronul (izvorul) harului (Evr. 4:16); cuvintele Evangheliei sunt cuvintele Harului (Lc. 4:22). Cum apa râurilor curge din izvor, tot aşa „apa vieții", sfântul Har, curge din coasta Mielului, ca să ne spele de orice păcat (1 In. 1:7).

„Prin Sfântul Duh izvorăsc izvoarele darului care adapă toată făptura spre rodire de viață" (Antifon glas 4), cântă strana Bisericii.

«De însetează cineva – grăieşte Domnul – să vină la Mine şi să bea. Din pântecele celui ce crede în Mine, râuri de apă vie vor curge…» (In 4:14; 7:37-38).

«Şi Duhul şi Mireasa (Biserica) zic: Vino! Şi cel ce aude să zică: Vino! Şi cel însetat să vină şi cel ce voieşte, să ia în dar apa vieții» (Apoc. 22:17).

II.

«Foc am venit să arunc pe pământ…»
(Lc. 12:49)

Călătorind Iisus Hristos prin părțile Tirului şi ale Sidonului, îl întâmpină femeia hananeancă, îngenunchează înaintea Lui şi-i strigă: *Doamne, miluieşte-mă!... Doamne, ajută-mi!...* Răspuns-a Iisus: «*Nu se cuvine să iei **pâinea copiilor** şi să o arunci câinilor.* Iar ea a zis: Adevărat Doamne,

dar şi câinii mănâncă din fărâmăturile ce cad de la masa stăpânilor... Atunci răspunzând Iisus i-a zis: O, femeie, mare este credinţa ta! Fie ţie precum voieşti. Şi din ceasul acela, s-a tămăduit fiica ei» (Mt. 15:21-28; Mc. 7:24-30).

Pâinea copiilor este harul tămăduitor, curăţitor, luminător şi mântuitor. Cum pâinea este pentru toţi oamenii, aşa e şi harul, pentru toate neamurile. Nimeni nu poate trăi fără de pâine; nici fără de har nu poate nimeni să se mântuiască. «Toţi au păcătuit» (Rom. 5:12), toţi trebuie să se mântuiască şi la cunoştinţa adevărului să vină (1 Tim. 2:3-4).

Harul este universal, ca şi pâinea, adică pentru toţi oamenii şi pentru toate neamurile, din toate veacurile şi locurile. **Toţi trebuie să se boteze şi să se miruiască cu pecetea harului Sfântului Duh,** dacă vor să intre în împărăţia lui Dumnezeu (In. 3:5); toţi trebuie **să se pocăiască şi să primească harul iertării şi al dezlegării,** dacă vor să se mântuiască din cătuşele păcatului şi din legăturile morţii (Mt. 18:18; In. 20:23; FA 2:38). Toţi sunt chemaţi **să guste din pâinea harului în Sfintele Taine,** fără de care nu este viaţă duhovnicească şi fericire veşnică.

Pâinea dă hrană şi putere trupului; «pâinea vieţii» (In. 6:27-58), **pâinea harului dă hrană şi putere sufletului.** «Iar la toţi câţi l-au primit, ... le-a dat putere, ca să se facă fii ai lui Dumnezeu" (In. 1:12). Harul face din oameni copiii lui Dumnezeu, la fel cum altoiul nobil face din pomul pădureţ pom roditor şi folositor. Sfântul Har e **pâinea copiilor lui Dumnezeu**, hrana bunilor creştini, puterea care ne pregăteşte mântuirea şi viaţa veşnică, fericită.

Lucrarea şi puterea cerescului har se mai aseamănă cu

lucrarea şi puterea focului. În foc se lămureşte aurul, în focul suferinţei se curăţeşte sufletul, în focul iubirii se înflăcărează inima. În vechime, chiar şi în Vechiul Testament (Lev. 6:5-6), focul ardea fără încetare pe toate altarele, ca cea mai curată jertfă. Focul insuflă profeţii (Is. 6:1-7) şi face din pescari apostoli (FA 2:1-4) Focul înroşeşte cărbunele; focul înmoaie fierul, ca să-l putem modela cum vrem; focul mişcă toate maşinile şi astfel a devenit izvorul puterii, al civilizaţiei şi al progresului. Nu ne mai putem închipui viaţa şi cultura omenirii fără de ajutorul binefăcător al focului.

Dumnezeu Fiul Hristos pune focul la temelia lucrării Sale mântuitoare. «**Foc am venit să arunc pe pământ şi cât aş vrea acum să fie aprins**» (Lc. 12:49). Focul despre care aminteşte aici Mântuitorul este harul ceresc al Sfântului Duh. Acest foc duhovnicesc, al Duhului Sfânt, a fost făgăduit Apostolilor de către Mântuitorul în cuvântarea pe care a rostit-o la Cina cea de Taină. Atunci a zis: «Eu voi ruga pe Tatăl şi **alt Mângâietor vă va da, ca să rămână cu voi în veac**: **Duhul adevărului**, pe Care lumea nu-L poate primi, pentru că nu-L vede, nici nu-L cunoaşte... Iar **Mângâietorul, Duhul cel Sfânt**, pe care-L va trimite Tatăl în Numele Meu, Acela vă va învăţa toate şi vă va aduce aminte de toate câte v-am spus» (In. 14:15-17,26).

Făgăduinţa aceasta – repetată de trei ori – s-a împlinit la cincizeci de zile după Învierea Domnului, când Duhul Sfânt S-a pogorât peste Apostoli **în chipul limbilor de foc** (FA 2:1-4). Primind focul Duhului Sfânt, apostolii se însufleţesc şi vestesc până la moarte, cu o putere de însufleţire nemaiîntâlnită, Învierea şi Evanghelia Domnului.

Focul Duhului Sfânt face din pescari Apostoli şi din păcătoşi sfinți (Efes. 2:5), oameni duhovniceşti (1 Cor. 3:1), care trăiesc în dreptate şi în sfințenia adevărului (Efes. 4:22-24). „Acest foc a lucrat în Apostoli, când au vorbit în limbile cele de foc", scrie Sf. Macarie cel Mare. Acest foc a luminat graiul lui Pavel, când i-a luminat duhul şi i-a orbit vederea; căci n-a văzut el puterea acelei lumini, în afară de trup. Acest foc s-a arătat lui Moise în tufişul de spini. Acest foc, în formă de car, a luat pe Ilie de pe pământ. Puterea acestui foc o cerea David, când a vorbit: „Cercetează-mă, Doamne, şi mă cearcă! Înflăcărează inima mea şi toate cele dinlăuntrul meu" (Ps. 25:2). Focul acesta a ars în inima lui Cleopa şi a tovarăşului său când Mântuitorul a vorbit cu ei după învierea Sa... Acest foc arde bârna din ochiul dinăuntru şi curăță duhul, pentru ca să capete din nou puterea cea firească de vedere şi să privească necontenit minunile lui Dumnezeu... Acest foc alungă şi demonii, înlătură păcatul, este putere a învierii, un mijloc rodnic al nemuririi, luminarea sufletelor sfinte şi întărire a puterilor gândirii..."[95].

Fiecare creştin primeşte focul Duhului Sfânt în **Taina Sfântului Mir**. Atunci el pune pe sufletul lui **pecetea** (sigilul) darului Duhului Sfânt (Ef. 1:13; 4:30), atunci primim toți **arvuna Duhului** în inimile noastre (2 Cor. 1:21-22; 55), **botezul cel cu foc** de care pomeneşte Mântuitorul (Mt. 3:11), menit să ardă buruienile păcatelor din suflete, să țină mereu trează conştiința, inima curată ca un templu al lui Dumnezeu (1 Cor. 3:16-17) şi veşnic aprinsă iubirea de oameni şi de Dumnezeu.

---

[95] Sf. Macarie cel Mare, *Omilii*, pp. 145-146.

Carul de foc a înălţat pe Ilie Proorocul la cer; focul harului Duhului Sfânt ne sfinţeşte şi astfel ne pregăteşte sufletele pentru înălţarea la cer, pentru veşnicie.

*

* *

Minunată şi binecuvântată este aşadar, iubiţi fraţi şi binecuvântaţi creştini, puterea şi lucrarea dumnezeiescului har. Ea se arată prin ură faţă de păcat, prin dragoste faţă de Evanghelie, prin mărturisirea lui Hristos, prin ascultarea de Biserică, prin trăirea în sfinţenia vieţii celei noi, prin **rodirea virtuţilor religioase şi morale** (Gal. 5:22; Efes. 5:9). Ea se aseamănă cu puterea şi cu lucrarea pe care o îndeplineşte vântul, apa, focul şi pâinea. Harul Domnului luminează mintea omului cu razele înţelepciunii de sus, cum razele soarelui luminează lumea; harul înviorează sufletul cum vântul împrospătează aerul; harul spală sufletul de păcate, cum apa spală murdăria hainelor şi a mâinilor; harul arde neghina patimilor, cum focul arde spinii grădinilor; harul hrăneşte viaţa duhovnicească, întocmai cum pâinea hrăneşte viaţa noastră trupească. Harul Domnului trezeşte în om conştiinţa păcătoşeniei, întocmai cum vântul trezeşte pe omul ce doarme în neştire; harul potoleşte setea sufletului după sfinţenie, întocmai cum apa astâmpără setea trupului; harul încălzeşte şi luminează inima creştinului, întocmai cum ne luminează şi încălzeşte lumina soarelui; harul vindecă bolile sufleteşti şi trupeşti şi ne satură dorul după mântuire, întocmai cum pâinea ne satură foamea şi ne face cu putinţă viaţa.

Cele şapte Taine ale Bisericii sunt **lucrările Sfântului Duh, izvoarele harului, canalele prin care se revarsă în inimile creştinilor darul lui Dumnezeu.** Pe lângă Sfintele Taine sunt şi alte mijloace prin care se păstrează harul şi se câştigă fericirea sufletului: participarea, dacă se poate, zilnică la Sfânta Liturghie, cuminecarea deasă, citirea cărţilor de evlavie, cercetarea conştiinţei în fiecare seară, adorarea lui Dumnezeu şi cinstirea sfinţilor, îndeosebi preacinstirea Sfintei Fecioare, chemarea numelui lui Iisus, mai ales în ispite, ţinerea posturilor prescrise şi a poruncilor, prin trăirea în virtute şi disciplină morală. Oricine ia parte la rugăciunile Bisericii şi se împărtăşeşte din Tainele ei, mai ales la Sfânta Liturghie, simte cât de binefăcătoare este puterea şi lucrarea sfântului Har. Când ne rugăm, când ne smerim fruntea şi ne plecăm genunchii la pământ şi mai ales când ne împărtăşim cu evlavie din Sfintele Taine, inima noastră tremură şi faţa ni se luminează. În clipele acelea sfinte, harul adie şi lucrează în inimile noastre: ne curăţă de păcate, ne limpezeşte cugetul, ne luminează mintea, ne întăreşte voinţa, ne înalţă sufletul, ne îmbunează şi linişteşte inima; ne face să ne simţim împăcaţi şi mângâiaţi. De aceea orice creştin, când iese din Biserică, din aerul harului, se simte mai bun, mai curat, mai înălţat şi mai împăcat cu Dumnezeu şi cu oamenii.

Aşa se arată puterea şi lucrarea cerescului şi dumnezeiescului Har: în Biserică prin Sfintele Taine. Sfântul Maxim Cavsocalivitul, care a pustnicit la Sfântul Munte Athos pe la anul 1320 (pomenit la 13 ianuarie), spune că **semnele darului** se arată astfel: adună mintea omului, îl face să fie luător aminte şi smerit, îi aduce aminte

pomenirea morții, a păcatului și a judecății viitoare, făcându-i sufletul mai lesne umilitor. Îi îmblânzește ochii și i-i umple de lacrimi... Îi face văzută puterea necuprinsă de minte a lui Dumnezeu și-i împodobește cugetul cu lumina Sfintei Treimi... Și, atunci când mintea omului se înalță la această dumnezeiască lumină, inima lui se face blândă, izvorând în ea toate roadele Sfântului Duh: bucuria, pacea, îndelunga răbdare, bunătatea, milostivirea, dragostea, smerenia, iar sufletul lui primește o bucurie cu neputință de arătat în vorbe..."[96].

Pe lângă aceste semne obișnuite ale harului sunt și alte semne extraordinare, **semnele excepționale ale darului**: proorocia, vederea în depărtare peste veacuri și locuri, citirea gândurilor din minte, dezvăluirea pornirilor sufletești și a păcatelor din inimă, levitația (umblarea pe apă, ridicarea și alunecarea în aer), nesimțirea torturilor, grăirea în limbă insuflată, cunoașterea ceasului morții, stigmatele, extazul...

Folosește, creștine, puterea și lucrarea aceasta de la Dumnezeu, cum folosești în folosul tău darurile și puterile naturii: vântul, apa, focul și pâinea – ca să poți cânta cu bucurie din toată inima **troparul**: „Îndulcitu-m-ai cu dragostea Ta, Hristoase, și m-ai schimbat cu dumnezeiasca Ta râvnă. Ci arde cu focul cel fără de materie păcatele mele, și mă învrednicește să mă satur de îndulcirea Ta, ca de acestea ... veselindu-mă, să măresc, Bunule, venirea Ta"[97].

---

[96] *Viețile Sfinților*, Prelucr. De Al. Lascarov Moldovan, vol I, p. 143.
[97] Rugăciunea Sfintei Cuminecături, *Ceaslov*.

FIREA ŞI HARUL

«Oamenii fireşti nu au Duhul»
(Iuda 1:19)

Sunt două lumi, două puteri, care stau faţă în faţă: firea sau natura şi harul. Toţi oamenii putem trăi două feluri de vieţi: viaţa după fire (natură) şi viaţa după har, viaţa divină; una după ordinea firii sau naturii, şi a doua după ordinea dumnezeiască a harului. «Avem felurite daruri, după harul care ni s-a dat...» (Rom. 12:6). Este deci limpede şi înţeles că harul nu este dat sau înnăscut în firea omului, ci dăruit. Nu ne naştem cu harul, ci îl primim prin credinţă, prin rugăciune şi prin Sfintele Taine. «Oamenii fireşti nu au Duhul» (Iuda 19). Oamenii trupeşti, care trăiesc după firea trupului lor, nu au harul. De aceea sunt două feluri de vieţi: trupeşti sau fireşti şi duhovniceşti.

După felul de a trăi cele două feluri de vieţi, sunt două feluri de oameni: buni şi răi; şi două feluri de firi: bune şi rele, firi libere şi încătuşate. Firile bune sunt libere, firile rele sunt încătuşate, robite. Oameni adevăraţi sunt numai cei cu firea liberă. Cei cu firea încătuşată au numai înfăţişarea de oameni. De aceea, auzim spunându-se, despre unii, adică despre cei buni: „Aceştia sunt oameni în toată firea...".

Gadarenii, de pildă (Mt. 8:28-34), nu erau oameni în toată firea, nici nebunii, nici negustorii (crescătorii de porci). Toţi erau oamenii firii încătuşate; oameni trupeşti. Iisus Hristos cu învăţăceii Săi, erau oamenii firii libere, oameni duhovniceşti, care le aduceau solia unei alte lumi şi

alte vieți, care atunci se descoperea: lumea harului şi viața trăită în lumina adevărului, care face din robi oameni liberi.

Ce legătură este între aceste două lumi şi două vieți cu puteri şi lucrări deosebite? Puterea şi lucrarea sfântului Har – am mai spus – e dumnezeiască, şi de aceea cu anevoie de înțeles. Din greutatea pătrunderii acestei puteri şi din nevoia înțelegerii omului, se pun aici câteva întrebări grele, şi anume: Dacă Dumnezeu lucrează prin puterea harului, omul îşi pierde orice lucrare, orice voință?... Şi, dacă Dumnezeu lucrează prin har, omul de ce nu urmează totdeauna lucrarea harului şi voința lui Dumnezeu? De ce nu se arată totdeauna puterea harului în viața omului? De ce mai întâlnim păcatul în viața omului care a primit harul Domnului? Toate aceste întrebări îndreptățite se dezleagă prin răspunsul care se dă la întrebarea de la început, despre legătura care este între firea omului şi harul Domnului.

Omul este liber, gândeşte şi lucrează liber şi, în virtutea libertății de voință, poate viețui după **firea sa,** adică după gândurile sale, după dorințele, poftele şi plăcerile sale; îşi poate arăta firea sa, **virtuțile** sale, **patimile** (păcatele) sale; poate conlucra cu harul, dar îl poate şi respinge. Aici e demnitatea, vrednicia şi toată răspunderea omului. Aici e mai ales deosebirea lui esențială față de animale, cu care atât de mult caută unii să-l înrudească.

Firea omului nu este încătuşată, cum este firea celorlalte lucruri şi ființe necuvântătoare, ca de pildă a animalelor care mănâncă, beau, se înmulțesc şi dorm. Natura ființelor neraționale este încătuşată, spune Sf. Macarie cel Mare. Aşa firea şarpelui este amară şi veninoasă, căci toți şerpii sunt la fel. Lupul este deprins să

răpească; toți lupii au aceeași natură. Porumbelul nu este nici viclean, nici fals; toți porumbeii au aceeași fire. Cu omul însă lucrul stă altfel. Unul este lup răpitor; altul este sfâșiat ca un miel. Și unul și altul se nasc din neamul omenesc. Iată, unul nu se mulțumește cu propria lui femeie; ci curvește. Iată, un altul, care nu lasă să se ivească nici o dorință (păcătoasă) în inima lui. Unul răpește avutul aproapelui; și altul împarte chiar și pe cele ale sale, din respectul de Dumnezeu. Vezi cât de schimbătoare este natura? Ea se apleacă spre rău și se întoarce iarăși spre bine. Din pricina acestei îndoite însușiri, ea este în stare să facă lucrurile ce-i plac. Natura este destoinică să primească binele și răul, harul divin și puterea dușmană. Ea nu este supusă constrângerii[98].

Mântuitorul ne învață să frânăm firea, egoismul, grija de lume și de trup. El ne vrea stăpâni și liberi, nu robi față de lume. Dumnezeu vrea să fim liberi (1 Cor. 7:23), căci numai așa putem să-L iubim pe El din tot sufletul (Mt. 22:37). Altfel ne absoarbe și ne robește tirania lumii și a firii. Când poporul lui Dumnezeu vrea să se roage, Faraon, chipul tiraniei lumii și a firii, îi îngreunează lucrările, să nu mai aibă vreme și dor de rugăciune și jertfă (Ieș. 5:1-3, 9).

Ceea ce ne învață Mântuitorul prin crinii câmpului și prin paserile cerului, **ne ajută** să umplem golurile, să închidem prăpăstiile și să împăcăm oamenii. El nu adună, ci dăruiește și împarte bunurile cerului și ale pământului între toți oamenii și astfel din nou îi înfrățește. Și, fapt de cea mai mare mirare: sub revărsarea și sub puterea harului firea omului

[98] Sf. Macarie cel Mare, *Omilii*, pp. 92-93.

este şi rămâne **liberă** şi deci **schimbătoare**; ne poate duce la bine şi la rău; poate primi şi folosi harul, dar îl poate şi respinge şi renunța la el, ca la orice demnitate sau avuție.

„Purtătorii de demnități, scrie tot Sfântul Macarie Egipteanul, cei bogați şi cei nobili pot renunța cu liberă voință şi hotărâre, la bogăția, noblețea şi demnitățile lor; se pot îmbrăca în veşminte murdare şi sărăcăcioase, şi să fie mizeri şi disprețuiți; ... harul n-a împiedicat nici chiar pe apostoli, care ajunseseră la deplinătatea harului, să facă ceea ce voiau, chiar şi atunci când ar fi voit să facă ceea ce n-ar fi plăcut harului; pentru că firea noastră este primitoare de bine şi de rău... Deci stă în voia liberei tale hotărâri ca să te pleci încotro voieşti... Cei plini de Duhul sunt ispitiți, pentru ca să rămână încă libertatea lor... Noi nu susținem că a slăbit în ei harul, ci spunem că harul îngăduie chiar celor mai desăvârşiți oameni în duh să-şi aibă voința lor şi le lasă dreptul să lucreze cum le place, şi să se îndrepte încotro voiesc. Fireşte că însăşi natura omenească este slabă, dar are puterea să se abată, chiar de sălăşluieşte în ea binele. Pe cei ce sunt îmbrăcați de război cu scut şi cu arme, şi sunt acoperiți şi apărați, nu-i atacă duşmanii. Când dau un atac, stă în voia lor să întrebuințeze armele să dea luptă şi bătălie contra duşmanilor şi să câştige premiul victoriei; sau să se înțeleagă cu duşmanii să încheie pace, să înceteze lupta, deşi aveau arme la îndemână. Tot aşa pot şi creştinii, care sunt pregătiți cu putere deplină şi poartă arme cereşti, să se înțeleagă cu satana, dacă voiesc, să trăiască în pace cu el şi să nu mai lupte. Căci firea este schimbătoare; depinde numai de voință, ca cineva să fie copil al lui Dumnezeu, sau fiu al

pierzării (2 Tes. 2:3), căci libera hotărâre rămâne"[99].

Acest fapt trebuie reținut şi subliniat: **omul poate conlucra liber cu harul, dar îl poate şi respinge.** Harul nu vine peste cei ce nu voiesc. Omul poate zice: **da** sau nu; poate zice: **vreau** sau poate zice: **nu vreau**... Aici se deosebeşte el de animale, aici stă toată demnitatea, dar şi **răspunderea** lui, în religie, în cultură, şi pretutindeni în viață.

Din partea sa, harul nici nu sileşte (constrânge), nici nu distruge firea, ci o ajută şi o perfecționează, o îmbunătățeşte şi desăvârşeşte; o reface şi o restaurează în Hristos. Harul „trezeşte în chip dumnezeiesc conştiința"[100]; harul luminează în chip dumnezeiesc mintea; harul întăreşte în chip dumnezeiesc voința în bine; harul în chip dumnezeiesc desfătează inima; harul sfințeşte, înnoieşte şi desăvârşeşte puterile sufletului; „harul Duhului nu desființează câtuşi de puțin puterea firii, ci mai degrabă, fiind slăbită prin întrebuințarea ei într-un mod potrivit firii, înălțând-o la înțelegerea celor dumnezeieşti[101].

Tot Sf. Maxim spune că **alta este rațiunea firii şi alta este rațiunea harului** şi de aceea „sfinții ca sfinți făceau minuni din pricina harului, dar ca oameni pătimeau din pricina firii. Aceasta pentru că harul nu desființa trăsătura pătimitoare a firii, dat fiind că rațiunile firii şi ale harului nu se amestecau nicicum"[102].

---

[99] *Ibidem*, pp. 162-164.

[100] Cuviosul Marcu Ascetul, *Filocalia 1*, p. 257.

[101] Sf. Maxim Mărturisitorul, Răspunsurile către Talasie, *Filocalia 3*, p. 313.

[102] *Ibidem*, p. 128.

„O dată ce rațiunea harului şi a firii nu este una şi aceeaşi, nu trebuie să ne nedumirească faptul că unii sfinți au rămas uneori deasupra pătimirilor, iar alteori au fost doborâți de ele. Căci trebuie să ştim că minunea este a harului, iar pătimirea a firii"[103].

Harul, primit în Sfintele Taine, ajută omul să se schimbe el, să se desăvârşească, dar nu-l face neschimbător. „Nu spunem că tot omul, care a fost botezat şi a primit harul, este după aceea neschimbabil şi nu mai are lipsă de pocăință, ci că de la botez, prin harul lui Hristos, ni s-a dăruit harul deplin al lui Dumnezeu spre împlinirea tuturor poruncilor. Deci orice om, care l-a primit în chip tainic şi nu împlineşte poruncile, în măsura lipsei pe care n-o împlineşte, e biruit de păcat, care nu este al lui Adam, ci al celui neglijent, întrucât, luând puterea de a lucra, nu împlineşte lucrul"[104].

Harul nu sileşte firea, ci o lasă liberă, o ajută; harul devine pentru om **a doua fire**, adică firea cea bună, nepătimaşă, formând împreună o singură ființă. Uneori pare că se retrage şi se ascunde în suflet, ca soarele sub vălul norilor, ca să vedem cât de slabi suntem fără de el şi să-l căutăm apoi cu şi mai aprinsă râvnă, dar niciodată nu ne părăseşte. Harul se retrage şi se ascunde ca să ne smerească şi să ne imboldească sufletul să-şi recunoască neputința şi să caute cu toată smerenia ajutorul lui Dumnezeu. Harul e ca lumina aprinsă: arde şi luminează neîncetat odată cu mai multă putere, altădată mai palid,

103 *Ibidem.*, p. 130.

104 Sf. Marcu Ascetul, *Filocalia 1*, pp. 226-227.

mai potolit[105].

Din toate cele spuse până aici, despre fire şi har, am putut înțelege, iubiți frați şi binecuvântați creştini, că harul este liber şi firea omului este liberă; că harul este putere dumnezeiască, împrumutată omului pe care noi, primitorii, o putem schimba în fapte bune, cu voia noastră liberă, dar ne putem şi lipsi de el, în paguba noastră. Prin lămurirea aceasta, întrebările de la început şi-au primit răspunsul cuvenit. Omul conlucrează liber cu harul şi numai în felul acesta îşi poate arăta vrednicia, demnitatea şi răspunderea morală pentru faptele sale. Dumnezeu nu sileşte firea omului prin puterea harului; omul nu este încătuşat prin har; el, conştiința lui, primeşte liber conlucrarea cu harul; de aceea şi poate să-l refuze, să-l respingă şi ... să păcătuiască ispitit şi amăgit de propria lui fire.

Luptă-te, creştine, să nu fii lipsit de har, niciodată, să nu-l pierzi, totdeauna să fii liber de orice rău. În interesul propriei tale fericiri, demnităţi şi răspunderi morale, frânează-ţi firea cea rea, creştine, frânează-te de la orice rău, să nu ajungi nici şarpe, nici lup, nici hienă. Dacă e vorba să împrumuţi ceva sau să înveţi ceva de la natură, caută din răsputeri să-ţi însuşeşti firea curată şi iubitoare a porumbelului, sau firea care nu face **niciodată, nimănui, nici un rău**, firea blândă şi bună a mielului, cu care a fost asemănat Însuşi Mântuitorul, Mielul lui Dumnezeu. Luptă-te, cu ajutorul harului, să scapi de firea cea rea, să te dezrobeşti de patimi, şi să-ţi însuşeşti a doua fire, firea cea bună, singura demnă de om.

---

105 Sf. Macarie cel Mare, *Omilii*, pp. 50, 115.

Starea de păcat nu este o stare firească, nici o stare de fericire, mai ales pentru creştini. Starea de păcat este nefirească; e stare de cădere şi nefericire; e stare de mizerie şi de abatere de la voia lui Dumnezeu. Aminteşte-ţi mereu că: «**Oamenii fireşti nu au Duhul**» (Iuda 19) şi nu sunt liberi; nu au nici firea întreagă, nici harul Duhului Sfânt; sau dacă l-au primit, nu conlucrează cu el şi l-au lăsat să se ascundă, să se retragă; vai! să-i părăsească,... până când, la adierile lui tainice, se trezesc din somn şi îşi vin în fire, ca să strige şi împreună cu noi toţi să se roage: «**Dumnezeule,... nu mă lepăda de la faţa Ta şi Duhul Tău (Harul) cel Sfânt nu-l lua de la mine. Dă-mi iarăşi bucuria mântuirii şi cu duh stăpânitor întăreşte-mi**» (Ps. 50:11-13) firea mea şi a tuturor oamenilor.

PĂCATUL, VIRTUTEA ŞI HARUL MÂNTUIRII

I.

«... păcatul este în suflet, ca şi harul lui Dumnezeu...»
(Sf. Macarie)

Sunt două puteri duhovniceşti morale şi religioase, prin care putem scăpa de toate formele răului, ale urâtului şi ale greşalelor (erorilor) cunoscute sub numele de **păcat**: **virtutea** (credinţa unită cu faptele bune) din partea omului şi **harul** din partea lui Dumnezeu.

Păcatul, cu toate răutăţile şi urâciunile lui, e grădina

cea sălbatică, plină de buruieni, putreziciuni şi sălbăticiuni. Virtutea e grădina cultivată, plină de flori bine mirositoare şi de pomi roditori care se prelungeşte cu câmpul cel plin de legume şi de cereale folositoare; iar harul e raiul şi cerul plin de lumina şi căldura soarelui – Dumnezeu.

Cum se face că lângă flori cresc şi buruieni, lângă buruiană se află şi umbra, lângă păcat virtutea şi harul?!... Omul trăieşte cu sufletul său între două fiinţe: între Dumnezeu şi diavol, între îngeri şi demoni. Fiecare îl atrage să-l aibă tovarăş de împărăţie. „Sufletul stă la mijloc între cele două fiinţe; şi de a cărui parte se pleacă voinţa sufletului, copilul aceluia devine"[106].

Cele două fiinţe sunt ascunse înlăuntrul lui, în firea lui, în sufletul lui, în inima şi conştiinţa lui. Acolo este ascuns şi binele şi răul, şi harul şi păcatul. După cum satana este în văzduh şi este şi Dumnezeu acolo, fără să sufere ceva de la dânsul, tot astfel este şi păcatul în suflet, ca şi harul lui Dumnezeu (ce se află acolo) fără să sufere ceva"[107]. Însă, după cum nu se împacă focul cu apa, lumina cu întunericul şi binele cu răul, tot aşa nu se împacă nici harul cu păcatul! Harul caută să alunge păcatul şi păcatul să alunge harul. Fiecare – deşi străini de noi – se face una cu firea noastră, ca să alunge pe celălalt. Precum păcatul care, străin de firea noastră, odată furişat în noi, se face una cu firea noastră, aşa şi darul ceresc al Sfântului Duh, deşi străin de firea noastră, alungă păcatul din noi şi ne face una cu El[108].

---

[106] *Ibidem*, p. 157.

[107] *Ibidem*, pp. 108-109.

[108] Sf. Simeon Metafrast, *Despre desăvârşirea în Duh*, cap. 66, p. 31.

Fiind ascuns în suflet, ca şi harul, păcatul se poate trezi oricând, prin puterea ispitelor, a minţii şi a voinţei. „Adeseori am aflat noi la fraţi, scrie Sf. Macarie, că au dobândit atâta bucurie şi har, încât cinci sau şase ani puteau spune, că s-a stins în ei pofta. Pe urmă însă, când ei se credeau liberi de ea, se trezi în ei răutatea ascunsă şi atunci fură aşa de puternic aprinşi de poftă încât, uimiţi, strigau: de unde s-a ridicat atâta răutate împotriva noastră, după o vreme aşa de îndelungată? Nimeni din cei cu mintea întreagă nu îndrăzneşte să susţină că: fiind harul în mine, sunt cu totul liber de păcat; ci amândouă înfăţişările îşi au înrâurirea lor în minte. Cei necunoscători cred că dacă harul lucrează numai puţin într-înşii, au câştigat deja victoria şi că sunt creştini desăvârşiţi. Eu însă susţin aşa: dacă soarele luceşte pe cer în aer limpede şi norii se îngrămădesc în jurul său, îl acopăr şi îngroapă văzduhul; el însuşi, care este acoperit, nu pierde nimic din lumina lui şi din fiinţa sa proprie. Tot aşa stau lucrurile şi cu cei ce sunt complet curăţiţi. Trăind în harul lui Dumnezeu, sunt ţinuţi puternic şi de păcat, în adâncul lor; ei au înclinări fireşti şi gânduri puternice pentru Dumnezeu, deşi nu stau în chip desăvârşit de partea binelui[109].

Păcatul, aşadar, trăieşte în suflet împreună cu harul, ca norii sub soare şi ca buruiana în grădină, atâta vreme cât găseşte hrană. Spune tot Sf. Macarie: „Buruiana poate desigur îneca tânăra semănătură de grâu, ce odrăsleşte în chip îmbelşugat. Când însă a venit vara, cu roadele sale coapte, atunci buruienele nu mai fac rău grânelor... Tot aşa

---

[109] Sf. Macarie cel Mare, *Omilii*, p. 115; vezi şi p. 156.

stă lucrul şi cu harul. Îndată ce darul lui Dumnezeu şi harul sunt în abundență în om, el este bogat în Domnul; iar răutatea este într-o măsură restrânsă; aşa că nu poate face nici un rău omului; căci ea nu are nici o putere şi nici o hrană într-însul... Duhul divin şi ceresc trăieşte în spirit. Afară de aceasta, cei desăvârşiți, atâta vreme cât trăiesc în trup, nu sunt fără grijă, ci cu frică, din pricina voinței lor libere. De aceea şi sunt ei expuşi ispitelor. Abia atunci, când sufletul a ajuns în acea cetate a sfinților, poate fi el fără strâmtorare şi ispite. Că acolo nu este grijă, supărare, trudă sau bătrânețe, sau satana sau război, ci odihnă, bucurie, pace şi mântuire[110].

Numai în cer, în cetatea sfinților, e lipsit sufletul de ispita şi de vraja păcatului. Pe pământ, sufletul iubitor de adevăr şi de Dumnezeu este într-un neîncetat război duhovnicesc, pentru dobândirea virtuților şi înaintarea – zi de zi şi pas cu pas – către culmea cea înaltă a desăvârşirii, cu ajutorul harului. Când adie harul, slăbeşte răutatea şi se stinge păcatul, până când îl ațâță din nou ispitele şi poftele.

În lupta aceasta, harul se poate retrage, „cu iconomie, pentru ca să-l căutăm cu şi mai mult zel. Doară comoara se arată pe măsura căutării[111]. Se mai retrage harul, şi prin aceasta ni se pare că Dumnezeu ne părăseşte, ca să vedem cât suntem de slabi fără de El şi ca să nu ne încredem numai în noi, ci mai mult în El – că fără de El nu putem face nimic (In. 15:5). Dar harul se mai retrage şi pentru ca să nu ne atingă cu nimic libertatea voinței şi deci putința de a ajunge

---

[110] *Ibidem*, p. 156.
[111] *Ibidem*, p. 164.

la virtute. Nu este virtute fără de libertate. Harul nu constrânge. Numai duşmanii constrâng; harul e prietenul nostru cel mai bun, aliatul nostru care ne ajută să câştigăm lupta.

După ajutorul acestui prieten bun întindem mâinile spre cer şi ne rugăm de nenumărate ori: „Doamne, Cel ce pe Preasfântul Tău Duh, în ceasul al treilea L-ai trimis apostolilor Tăi, pe Acela, Bunule, nu-L lua de la noi, ci ne înnoieşte pe noi cei ce ne rugăm Ţie"[112].

Sf. Macarie ne lămureşte şi aici, când scrie: „Cine ascultă cuvântul, se pocăieşte; pe urmă, când harul se retrage în interesul omului, după înţeleaptă chibzuire, intră el (omul) la exerciţiul şi şcoala războiului; se bate şi se luptă cu satana; câştigă victoria, după multă alergare şi luptă, şi devine creştin. Căci dacă cineva ar dobândi partea cea bună numai ascultând, atunci şi actorii şi desfrânaţii, toţi ar intra în împărăţie şi viaţă[113]".

II.

„Darul Domnului... cu duhul vostru,
fraţilor. Amin"
(Gal. 6:18)

Cine se mântuieşte? – se întreabă, îngrijorat de soarta sufletului său, fiecare om credincios. **Cel nevinovat cu mâinile şi curat cu inima** – răspunde Biblia – adică acela care a înlăturat păcatul săvârşit cu fapta, cu cuvântul sau cu

---

[112] Tropar glas 6 de la Ceasul III.
[113] Sf. Macarie cel Mare, *Omilii,* p. 168.

cugetul şi în locul lui s-a împodobit cu frumoasa cunună a virtuţilor.

Dar cununa virtuţilor şi curăţia inimii se poate dobândi fără ajutorul harului? Nu! Aşa ne învaţă şi ne încredinţează şi Scriptura şi sfinţii şi viaţa. Toate virtuţile şi faptele duhovniceşti sunt fără suflet, dacă nu au pe Duhul Sfânt; şi sunt lipsite de mireasma sfinţeniei dacă le lipseşte darul harului. Inima curată nu o poate înfăptui nici o virtute, nici două, nici zece, ci toate împreună, aşa zicând, ca una singură şi dusă până la capăt din urmă", spune Sf. Simeon Noul Teolog. Dar nici virtuţile singure nu pot curăţi şi deci mântui sufletul, fără harul Duhului Sfânt. Căci precum fierarul, cu toate uneltele lui nu poate face nimic fără foc, aşa şi omul, cu toate uneltele virtuţilor, nu-şi poate curăţa întinăciunile sufletului fără focul dumnezeiesc al harului[114].

„Fără îndoială, că pe lângă sfântul Har se cer şi sudorile nevoinţelor spre virtuţi. Fiecare dintre noi îşi câştigă mântuirea prin harul şi darul dumnezeiesc. Iar prin credinţă şi dragoste şi prin nevoinţa voii libere poate să ajungă la măsura desăvârşită a virtuţii... Nu se învredniceşte de sporirea desăvârşită nici numai prin puterea şi harul dumnezeiesc, fără să aducă şi sudorile sale, nici nu ajunge nici numai prin sârguinţa şi puterea sa la măsura desăvârşită a slobozeniei şi a curăţiei, dacă nu ajută şi râvna dumnezeiască de sus"[115].

---

[114] Sf. Simeon Noul Teolog, *Capete practice şi teologice*, c. 73, p. 16.

[115] Sf. Simeon Metafrastul, *Despre desăvârşirea în Duh*, cap. 1, ms., p. 1.

Harul Sfântului Duh insuflă, ajută şi rodeşte toate virtuţile şi pornirile frumoase ale sufletului. Când Adam s-a despărţit de Duhul cel de viaţă făcător, luminător şi sfinţitor, a căzut în rândul dobitoacelor, s-a împătimit. De la Iisus Hristos toţi primim din nou prin credinţă Duhul lui Dumnezeu, ca să scăpăm de împătimire şi să ne întoarcem iarăşi la viaţa trăită după voia lui Dumnezeu.

Piedica cea mai mare în calea primirii şi rodirii harului în virtuţi o pun viciile sau patimile păgubitoare. „Doi vrăjmaşi avem care nu ne lasă în pace: patimile, de care se bate ca de valuri inima noastră, şi lucrurile trecătoare ale veacului, cu care ne ocupăm prea mult"[116]. Lucrurile trecătoare nu sunt rele în sine, ci devin rele numai când ajunge omul împătimit de ele.

Omul care suferă de patimi – adică de datini păcătoase – este ca şi pasărea legată cu o sfoară: poate zbura, dar aţa o trage când vrea la pământ. Cea mai mică patimă poate deveni o piedică mare în calea mântuirii. Căci precum aceluia care aleargă după altul, cea mai mică distanţă, chiar şi un fir de păr i se face pricină de a nu-l prinde, aşa şi în cele duhovniceşti, cea mai mică patimă se face pricină în noi de a nu ne învrednici să ajungem la vederea tainelor lui Dumnezeu", la sălăşluirea lui Dumnezeu prin har în inimile noastre[117].

Prin întărirea voinţei morale, Harul Duhului Sfânt ne ajută să dobândim nepătimirea, starea dorită şi fericită a sufletului eliberat de robia patimilor. „Când sufletul se ridică deasupra asupririi stăruitoare a gândurilor pătimaşe

---

[116] *Urmarea lui Hristos*, cap. 211, p. 33.

[117] Sf. Simeon, *Cuvântul 57*.

şi văpaia, care chinuieşte trupul, se stinge, vede înăuntru, făcându-se coborârea Duhului Sfânt în noi şi vestindu-ne iertarea păcatelor celor mai înainte şi dăruindu-ne nepătimirea. Dar cât simte mirosul acelora, prin supărarea necontenită, şi cât ard cele de sub pântece ale trupului, să ştii că e departe de tine buna mireasmă a Duhului şi eşti înfăşurat întreg în legăturile nedezlegate ale patimilor şi ale simţurilor"[118].

E bine să ne mai însemnăm că lucrarea patimilor se face în oamenii cei trupeşti, în care e sălăşluit duhul amăgirii şi al întunericului. Lucrarea Duhului şi a virtuţilor se face în oamenii răscumpăraţi şi sfinţiţi prin har. Iisus Hristos ne-a deschis uşile Harului tămăduitor al patimilor păcatului şi astfel ne ajută să împlinim de bună voie voinţa lui Dumnezeu.

III.

Virtutea (credinţa unită cu faptele bune) este aşadar partea omului în mântuire şi desăvârşire. Harul este partea lui Dumnezeu, Care ne ajută, dar nu ne constrânge, nici voinţa, nici conştiinţa. De aceea şi cad cei ce au har, pentru că el ne lasă voinţa liberă; nu constrânge pe nimeni. Harul dăruieşte omului arme cereşti, cu ajutorul cărora să iasă biruitor şi cu sufletul curat din lupta vieţii, dar îi lasă dreptul să lucreze cum îi place, liber, şi în felul acesta să poată ajunge la virtute şi, prin virtute la desăvârşire.

Dumnezeu varsă în suflet viaţă şi putere

---

[118] Sf. Nichita Stithat, *Suta I*, cap. 57, ms., pp. 15-16.

dumnezeiască prin har şi prin aceasta îl face să guste din bucuria şi dulceața Duhului. Păcatul e amar ca veninul şi greu ca piatra; harul e dulce ca mierea, atrăgător ca fericirea, alinător ca alifia, liniştitor ca pacea, recreator ca odihna, mângâietor şi sfințitor ca Duhul Sfânt. De aceea, pentru a ne smulge din robia patimilor şi a ne împărtăşi din bunătatea virtuților, suntem chemați să smulgem fiecare toate buruienele patimilor care ne stăpânesc întocmai ca nişte tirani.

Harul îmblânzeşte patimile, spală păcatele şi rodeşte virtuțile, dar numai după ce sufletul trece la unii, prin încercări, strâmtorări şi suferințe îndelungate. Noe a primit făgăduința mântuirii din apele potopului în anul al cincilea al vieții sale şi o sută de ani a trebuit să mai aştepte şi să rabde batjocurile ş răutățile oamenilor, până s-a împlinit făgăduința dumnezeiască. Avraam în câte feluri a fost încercat, până a primit făgăduința de a avea fiu şi de-a ajunge tata multor neamuri! Cât a suferit Iosif, până a ajuns sfetnicul lui Faraon şi mântuitorul neamului său... Cât de mult a fost pusă la încercare îndelungă răbdarea lui Moise până când şi-a eliberat poporul din robia Egiptului, i-a dat legea şi l-a condus prin pustie până la hotarele Canaanului. Câte a suferit David până când a primit ungerea de profet şi strămoş al Mântuitorului![119]

Slăbănogul de la Vitezda a aşteptat 38 de ani până când s-a făcut sănătos; orbul a trăit din naştere fără lumina ochilor, până când s-a întâlnit cu Mântuitorul ca să-l ungă cu tină şi să se spele în Siloam, ca să-şi primească vederea.

---

[119] Sf. Macarie cel Mare, *Omilii*, pp. 53-55.

Monica, mama Fericitului Augustin, 14 ani a aşteptat în lacrimi şi în rugăciuni întoarcerea fiului ei. La alții, în schimb, cum a fost la Pavel pe drumul Damascului şi la Maria Egipteanca, în biserica Sf. Mormânt din Ierusalim, harul a venit pe neaşteptate, fulgerător. Astfel, harul pe unii îi întâmpină, fără multe osteneli şi sudori; pe alții îi face să aştepte, şi numai după ce le pune la încercare credința şi rugăciunea, răbdarea şi voința, le împărtăşeşte înviorarea şi bucuria Duhului. De aceea spune Mântuitorul că „vântul suflă unde vrea..." (In. 3:8). Oricând însă şi oriunde suflă, roadele lui sunt mântuitoare.

Din cele spuse până aici, iubiți şi binecuvântați creştini, am putut înțelege că norii pot acoperi soarele, fără să-i micşoreze ființa şi strălucirea; buruienele pot creşte lângă flori şi păcatele lângă virtuți, ca omul să-şi poată arăta vrednicia, să-şi poată folosi libertatea ca mijloc de întărire şi înălțare pe scara virtuților, cu ajutorul cerescului har. Păcatul este dezbinarea, legarea, robirea şi moartea sufletului. Virtutea şi harul lui Dumnezeu este dezlegarea şi dezrobirea sufletului din robia şi legăturile păcatului şi ale morții. Păcatul e despărțirea sufletului de Dumnezeu şi de viața veşnică fericită; virtutea şi harul este unirea sufletului cu Dumnezeu şi garanta, „arvuna" moştenirii vieții veşnice. Păcatul ridică un perete despărțitor între om şi Dumnezeu, peretele vrajbei (Efes. 2:15), ne lasă „pradă grelei dezbinări" cu noi înşine şi ne aruncă în iadul poftelor şi al plăcerilor vinovate; virtutea şi harul este înlăturarea depărtării şi a despărțirii dintre om şi Dumnezeu, precum şi a dezbinării din suflet. Păcatul ne aruncă în „mlaştina deznădejdii", ne rătăceşte prin „pădurea cu fiarele sălbatice"; legea ne

deschide ochii să vedem păcatul, rătăcirea şi osânda; virtutea voinţei ne ridică; harul este ajutorul lui Dumnezeu care ne spală şi ne mântuieşte.

Harul în unii este virtute, în alţii pocăinţă; în alţii cunoştinţă[120] şi, în toţi, ultimul semn al sfinţirii şi desăvârşirii. Gradul asemănării cu Dumnezeu, treapta ultimă a desăvârşirii, se arată în progresul stăpânirii sufletului asupra trupului, a spiritului asupra cărnii, în biruinţa omului nou asupra celui vechi, prin virtute şi har. Omul absorbit de har este un **duh cu Domnul**.

Cum se frământă şi se dospeşte aluatul, aşa se frământă – şi uneori se chinuieşte – omul viaţa întreagă, pe de o parte să-şi spele şi să-şi şteargă păcatul de pe suflet, iar pe de altă parte să se întărească în virtute, cu ajutorul şi binecuvântarea harului. Păcatul îl apasă, îl nelinişteşte, îl doare; virtutea îl atrage şi-l îmbărbătează; harul îl sfinţeşte, îi înviorează puterile sufleteşti; îl ridică, îl împacă cu sine şi cu Dumnezeu; îl înnoieşte şi astfel îl linişteşte şi desăvârşeşte.

Suntem robii eurilor noastre mărunte. Liberaţi-vă, creştini, şi creaţi-vă în duh forme cât mai alese de frumuseţe, de bunătate, şi virtute.

«**Harul Domnului ... cu duhul vostru, fraţilor**. Amin» (Gal. 6:18).

---

[120] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Filocalia 3*, p. 165.

ROADELE HARULUI: SFINȚIREA ŞI DESĂVÂRŞIREA DUHOVNICEASCĂ

I.

«Voia lui Dumnezeu este sfințirea voastră...»
(1 Tes. 4:3)

Omul nu este o ființă nevolnică, slăbănoagă, cu neputință de îmbunătățit, ci cultivat şi civilizat; dar nu este nici o ființă desăvârşită. Se poate îmbunătăți (ameliora); poate deveni un creator de valori, de cultură şi civilizație; se poate cultiva şi desăvârşi.

Desăvârşirea omului se înfăptuieşte prin **voință** liberă (hotărâre), prin **virtute** morală (efort personal) şi mai ales prin **har**. În drumul spre desăvârşire – ca să nu ne oprim, să cădem, să ne întoarcem sau să rătăcim, ne trebuie mult curaj, multă statornicie, multă sfătuire şi multă stăruință, răbdare, strădanie, viață nepătată, adică virtute, şi mai ales har de la Dumnezeu. Harul este puterea cea mai apropiată şi calea cea mai scurtă, cea mai uşoară şi cea mai sigură prin care ajungem la sfințire şi desăvârşire.

Ce este sfințirea şi care sunt mijloacele şi roadele ei?

Nu putem vorbi despre păcat, în religie şi în Biserică, despre durerea, greutatea, remuşcarea, mărturisirea şi dezlegarea lui, fără să vorbim şi despre sfințire, care este cea mai de seamă (esențială) cerință de mântuire.

Sfințirea este curățirea, spălarea şi luminarea sufletului prin harul Sfântului Duh primit în Sf. Taine. Ea se deosebeşte de **sfințenie**, care este cununa, sinteza virtuților, starea morală de curățire, luminare şi desăvârşire,

dobândită prin virtute şi har. Se deosebeşte şi de **desăvârşire**, care este măsura şi marginea puterilor omeneşti, **starea de asemănare** cu Dumnezeu, cu virtuţile, însuşirile sau desăvârşirile Lui; unirea cu Duhul Sfânt şi zborul pe aripile Duhului Sfânt în văzduhul Dumnezeirii[121]. Sfinţenia este viaţa divină în om, primită prin darul harului, starea omului după firea şi voia lui Dumnezeu. După fire, Dumnezeu este Sfânt (1 Petr. 1:16). «Voia lui Dumnezeu este sfinţirea» (1 Tes. 4:3) şi desăvârşirea noastră: «Fiţi desăvârşiţi...» (Mt. 5:48); «Fiţi sfinţi în toată purtarea voastră» (1 Petr. 1:15). «Căutaţi pacea cu toată lumea şi sfinţenia, fără de care nimeni nu va vedea pe Domnul» (Evr. 12:14).

Mărturisirea şi dezlegarea păcatelor este ca şi dezbrăcarea de nişte haine murdare. Sfinţirea e ca spălarea corpului de murdărie; e primenirea, îmbrăcarea sufletului într-o haină curată, nouă sau înnoită, ca «întru înnoirea vieţii să umblăm» (Rom. 6:4), adică în sfinţenie. Pârga sfinţirii, începutul vieţii duhovniceşti, o dăruieşte omenirii Cincizecimea, Pogorârea Duhului Sfânt[122]. De atunci harul Sfântului Duh se revarsă în lume în valuri nesfârşite şi în puteri nenumărate. De atunci harul Sfântului Duh pregăteşte şi înfăptuieşte în noi împărăţia lui Dumnezeu. Prin el începe în om viaţa divină, se descoperă chipul şi se lucrează asemănarea cu Dumnezeu.

Calea spre sfinţire ne-a arătat-o Hristos Mântuitorul, urmat de sfinţii Săi. Hristos e sfinţirea noastră (1 Cor. 1:30).

---

[121] Sf. Macarie cel Mare, *Omilii*, pp. 187 şi 227.

[122] Vladimir Lossky, Essei sur la Theologie Mystique de l'Eglise d'Orient, Paris, 1944, p. 166.

El, prin Duhul Sfânt, ne-a pus la îndemână, în Evanghelia şi Biserica Sa, **mijloacele** sfinţirii, prin care se atrage în suflet harul lui Dumnezeu cel mântuitor. Acestea sunt:

1. Rugăciunea. Mâncărurile, băuturile, trupurile şi sufletele noastre se sfinţesc prin rugăciune (1 Tim. 4:4-5; Iac. 5:13-16). Rugăciunea atrage harul. Când ne rugăm cu atenţie şi cu evlavie, simţim cum se revarsă în suflet lumina şi sfinţenia harului. De aceea, ne învaţă Mântuitorul să ne rugăm (Mt. 6:6-13; Lc. 11:1-4; In. 17; 1 Tes. 5:17) şi ne încredinţează că rugăciunile sfinţilor se înalţă la Dumnezeu ca fumul din cădelniţă (Apoc. 5:8; 8:4);

2. Cuvântul lui Dumnezeu, cuvântul Sf. Scripturi prins în **credinţa Crezului,** are putere sfinţitoare şi mântuitoare (In. 17:17-19; Mc. 16:16; Gal. 5:6; Evr. 11:6; Apoc. 2:10). Când citim sau ascultăm citirea Sf. Evanghelii, atunci în sufletul nostru e pace, e linişte, e revărsare binefăcătoare de har dumnezeiesc.

3. Virtuţile Evangheliei, faptele cele bune şi pocăinţa (Mt. 5:16; 25:31-40; Lc.7:36-50; 23:40-42; Gal. 2:16; 3:5; 5:22; Efes. 2:8-10; 5:9; Iac. 2:14-26; 2 Petr. 1:4-9) de asemenea atrag sfinţenia în viaţa omului. Faptele bune, înfrângerea ispitelor şi a patimilor prin fapte de virtute, ne umplu inima de bucurie sfântă, de har.

4. Harul, Sfântul Duh, împărtăşit în Sf. **Taine** (In. 1:17; Efes. 2:5-9), lucrează mai mult decât orice sfinţirea sufletului. Rostul de căpetenie al Sf. Taine – altfel nu înţelegem de ce au fost rânduite – este să împărtăşească sufletul omului cu harul lui Dumezeu, spre iertare, luminare, sfinţire şi mântuire. Primirea tainei Sf. Botez se face în vederea mântuirii sufletului. «Cel ce va crede şi se

va boteza, **se va mântui**» (Mc. 16:16); «botezul **vă mântuieşte astăzi şi pe voi**» (1 Petr. 3:21), iar **mântuirea** mai presus de toate **este har**, căci «prin har sunteţi mântuiţi» (Efes. 2:8). Taina Sfântului Mir, ungerea şi pecetluirea cu darul Sfântului Duh, prin care primim «arvuna Duhului în inimile noastre», tot har este, căci «**Dumnezeu este care ne-a uns** pe noi» şi ne-a «**pecetluit cu Duhul Sfânt**» (Efes. 1:13; 1 In. 2:20-21; 2 Cor. 1:21-22). **Dezlegarea** şi **iertarea** păcatelor în Taina Pocăinţei (Mt. 18:18; In. 20:23) de asemenea este har, căci numai Dumnezeu iartă păcatele şi curăţă sufletele prin Fiul şi Duhul Său cel Sfânt (Mt. 9:3-7; In. 20:22-23; 1 In. 1:9). Sf. Cuminecătură, pâinea lui Dumnezeu (In. 6:33), **împărtăşirea cu Trupul şi Sângele Domnului spre iertarea păcatelor şi spre viaţa veşnică** (Mt. 26:26-28); In. 6:53-56; 1 Cor. 11:23-27), este cel mai mare har ce-l poate primi omul creştin de la Dumnezeu. Taina Cununiei prin care cei doi miri **se unesc de Dumnezeu** – cu ştirea şi cu voia lui Dumnezeu, ca să fie «amândoi un trup» (Mt. 19:5-6), taina cea «mare» care se săvârşeşte «în Hristos şi în Biserică» (Efes. 5:32), oare nu este tot har de la Dumnezeu? Sf. Maslu, ungerea bolnavilor cu untdelemn în numele Domnului, **vindecarea, iertarea** şi **mântuirea** lor (Iac. 5:14-15), nu tot har este de la Dumnezeu? Sfinţirea preoţilor, prin care li se dă **harul** şi **apostolia** (Rom. 1:5), **puterea** (Lc. 9:1) de a vesti cuvântul Evangheliei, de a conduce turma credincioşilor pe calea mântuirii şi de a săvârşi «tainele lui Dumnezeu» (1 Cor. 4:1), de asemenea har de la Dumnezeu este (1 Tim. 4:14; 2 Tim. 1:6). Rodul tuturor tainelor este sfinţirea sufletelor. Hainele şi trupurile se spală cu apa, sufletele cu harul Duhului Sfânt. Altă cale

de sfinţire nu este. În toate lucrările şi roadele Sale, harul e focul Duhului Sfânt, care arde spinii patimilor, e apa cea vie care spală sufletele de întinăciunea păcatelor şi vântul cel ceresc care înnoieşte aerul din mintea şi din inima omului, şi deci le sfinţeşte; e pâinea vieţii veşnice, puterea lui Dumnezeu dăruită omului, în Sf. Taine, putere cunoscută mai ales din **roadele** ei.

Ceea ce pierdem prin păcat, dobândim prin har. Când am vorbit despre piedicile din calea mântuirii şi a desăvârşirii (despre ispite, pofte, plăceri, patimi şi păcate) şi mai ales despre pedepsele, nefericirile, răutăţile şi durerile pe care le aduce păcatul în viaţa noastră[123], am văzut că păcatul aduce cu sine stricarea şi dezbinarea firii, harul aduce cu sine împăcarea şi înnoirea firii. Păcatul depărtează pe om de virtuţi; îi întunecă mintea, îi strică simţirea, îi slăbeşte voinţa şi-i împătimeşte firea; harul întăreşte pe om în virtute, îi luminează mintea, îi curăţă simţurile, îi întăreşte voinţa şi-i dezrobeşte firea. Păcatul este izvorul fricii, al slăbiciunilor, al durerii şi al suferinţei; harul este izvorul tăriei morale şi al bucuriei. Păcatul aruncă în suflet seminţele din care cresc patimile păgubitoare, harul culege seminţele răutăţilor şi smulge buruienele patimilor, ca în locul lor să rodească florile virtuţilor. Păcatul spurcă sufletul omului; harul îl sfinţeşte. Păcatul supără pe Dumnezeu şi desparte pe om de Dumnezeu; harul împacă şi uneşte pe om cu Dumnezeu. Păcatul aduce cu sine şi rodeşte nebunia şi moartea, harul aduce cu sine şi rodeşte înţelepciunea şi viaţa, şi încă viaţa sub chipul ei ceresc şi

---

[123] *Spre Tabor*, vol. I.

dumnezeiesc. Păcatul e blestem, harul e binecuvântare. Păcatul întunecă şi robeşte chipul lui Dumnezeu în om; harul îl dezrobeşte şi-l luminează din nou. Păcatul e nefericire şi osândire; harul e izvor de viaţă veşnică şi de fericire. Harul nu ucide viaţa – cum spun în batjocură şi derâdere ticăloşii; ci, dimpotrivă, înviorează, sporeşte, sfinţeşte şi desăvârşeşte viaţa după voia lui Dumnezeu. Harul ne ajută să slujim lui Dumnezeu în sfinţenie (Lc. 1:75), să ajungem la mântuire prin sfinţirea Duhului, în credinţa adevărului (2 Tes. 2:13). «**Harul Domnului nostru Iisus Hristos şi dragostea lui Dumnezeu Tatăl şi împărtăşirea Sfântului Duh să fie cu voi cu toţi**» (2 Cor. 13:13). «Toată darea cea bună şi tot darul desăvârşit de sus este, pogorându-se de la Părintele luminilor...» (Iac. 1:17).

Legea Vechiului Testament nu a desăvârşit nimic, nici nu poate desăvârşi nimic (Evr. 7:19). Harul Domnului aduce cu sine sfinţirea, mântuirea şi desăvârşirea (Evr. 10:1, 14). Harul ne curăţă, ne face sufletul frumos. „Cel mai frumos, din toate câte sunt frumoase, este sufletul cel mai frumos"[124], sufletul plin de har şi de adevăr. Harul ne naşte în Dumnezeu (In. 3:5), harul e sămânţa lui Dumnezeu în om (1 In. 3:9). Prin har obţinem inima cea nouă, despre care a profeţit Iezechiil (36:25). Harul Duhului Sfânt vine în ajutorul slăbiciunilor noastre şi **se roagă pentru noi cu suspinuri negrăite** (Rom. 8:26). Harul ne înviorează şi întinereşte; harul ne înalţă mintea şi inima la cer; harul ne învaţă şi ne ajută să ne rugăm cu duhul, cu mintea şi cu inima (1 Cor. 14:14-15); harul este conducătorul (directorul)

---

[124] Mihai Eminescu, *Cultură şi ştiinţă*, în buletinul *Mihail Eminescu*, 1932; Fascicola IX, pp. 74-75.

nostru în viața duhovnicească (Gal. 6:1). Atragerea spre rugăciune, spre Biserică, spre virtute şi spre Dumnezeu este semnul şi rodul harului: viața creştină, adică trăirea lui **Hristos în noi** şi a noastră **în Hristos** şi **în Duhul Sfânt**, este lucrarea, rodul şi semnul harului. Omul cu lumea devine trup şi se osândeşte; cu harul devine duh şi se mântuieşte. Harul ne împrumută armătura Duhului Sfânt şi se revarsă în noi vistieriile înțelepciunii (Efes. 6:11-18; Col. 2:3). Viața sub ploaia de lumină a harului ne apropie de sfințenia culmilor desăvârşirii şi este începutul vieții veşnice (gratia semen gloriae).

Roadele sfințirii sunt roadele harului Sfântului Duh (Gal. 5:22; Ef. 5:9-10): bucuria, dragostea, pacea, îndelungărăbdarea, bunătatea, binefacerea, credința, blândețea, cumpătarea, dreptatea, adevărul, iertarea, pacea, evlavia şi toate celelalte virtuți creştine, împreună cu libertatea şi desăvârşirea sufletului. Libertatea dinafară, pentru care luptă oamenii până la sânge şi până la moarte, este un lucru mare şi bun. Libertatea dinăuntru, dezrobirea de patimi şi curățirea sufletului de păcate e darul cel mai mare şi mai bun. Harul ne face liberi (2 Cor. 3:17) şi buni, pentru că harul ne sfințeşte. Trăind mereu în duhul harului, al rugăciunii, al virtuții şi al cuvântului Evangheliei, patimile trupului slăbesc, sufletul se sfințeşte, viața se desăvârşeşte treptat, până la asemănarea cu Dumnezeu.

Darurile şi roadele harului sunt nenumărate, ca şi darurile şi roadele pământului. Proorocul Isaia (88:2-3) şi Apostolul Pavel (Gal. 5:22; Efes. 5:9-10) au înşirat câteva din ele. Pe toate însă nu a izbutit încă nimeni să le numere. Darul şi rodul harului Sfântului Duh este **cunoaşterea,**

iubirea şi vederea lui Dumnezeu. Nimeni nu ştie ce este Dumnezeu, nici ce este iubirea, înainte de a se împărtăşi cu Duhul cel Sfânt şi de viaţă făcător. Cine are pe Sfântul Duh, are pe Dumnezeu. Omul, lipsit de har, este ca şi ochiul lipsit de lumină, orb, întunecat, şi de aceea nu poate crede în Dumnezeu, nu poate cunoaşte pe Dumnezeu, nu poate iubi pe Dumnezeu, nu poate vedea pe Dumnezeu. „Sfântul Duh e Dumnezeu adevărat care purcede din Dumnezeu adevărat"[125]. Sfântul Duh e marele nostru descoperitor al adevărului, marele nostru Dascăl al înţelepciunii, care nu are trebuinţă nici de slove, nici de cărţi, ca să ne descopere noimele lucrurilor şi tainele scripturilor. El **înscrie** legile, puterile şi adevărurile Lui în inimile cele curate şi **rodeşte** credinţa în Dumnezeu, pacea, dragostea, bucuria şi toate celelalte daruri ale Sale, cum rodeşte pomul frunzele.

Darul şi rodul harului Sfântului Duh este **moartea faţă de lume şi petrecerea cu Dumnezeu.** Omul care trăieşte în Duh, omul duhovnicesc, e străin şi mort faţă de lume, deşi trăieşte în lume. „Căci precum cel ce doarme se aseamănă şi cu mortul, dar e şi viu, şi cel dintâi lucru se datorează lucrării trupului, iar cel de-al doilea împreună lucrării sufletului, aşa şi cel ce petrece în Duh: trupului şi lumii este mort, dar vieţuieşte cugetului Duhului"[126].

Darul şi rodul harului Sfântului Duh este **împăcarea cu Dumnezeu**, prin iertarea, curăţirea, întărirea şi mântuirea sufletului răscumpărat de Iisus Hristos. Naşterea din nou, curăţirea, sfinţirea şi înnoirea sufletului întinat o poate face numai harul Sfântului Duh. Apa spală trupul şi

---

[125] Sf. Simeon Noul Teolog, *Cuvântarea 63*, ms., p. 277.
[126] Sf. Teolept.

curăță hainele întinate; harul spală sufletul şi face din inimă biserică curată şi împăcată cu Dumnezeu.

Harul Duhului Sfânt **ne deschide uşa împărăției lui Dumnezeu**. Iisus Hristos este «uşa» (In. 10:9). Sfântul Duh este cheia care deschide «uşa», puterea care luminează mintea şi inima creştinului. Cheile împărăției cerurilor (Mt. 16:19) nu sunt chei de aramă sau de fier, ci chei potrivite cu uşa împărăției lui Dumnezeu; sunt puterile Sfântului Duh[127].

Harul Duhului Sfânt **produce în suflete stări îngereşti şi dumnezeieşti** de îndulcire, de bucurie, de iubire, de desfătare, de fericire, de odihnă şi pace. Virtutea şi harul face din om un înger pământesc, aşa după cum – pe cât ni-l putem închipui – îngerul e un om ceresc. Harul Duhului Sfânt copleşeşte sufletele de veselie, ca şi când ar fi la o masă împărătească; le umple de dragoste arzătoare, cum sunt inimile mirilor şi ale îngerilor, face pe creştin să trăiască în odihna pe care o naşte izbăvirea de patimi. Dulceața Sfântului Duh umple sufletele de linişte fericită, cum linişteşte untdelemnul marea tulburată. „Precum se linişteşte marea tulburată când se varsă untdelemn în ea, furtuna ei fiind biruită de calitatea aceluia, aşa şi sufletul nostru se umple de o linişte fericită când se toarnă în el dulceața Duhului Sfânt. Căci se lasă biruit cu bucurie de nepătimirea şi de dulceața negrăită care-l umbreşte..."[128].

Harul Duhului Sfânt **însuflețeşte şi uşurează lucrarea virtuților şi a poruncilor dumnezeieşti**. Nici credința, nici faptele bune, nici virtuțile, nici poruncile nu sunt sigure de

---

[127] Sf. Simeon Noul Teolog, *Cuvântarea 59*, ms., p. 263.
[128] Sf. Diadoh al Foticeei, *Filocalia 1*, p. 353.

mântuire, fără conlucrarea cu harul Duhului Sfânt. Omul fără ajutorul harului nu poate nici să vadă bine, nici să lucreze bine, nici să cunoască bine, nici pe sine, nici pe alții. Precum o candelă plină de untdelemn, dacă nu se aprinde de la lumină, e stinsă şi cu totul în întuneric, tot aşa şi sufletul, chiar dacă la arătare se pare îmbrăcat în toate virtuțile, dacă nu s-a împărtăşit încă din lumina şi harul Duhului Sfânt este încă tot stins şi întunecat[129].

Harul se arată şi se păstrează prin lucrarea poruncilor şi a virtuților. Poruncile sunt temelia casei, virtuțile - zidul şi harul - acoperişul. Nici casa fără de acoperiş nu e de folos, nici sufletul fără de har nu poate fi desăvârşit[130].

Harul, când se sălăşluieşte în suflete, face uşoare, plăcute şi iubite şi poruncile şi virtuțile, şi rugăciunile. Acestea şi altele, nenumărate sunt darurile şi roadele harului dumnezeiesc. Că «toată darea cea bună şi tot darul desăvârşit de sus este, pogorându-se de la Părintele luminilor...» (Iac. 1:17).

II.

«Dacă trăim cu duhul, cu Duhul să şi umblăm»
(Gal. 5:25)

Toate darurile Sfântului Har sunt însămânțate în sufletul omului încă de la Botez, când a primit arvuna şi pecetea Sfântului Mir. Cât ține viața lui de creştin, nu are

[129] Sf. Simeon Noul Teolog, *Cuvântarea 59*, ms., p. 259.
[130] Idem, *Capete practice şi teologice*, ms., cap. 84, pp. 18-19.

datorie mai sfântă decât să le rodească, să le arate în faptele lui.

Față de anul trecut şi față de ziua de ieri, creştinul e dator să se cerceteze mereu cum rodeşte şi cum se vădeşte în el, harul lui Dumnezeu. Să se încredințeze singur dacă e mai bun decât anul trecut sau mai rău, dacă e mai iertător decât ieri sau mai răzbunător, dacă e mai credincios sau mai necredincios, dacă e mai răbdător sau mai nemulțumitor, dacă e mai iubitor sau mai gâlcevitor, dacă e mai îndreptat sau mai cufundat în mlaştina păcatului... Dacă numai în fiecare an a putut birui numai o patimă şi dacă în fiecare zi a putut înfrâna cel puțin un gând rău sau o vorbă rea, atunci e semn că harul lucrează şi se vădeşte în viața lui.

Creştinii, adică oamenii botezați (creştinați), care nu arată în viața lor darurile Sfântului Duh şi roadele cerescului Har, au parte de soarta celor doi smochini neroditori. Unul a fost blestemat şi s-a uscat, că era netrebnic (Mt. 21:19). Omului asemănător cu acest smochin îi zice Domnul: „Am flămânzit după întoarcerea ta şi nu te-ai pocăit de relele tale; am însetat după mântuirea ta şi nu Mi-ai dat să beau; gol am fost după faptele tale virtuoase şi nu M-ai îmbrăcat; am fost în închisoarea prea strâmtă, murdărită şi întunecată a inimii tale şi nu ai voit să Mă cercetezi şi să Mă scoți la lumină; ai văzut unde zăceam de boala nepăsării şi a nelegiuirii tale şi nu M-ai mângâiat cu faptele tale cele bune...”. Acestea le zice Hristos Domnul celor ce au pe Sfântul Duh acoperit şi ascuns sub întunericul patimilor[131].

---

[131] Idem, *Cuvântarea* 57, ms., p. 247.

Al doilea smochin (pom-om) neroditor, în care încă nu era pierdută nădejdea mântuirii, a aflat har la Dumnezeu, ca să i se amâne pedeapsa tăierii, la rugămintea vierului: „Doamne, s-a rugat vierul, mai lasă-l şi anul acesta, până-l voi săpa împrejur şi-i voi pune gunoi, să văd nu cumva va face rod; şi de nu, îl voi tăia la anul" (Lc. 13:8-9).

Prin săparea (lucrarea duhovnicească) din jurul pomului, pământul primeşte aer, apă şi lumină. Gunoiul este hrana care-l îmbunătăţeşte. Smochinul neroditor e omul care nu foloseşte darurile lui Dumnezeu, talanţii. Pământul este inima lui. Aerul este harul, lumina este cunoaşterea lui Dumnezeu şi apa e credinţa. Îngrăşământul e hrana, viaţa lui Iisus Hristos în slujba oamenilor. Vierul este lucrătorul, apostolul care se osteneşte în via Domnului. Dumnezeu este bun şi îndelung răbdător, faţă de oamenii (smochinii) care doresc mântuirea, dar nu vrea să vadă în ei smochini neroditori. Judecata Lui ameninţă înfricoşător pe cel ce-şi ascunde talantul (Mt. 25:14-30).

Religia creştină sub forma ei ortodoxă, iubiţi fraţi şi binecuvântaţi creştini, este lumină, frumuseţe duhovnicească, putere de îmbunătăţire morală, aluat, lucrare de sfinţire, înnoire şi desăvârşire prin rugăciune, prin credinţă dreaptă, prin fapte de virtute şi prin har îndumnezeitor. După toate aceste bunuri cereşti, mai adânc suspină, plini de dor, toţi fiii neamului omenesc. Întreg rostul şi scopul lucrării de mântuire a Mântuitorului, a Evangheliei, a Bisericii şi a cultului întreg, este să facă sfinţi, să sfinţească sufletele, să facă oameni desăvârşiţi, smochini roditori, oameni după asemănarea lui Dumnezeu, în toată purtarea lor.

Marele Artist, care modelează şi desăvârşeşte sufletele noastre după chipul Său, este Dumnezeu, prin har. Lucrarea Sfântului Har este lucrarea Sfântului Duh. Comorile Lui ascunse în Sf. Scripturi şi în Sf. Taine se descoperă şi se vădesc roditoare numai în cei ce trăiesc în Hristos şi au mintea deschisă pentru înțelegerea Sfintelor Scripturi. În fond, **viața în Hristos** este aceeaşi cu **viața în Duhul Sfânt**. Una se dobândeşte şi se înfăptuieşte prin cealaltă, **în Sfânta Biserică**. De aceea am vorbit, îndată după **viața în Hristos,** despre **viața în Sfântul Duh.**

Cu Duhul trăim, cu Duhul să şi umblăm (Gal. 5:25), creştini. Duhul să nu-L stingeți... (1 Tes. 5:19), ci mai degrabă lăsați-L să pătrundă în noi, şi să rodească în noi sfințirea şi desăvârşirea duhovnicească.

Fă-mă, Doamne, cum spune una din cântările bisericeşti, „fă-mă Lazăr, sărac în păcate" şi dă-mi mie şi tuturor, celor ce se roagă Ție cu credință şi cu dragoste, bogăția harului Tău luminător, sfințitor şi mântuitor.

Sunt multe şi frumoase rugăciunile prin care chemăm în ajutor harul lui Dumnezeu. Între ele se numără îndeosebi rugăciunile de la prefacerea Sfintelor Daruri, Rugăciunile de la Ceasul şi Mijloceasul III, rugăciunile de la slujba plecării genunchilor în Duminica Rusaliilor, precum şi următoarele rugăciuni ale Sf. Isaac Sirul: „Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeul nostru, Care ai plâns pentru Lazăr şi lacrimi de întristare şi de milostivire ai vărsat pentru dânsul, primeşte lacrimile mele. Cu patimile Tale, vindecă patimile mele. Cu rănile Tale, tămăduieşte rănile mele. Cu sângele Tău, curățeşte sângele meu şi amestecă în trupul meu mireasma trupului Tău, cel de viață făcător. Fierea, cu

care vrăjmaşii Te-au adăpat, să îndulcească amărăciunea cu care potrivnicul m-a adăpat. Trupul Tău, întins pe Cruce, să întindă către Tine mintea mea... Capul Tău, pe care l-ai aplecat pe Cruce, să înalțe capul meu pălmuit de potrivnici. Prea sfintele Tale mâini, pironite de necredincioşi pe Cruce, să mă tragă spre Tine din prăpastia pierzării, precum a făgăduit prea sfântă gura Ta. Fața Ta, cea batjocorită cu pălmuiri şi scuipări, să umple de strălucire fața mea cea întinată de fărădelegi. Sufletul Tău, pe care l-ai dat Tatălui când erai pe Cruce, să mă povățuiască spre Tine, prin harul Tău. Nu am inimă plină de durere, ca să Te caut. Nu am pocăință, nici umilință, care întorc pe fii la moştenirea lor. Nu am lacrimi mângâietoare, Stăpâne. S-a întunecat mintea mea cu cele lumeşti şi nu poate să caute spre Tine cu durere. S-a răcit inima mea de atâtea ispite şi nu poate să se înfierbânte cu lacrimile dragostei cea pentru Tine. Ci Tu, Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeule, Vistierul bunătăților, dăruieşte-mi pocăință neştirbită şi inimă îndurerată, ca să pornesc cu tot sufletul în căutarea Ta. Căci fără de Tine mă voi înstrăina de tot binele. Dă-mi aşadar, Bunule, harul Tău. Tatăl, care Te-a născut din sânurile Sale fără de ani şi mai înainte de veci, să înnoiască în mine închipuirea icoanei Tale. Te-am părăsit; să nu mă părăseşti. Am ieşit de la Tine; ieşi în căutarea mea. Du-mă la păşunea Ta. Numără-mă între oile turmei Tale prea alese. Hrăneşte-mă cu ele din verdeața dumnezeieştilor Tale Taine. Căci inima lor curată este sălaşul Tău, şi se vede întru dânsa strălucirea descoperirilor Tale. Strălucirea Ta e mângâierea şi odihna celor ce s-au ostenit pentru Tine, în necazuri şi în tot feluri de chinuri. Acestei străluciri mă învredniceşte şi pe mine,

nevrednicul, cu harul şi cu iubirea de oameni a Mântuitorului nostru Iisus Hristos, în vecii vecilor[132].

„Pentru aceasta mă rog Ţie: precum numai Tu eşti sfânt, Stăpâne, sfinţeşte-mi sufletul şi trupul, mintea şi inima, măruntaiele toate şi rărunchii, şi mă înnoieşte peste tot. Înrădăcinează frica Ta în mădularele mele şi sfinţenia Ta nu o lua de la mine..."[133].

OAMENI PLINI DE DUHUL SFÂNT

«...Alegeţi dintre voi... bărbaţi plini de Duhul Sfânt...»
(FA 6:3)

După învăţătura creştină, Dumnezeu e bun, e Creatorul şi izvorul bunătăţilor; cine nu are pe Dumnezeu, nu poate fi bun. Dumnezeu e iubitor şi iertător; cine nu are pe Dumnezeu nu poate fi iubitor şi iertător. Dumnezeu e drept şi sfânt; cine nu are pe Dumnezeu, nu poate fi drept şi sfânt.

Pe temeiul acestui adevăr, de la alegerea profeţilor, apostolilor şi diaconilor, până în ziua de astăzi, Biserica a cinstit şi a iubit mai ales pe aceia din membrii ei, care au vădit mai mult în viaţa şi în munca lor Duhul lui Dumnezeu, asemănarea şi împărtăşirea cu Dumnezeu.

Ce înseamnă a avea cineva pe Duhul Sfânt, a fi cineva om plin de Duhul lui Dumnezeu? Sf. Evanghelie ne

[132] *Ceaslov*, ed. 1945, pp. 251-252.
[133] Sf. Ioan Gură de Aur, Rugăciunea II de la Sf. Împărtăşire.

descoperă că Dumnezeu e Duh (In. 4:24), Duh Sfânt, Creator şi dătător de lumină, de viaţă, de iubire, de pace, în fericire sfântă, în Dumnezeu. Astfel, despre Maica Domnului se spune că era «**plină de dar**» (Lc. 1:28); asta înseamnă că era plină de Duh Sfânt. Apostolii toţi erau **plini de Sfântul Duh** (FA 2:4); asta înseamnă că au primit şi aveau în ei Duhul lui Dumnezeu. Când s-au ales cei dintâi şapte diaconi, cei doisprezece Apostoli au zis ucenicilor creştini: «**Alegeţi** dintre voi, fraţilor, şapte **bărbaţi** cu nume bun, **plini de Duhul Sfânt** şi de înţelepciune...» (FA 6:3). Între cei şapte slujitori ai Bisericii, Sf. Ştefan era cel mai **plin** de credinţă şi de **Duh Sfânt** (FA 6:5); asta înseamnă că era plin de Duhul lui Dumnezeu. Proorocii şi toţi sfinţii au lucrat insuflaţi şi însufleţiţi de Duhul Sfânt (2 Petr. 1:21), ceea ce înseamnă că toată sfinţenia şi toată lucrarea duhovnicească este rodul Sfântului Duh. Viaţa religioasă evlavioasă, duhovnicească, este trăirea în Duhul cel Sfânt, în Duhul lui Dumnezeu. Duhul Sfânt ne insuflă, ne învaţă şi ne luminează (Lc. 12:12; In 14:26). Duhul Sfânt Se roagă în noi, cu suspinuri negrăite şi ne mângâie (In. 14:16; Rom. 8:26); Duhul Sfânt revarsă în noi darurile şi harurile lui Dumnezeu (1 Cor. 12:2-4). Duhul Sfânt curăţeşte, înnoieşte, primeneşte, sfinţeşte şi mântuieşte sufletele noastre (Tit 3:5); Duhul Sfânt dă viaţă şi libertate sufletului (2 Cor. 3:6; 4:17; In. 6:63); Duhul lui Dumnezeu cel Sfânt face din noi fii ai lui Dumnezeu şi moştenitori ai împărăţiei Lui (Rom. 8:14-17). Duhul lui Dumnezeu, Care a înviat pe Iisus Hristos din morţi, la Judecata de Apoi, va învia şi trupurile noastre cele muritoare şi le va uni din nou cu sufletele lor nemuritoare

(Rom. 8:9-11). Duhul Sfânt rodeşte toate virtuţile sfinte (Rom. 15:13; Gal. 5:22-23; Efes. 5:9), toată ştiinţa, cultura, toate artele care înalţă omul până la asemănarea cu Dumnezeu; Duhul Sfânt uneşte sufletul omului cu Dumnezeu şi unirea în iubire sfântă cu Dumnezeu este cea mai înaltă treaptă a desăvârşirii.

Comorile, darurile şi lucrările Duhului Sfânt sunt nenumărate şi nesfârşite. Ele sunt revărsate şi cuprinse, ca în nişte potire sfinte, în Sf. Scripturi, în Sf. Taine, în sfintele biserici, în poruncile sfinte, în virtuţile sfinte şi în sufletele sfinte.

A avea cineva – bărbat sau femeie – pe Duhul Sfânt, înseamnă a avea în sine, adică în voinţa, în mintea, în inima şi în toată viaţa sa, pe Dumnezeu, cu toate bunătăţile, darurile şi desăvârşirile Lui. A avea cineva pe Duhul Sfânt înseamnă a trăi cu Dumnezeu, a trăi în Duhul cel Sfânt al lui Dumnezeu; înseamnă a fi un purtător de Duh (Pnevmatofor), un purtător de Dumnezeu (un Teofor), un vas ales – ca şi Sf. Pavel şi Sf. Ignatie, episcopul Antiohiei, care poartă în gura şi în inima sa Duhul lui Dumnezeu. A avea cineva pe Duhul Sfânt înseamnă a fi plin de cele şapte daruri ale Sale, plin de duhul înţelepciunii şi al înţelegerii, al sfatului şi al puterii, al cunoaşterii, al bunei credinţe şi al temerii de Dumnezeu; înseamnă a fi plin de harurile celor şapte Taine şi de puterea celor şapte virtuţi religioase şi morale, plini de credinţă, de speranţă şi de iubire, plini de înţelepciune, dreptate, bărbăţie şi cumpătare. A avea cineva pe Duhul Sfânt, înseamnă a fi născut din nou (In. 3:5), înseamnă a avea totdeauna un suflet nou: curat, bun, luminat, desăvârşit – un suflet foarte apropiat şi asemănător

cu Dumnezeu în bunătate, în curăție, în iubire, în sfințenie; înseamnă a avea asemănare şi părtăşie cu Dumnezeu; înseamnă a fi cu adevărat o biserică vie a lui Dumnezeu.

A avea cineva Duhul lui Dumnezeu înseamnă a nu mai asculta nici şoaptele ispitelor ademenitoare, nici glasurile poftelor rele, nici chemările plăcerilor vătămătoare, nici zgomotele patimilor înjositoare, nici un fel de vicleşug drăcesc al duhurilor necurate; înseamnă a nu mai gusta din pomii cei opriți, a nu mai călca poruncile lui Dumnezeu. Sufletul, care s-a învrednicit să primească în sine sălăşluirea puterii de sus şi care amestecă în mădularele sale focul acela dumnezeiesc şi dragostea cerească a Duhului cel bun, se desface singur de toată dragostea lumească. Căci **precum fierul sau plumbul, aurul şi argintul, împreunându-se cu focul, se fac moi şi îşi leapădă tăria firească din pricina puterii focului, aşa şi sufletul, primind focul cel ceresc şi dragostea Duhului, se desface din împătimirea duhului lumesc şi din lanțurile păcatului**, socotindu-le şi disprețuindu-le pe toate ca neînsemnate"[134].

Botezul Sfântului Duh şterge şi stinge tot răul din om. A avea cineva Duhul lui Dumnezeu, înseamnă a întrebuința şi a vădi cu îmbelşugare roadele Lui, virtuțile şi darurile Lui sfinte (1 Cor. 12; Gal. 5:22-23; Efes. 5:9). „**Duhului Sfânt ne vădim** că **suntem părtaşi**, când aducem lui Dumnezeu roade vrednice de Duhul şi anume: **dragoste** de Dumnezeu din tot sufletul, şi către aproapele din toată simțirea; **bucuria** inimii, din conştiință curată; **pacea** sufletului, din

[134] Sf. Simeon Metafrastul, *Despre desăvârşirea în Duh*, cap. 70, p. 32.

nepătimire şi **smerenie**, **bunătatea** gândurilor minții; **îndelunga răbdare**, în necazuri şi ispite; **omenia**, în înfrânarea purtărilor; **credință** din inimă şi neîndoielnică în Dumnezeu; **blândețe**, din cugetare smerită şi umilință, şi **înfrânarea** cuprinzătoare a simțurilor. Când aducem astfel de **roade lui Dumnezeu**, ne aflăm în afară de legea trupului, şi nu mai este împotriva noastră lege, care să ne pedepsească pentru roadele pe care le-am adus morții, încă până ce trăim în trupuri. Căci am fost sloboziți din legea trupului, ca unii ce am înviat cu Hristos, din lucrurile moarte, prin libertatea Duhului"[135].

Asta înseamnă a avea cineva pe Duhul Sfânt, a fi cineva om plin de Duhul lui Dumnezeu, iubiți şi dreptcredincioşi creştini. Soarele, fără lumină, nu se poate numi soare. Aşa şi omul, fără împărtăşirea cu Sfântul Duh, nu se poate numi om deplin, după voia şi după chipul lui Dumnezeu, om sfânt. Duhul Sfânt ne împărtăşeşte cu Hristos; El face să se nască şi să vieze Hristos în noi. El este puterea şi pacea noastră; e biruința noastră asupra tuturor vrăjmaşilor noştri: asupra păcatului, asupra suferinței, asupra morții şi asupra iadului. De aceea, Biserica nu are în lume un rost mai ales şi o țintă mai înaltă decât să verse Duhul Sfânt în inimile noastre, cu darurile şi virtuțile lui – şi astfel să formeze din oameni trupeşti, oameni duhovniceşti, **adică oameni credincioşi şi iubitori, plini de Duhul lui Dumnezeu cel Sfânt**[136]**.**

Creştinul desăvârşit este om plin de Duhul Sfânt, om

---

[135] Sf. Nichita Stithat, *Suta a treia*, cap. 76, pp. 83-84.

[136] Sf. Simeon Noul Teolog, *Cuvântul XI*, p. 152.

care simte, gândeşte şi lucrează sub lumina călăuzitoare a Duhului Sfânt. Sf. Scriptură are cuvinte de laudă pentru oamenii **duhovniceşti**, ca şi pentru sfinţi, şi cuvinte de aspră mustrare pentru oamenii **trupeşti, care nu** au **Duhul Sfânt**; îi învinuieşte că sunt cârtitori, batjocoritori, trufaşi, nemulţumiţi, **fac dezbinări** sectare şi umblă după poftele lor nelegiuite; şi-i aseamănă cu petele de necurăţie de la mesele obşteşti, cu norii fără de apă care se poartă de vânturi, cu pomii tomnatici, neroditori, uscaţi şi dezrădăcinaţi, cu valurile furioase ale mării, care îşi spumegă ruşinea, cu stelele rătăcitoare în întuneric, de care să ne ferim, «urând şi cămaşa mânjită de carnea lor» (Iuda v. 12-23).

Fiecare om este un Adam, dator să se facă un hristos, prin Duhul Sfânt, şi astfel să se prefacă din stricăcios în nestricăcios, din muritor nemuritor, cu ajutorul puterii dumnezeieşti a Duhului Sfânt. În acest scop Duhul Sfânt trebuie să pătrundă în toată fiinţa noastră, ca seva în plante, ca aerul în plămâni şi ca sângele în tot corpul nostru, ca să-i dea viaţă, putere morală, sfinţenie şi slavă.

Drept aceea caută, creştine, să ai cât mai multă părtăşie cu Duhul Sfânt. El e mai aproape de tine decât răsuflarea. El revarsă peste mintea ta raze şi râuri de lumină cerească; El revarsă în viaţa şi în casa ta valuri de frumuseţi şi fericiri dumnezeieşti; El deschide şi revarsă în inima şi în voinţa ta izvorul harului, puterea din care se nasc, cresc şi rodesc toate virtuţile şi toate faptele bune, toate ştiinţele, toate artele şi toată cultura umană.

Cu oameni plini de darul Duhului Sfânt s-a scris Biblia, s-a răspândit Evanghelia, s-a zidit Biserica. Harul Sfântului Duh a făcut din pescari, din păstori şi din păcătoşi

profeți, apostoli, preoți, diaconi, mironosițe, martiri, oameni desăvârşiți şi sfinți, care umplu istoria creştinătății şi raiul împărăției lui Dumnezeu.

Comoara aceasta o ai şi tu, creştine şi tu, suflete al meu, încă de la Sf. Botez, în vasul tău de lut. Fă-o simțită, fă-o văzută, fă-o rodnică, prin conlucrarea cu puterea ei. Supune-ți trupul sufletului şi sufletul Duhului Sfânt. Nu aflăm pe nimeni în cer şi între sfinți, care nu a supus trupul Duhului[137].

Suntem între popoarele cu cel mai vechi creştinism, născuți şi crescuți sub boarea, lumina, căldura şi iubirea Duhului Sfânt. Apoi tocmai de aceea caută şi tu, o, suflete al meu, să te umpli şi să te înflăcărezi de lumina şi de slava Duhului Sfânt. Duhul adevărului, duhul blândeții, duhul iubirii, duhul păcii, duhul bunătății, duhul lui Dumnezeu să stăpânească în casa ta şi în inima ta, ca să ajungi şi tu un vas curat, un vas ales, un vas **plin de har şi de adevăr**. Duhul e lumină; fără de El, toate sunt întuneric. Duhul e viață; fără de El toate sunt moarte. Duhul e adevărul; fără de El toate sunt minciună. Vino, Duhule Sfinte şi ne mântuieşte... Fie împărăția Ta, Vie puterea Ta, ca să ne umple de lumina, de pacea şi de slava Ta, de acum şi până în vecii vecilor.

---

[137] Sf. Ioan Scărarul, *Scara*, Cuvântul IV.

Capitolul IV

Viața în Biserică

CASA CEA SFÂNTĂ A LUI DUMNEZEU

«... am sfinţit casa aceea ...»
(3 Reg. 9:3)

Viaţa în Hristos, adică altoirea, înnoirea şi sfinţirea sufletului prin harul Duhului Sfânt, desăvârşirea în viaţa duhovnicească şi trăirea în aerul Dumnezeirii, se înfăptuieşte în Biserică, prin Sf. Taine.

Ce este Biserica?

După cea mai simplă şi mai cunoscută numire (definiţie), Biserica este casa lui Dumnezeu, **casa cea sfântă** de rugăciune, zidită şi închinată lui Dumnezeu. Dar, de ce spunem că Biserica este casa cea **sfântă** a lui Dumnezeu?... Întrebarea aceasta se cere mai întâi lămurită.

După **altarele** sau jertfelnicele de piatră, pe care se aduceau jertfele în Vechiul Testament (Fac. 4:3; 8:20; 22:9), cea dintâi biserică, cel dintâi loc de închinare lui Dumnezeu pentru obştea credincioşilor, a fost **cortul sfânt** (Ieş. 25-31) care preînchipuieşte, ca şi orice biserică, lumea întreagă, văzută şi nevăzută[138]. După cortul sfânt, cea dintâi biserică zidită lui Dumnezeu a fost **templul lui Solomon** (3 Reg. 5-9). După zidire a urmat **sfinţirea**. Cu acest prilej, înţeleptul Solomon a rostit, cu mâinile ridicate spre cer, o minunată rugăciune în care cere de la Dumnezeu să-i sfinţească templul şi să asculte orice rugăciune pe care o va face orice om în biserica aceasta şi să aibă pururi urechile şi ochii

---

[138] Sf. Grigorie Teologul, *Cele cinci Cuvântări despre Dumnezeu*, trad. Gh. Tilea şi N. Barbu, p. 32.

deschişi la orice durere a poporului. La rugăciunea lui Solomon, Dumnezeu răspunde: «Am ascultat rugăciunea ta şi cererea ta, pe care Mi-ai făcut-o, şi am îndeplinit toate după cererea ta; **şi am sfinţit casa aceasta** pe care mi-ai zidit-o, **ca să sălăşluiesc numele Meu pe veci în ea, şi ochii Mei şi inima Mea să vegheze în ea totdeauna**» (3 Reg. 9:3).

Din cuvintele acestea, ca şi din toate locurile în care se vorbeşte în Vechiul Testament despre cortul sfânt sau despre templul din Ierusalim şi despre altarele lui, se vede limpede credinţa că locurile de rugăciune şi altarele consfinţite lui Dumnezeu sunt locuri sfinte, şi mai ales altarul templului, numit Sfânta Sfintelor. Fiecare biserică este un loc sfânt, o casă de rugăciune, în care sălăşluieşte Duhul lui Dumnezeu, în care veghează ochiul şi inima lui Dumnezeu. Biserica este, ca şi muntele Sinai, un loc sfânt în care se întâlneşte omul cu Dumnezeu, loc sfânt unde aude şi ascultă Dumnezeu rugăciunile credincioşilor; loc sfânt unde bunul Dumnezeu vede şi simte, în inima Sa de Părinte, durerile, plângerile şi cererile, cântările, mulţumirile mele, ale tale, creştine, şi ale tuturor oamenilor.

Credinţa aceasta o întăreşte şi o adevereşte ca un fapt neîndoielnic Mântuitorul: mai întâi atunci, când «învăţa mulţimile din corabie» (Lc. 5:3). Cea dintâi biserică din Noul Testament este corabia din care învăţa Mântuitorul Hristos mulţimea credincioşilor de pe malul Ghenizaretului. Orice loc, în care se află şi învaţă Iisus Hristos-Dumnezeu, este loc sfânt. El şi astăzi este cu noi, prin Biserică şi îşi învaţă credincioşii din corabia Bisericii. Mai departe, Iisus Hristos ne încredinţează că locul unde se află zidită biserica este loc sfânt, atunci când numeşte templul

casa lui Dumnezeu, casă de rugăciune şi casa Tatălui (Mt. 12:4; Mc. 11:15-17; Lc. 19:45-47) şi când mustră cu cea mai mare asprime făţărnicia fariseilor: «Vai vouă, povăţuitori orbi, care ziceţi: Cel ce se va jura pe biserică, nu este nimica (dator), iar cel ce se va jura pe aurul bisericii, este vinovat. **Nebuni şi orbi! Ce este mai mare? Aurul sau biserica, care sfinţeşte aurul?** Şi iarăşi (ziceţi): Cel ce se va jura pe altar nu este nimic (dator), iar cel ce se va jura pe darul care este deasupra altarului, este vinovat. **Nebuni şi orbi! Ce este mai mare? Darul sau altarul, care sfinţeşte darul?...**» (Mt. 23:16-19).

Aşadar **biserica sfinţeşte** aurul din ea şi **altarul sfinţeşte** darurile. Nimeni nu poate da ceea ce nu are, nici omul, nici Biserica. Dacă totuşi Biserica are altar - «**noi avem altar** din care nu au dreptul să mănânce cei ce slujesc cortului» (Evr. 13:10; cf. 1 Cor. 9:13) şi dacă prin altar Biserica are puterea de a sfinţi darurile care se aduc în ea, înseamnă că ea are în sine un har deosebit de la Dumnezeu, are **putere sfinţitoare** şi deci e **locaş sfânt, loc sfinţit** «prin cuvântul lui Dumnezeu şi prin rugăciune» (1 Tim. 4:5), singurul loc pe pământ în care se întâlneşte duhul omului cu Duhul lui Dumnezeu şi inima omului cu inima lui Dumnezeu.

Biserica, prin urmare, este locaşul închinat slujirii lui Dumnezeu, locul cel mai prielnic rugăciunii şi călăuzirii duhului nostru către Dumnezeu. E casa lui Dumnezeu, iar casa ta, Doamne, «**sfântă este pentru toate timpurile**» (Ps. 92:6). Sfântă este şi sfinţitoare de suflete. Aici ascultă Dumnezeu rugăciunile omului, precum ne încredinţează Proorocul: «În necazul meu am chemat pe Domnul, strigăt am înălţat către Dumnezeul meu şi El mi-a auzit glasul din

biserica Sa cea sfântă...». Aici îşi astâmpără omul dorul după Dumnezeu şi setea după fericire. Numai aici putem mărturisi cu toţii: «Sătura-ne-vom de sfinţenia casei Tale» (Ps. 64:5). Toate acestea pentru că Biserica nu este o casă oarecare, ci este un loc sfânt; e casa lui Dumnezeu, sfinţită prin rugăciuni, prin harul lui Dumnezeu cel sfinţitor. Biserica se deosebeşte de toate casele prin zidirea ei, prin turnurile ei, prin împărţirea şi împodobirea ei, prin frumuseţea şi mai ales prin sfinţenia ei. Aşa se înţelege de ce Biserica are o aşa de mare putere de atragere a sufletelor spre sine şi de ce inima omului suspină plină de dor sfânt după altarele Domnului.

«Cât sunt de dorite locaşurile Tale, Doamne al puterilor! Sufletul meu suspină şi tânjeşte după curţile Domnului. Inima mea şi carnea mea se istovesc de dorul Dumnezeului celui viu. Pasărea şi-a aflat sieşi casă şi rândunica cuib pentru puii săi, la altarele Tale, Doamne al puterilor, Împăratul meu şi Dumnezeul meu! Ferice de cei ce locuiesc în casa Ta, căci necontenit Te pot lăuda!... Căci mai bună este o zi în curţile Tale, decât mii între străini; voiesc mai bine să fiu lepădat la pragul casei lui Dumnezeu, decât să locuiesc în locaşurile păcătoşilor, căci soare şi scut e Dumnezeu» (Ps. 83:1-5; 11-12).

Sfinţenia şi frumuseţea sunt două din numele lui Dumnezeu. În Biserică se oglindeşte şi respiră sfinţenia, slava, lumina, frumuseţea, ceva din Duhul lui Dumnezeu. De aceea Biserica nu numai că se cuvine, ci trebuie să fie casa cea mai aleasă, cea mai curată, cea mai frumoasă şi cea mai împodobită, între toate casele. Cu gândul la frumuseţea bisericii, ne întreabă Dumnezeu prin graiul profetului: «Se

poate ca voi să locuiți în palate şi Casa Mea să stea în paragină?» (Ah. 1:4). Biserica e casa cu tronul lui Dumnezeu pe pământ, singurul aşezământ de sfințire, de mântuire, de sărbătoare şi pace, aşezământul dumnezeiesc în care învățăm iubirea lui Dumnezeu, a semenului şi a sufletului, aşezământul întemeiat de Iisus Hristos pentru curățirea, luminarea, desăvârşirea şi mântuirea sufletului.

În lumea întreagă, templele sunt altarele ridicate şi închinate lui Dumnezeu. Bisericile sunt monumentele lui Hristos, iar crucile de pe turnurile lor sunt semnele biruinței Lui peste tot pământul, cele mai multe şi cele mai frumoase. Mai multe şi mai frumoase nu sunt decât inimile în care locuieşte El, care-L iubesc, care-L urmează, care-L adoră... Uşile Bisericii sunt mereu deschise, şi ne aşteaptă la rugăciune, la sfințire şi împăcare; să ne împărtăşească dar din darurile ei, frumusețe din frumusețea ei şi sfințenie din sfințenia ei. Să nu dormim cu candelele goale, ca şi fecioarele nebune, lângă uşa de intrare la altarul de jertfă al Mirelui, la nunta împărăției lui Dumnezeu...

Ascultați cântecul şi chemarea clopotelor, căci în ele răsună glasul de Mamă al Bisericii, creştini... Mama îşi hrăneşte, îşi îngrijeşte şi ocroteşte copiii, Biserica credincioşii, cu harul şi cu adevărul Evangheliei; cu rugăciunile, cu citirile, cu darurile şi binecuvântările ei sfinte şi sfințitoare.

Doamne, păzeşte Biserica Ta, sfințeşte pe cei ce iubesc frumusețea casei Tale. Tu pe aceştia preamăreşte-i cu dumnezeiască puterea Ta şi nu ne lăsa pe noi, cei ce nădăjduim întru Tine...[139].

---

139 Rugăciunea Amvonului.

ÎNTEMEIEREA BISERICII

«Hristos a iubit Biserica şi S-a dat pe Sine pentru ea»
(Efes. 5:25)

Sunt în istoria omenirii zile mai lungi decât veacurile, mai lungi şi decât mileniile. O astfel de zi este şi Vinerea Patimilor, urmată de Ziua Învierii Domnului: zi mare, zi lungă, cât mileniile istoriei, pentru că în ziua aceasta s-a întemeiat aşezământul mântuirii noastre, Biserica creştină. În Vinerea de Paşti, sărbătorim împreună cu patimile Domnului, ziua întemeierii sacramentale a Bisericii Lui. La Rusalii a început **organizarea** Bisericii, întemeierea comunităţilor (parohiilor) creştine în sânul Bisericii, ca obşte şi aşezământ de mântuire a credincioşilor. Când era prin părţile Cesareii lui Filip, Mântuitorul a făgăduit învăţăceilor Săi că va întemeia Biserica Sa, pe care nici puterile iadului nu o vor birui (Mt. 16:18).

În viaţa pământească a Mântuitorului şi mai ales în răstignirea Lui, nu ştim până unde a mers răutatea omenească şi bunătatea dumnezeiască; ura drăcească şi iubirea îngerească. Dar ştim sigur că din jertfa, din răstignirea, din moartea Mântuitorului a răsărit viaţa Bisericii Lui. «Luaţi aminte de voi şi de toată turma în care Duhul Sfânt v-a pus episcopi, să păstoriţi Biserica lui Dumnezeu, pe care a câştigat-o cu însuşi sângele Său» (FA 20:28). «Hristos a iubit Biserica şi S-a dat pe Sine pentru ea» (Efes. 5:25). Şi-a dat viaţa, S-a răstignit pentru ea. Aşadar,

Vinerea Patimilor este ziua cea mare în care s-a întemeiat Biserica, ziua în care începe era creştină, viaţa şi istoria Bisericii pe care nu o poate birui nici un veac şi nici un mileniu. Adevărul, faptul acesta istoric, trebuie bine ţinut minte.

Alt fapt istoric ce trebuie ţinut minte este **scopul Bisericii**, al vieţii, al Evangheliei şi al operei Mântuitorului, pacificarea, desăvârşirea, mântuirea şi fericirea omului; deci continuarea lucrării în lume a religiei Lui. Acesta e rostul şi scopul Bisericii. Iisus Hristos a întemeiat o religie nouă, o societate de suflete care **luptă prin iubire să ajungă la desăvârşire;** prin iubire la pace, la fericire, la libertate, la mântuire. El a proclamat supremaţia spiritului; a întemeiat cea mai frumoasă învăţătură morală – cea a luminării, a curăţiei şi a libertăţii sufletului, care dă pacea şi fericirea. Să fii cu conştiinţa curată şi cu mintea luminată, să trăieşti liber de orice formă a răului, chiar sub domnia unui tiran; să găseşti în împărăţia lui Dumnezeu un azil chiar şi atunci când te apasă forţa brutală şi ura sălbatică. Iisus Hristos a învăţat oamenii să se iubească şi să se ajute unii pe alţii, că voi toţi fraţi sunteţi (Mt. 23:8). Iisus Hristos a făcut vin din apă, dar nu a băgat apă în vin. A alinat durerile multora, dar nu a făcut pe nimeni să sufere. Ca un samarinean milostiv, a vindecat rănile multora, dar nu a rănit pe nimeni, a înviat pe mulţi, dar nu a omorât pe nimeni. Iisus Hristos i-a iubit pe toţi şi nu a urât pe nimeni. A făcut bine la toţi sărmanii şi năpăstuiţii, dar nu a făcut rău la nimeni. Şi mai mult: a cerut omului să-şi răstignească firea cea rea, să-şi jertfească firea cea păcătoasă, firea cea sălbatică, firea cea tâlhărească, să poată zice cu apostolul: «M-am răstignit

împreună cu Hristos; nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăieşte în mine. Iar dacă trăiesc acum în trup, **trăiesc în credința în Fiul lui Dumnezeu, care m-a iubit şi S-a dat pe Sine pentru mine**» (Gal. 2:20). Ne-a iubit şi S-a dat pe Sine pentru mântuirea şi fericirea noastră; trupul Său pentru trupul nostru, sângele; viața Lui pentru viața noastră.

Astfel a venit Iisus Hristos în ajutorul nostru: cu învățătura Evangheliei Sale, cu aşezământul Bisericii Sale şi cu jertfa vieții Sale. «Eu sunt pâinea vieții» (In. 6). De la naştere şi până la moarte i s-au împotrivit cu toată înverşunarea: irozii, pilații, saducheii, fariseii, cărturarii, şi la urmă L-au răstignit între tâlhari ca să se scape de El. În loc să-şi răstignească ura şi răutatea lor, firea lor cea sălbatică şi tâlhărească, L-au răstignit pe El, pe Omul-Dumnezeu, cu firea Lui cea bună şi blândă, iubitoare şi iertătoare.

L-au răstignit şi L-au îngropat, dar adevărul din pământ a răsărit şi dreptatea din cer a privit (Ps. 84:12). Antihriştii nu au avut nici o putere împotriva lui Hristos. Dimpotrivă: ura antihriştilor a hotărât şi a grăbit izbânda operei lui Hristos. Ura şi răzbunarea duşmanilor nu au putut decât să-I grăbească şi să-I întărească biruința. Nici nu se putea altfel. Nu avem nici o putere împotriva adevărului..., sau după cum a spus El prigonitorului Saul: «Greu îți este să loveşti cu piciorul în țepuşă» (FA 26:14). Loveşti, dar te răneşti şi nimic nu foloseşti.

Peste fața pământului zboară păsările morții, păsările cu ciocul de fier (cum le numeşte Biblia), care poartă în pântecele şi în ghearele lor armele cele mai primejdioase.

Îngrozită şi îndurerată, omenirea strigă şi cere: Pace!

Aşa după cum strigă şi cere Hristos: „Pace vouă!" „Pace bună!" „Pace tuturor!" Pacea şi dragostea să se înmulţească. Până astăzi strigătul acesta a oprit mâinile criminale gata să aţâţe focul războiului. Teama însă şi groaza de război e mai mare ca întotdeauna. Omenirea vrea pace, doreşte pace, se roagă pentru pace, suspină şi strigă după pace. Şi pacea tot întârzie... Întârzie, pentru că pace în lume nu va fi decât atunci când Hristos nu va mai fi răstignit între tâlhari. Când cei răi nu vor mai răstigni pe cei buni; când cei buni, prin virtuţile lor, vor îmblânzi pe cei răi. Pace în lume va fi numai atunci când tâlharii îşi vor răstigni **ei firea lor cea rea** şi războinică, sălbatică şi tâlhărească.

Biserica lui Hristos, întemeiată în vinerea Patimilor, pentru acest ideal a luptat şi luptă. Acesta e rostul şi scopul ei în lume, şi prin ea al nostru, al tuturor creştinilor. Binecuvintează, Doamne, lupta aceasta. Împacă lumea ta, Doamne. Mântuieşte sufletele noastre de focul nimicitor al iadului care ameninţă să se arate pe pământ. Mântuieşte, Doamne, poporul Tău; binecuvintează moştenirea Ta cu pace şi prin crucea biruinţei Tale păzeşte pe credincioşii Tăi.

BISERICA, TRUPUL DOMNULUI

I.

«Noi cei mulţi suntem un trup în Hristos şi fiecare suntem unul altuia mădulare» (Rom. 12:5)

Prin Biserică nu înţelegem numai casa cea sfântă de

rugăciune obştească, zidită şi închinată lui Dumnezeu. Biserica nu este numai ziduri, cărămizi şi podoabe, ci este şi ceva mai mult. Biserica este aşezământul mântuirii oamenilor, întemeiat pe cruce. Biserica e întemeiată şi câştigată cu jertfa, cu sângele lui Hristos (FA 20:28). «Hristos a iubit Biserica şi S-a dat pe Sine pentru ea, ca să o sfinţească... şi să o înfăţişeze Sieşi Biserică slăvită, ... ca să fie sfântă şi fără de prihană» (Efes. 5:25-27). Fiul lui Dumnezeu m-a iubit şi S-a dat pe Sine Însuşi pentru mine (Gal. 2:20). Biserica nu s-a întemeiat cum se zideşte o casă, sau cum se face o lege, sau cum se zămisleşte un copil. Biserica s-a întemeiat din iubirea lui Dumnezeu, prin jertfa de pe Golgota a Mântuitorului. Cu Dumnezeu ne întâlnim în braţele Crucii. Aşa a iubit Dumnezeu lumea încât pe Fiul Său L-a dat morţii, jertfă de răscumpărare pentru noi şi jertfă de temelie pentru Biserică. Drumul Crucii e drumul jertfei adusă de Iisus Hristos pentru întemeierea Bisericii; drumul sudorilor, al suferinţelor, al sângelui şi al morţii, din care creşte Biserica. Astfel, prin toate sălaşurile, înfăţişările şi lucrările ei, Biserica este **mărturia iubirii şi a lucrării lui Dumnezeu** între noi, în fiecare sat şi oraş de peste tot pământul. Aşa privind-o, Biserica nu este numai casa cea sfântă de rugăciune a creştinilor. Biserica are şi o înfăţişare vie, de suflete. Biserica o formăm noi, toţi creştinii, toţi care mărturisim acelaşi crez şi ne împărtăşim din aceleaşi Taine, toţi care avem credinţă şi purtare de ucenici ai Mântuitorului. Noi toţi formăm şi suntem un corp cu Hristos, un templu de suflete vii, un mare trup duhovnicesc al cărui cap este Iisus Hristos Domnul şi al cărui suflet este Duhul Sfânt.

În acest înțeles duhovnicesc, cea dintâi preînchipuire a Bisericii a fost scara din visul lui Iacob (Fac. 18), care cu un capăt se răzima pe pământ şi cu celălalt capăt era în cer. Îngerii coborau şi urcau pe scară, fără încetare. Scara e Biserica; leagă pământul cu cerul. Pe scară oamenii – îngerii preînchipuie oamenii care se mântuiesc prin Biserică – suie în cer; şi cerul coboară la oameni, pe pământ. Sufletele noastre prin scara aceasta, prin Biserică, țin legătura cu cerul. Toată fața pământului e plină de scări, de biserici prin care se ridică sufletele la Dumnezeu şi îngerii coboară pe pământ. Biserica ne învață şi ne ajută să urcăm pe treptele desăvârşirii, spre Dumnezeu. Fiecare treaptă e o virtute, o poruncă împlinită, un nou pas, mai sus, spre culmile desăvârşirii.

Apostolul Pavel numeşte de mai multe ori Biserica **«trupul» lui Hristos,** iar pe El «Capul» ei. Prin numirea de trupul Bisericii, marele Apostol vrea să arate cât se poate de limpede învățătura despre unitatea, ierarhia şi dumnezeirea Bisericii. Unitatea, deoarece Biserica este un trup, şi anume trupul cel tainic al lui Hristos, din care fac parte, ca nişte mădulare vii, toți creştinii. Ierarhia, deoarece creştinismul este o religie ierarhică, un corp în care toate membrele îşi îndeplinesc rosturile lor fireşti şi dumnezeieşti, fără să se răzvrătească unele împotriva celorlalte. Dumnezeirea, fiindcă acest corp îşi are pe Fiul lui Dumnezeu de cap şi pe Duhul lui Dumnezeu ca putere dătătoare de viață, care o însuflețeşte şi o sfințeşte. Căci precum într-un trup avem multe mădulare şi mădularele nu au toate aceeaşi lucrare, tot astfel şi **noi cei mulți un trup suntem în Hristos, fiecare din noi suntem mădulare unii altora** (Rom. 12:4-5, Efes. 5:29-30).

Învățătura despre trupul Bisericii lui Hristos o lămureşte Apostolul Pavel, ceva mai pe larg, în Epistola I către Corinteni (cap. 12), când vorbeşte despre darurile duhovniceşti, ierarhia şi întrebuințarea lor. Aici el spune că sunt mai multe daruri şi slujiri, împărțite ierarhic între prooroci, apostoli, învățători, tămăduitori, cârmuitori, etc., **dar este un singur Duh**. Acelaşi Duh Sfânt împarte darurile fiecăruia, precum voieşte, însă prin aceasta nu se împarte corpul Bisericii, nici membrele ei, ci tocmai în felul acesta îşi asigură unitatea, solidaritatea şi tăria. Şi urmează exemplul clasic de frumos: «Căci precum trupul unul este, deşi are mădulare multe, iar toate mădularele unui trup, deşi sunt multe, alcătuiesc un singur trup, aşa este şi Hristos. Pentru că noi toți ne-am botezat într-un Duh, ca să fim un singur trup, fie iudei, fie elini, fie robi, fie liberi, şi toți dintr-un Duh ne-am adăpat. Dar nici trupul nu este un singur mădular, ci mai multe. Dacă ar zice piciorul: Pentru că nu sunt mână, nu fac parte din trup – au doară pentru aceea nu este din trup? Şi dacă ar zice urechea: Pentru că nu sunt ochi, nu fac parte din trup, au doară pentru aceea nu este din trup? Dacă tot trupul ar fi ochi, unde ar fi auzul? Dacă tot ar fi auz, unde ar fi mirosul? Astfel, Dumnezeu a pus în trup aceste mădulare, pe fiecare din ele, cum a voit. Dacă toate ar fi un singur mădular, unde ar fi trupul? Astfel, mădularele sunt multe, însă un singur trup. Nu poate ochiul să zică mâinii: Nu am trebuință de tine; sau iarăşi capul să zică picioarelor: Nu am trebuință de voi. Dimpotrivă, mădularele trupului socotite mai slabe sunt mai trebuincioase. Părțile trupului pe care le socotim mai de necinste, pe acelea cu mai multă cinste le îmbrăcăm; şi

cele necuviincioase ale noastre cu mai multă cuviință. Iar cele cuviincioase n-au trebuință de ea. Dar Dumnezeu a întocmit trupul aşa, dând mai multă cinste acolo unde ea lipseşte, ca să nu fie dezbinare în trup, ci să se îngrijească mădularele unele de altele. Deci, dacă un mădular suferă, toate mădularele împreună suferă; iar dacă un mădular se cinsteşte, toate mădularele se bucură împreună cu el. **Voi sunteți trupul lui Hristos şi fiecare mădulare** în **parte**» (1 Cor. 12:12-27).

Creştinii sunt «trupul lui Hristos» şi «Biserica lui Dumnezeu Celui viu» (2 Cor. 6:16). «Au nu ştiți oare că **sunteți Biserica lui Dumnezeu şi Duhul lui Dumnezeu locuieşte în voi?** De va strica cineva Biserica lui Dumnezeu, îl va strica pe acela Dumnezeu, pentru că biserica lui Dumnezeu este sfântă, care sunteți voi» (1 Cor. 3:16-17). E aşa de mare Dumnezeu, spune un gânditor creştin – încât lumea întreagă nu-L cuprinde şi, totuşi, Se poate face atât de mic, încât încape într-o inimă de om.

În Epistola către Efeseni întâlnim aceeaşi învățătură, ceva mai dezvoltată. Prin Iisus Hristos avem «apropierea către Tatăl în acelaşi Duh»; nu mai suntem «străini şi venetici, ci suntem împreună cetățeni cu sfinții şi casnici ai lui Dumnezeu, zidiți fiind pe temelia apostolilor şi a proorocilor, piatra cea din capul unghiului fiind Însuşi Iisus Hristos. Întru El, fiind bine întocmită, **toată zidirea creşte** pentru a fi **locaş sfânt** în Domnul. **Întru El şi voi sunteți împreună zidiți, spre a fi locaş al lui Dumnezeu în Duhul**» (Ef. 2:18-22).

Învățătura de căpetenie (ideea principală) pe care o cuprinde Apostolul Pavel în scrisoarea către Efeseni, în

legătură cu trupul tainic al Bisericii, este aceea despre **creştere**. Trupul lui Hristos e menit să crească în noi, să-şi dezvolte desăvârşirile Lui (facultăţile şi membrele) în noi până la **asemănarea** trupului şi sufletului nostru cu trupul şi sufletul Lui, până la desăvârşire.

«El a dat pe unii – ca să fie – apostoli, pe alţii prooroci, pe alţii Evanghelişti, iar pe alţii păstori şi învăţători, **spre desăvârşirea sfinţilor, la lucrul slujbei, spre zidirea trupului lui Iisus Hristos, până când vom ajunge toţi la unirea credinţei şi a cunoştinţei Fiului lui Dumnezeu, la starea bărbatului desăvârşit, la măsura vârstei deplinătăţii lui Hristos**, ca să nu mai fim copiii şi jucăria valurilor, purtaţi încoace şi încolo de orice vânt al învăţăturii, prin înşelăciunea oamenilor, prin vicleşugul lor, spre uneltirea rătăcirii, ci fiind credincioşi adevărului, prin iubire **să creştem** în **toate, pentru El, care este capul, Hristos. Din El, tot trupul** bine alcătuit şi bine încheiat prin toate legăturile care îi dau tărie, **îşi face creşterea**, potrivit lucrării măsurate fiecăruia din mădulare şi se zideşte în dragoste» (Efes. 4:14-16).

Trăirea şi creşterea în Hristos are urmări hotărâtoare asupra purtării noastre morale. Ea ne impune să nu mai umblăm în voia poftelor, ca păgânii, ci **să ne lepădăm de omul cel vechi, şi să ne îmbrăcăm în omul cel nou**, în virtuţile omului creştin: «Să vă dezbrăcaţi, adică, faţă cu vieţuirea voastră de mai înainte, de omul cel vechi, care se strică prin poftele cele amăgitoare, şi să vă înnoiţi în duhul cugetului vostru, îmbrăcându-vă în omul cel nou, care este făcut chipul lui Dumnezeu, în dreptatea şi în sfinţenia adevărului. Pentru aceea, lepădând minciuna, grăiţi

adevărul fiecare cu aproapele său, pentru că **unul altuia suntem mădulare**» (Efes. 4:22-25).

Iată, iubiți frați și binecuvântați creștini, de câte ori ne spune și, dacă repetă, ne strigă Apostolul că în Biserică și prin Biserică «unii altora suntem mădulare», mădularele Bisericii, mintea, inima, brațele, picioarele, stomacul, rărunchii, sângele și într-un cuvânt: **trupul** lui Hristos. Aceasta este învățătura cea mai frumoasă despre Biserică, în care este cuprinsă așa de cuprinzător și înțelegător credința despre unitatea, ierarhia și dumnezeirea Bisericii, învățătura despre însușirile ei deosebite care sunt, pe lângă unitatea, sfințenia, sobornicitatea și apostolicitatea, așa după cum o mărturisim în articolul al 9-lea din Crez.

De aceea, cu gândul și cu inima la unitatea Bisericii, scrie Apostolul Efesenilor și prin ei nouă tuturor: «Umblați cu vrednicie, după chemarea cu care ați fost chemați, cu toată smerenia și blândețea, cu îndelungă-răbdare, îngăduindu-vă unii pe alții, în iubire, silindu-vă să păziți unitatea Duhului, întru legătura păcii. Este un singur Trup (o Biserică a lui Hristos) și un singur Duh, precum și ați fost chemați la o singură nădejde a chemării voastre; este un Domn, o credință, un botez, un Dumnezeu și Tatăl tuturor, Care este peste toate și prin toate și întru noi toți» (Efes. 4:1-6).

II.

Din învățătura Sf. Pavel despre trupul cel tainic al Bisericii, înțelegem că „Biserica este viața cu Dumnezeu"[140]

[140] Pr. I. Coman, *Ortodoxia*, 1954, p. 434.

– viața cu Dumnezeu Tatăl, Fiul şi Duhul Sfânt; viața în Hristos şi în Duhul Sfânt. Am înțeles că între cruce şi Biserică, între Hristos şi Biserică, între sângele lui Iisus Fiul lui Dumnezeu, care ne curățeşte de tot păcatul (1 In. 1:7), este o legătură vie, de sevă dătătoare de viață, de creştere, de rodire şi de mântuire. Am înțeles că facem parte dintr-o familie, dintr-o Biserică parte văzută, parte nevăzută; văzută prin membrii ei de aceeaşi credință care se adună în aceleaşi lăcaşuri sfinte, nevăzută prin sufletele lor în care trăieşte şi stăpâneşte Hristos, fapt de taină prin care facem parte din neamul lui Dumnezeu (FA 17:28-29). Am înțeles că Hristos Domnul Se arată viu, trăieşte şi vorbeşte prin Biserică, întocmai cum trupul trăieşte şi vorbeşte prin cap. În înțeles duhovnicesc, Biserica este capul şi trupul Domnului, iar noi toți mădularele ei. Prin Biserică, între noi, creştinii, şi Hristos este o unire strânsă, o legătură tainică şi vie, ca şi între cap şi trup. Prin Biserică noi ne unim cu Hristos şi Hristos Îşi coboară în noi harurile Sale, gândurile Sale, puterea Sa, voința Sa, iubirea Sa, sfințenia Sa, viața Sa. Nu se poate despărți trupul de cap şi creştinul de Hristos şi de Biserică, fără primejdie de moarte. Hristos ne-a primit în trupul Bisericii Sale prin Botez, El ne dăruieşte Duhul Său în Duhul nostru, ca noi să creştem în El, şi El în noi; să devenim adică hristoşi, creştini asemănători cu Hristos, biserici vii ale lui Dumnezeu.

„Recunoaşte, o creştine, vrednicia (demnitatea) ta, strigă Sf. Leon cel Mare. Tu ai devenit părtaş la firea dumnezeiască, nu te întoarce la ticăloşia ta cea dintâi, trăind într-un chip nedemn de starea ta. Adu-ți aminte al cărui cap şi al cărui corp eşti membru. Aminteşte-ți că ai

fost smuls de sub puterea întunericului şi eşti sădit în lumina şi împărăţia lui Dumnezeu"[141]. Aminteşte-ţi că eşti – şi dacă nu eşti trebuie să fii – ca şi proorocul David, «ca un **măslin verde** în casa lui Dumnezeu...» (Ps. 51:8).

În unitatea trupului Bisericii se păstrează unitatea credinţei şi a vieţii creştine: „Noi păstrăm neatinsă credinţa primită de Biserică, pentru că ea e un dar al Duhului Sfânt. Mărturiseşte Sf. Irineu: Unde e **Biserica,** e şi Duhul lui Dumnezeu. Acolo unde e Duhul lui Dumnezeu e şi Biserica şi plinătatea Harului. Iar Duhul e Adevărul. Pentru aceasta, de asemenea, cei ce caută hrana lor în afara sânului de mamă al Bisericii, n-au deloc parte cu Hristos şi nu primesc apele vii şi curate care curg ca un şuvoi din Trupul cel tainic..."[142].

Numai Biserica are pe Duhul Sfânt şi izvorul harului, pentru că numai Biserica are cap conducător, sfinţitor şi mântuitor pe Iisus Hristos, care trimite şi revarsă în lume pe Duhul Sfânt. Acest cap nu poate fi schimbat cu nici un alt cap, fără ca Biserica să rămână fără de cap, ceea ce ar fi pentru ea o primejdie de moarte.

Iisus Hristos, prin Biserică, cuprinde în trupul Său cel tainic şi pe cei vii şi pe cei morţi – că de aceea a murit şi a înviat, ca să stăpânească şi peste cei morţi şi peste cei vii (Rom. 14:9). Vii sau morţi, formăm aceeaşi Biserică, acelaşi trup tainic al Domnului. Aşa încât, cu drept cuvânt se poate

---

[141] Sf. Leon cel Mare, *Omilia XXVII,* 1, P. Pourrat, *La Spirit. Chr. I,* p. 362.

[142] Sf. Irineu, *Adversus Haeresus III,* 24, 1, trad. N. Chiţescu, *Ortodoxia,* Nr. 3/1950, p. 396.

spune că „în Ortodoxie, **Biserica e plină de Hristos**"[143].

Se întreabă unii: Cât va trăi Biserica? Întrebarea aceasta şi-au mai pus-o şi alţii, dar odată ce am văzut că Biserica este trupul lui Hristos, răspunsul e dat. «Nimeni nu şi-a urât vreodată trupul său, ci îl hrăneşte şi-l încălzeşte, precum şi Hristos Biserica» (Efes. 5:29). Hristos Îşi apără, Îşi îngrijeşte, Îşi nutreşte şi întăreşte Biserica, trupul Său, şi de aceea e vie, ca şi El în vecii vecilor (Apoc. 1:18) şi nici puterile iadului nu o vor putea birui (Mt. 16:18).

Aici, în Hristos-Dumnezeu, e ascunsă taina tăriei Bisericii: «Cursuri de apă (vie) veselesc cetatea lui Dumnezeu, locuinţa cea sfântă a Celui Preaînalt. **Dumnezeu e în mijlocul ei şi de aceea e neclătită...»** (Ps. 45:5). Nici o filozofie nu a cucerit omenirea întreagă, nici o împărăţie nu s-a întins peste tot pământul. Numai creştinismul, Evanghelia, Biserica, are misionari, altare şi martiri, şi clopote care răsună în toată lumea. Peste a treia parte din omenire se adapă din izvoarele vii ale Evangheliei; face parte din corpul cel viu al Bisericii lui Hristos. De aceea, acest corp, chiar dacă ar dori cineva să piară, nu poate muri niciodată. Şi de aceea spune Sf. Ioan Gură de Aur că „nimic nu e mai tare ca Biserica".

Acest adevăr despre Biserică, iubiţi fraţi şi binecuvântaţi creştini, trebuie cunoscut şi vestit, dar mai ales **trăit**. Creştini, suntem un corp viu. Viaţa **în Hristos** este viaţa trăită **în Biserică,** în trupul cel viu al lui Hristos, viaţă hristocentrică. Biserica e trupul tainic al lui Hristos şi noi mădularele ei. Nu putem deveni mădularele lui Hristos

[143] Dumitru Stăniloae, *Ortodoxia*, Rev. Patriarhiei Române, 1950, p. 606.

decât prin Biserică. Cine vrea să se mântuiască, trebuie să facă parte din Biserică, din trupul lui Hristos. Ca şi Iisus Hristos, Biserica are două firi: una omenească, şi alta dumnezeiască, unite în acelaşi trup – ca şi mirele cu mireasa: vor fi **doi un trup** (Efes. 5:31). Iisus Hristos e Biserica; noi suntem membrele trupului Bisericii Lui. Prin Biserică trăim cu El în legătură de viață, ca vița cu mlădițele, ca măslinul cu ramurile, ca mirele cu mireasa. De la El primim harul în Sf. Taine. Prin El ne sfințim şi ne desăvârşim, ne mântuim. Aşa încât şi pe pământ şi în cer, creştinul rămâne **în Biserică, în Hristos, în Duhul Sfânt**, undeva pe treapta unui har"[144]. Înfrățirea nu este de ajuns. Durerea unui frate lovit şi rănit nu se simte în alt frate. Prin Hristos, Biserica simte durerea în tot corpul ei, în toate mădularele ei. Înfrățirea şi împăcarea tuturor oamenilor va fi adevărată abia atunci, când omenirea întreagă va forma corpul cel viu al Bisericii lui Hristos[145]; când trupul nostru se hrăneşte cu trupul lui Hristos, când în capul nostru cugetă şi conduce mintea lui Hristos, când în inima noastră simte şi stăpâneşte iubirea lui Hristos, când în Duhul nostru e viu şi stăpâneşte Duhul lui Hristos. Altfel suntem mlădițe rupte din buciumul viței, crengi uscate, oi pierdute şi mădulare veştede, sortite morții şi osândirii.

Întăreşte, Doamne, sfânta credință a dreptcredincioşilor creştini şi sfântă Biserica Ta, în veacul veacului...

---

[144] Dumitru Stăniloae, *Curs de Ascetică şi Mistică*, p. 31; Vladimir Lossky, *Theologie Mystique de l'Eglise d'Orient*, cap. VI, VIII-IX.

[145] Până atunci toate tratatele de pace sunt hârtii care se scriu cu mâna şi se calcă cu picioarele.

BISERICA ŞI ERESURILE

«Mulţi prooroci mincinoşi se vor scula şi vor amăgi pe mulţi...»
(Mt. 24:11)

I.

Părintele Agaton era un duhovnic înzestrat cu mare şi dreaptă socoteală. Într-o zi au venit la el oarecare fraţi şi, ca să-i cerce mânia, i-au zis: „Tu eşti, Agaton? Am auzit despre tine că eşti mândru şi curvar". „Ei bine, aşa este", a răspuns el. „Tu eşti Agaton, bârfitorul şi clevetitorul?", l-au întrebat ei din nou. „Eu sunt", a răspuns domol. „Tu eşti Agaton ereticul?", l-au întrebat ei a treia oară, cu glasul şi mai ridicat. Acum însă Agaton le răspunde hotărât: „Nu sunt eretic". Miraţi de acest răspuns, fraţii l-au întrebat să le spună de ce a primit în linişte şi cu răbdare câte i-au spus, iar învinuirea că-i eretic nu a primit-o. Şi Agaton le-a grăit cuminte: „Cele dintâi asupra mea le scriu, căci este spre folosul sufletului meu. Iar cuvântul acesta eretic este despărţire de Dumnezeu şi eu nu voiesc să mă despart de Dumnezeu[146].

Sunt membri ai Bisericii toţi creştinii botezaţi, care mărturisesc învăţăturile crezului creştin, se împărtăşesc cu Sf. Taine şi primesc să fie conduşi, după canoane, de ierarhia Bisericii, după rânduiala dată de Mântuitorul Iisus Hristos şi de Apostolii Săi. Din Biserică fac parte buni şi răi,

[146] *Patericul*, p. 26.

mădulare sănătoase, harnice, de cinste şi mădulare bolnave, leneşe, de necinste – aşa după cum în holdele mari se află nu numai spicele cu boabele de grâu ci şi neghină (Mt. 13:24-30; 36-43); după cum şi între oameni se află nu numai înțelepți şi harnici dar şi nebuni şi leneşi (Mt. 25), după cum în trup sunt mădulare de cinste şi slabe, de necinste (1 Cor. 12:22-23); după cum într-un năvod sunt tot felul de peşti, buni şi răi (Mt. 13:47-50); după cum şi în casele mari se află vase de aur şi de argint, de lemn şi de lut, de cinste şi de necinste (2 Tim. 2:20).

Nu fac parte din Biserică răsculații împotriva dogmelor şi canoanelor ei – schismaticii şi ereticii; schismaticii care nu se supun disciplinei canoanelor Bisericii şi ereticii, care nu se supun învățăturilor dogmatice ale Bisericii, despre care Mântuitorul a zis: «Să vă fie vouă ca nişte păgâni şi vameşi" (Mt. 18:17).

În istoria sa, Biserica a avut mai puțin de lucru cu schismaticii şi mai mult de lucru cu ereticii şi sectanții. Iisus Hristos şi Sf. Apostoli i-au prezis adeseori şi astfel ne-au prevenit, ca să ne ferim din calea lor. «Atunci – zice Mântuitorul – mulți prooroci mincinoşi se vor scula şi vor amăgi pe mulți» (Mt. 24:11). «Dar au fost în popor şi prooroci mincinoşi – scrie Sf. Apostol Petru – după cum şi între voi vor fi învățători mincinoşi, care vor strecura eresuri pierzătoare şi tăgăduind (unii) chiar pe Stăpânul, Cel ce i-a răscumpărat, îşi vor aduce lor o grabnică pieire» (2 Petr. 2:1).

«Iubiților, nu dați crezare oricărui duh, scrie Sf. Ioan Evanghelistul, ci ispitiți duhurile de sunt de la Dumnezeu, fiindcă mulți prooroci mincinoşi au ieşit din lume» (1 In.

4:1). «Dintre noi au ieşit, dar nu erau dintre noi, căci de-ar fi fost dintre noi, ar fi rămas cu noi, ci ca să se arate că nu sunt toţi dintre noi, de aceea au ieşit» (1 In. 2:19). Cu mare durere în suflet vorbeşte Sf. Apostol Pavel păstorilor Bisericii din Efes, când se desparte de ei în Milet: «Luaţi aminte de voi şi de toată turma, întru care Duhul Sfânt v-a pus episcopi, ca să păstoriţi Biserica Domnului, pe care a câştigat-o cu Însuşi Sângele Său. Căci eu ştiu aceasta că după plecarea mea vor intra între voi lupi crânceni, care nu vor cruţa turma. Şi dintre voi înşivă se vor scula bărbaţi, învăţând învăţături sucite, ca să tragă ucenici după ei» (FA 20:28-29). Unii ca aceştia sunt prooroci mincinoşi, lucrători vicleni, care iau chip de apostoli ai lui Hristos. Şi nu este de mirare, deoarece însuşi satana se preface în înger al luminii. Nu este, dar, mare lucru dacă şi slujitorii lui iau chip de slujitori ai dreptăţii, al căror sfârşit va fi după faptele lor (2 Cor. 11:13-15).

Din toate aceste cuvinte, noi putem înţelege uşor că există un creştinism adevărat, ortodox, de la Mântuitorul şi de la Apostolii Săi, şi un pretins creştinism, un creştinism eterodox (altul decât cel adevărat), eretic şi sectant, care vine de la învăţătorii şi proorocii mincinoşi, care iau chip de apostoli ai lui Hristos, fără să fie.

Pentru toţi cei ce au părăsit Biserica şi au căzut în eresuri, ca şi pentru cei ce au rămas în Biserică şi le trebuie întărire în credinţă, o întrebare de viaţă şi de moarte: Este mântuire în eresuri sau nu? Cei ce au părăsit Biserica şi s-au înscris în adunările sectarilor, aflat-au mântuirea sau nu? Aceasta e întrebarea de căpetenie, la care trebuie să răspundem. Ca să fim nepărtinitori, trebuie să întrebăm Sf.

Evanghelie, pe Iisus Hristos şi Apostolii, să ne răspundă şi să ne lămurească.

Sf. Evanghelie ne spune precum văzurăm, că sunt «prooroci mincinoşi», «învăţători mincinoşi», «lucrători vicleni care iau chip de apostoli ai lui Hristos», care strecoară printre creştini «învăţături sucite» şi «eresuri pierzătoare». Poate afla cineva mântuirea la astfel de predicatori? Desigur că **nu**.

Apostolul Pavel, în epistola către Galateni, cap. 5:19-21, înşiră faptele trupului: slujirea idolilor, fermecătoria, desfrânarea, mânia, pizma, uciderea şi celelalte, între care numeşte şi **eresurile**[147].

Dacă apostolul Pavel înşiră eresurile între faptele trupului despre care scrie: «am spus şi spun, că cei ce fac unele ca acestea, **nu vor moşteni împărăţia lui Dumnezeu**» (Gal. 5:21), poate afla cineva mântuirea în eresuri? Cu siguranţă că **nu poate**.

Episcopului Tit din Creta, acelaşi apostol, Pavel, îi scrie negru pe alb: «De omul eretic după întâia şi a doua mustrare, depărtează-te, deoarece ştii că unul ca acesta **s-a abătut şi păcătuieşte, fiind singur de sine osândit**» (Tit

---

[147] Aici trebuie să spunem că Bibliile traduse şi tipărite de Societatea britanică (din Anglia), nu sunt traduse corect. De pildă cuvântul „eretic" – „eres" e tradus în alte înţelesuri decât în înţelesul cel adevărat. La 1 Cor. 11:9, cuvântul grecesc **aireseis**, în Biblia britanică e tradus cu „partide". La Gal. 5:2, acelaşi cuvânt **aireseis** e tradus cu „certurile de partid". La Filip. 3:10 cuvintele „**airetikon** anthropon" sunt traduse „cel ce aduce dezbinări", deşi **airetikon antropon** înseamnă precis: omul eretic. La 2 Petru 2:1, cuvintele **aireseis apoleias** sunt traduse prin cuvintele „erezii nimicitoare". Deci în patru locuri acelaşi cuvânt e tradus în patru chipuri. De dragul adevărului? Nu! Ca să înşele neştiinţa celor neînvăţaţi? Desigur.

3:10-11). Prin urmare, poate afla cineva mântuirea acolo unde este abatere, **păcătuire, osândire**? De sine înțeles că **nu**. Eresul este un păcat tot aşa de mare ca şi uciderea, e despărțire de Dumnezeu (Agaton), şi de aceea oricine se lasă amăgit de „apostolii", „proorocii" şi „învățătorii mincinoşi", „în loc să afle mântuirea", află osândirea. Eresul este un mare păcat împotriva adevărului. Mântuirea este numai în sânul adevărului şi adevărul e soarele sufletului.

II.

«Multa împărțire este minciună»
(Sf. Calist)

Unul din păcatele de căpetenie ale ereticilor este lupta lor, nu pentru atragerea păgânilor la Biserică, ci pentru dezbinarea Bisericii. Eresurile atacă unitatea Bisericii şi prin aceasta caută să o slăbească. Amăgiți de învățăturile întemeietorilor lor, de Luther, Calvin, Williams, Smith, Millen, Parham, Russel, Rutherford, Wirtz şi alții ca ei, ereticii atacă Biserica din toate părțile, ca valurile mării vapoarele, şi dacă suntem atacați, nimeni nu ne poate lua dreptul legal de apărare.

Păgâni suntem noi, sau aceasta este voia lui Dumnezeu, ca cei ce cred în Hristos şi-n Evanghelie să se certe şi să se lupte unii cu alții? Fără să-şi dea seama, toți ereticii luptă cu Biblia în mână să dezbine Biserica şi astfel să slăbească, să dărâme creştinismul, deşi Mântuitorul se roagă pentru unire, nu pentru dezbinare, «ca toți să fie una» (In. 17:21).

Toate sectele pretind că sunt răsărite din Biblie. Dar sunt ele şi dorite sau cerute de Biblie?... Ce zice Biblia despre dezbinările din sânul Bisericii şi despre cei ce fac dezbinările? Sectele pretind că sunt răsărite din Biblie, dar ele de fapt sunt răsărite din mintea eretică a întemeietorilor lor. Biserica nu are întemeietori, nu are alt cap şi altă temelie afară de Iisus Hristos. Sectele şi eresurile îşi au toate întemeietori şi predicatori cunoscuţi, aşa după cum îi amintirăm: pe Luther, Calvin, Williams, Smith, Miller, Parham, Russel, Rutherford, Wirtz, Koruyai, Torok, Wurmbrand, Moscovici şi alţii, şi după numele lor se numesc şi membri lor: lutherani, calvini, millerişti, russelişti, tudorişti, inochentişti şi aşa mai departe.

Admite Evanghelia lupta, cearta şi dezbinarea în sânul creştinilor? A întemeiat Hristos mai multe Biserici, ca să se lupte unele cu altele? Desigur că nu. Iisus Hristos şi Sfinţii Apostoli apără unitatea Bisericii şi mustră aspru dezbinările dintre creştini. Cu câtă iubire şi căldură se roagă Mântuitorul pentru învăţăceii şi urmaşii Săi, ca «**toţi să fie una** precum Tu, Părinte, eşti în Mine şi Eu sunt în Tine, aşa şi ei **una să fie în Noi**, ca să creadă lumea că Tu M-ai trimis» (In. 17:20-21). Unitatea creştinilor este o mare putere, care atrage şi pe alţii la credinţă; dezbinarea lor este dovadă de slăbiciune, precum şi prilej de sminteală şi de necredinţă. De aceea scrie Sf. Pavel Romanilor: «Vă rog, fraţilor, să fiţi cu luare aminte asupra celor ce fac dezbinări şi sminteli asupra învăţăturii pe care aţi învăţat-o. Depărtaţi-vă de ei! Pentru că unii ca aceştia **nu slujesc Domnului** nostru Iisus Hristos, ci pântecelui lor şi, prin vorbiri dulci şi amăgitoare, **înşeală inimile celor lesne**

crezători» (Rom. 16:17-18). La fel scrie Corintenilor: «Îndemnându-vă, fraților, pentru numele Domnului nostru Iisus Hristos, ca toți să grăiți la fel şi să nu fie dezbinări în sânul vostru; ca să fiți cu totul uniți în acelaşi cuget şi în aceeaşi înțelegere... **Oare S-a împărțit Hristos?»** (1 Cor. 1:10:13).

Învățătura Evangheliei este pentru iubire şi pentru unire, nu pentru ură, nu pentru dezbinare; ca să fie **o turmă** – deci o Biserică şi un Păstor (In. 10:16). Împărțirea înseamnă cădere din Duh; „multa împărțire este minciună, iar Unul este adevărul", spune Sf. Calist Catafygiotul[148].

Dezbinarea, prin urmare, nu numai nu este evanghelică, dar este şi dureros de păgubitoare pentru toți creştinii. În primele ei zece veacuri, cât timp a fost una şi nedespărțită, Biserica a tot crescut şi s-a întărit. După anul 1054, când Biserica apuseană s-a rupt şi s-a despărțit de Biserica Răsăriteană, puterea ei a început să slăbească. Lipsind unirea şi înțelegerea dintre statele creştine, rând pe rând au primit lovituri zdrobitoare, mai întâi din partea arabilor, care prin Africa au ajuns până în Spania, apoi din partea turcilor, care peste Asia Mică – unde au nimicit în întregime creştinismul – au ajuns până sub zidurile Vienei.

Este adevărat că, începând cu veacul al XI-lea, Apusul a ridicat armate puternice ca să dezrobească Locurile Sfinte. În țările cotropite de turci, Biserica a fost supusă la un regim de persecutare şi nimicire prin stat.

În general, între Biserică şi Stat există cinci feluri de legături sau raporturi: 1. Raport de colaborare între Biserică

[148] Despre unirea dumnezeiască, ms., cap. 10 şi 25.

şi Stat; 2. Raport de subordonare a Bisericii în Stat, în care Biserica e supusă Statului; 3. Raport de supraordonare a Bisericii peste Stat, ca în regimul concordatelor, în care Statul e supus Bisericii. 4. Raport de indiferenţă şi excludere sau indiferenţă totală a Statului faţă de Biserică şi a Bisericii faţă de Stat; Biserică liberă în Stat liber (ca în America), fără nici o legătură şi 5. Raport de persecutare continuă şi nimicire, ca în ţările mahomedane (Turcia şi Ţările Arabe).

În ţările cu populaţie creştin ortodoxă, între Biserică şi Stat sunt raporturi de colaborare, cooperare, loialitate, neamestec şi deci de armonie. Biserica nu se opune reformelor statale şi sociale, nici nu le impune. Între anii 1099 şi 1291, aproape două veacuri, s-au pornit din Apus cele **şapte cruciade**, războaie de dezrobire a creştinilor din Răsărit, dar pe lângă faptele de vitejie ale unor luptători credincioşi, din partea conducătorilor s-au întâmplat fapte de ruşine care niciodată nu se vor putea spăla de pe obrazul Apusului şi anume, după ce cruciaţii au cucerit cu armatele Constantinopolul (care încă nu căzuse în mâna păgânilor) şi Ierusalimul, au înlăturat episcopii şi împăraţii creştini de pe scaune şi în locul lor s-au aşezat ei; au întemeiat împărăţii, regate şi episcopii latine fără latini, catolice fără catolici, s-au dedat la jafuri de lucruri sfinte şi alte bunuri scumpe, lucruri de artă şi de mare valoare, pe care le-au cărat în Apusul lacom.

Creştinii răsăriteni, dezamăgiţi şi scârbiţi peste măsură de aceste fapte, au zis atunci în amărăciunea lor, că decât să mai vadă cruciaţi, cavaleri apuseni şi pene de cardinali, mai bine să biruiască turcii – strigăt deznădăjduit de durere şi nefericire – tot din pricina dezbinării...

Înainte cu peste cinci sute de ani, la 1453, s-a întâmplat cel mai mare eveniment dureros din istoria creştinismului răsăritean: căderea Constantinopolului în mâinile turcilor. Zece mii de apărători creştini au trebuit să lupte cu trei sute de mii de turci. Apărătorii, în frunte cu împăratul Constantin XI, au murit apărându-şi cetatea şi credinţa. Ce făcea în acest timp Apusul? În timp ce în Răsărit crucile de pe biserici erau coborâte şi pângărite şi bisericile prefăcute în moschei, iar ostaşii turci puteau să jefuiască şi să-şi împlinească toate plăcerile în voie, papii, împăraţii, regii şi principii Apusului petreceau cu vrăjmaşii, pentru putere şi în lenevie. În vreme ce creştinii din Răsărit se învăluiau în lupte grele şi crucile lui Hristos cădeau sub săbiile păgânilor, Apusul era în certuri şi războaie zise „religioase", în dezbinare. În zadar luptau împăraţii din Constantinopol şi voievozii noştri creştini; în zadar Ioan Corvinul de la Hunedoara, Ştefan cel Mare, Mihai Viteazul şi Constantin Brâncoveanu cereau ajutoare, că nu primeau decât vorbe frumoase, scrisori, făgăduinţe şi laude. Pe apuseni îi interesau mai mult certurile dintre ei şi dezbinările confesionale; să ne facă pe noi calvini sau catolici, nu să apere crucea lui Hristos; să ne dezbine şi nu să ne apere; să ne ocupe, nu să ne ajute, cu toţi uitând că **multa împărţire este minciună** şi că nu dezbinarea, ci unitatea Bisericii este cerinţă evanghelică.

III.

«...să nu fie dezbinări între voi»
(1 Cor. 1:10)

Am dat jertfe multe, de sânge, martiri nenumărați, dar au trecut şi valurile acestea. Sultanii turci au pierit, califii (vicarii) mahomedani s-au desființat, dar scaunele patriarhilor din Constantinopol, Antiohia, Ierusalim şi Alexandria, ca printr-o minune dumnezeiască, au rămas.

Acum trecem prin altă învăluire, dar nu din partea necredincioşilor mahomedani, ci din partea sectelor eretice. Oraşele şi satele noastre, prin multe părți ale țării, trec din punct de vedere religios printr-o mare frământare, față de care nepăsarea este cât se poate de vinovată. Până de curând, înainte cu o jumătate de veac, poporul nostru creştin avea o Biserică şi un Dumnezeu; era o turmă şi un păstor. Nu cunoştea dezbinarea religioasă. O ştiu aceasta, bine, toți bătrânii şi o ştim şi noi cu toți. De atunci au început să se arate şi între noi semnele dezbinării, tot mai multe şi tot mai întristătoare. Sub pretextul unei vieți după Evanghelie şi a dragostei de mântuire, oamenii se dezbină tot mai mult. Ponegrind Biserica şi slujitorii ei, ereticii ne dau asalturi după asalturi şi dezbinarea merge înainte în mai multe ramuri. «Dintre noi au ieşit, dar nu erau dintre noi, căci de-ar fi fost dintre noi ar fi rămas cu noi, ci ca să se arate că nu sunt toți dintre noi, de aceea au ieşit» (1 In. 2:19).

Ereticii, veniți între noi sau ieşiți dintre noi, atacă toate învățăturile şi cultul Bisericii, Sf. Taine, crucile, icoanele, sfinții, toate dogmele şi canoanele de temelie ale

Bisericii, cu Biblia în mână, luată de la Biserică, fără să se țină de interesul ei cel adevărat. Nu ne putem ocupa aici de eresurile sectanților; cu lucrarea aceasta se ocupă sectologia, știința combaterii sectelor. Vom trage numai câteva concluzii din mişcarea şi din răscoala lor, şi anume: Mişcarea şi răscoala sectelor a început şi se desfăşoară din lipsa de înțelegere a învățăturii Mântuitorului şi a Sf. Ap. Pavel despre trupul tainic al Bisericii. Căci dacă ar înțelege-o, nu numai că n-ar lucra la dezbinare, ci la unitatea Bisericii. Dezbinarea nu este învățătură evanghelică, dezbinarea este o lucrare contra Evangheliei. Sf. Evanghelie scrie limpede: Să nu fie dezbinări între voi (1 Cor. 1:10); să nu fie dezbinare în trupul Bisericii (1 Cor. 12:25) şi ... feriți-vă de cei ce fac dezbinări... (Rom. 16:17).

În rândul al doilea, mişcarea şi răscoala sectelor a început şi se desfăşură din lipsa de înțelegere a învățăturii creştine despre sfințire şi mântuire. Că de-ar înțelege-o, nu ar mai lupta împotriva Sf. Taine şi a celorlalte dogme rânduite de Mântuitorul şi îndeplinite de Sf. Apostoli şi urmaşii lor. Cine-şi poate închipui că ereticii se pot mântui, când îi vedem că luptă cu arma minciunii împotriva adevărului Evangheliei? Adevărul e unul şi simplu; minciuna – fiind împărțire – are multe fețe, spun cu dreptate Sfinții Părinți ai Bisericii. Cum poate să se mântuiască cine se luptă cu crucile de pe biserici, de pe altare şi din casele creştinilor? Cu Sf. Cuminecătură, cu icoanele, cu sfintele slujbe şi rugăciuni ale Bisericii; cu Sf. liturghie, cu Maica Domnului şi cu sfinții, cu credincioşii, membri ai trupului Bisericii, care au şi ei pe Hristos şi Duhul Sfânt? Mai ales după ce am văzut că Biblia spune aşa de lămurit că cei ce

fac dezbinări şi cad în eresuri, **împărăția lui Dumnezeu nu o vor moşteni** (Gal. 5:20-21), ceea ce însemnează că **ereticii nu se vor mântui**. Şi tocmai pentru că nu se vor mântui, ne scrie Sf. Apostol Pavel: «De omul eretic, după întâia şi a doua mustrare **depărtează-te**, deoarece ştii că unul ca acesta **s-a abătut** şi **a căzut în păcat** (în păcatul eresului), **fiind singur de sine osândit**» (Tit 3; 10-11).

Dacă numai la atâta s-ar gândi serios ereticii şi sectarii, nu ar mai lupta nici unul împotriva unității Bisericii. Mântuirea îl priveşte pe fiecare om şi, dacă mântuirea se poate dobândi numai în sânul Bisericii, ca mădular viu în trupul tainic a lui Hristos, atunci cum te vei putea mântui părăsind unitatea acestui dumnezeiesc trup?

Dezbinările au adus Bisericii multe suferințe şi multe pagube. Eresul, ca şi în genere – păcatul, este buruiană şi neghină în ogorul Bisericii. De aceea, credinciosul Bisericii, ca şi bunul gospodar şi grădinar, nu poate trece pe lângă buruienile şi neghinele eresurilor, fără să le privească cu amărăciune şi fără să le plivească.

Cât a învățat, cât s-a rugat şi cât a suferit Hristos de la oameni, când a întemeiat Biserica? Mai trebuie să sufere şi acum de la cei care o dezbină?...

Pe toți ne interesează în gradul cel mai înalt mântuirea şi pentru mântuire, unitatea Bisericii. De aceea să fim fericiți că în curgerea istoriei sale, Biserica noastră nu s-a dezbinat de nimeni, nu a asuprit pe nimeni. A luminat cât a putut, a dăruit cât a putut, a păstrat cât a putut unitatea Duhului în legătura păcii şi a iubirii.

Însuflețiți de acest fapt deosebit de mângâietor şi întăritor, uniți în cugete şi în simțiri, să luptăm pentru

apărarea Bisericii, ca să nu mai cadă crucile ei, ca în Constantinopol şi în alte părţi, ci ca pâinile din Evanghelie, să se înmulţească. „Unitatea credinţei şi împărtăşirea Duhului Sfânt cerând, pe noi înşine şi unii pe alţii şi toată viaţa noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm". Aşa să ne rugăm şi să răspundem: Ţie, Doamne!... Ţie, Doamne, tot sufletul nostru, toată puterea noastră de muncă pentru răspândirea Evangheliei, pentru unitatea şi întărirea Bisericii, pentru slava şi biruinţa Crucii lui Hristos Dumnezeu, pentru mântuirea tuturor creştinilor...

CUM ERAU BISERICILE APOCALIPSEI ŞI CUM TREBUIE SĂ FIE O BISERICĂ

«Nimeni să nu vă smulgă biruinţa»
(Col. 2:18)

I.

Sfânta Scriptură este o carte plină de învăţături dumnezeieşti şi de pilde pe care să le urmăm. În cartea cea din urmă din Biblie, în Apocalipsă (Cap. 2-3), avem şapte nume de Biserici din Asia-Mică, unele lăudate şi altele mustrate. Din porunca Domnului, Sf. Ioan Apostolul şi Evanghelistul scrie îngerilor (episcopilor) celor şapte biserici, aducându-le la cunoştinţă lipsurile, poruncile Domnului şi răsplata gătită biruitorilor.

Îngerului bisericii din Efes îi scrie: **Ştiu faptele tale**, osteneala şi răbdarea ta, că nu poţi suferi pe cei răi, pe

apostolii mincinoşi (ereticii), că urăşti faptele nicolaiţilor (desfrânaţilor), că ai răbdare, ai ostenit şi ai suferit pentru numele Meu, dar ai părăsit însufleţirea şi dragostea cea dintâi. Pentru aceea, adu-ţi aminte de unde ai căzut, pocăieşte-te şi fă faptele de la început; iar de nu, vin curând şi voi mişca sfeşnicul tău de la locul lui (Apoc. 2:1-6).

Îngerului bisericii din Smirna îi scrie: Ştiu necazul tău şi sărăcia ta, şi hula din partea celor ce se numesc iudei şi nu sunt, ci sinagoga satanei, dar tu eşti bogat. Nu te teme de cele ce ai să pătimeşti... **Fii credincios până la moarte şi îţi voi da cununa vieţii** (v. 8-10).

Îngerului bisericii din Pergam îi scrie: Ştiu unde sălăşluieşti, că ţii numele Meu şi nu ai tăgăduit credinţa, dar am împotriva ta ceva: ţii în mijlocul tău oameni de sminteală, care mănâncă din carnea jertfită idolilor şi se dedau la desfrânări, asemenea nicolaiţilor. Pocăieşte-te, că de nu, vin curând şi voi face cu ei război, cu sabia gurii Mele (v. 12-16).

Îngerului bisericii din Tiatira îi scrie: Ştiu faptele tale, dragostea, credinţa, slujirea şi răbdarea ta, dar femeia ta, Isabela, amăgeşte pe robii Mei ca să se desfrâneze şi să mănânce din cele jertfite idolilor. I-am dat vreme să se pocăiască şi nu vrea. Iată, pe ea o voi arunca bolnavă în pat, pe cei ce desfrânează îi voi arunca în mare strâmtorare, iar pe fiii ei îi voi ucide, şi vor cunoaşte toate bisericile că Eu sunt Cel ce cercetez rărunchii şi inimile, şi voi da fiecăruia după faptele sale (v. 18-23).

Îngerului bisericii din Sarda îi scrie: Ştiu faptele tale, că ai nume şi trăieşti, dar eşti mort. Priveghează şi întăreşte cele ce erau să moară. Adu-ţi aminte cum ai primit şi ai

auzit, păstrează ce ai primit şi te pocăieşte(...). Ai câteva nume care nu şi-au mânjit hainele; ei vor umbla cu Mine în veşminte albe, căci vrednici sunt (Apoc. 3, 1-4).

Îngerului bisericii din Filadelfia îi scrie: Ştiu faptele tale; deşi ai o putere mică, ai păzit cuvântul Meu şi nu ai tăgăduit numele Meu. Pentru că ai păzit cuvântul răbdării Mele şi Eu te voi păzi de ceasul ispitei ce va veni peste toată lumea (v. 7-10).

Îngerului bisericii din Laodichia îi scrie: Ştiu faptele tale, că nu eşti nici rece, nici fierbinte. O, de ai fi rece sau fierbinte! Astfel, fiindcă eşti căldicel – nici fierbinte, nici rece – am să te vărs din gura Mea, fiindcă zici: sunt bogat şi de nimic nu am nevoie, şi nu ştii că tu eşti cel ticălos şi vrednic de plâns şi sărac şi orb şi gol. Te sfătuiesc să cumperi aur lămurit de la Mine şi veşminte albe ca să te îmbraci, să nu se vadă goliciunea ta, şi alifie de ochi, ca să-ţi ungi ochii şi să vezi. Eu, pe câţi îi iubesc, îi mustru şi îi pedepsesc. Râvneşte dar şi te pocăieşte (v. 14-19).

Din aceste scrisori se vede lămurit întâi: că Dumnezeu ştie toate faptele noastre, cunoaşte vredniciile şi păcatele noastre. Ştie faptele femeii păcătoase, ale samarinencei, lepădarea lui Petru, ca şi ale celor şapte Biserici. Nu avem de ce să le acoperim, ci mai degrabă să le descoperim în spovedanie şi să cerem pentru ele iertare şi dezlegare.

În rândul al doilea vedem că se laudă virtuţile care aduc nume bun oamenilor şi bisericilor: osteneala, răbdarea, nesuferirea ereticilor şi a desfrânaţilor, suferinţa pentru Evanghelie, sărăcia, tăria în credinţă, dragostea, slujirea aproapelui, mărturisirea numelui lui Dumnezeu, şi se mustră cu asprime: eresurile, închinarea la idoli,

desfrânarea, răcirea în credință și iubire, hula, lepădarea de Dumnezeu, nepăsarea, ticăloşia, mândria, care aduc nume rău şi oamenilor, şi bisericilor.

Ca să le îndemne la pocăință şi la îndreptare, Mântuitorul face bisericilor din Apocalipsă şi prin ele nouă tuturor, un şir întreg de făgăduințe: «Biruitorului îi voi da să mănânce din pomul vieții, care este în raiul lui Dumnezeu... Cel ce biruieşte nu va fi vătămat de moartea a doua (osânda veşnică)... Biruitorului îi voi da din mana cea ascunsă şi îi voi da lui o pietricică albă şi pe pietricică scrie un nume nou, pe care nimeni nu-l ştie, decât primitorul... şi celui ce biruieşte şi celui ce păzeşte până la sfârşit faptele Mele, îi voi da stăpânire peste neamuri şi ... steaua de dimineață...» (Apoc.2:7, 11, 17, 26, 28). «Cel ce biruieşte va fi îmbrăcat în veşminte albe şi nu voi şterge numele Lui din cartea vieții şi voi mărturisi numele lui înaintea Părintelui meu şi a îngerilor Lui... Pe cel ce biruieşte îl voi face stâlp în biserica Dumnezeului Meu şi afară nu va mai ieşi şi voi scrie pe el numele Dumnezeului Meu şi numele cetății Dumnezeului Meu, al Noului Ierusalim, care se coboară din cer, de la Dumnezeul Meu – şi numele Meu cel nou... Iată stau la uşă şi bat; de va auzi cineva glasul Meu şi va deschide uşa, voi intra la el şi voi cina cu el şi el cu Mine. Celui ce biruieşte îi voi da să şadă cu Mine pe scaunul Meu, precum şi Eu am biruit şi am şezut cu Tatăl Meu pe scaunul Lui» (Apoc. 3:5, 12, 20-21).

II.

Bisericile Apocalipsei, iubiți frați și binecuvântați creștini, sunt chipul bisericilor de pretutindeni, din toată vremea, și de astăzi. Unele sunt de laudă, ca biserica din Filadelfia; altele sunt năpădite de eretici, ca cea din Pergam și Tiatira; altele trăiesc dar sunt fără viață, pe moarte, ca și cea din Sardes; altele sunt căldicele, nici fierbinți, nici reci, trăiesc în nepăsare (indiferentism religios) ca și cea din Laodichia; altele sunt lipsite de puterea credinței lucrătoare prin iubire, ca cea din Efes. Ele ne servesc de învățătură, de laudă sau de mustrare; ele ne deschid ochii să vedem și să înțelegem: cum trebuie să fie și cum nu trebuie să fie o comunitate de creștini, o Biserică.

De la bisericile Apocalipsei noi învățăm că Biserica trebuie să fie numai în slujba lui Dumnezeu și a mântuirii sufletului. Ca atare, Biserica trebuie să fie întâi de toate vie. Când e Biserica vie? Când e plină de credință; când Hristos trăiește aievea în mădularele ei; când Duhul Sfânt o însuflețește și vădește în sânul ei darurile și roadele Lui; când faptele creștinilor adeveresc și încununează credința lor; când locașurile ei sunt pline de toți fiii ei dreptcredincioși ori de câte ori îi cheamă clopotele ei la rugăciune; să trăiască în neîntreruptă legătură de viață cu Iisus Hristos capul ei, și cu Duhul Sfânt, sufletul și puterea ei; virtuțile Evangheliei să fie podoabele ei, iar poruncile și dogmele să fie legile ei sfinte și veșnice; să fie cu adevărat trupul lui Hristos, în care fiecare mădular își împlinește cu sfințenie rostul spre binele, sănătatea și bucuria trupului întreg; să fie

stâlpul şi întărirea adevărului (1 Tim. 3:15); să fie ca o mamă care-şi creşte, îngrijeşte, nutreşte şi ocroteşte copiii, să fie întru toate cele bune rodnică, «sfântă şi fără de prihană» (Efes. 5:27). Aşa trebuie să fie Biserica: adică să fie desăvârşită în învăţăturile (dogmele) ei, în purtările (morala) membrilor ei şi în toate slujbele (cultul) ei; fiecare membru al ei să fie sănătos în credinţă, să se împărtăşească cu Sf. Taine, că doar este Biserica celor şapte Taine, să împlinească poruncile, să întruchipeze virtuţile şi să rodească darurile Duhului Sfânt... Atunci este o Biserică vie şi după voia lui Dumnezeu.

Biserica trebuie să fie curată, ca o fecioară. Nu poate şi nu trebuie să fie frumoasă numai pe dinafară şi pe dinăuntru peşteră de tâlhari. Nu poate şi nu-i îngăduit să dormiteze, ca şi fecioarele nebune cu candelele goale; nu trebuie să se lase năpădită de buruienile patimilor neînfrânate, nici să nu se lase amăgită de învăţăturile otrăvite ale ereticilor.

O biserică plină de necurăţie nu poate curăţa pe alţii. Ne crapă obrazul de ruşine când vedem cât de mult au pătruns în sânul ei eresurile şi patimile: înjurăturile, beţiile, despărţirile (divorţurile), minciunile şi alte răutăţi care aduc înjosire lui Dumnezeu şi ruşine, ocară şi osândă numelui de creştin. Când pătrunde într-o comunitate de creştini, adică într-o biserică, păgânătatea patimilor şi boala eresurilor, atunci începe a tânji; a boli şi a suferi. Trăieşte, dar a murit... Căldiceii, care de obicei sunt cei mai mulţi într-o biserică şi prin nepăsarea lor aduc lâncezeala şi orbirea sufletului în sânul comunităţii, sunt membrele bolnave care fac bisericile să tânjească şi să moară, deşi încă trăiesc.

În istoria Bisericii sunt cunoscute patru **orbiri mari**, cu mult mai nefericite decât orbia ochilor trupeşti şi mai primejdioase:

1. orbia fariseilor (Mt. 23, 16-19; 24-26 ş.a.), care, apărând Sâmbăta şi Legea, au răstignit pe Mântuitorul.

2. orbia prigonitorilor Bisericii, care, apărând zeii şi idolii, au făcut să curgă în valuri sângele creştinilor, în zilele veacului nostru mai mult decât în cele trei veacuri de la început;

3. orbia ereticilor care se cred cu Hristos şi cu Biblia, dar ei dezbină mereu, cu biblia în mână, până când mulţi dintre ei sau cad în necredinţă, sau în acele nopţi negre sau de urgie, care sunt ruşinea omenirii şi cel mai mare adânc al depravării în care pot cădea unii oameni; şi

4. orbia nepăsătorilor, a căldiceilor, din sânul Bisericii, care nici nu se leapădă de Biserică nici nu o cercetează, ci dormitează la uşa împărăţiei lui Dumnezeu, cu candelele sufletelor goale de fapte virtuoase, ca şi fecioarele nebune.

În felul acesta, Bisericile Apocalipsei trebuie să fie înaintea ochilor sufletului nostru, împreună cu laudele, mustrările şi făgăduinţele lor, ca nişte icoane în care să vedem propriile noastre păcate, şi mai ales virtuţile cu care suntem datori să ne înfrumuseţăm sufletele.

Pentru biruitori sunt gătite cununile, cu care s-au încununat luptătorii, sfinţii şi martirii. După cununa de spini, urmează cununa dreptăţii (2 Tim. 4:7-8), cununa laudei (1 Tes. 2:19), cununa măririi (1 Petr. 5:4), cununa vieţii veşnice (Iac. 1:12; Apoc. 2:10). «Nimeni să nu vă smulgă biruinţa...» (Col. 2:18).

Aşa să trăim şi aşa să luptăm, creştini, ca despre fiecare Biserică şi despre toate la un loc să se poată spune: **„Ca un Cer mult luminos s-a arătat Biserica, pe toţi credincioşii luminând, întru care stând, strigăm: Această casă întăreşte-o Doamne”**[149].

Iar pe noi, ajută-ne să fim membre de cinste în Biserica Ta, spre lauda Ta, spre mântuirea semenilor şi a sufletelor noastre.

BISERICA, ŞCOALA DESĂVÂRŞIRII

«Iată văd un sfeşnic cu totul de aur şi o lampă deasupra lui...»
(Zah. 4:2)

Prin toate rosturile sale de casă a lui Dumnezeu şi trup al lui Hristos, biserica este şcoala desăvârşirii, şcoala în care se învaţă şi se înfăptuieşte curăţirea, luminarea, sfinţirea, îmbunătăţirea şi mântuirea sufletului.

Proorocul Zaharia descrie Biserica în următoarea vedenie: „Iată văd un sfeşnic (candelabru) cu totul de aur şi o lampă deasupra lui plină, cu untdelemn; şi şapte candele pe el, cu şapte pâlnii (ţevi), lampa (vasul deasupra), pornind către candele. Iar alături doi măslini, unul de-a dreapta lămpii şi altul de-a stânga (Zah. 4:2-3).

Care este înţelesul, tâlcul acestei vedenii, ni-l destăinuieşte minunat de frumos Sf. Maxim Mărturisitorul[150]. După Sf. Maxim, **candelabrul** (sfeşnicul) **cu totul**

---

[149] **Condacul Înnoirilor**, Mineiul pe Septembrie 13.

[150] Sf. Maxim Mărturisitorul, Răspunsuri către Talasie, *Filocalia 3*, pp. 363-381.

de aur este Biserica lui Dumnezeu. Biserica este ca aurul: nu se învecheşte, nu rugineşte şi nici nu negreşte, ci înnoieşte şi întăreşte prin puterea sa lumina ochilor; Biserica este atotslăvită, deoarece întrece firea omului; e curată, adică străluceşte de lumina şi slava virtuţilor, şi nu are nici un amestec străin în învăţătura ei tainică despre Dumnezeu; e neîntinată, nepătată de nici o murdărie a patimilor; e neprihănită, adică nu are nici o atingere cu duhurile rele; Biserica este nemicşorată şi neîmpuţinată, deoarece „cu toate că e arsă din vreme în vreme în cuptorul prigoanelor şi încercată de răscoalele necontenite ale eresurilor, nu suferă sub povara încercărilor nici o slăbire în învăţătura sau viaţa, în credinţa sau disciplina ei"[151].

Lampa sau făclia deasupra candelabrului este **Iisus Hristos**, Lumina Bisericii şi a lumii, care luminează pe tot omul ce vine în lume (In. 1:9). Lumina nu se ascunde sub obroc (în sinagogă, în litera şi slujirea trupească a legii), ci în sfeşnic, în candelabru, în Biserică, pentru ca să lumineze toate minţile, toţi oamenii din toată lumea, cu razele adevărului.

Candelele sunt **lucrările Duhului Sfânt** amintite de profetul Isaia (11:2-3), pe care le dăruieşte Bisericii capul ei, Hristos. „Şi precum candela alungă întunericul, tot aşa lucrările Duhului scot şi alungă din Biserică păcatul cel de multe feluri. Astfel, înţelepciunea desfiinţează nechibzuinţa, înţelegerea îndepărtează nepriceperea, sfatul alungă lipsa de povaţă, tăria înlătură slăbiciunea, cunoştinţa şterge neştiinţa, evlavia alungă necredinţa şi ticăloşia faptelor ei,

---

[151] *Ibidem*, p. 364.

în sfârşit temerea depărtează învârtoşarea nepăsării" [152]. Cele şapte daruri şi lucrări ale Sfântului Duh sunt ca şapte candele care în toată vremea ard în biserică, răspândind în lume lumina mântuirii. Învăţătorul dogmelor şi al tainelor creştine este chipul înţelepciunii, o candelă care descopere şi învaţă lumina adevărului; primitorul cu înţelegere al înţelepciunii de sus este şi el o candelă, care primeşte şi păzeşte învăţăturile primite; sfeşnicul sau bunul sfătuitor, care ştie deosebi lucrurile şi gândurile, este o altă candelă; cel cu răbdare bărbătească şi tare în credinţă în vreme de încercare, ca Iov şi ca mucenicii, este o altă candelă, în care arde duhul tăriei. Cine trăieşte o viaţă evlavioasă, bine-credincioasă şi cu bună purtare, e o candelă în care luminează duhul evlaviei. Cine cunoaşte ispitele şi meşteşugurile războiului nevăzut şi nu se lasă amăgit şi învins, e o altă candelă, în care luminează duhul cunoştinţei; iar cine-şi înfrânează patimile, prin temerea de Dumnezeu, s-a făcut candela în care străluceşte duhul temerii de Dumnezeu[153].

Prin lucrarea celor şapte daruri ale Duhului Sfânt, se susţine buna rânduială în Biserică şi se înfăptuieşte curăţirea, luminarea şi desăvârşirea sufletului: „Curăţirea celor vrednici de curăţia adusă de virtuţi o face Duhul Sfânt prin temere, evlavie şi cunoştinţă; iar iluminarea, care hărăzeşte cunoştinţa lucrurilor după temeiul cărora există, o dăruieşte celor vrednici de lumină prin tărie, sfat şi înţelegere; în sfârşit, desăvârşirea o hărăzeşte celor vrednici de îndumnezeire, prin înţelepciunea atotluminoasă, simplă

[152] *Ibidem*, p. 369.
[153] *Ibidem*, pp. 369-370.

şi întreagă, ridicându-i în mod nemijlocit şi în tot chipul spre cauza lucrurilor, atât cât e cu putinţă oamenilor, încât strălucesc în ei numai însuşirile dumnezeieşti ale bunătăţii lui Dumnezeu..."[154].

Prin cele şapte daruri ale Sf. Duh, spune tot Sf. Maxim, priveşte Dumnezeu peste întreg pământul fiecărei inimi, ca prin nişte ochi duhovniceşti, precum şi Proorocul scrie: „Aceste şapte candele sunt ochii Domnului care privesc peste tot pământul" (Zah. 4:10)[155].

Pâlniile cu cele şapte ţevi, care fac legătura între lampa de deasupra şi candelele candelabrului, sunt cele şapte Taine, urmate de **deprinderile şi faptele bune** ale celor ce au primit darurile dumnezeieşti ale Bisericii. După cum o candelă nu poate arde fără să primească untdelemn, tot aşa nici omul, fără legătura de viaţă cu Hristos, fără gânduri bune, fără deprinderi morale şi fără virtuţi religioase, este cu neputinţă să păzească nestinsă lumina darurilor dumnezeieşti[156].

Cei **doi măslini** ai candelabrului, adică ai Bisericii, sunt cele **două Testamente** (Vechi şi Nou), din care se stoarce, ca din nişte măslini, untdelemnul învăţăturilor şi înţelesurilor, cu care se alimentează lumina darurilor Sfântului Duh.

Astfel, înălţându-ne privirea la înţelesul duhovnicesc al vedeniei profetului Zaharia, Sf. Maxim Mărturisitorul aseamănă candelabrul cu Biserica şi lampa cu Dumnezeu-

---

[154] *Ibidem*, pp. 370-371.
[155] *Ibidem*, pp. 375-376.
[156] *Ibidem*, p. 372.

Fiul-Hristos, Capul Bisericii; cele şapte candele cu cele şapte daruri şi lucrări ale Duhului Sfânt, pâlniile candelelor cu cele şapte Taine urmate de deprinderile virtuților şi faptelor bune, şi cei doi măslini cu cele două Testamente ale Sf. Scripturi din care primim, prin înțeleaptă strădanie, lumina înțelegerii tainelor dumnezeieşti[157].

Din asemănarea Bisericii cu un candelabru şi din menirea candelabrului de a lumina, de a alunga întunericul prin puterea luminilor lui, înțelegem rostul duhovnicesc şi dumnezeiesc pe care îl are Biserica în lume. Biserica este mărturia iubirii şi dovada lucrării lui Dumnezeu în sânul omenirii; e făclia uriaşă, candelabrul sfânt care luminează tot pământul cu lumina şi puterea primită de la Hristos-Dumnezeu. Biserica este luminătoarea vieții noastre, a minții şi a inimii noastre; e şcoala desăvârşirii sufletului şi însăşi desăvârşirea, plinătatea vieții şi a luminii, spre care trebuie să tindem necontenit. Biserica este Mireasa Mielului şi mama care naşte prin Botez pe creştini şi formează neîncetat din oameni trupeşti oameni duhovniceşti; e aşezământul mântuirii şi comunitatea iubirii, a înfrățirii şi unirii; sanatoriul păcătoşilor, căminul oropsiților şi societatea sfinților; e poarta cerului şi grădina raiului, locul în care se întâlnesc sfinții şi îngerii, casa în care suntem oaspeții (chemații, invitații) lui Dumnezeu, locaşul sfânt în care se simte prezența lui Dumnezeu şi lucrarea Duhului Sfânt; e aşezământul dumnezeiesc al rugăciunii. Oştirea se luptă cu sabia; Biserica se luptă cu rugăciunea[158]. Prin rugăciunile, citirile şi cântările, Tainele, slujbele şi lucrările

157 *Ibidem*, p. 373.

158 Gala Galaction

din sânul său, Biserica e şcoala îmbunătăţirii, luminării, înnoirii şi desăvârşirii noastre. Fiecare cântare, fiecare taină, fiecare rugăciune, fiecare cuvânt din Biserică, este o lecţie, o lumină pentru suflet, un strigăt când liniştit, când aspru – la trezirea şi luminarea conştiinţei noastre, o chemare la curăţire şi desăvârşire, un apel la restaurarea armoniei cereşti şi pământeşti în suflete, semnul unei strădanii necontenite de-a împăca sufletele cu Dumnezeu şi trupurile cu sufletele, prin puterea harului şi adevărului, a virtuţii şi cunoştinţei. Cine a putut ajunge la această împăcare, „s-a făcut vioară a Lui Dumnezeu şi flaut şi biserică. Vioară, fiindcă păzeşte bine armonia virtuţilor; flaut, pentru că primeşte prin vederile dumnezeieşti, insuflarea Duhului; biserică, deoarece, pentru curăţenia minţii, s-a făcut locaş al Cuvântului"[159].

Biserica e aşezământul dumnezeiesc al sfinţirii sufletelor, frâna cea mare care păstrează viaţa şi mintea noastră între marginile raţiunii sănătoase şi ale revelaţiei divine; e sanctuarul în care se divinizează idealurile omenirii (umanităţii) şi se umanizează idealurile transcendente (coborâte din cer), mediul în care se descoperă scopul lumii şi al omului; împărăţia lui Dumnezeu, în care noi, martorii ei, cugetăm şi trăim adevărurile cele mântuitoare; şcoala în care învăţăm să fim mai buni, în care ne pregătim pentru viaţă şi pentru veşnicie, pentru vremea **când va veni ceea ce e desăvârşit...** (1 Cor. 13:10).

„Urcuşul omului spre Dumnezeu începe în Biserică şi se termină în Biserică. În Biserică începe şi se termină acţiunea de desăvârşire a omului; în Biserică e destinat să

[159] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Filocalia* 2, p. 208.

rămână omul în veci, care este însuşi sânul lui Dumnezeu. Pornind din Biserica văzută, el urcă treptele spre Biserica nevăzută, ca dintr-un cort văzut spre unul nevăzut.... De aceea sfinții nu ies din Biserică, ci alcătuiesc latura triumfătoare a ei"[160].

160 Dumitru Stăniloae, *Curs de Ascetică şi Mistică,* ms., litograf, Bucureşti, 1946-1947, cap. 39, p. 112.

Capitolul V

Viața pe Tabor, cu Dumnezeu

Arătarea (prezența) lui Dumnezeu

«... cu smerenie să umbli înaintea Domnului Dumnezeului tău»
(Mih. 6:8)

Biserica îndreptează cugetele, gândurile, privirile şi paşii vieții noastre spre Tabor.

Viața în Hristos, şi în Duhul Sfânt, viața duhovnicească în toată plinătatea, sfințenia, frumusețea şi desăvârşirea ei, viața trăită în virtute, cu ajutorul harului Duhului Sfânt, nutrită cu Sfintele Taine, împărtăşită cu Trupul şi Sângele Domnului şi Sfânta Liturghie – este o viață de culmi, o viață tainică de întâlnire şi trăire cu Dumnezeu.

Prin viața de culmi înțelegem viața curată, evlavioasă şi sfântă, viața religioasă, trăită în lumina şi în bucuria Dumnezeirii, cum au trăit-o proorocul Moise pe muntele Sinai (Ieş. 19-34), proorocul Ilie pe muntele Horeb (3 Reg. 19:8-14) şi Mântuitorul Hristos cu apostolii Petru, Iacob şi Ioan pe muntele Tabor (Mt. 17:1-8).

Pe muntele Sinai, ca şi pe Horeb (Ieş. 3), Moise a văzut pe nevăzutul Dumnezeu (Evr. 11:27) şi a vorbit cu El față către față, cum vorbeşte omul cu prietenul său (Ieş. 33:11). Dar nu L-a văzut în ființa Sa, ci în chipul focului în fulger de lumină care întunecă ochii trupului şi iluminează ochii sufletului. În lumina aceasta fericitoare, Moise primeşte cele două table pe care erau scrise poruncile lui Dumnezeu.

Pe muntele Horeb, Ilie a simțit pe Dumnezeu într-o

adiere de vânt uşor, lin şi dulce, care l-a umplut de foc sfânt, de râvnă aprinsă pentru Dumnezeu şi altarele Lui.

Pe muntele Tabor, apostolii Petru, Iacob şi Ioan au văzut strălucind în lumină fața şi firea dumnezeiască a Mântuitorului. Aici au văzut lângă Mântuitorul pe Moise şi pe Ilie; aici simt ei arătarea (prezența) Dumnezeirii; aici ființa lor se umple de o bucurie negrăită; aici doresc ei şi se roagă să rămână de-a pururi: «Doamne, bine e să fim aici!...; să se bucure de frumusețea Lui şi să se veselească de slava Dumnezeirii Lui.

Taborul, „cetatea crinilor", e în vecinătatea Nazaretului - „casa fecioriei" - ca şi naşterea din nou în vecinătatea luminii cereşti şi a desăvârşirii duhovniceşti. De pe Tabor se vede toată «Galileea neamurilor» (Mt. 4:15), ca în palmă; valea Israel, lacul Ghenizaretului, cetățile şi satele, holdele de grâu, câmpurile de flori, viile, pomii, măslinii, palmierii, ca un rai, ca o grădină a lui Dumnezeu. Drumul **spre Tabor** este drumul, urcuşul **spre Dumnezeu**. Spre culmile lui duce şerpuitor un drum tăiat în stâncă. Drumul spre culmile vieții duhovniceşti se face cu trudă, ca drumul în stâncă, dar la capătul lui aşteaptă bucuria, precum e scris: «Taborul şi Ermonul se vor bucura...» (Ps. 88:12). Culmea Taborului e un altar de lumină, în care Mântuitorul străluceşte ca soarele şi hainele Lui ca zăpada – că nimic în lume nu e mai strălucitor decât soarele şi mai alb decât zăpada, aici se arată oamenilor taina învierii şi a îndumnezeirii, taina descoperirii lui Dumnezeu şi a trăirii în lumina Lui, în Dumnezeu, cu Dumnezeu – şi totodată calea spre cer, spre culmi, spre veşnicie, spre Dumnezeu...

Iisus Hristos merge pe munte să Se roage şi să Se

arate ucenicilor în lumină şi în frumuseţe dumnezeiască. Cum se reculege muntele, privind spre cer, aşa se reculege omul pe munte, privind în zarea sufletului spre Dumnezeu. Aici, la mare înălţime, se face omului descoperirea Dumnezeirii, pe culmi de lumină, în clipe de reculegere şi de bucurie sfântă. Aici întâlnim profeţii, apostolii Domnului şi toţi sfinţii Bisericii, pe culme, învăluiţi de lumină, copleşiţi de bucurie, înfioraţi de fericire şi pace. Aici Dumnezeu Se arată şi vorbeşte oamenilor, iar oamenii văd faţa lui Dumnezeu în lumină, pe culmea Taborului. Aici trupul se smereşte, cade la pământ, ca apostolii cu feţele, ca sufletul să se înalţe... Aici viaţa, iluminată, străbătută şi transfigurată de Soarele Taborului – Hristos Dumnezeu, este o clipă fericită, un crâmpei din viaţa veşnică, trăită în faţa străluminată a lui Dumnezeu. Aici, pe Tabor, se întâlnesc toate drumurile şi se sfârşesc toate culmile spre care urcă de veacuri omenirea însetată de lumină, de pace, de bucurie, de fericire şi de Dumnezeu. Munte duhovnicesc, înălţime înconjurată de câmpii încântătoare, din care Mântuitorul Şi-a luat înţelepciunea şi poezia minunatelor şi nemuritoarelor Sale parabole – aici se roagă apostolii, aici se văd strălucitori în lumină toţii sfinţii, aici doresc să rămână pe vecie toţi închinătorii cucernici şi pelerinii care cercetează locurile şi înălţimile sfinte. Aici Se arată şi Se simte Dumnezeirea, de faţă, şi de aceea, într-un glas şi într-o simţire, sfinţii învăţăcei se roagă cu noi şi noi cu ei: «Doamne, bine e să fim aici!...».

Aici Se arată Însuşi Dumnezeu Tatăl şi grăieşte ucenicilor despre Fiul: «Acesta este Fiul Meu Cel iubit, în care am binevoit; pe Acesta să-L ascultaţi!» (Mt. 17:5). Să-L

ascultați pe El, să-i ascultați și să-i urmați învățătura, viața, Evanghelia și Biserica, dacă vreți să gustați și voi din slava și bucuria Taborului.

Trebuie să ne însemnăm și în minte să ținem că arătarea (prezența) și simțirea lui Dumnezeu nu este un favor, un dar ceresc de care s-au bucurat numai unii dintre proorocii și apostolii Domnului, pe câțiva din munții Lui. Bucuria aceasta, de întâlnire și taină cu Dumnezeu, este făgăduită de către Mântuitorul în cuvintele Sfintei Evanghelii tuturor creştinilor, şi pretutindeni. În marea cuvântare de la Cina cea de Taină (In. 14:13-17), Domnul nostru Iisus Hristos a făgăduit învățăceilor Săi că le va trimite pe **Duhul Sfânt** Mângâietorul **care să rămână cu ei în veac** (In. 14:16). Şi le mai spune, în continuare: «Nu vă voi lăsa orfani, ci **voi veni la voi**... Cel ce Mă iubeşte, iubit va fi de Tatăl Meu, şi-l voi iubi şi **Eu şi Mă voi arăta lui**... De Mă iubeşte cineva, va păzi cuvântul Meu şi **Tatăl Meu îl va iubi, şi vom veni la dânsul şi sălaş la dânsul vom face**» (In. 14:16. 18, 21, 23). «Ca toți una să fie: precum Tu, Părinte, eşti în Mine şi Eu sunt în Tine, **aşa şi ei una să fie în Noi,** ca să creadă lumea că Tu M-ai trimis... **Eu în ei şi Tu în Mine,** ca să fie cu desăvârşire una, ca să cunoască lumea că Tu M-ai trimis şi i-ai iubit pe ei, precum M-ai iubit pe Mine; **ca iubirea cu care M-ai iubit, în ei să fie şi Eu în ei**» (In. 17:21, 23, 26). Înainte de înălțarea la cer cu trupul Său proslăvit, Mântuitorul înnoieşte din nou făgăduința că va rămâne, prin Dumnezeirea Sa, cu ucenicii Săi, pretutindeni de față şi până la sfârşitul lumii: «Iată **Eu cu voi sunt în toate zilele până la sfârşitul veacului**» (Mt. 28:20). «**Unde sunt doi sau trei** adunați în numele Meu, acolo **sunt şi Eu în mijlocul**

lor» (Mt. 18:20). Mai mult: El Însuşi, Domnul aşteaptă şi doreşte să fie oaspetele sufletului nostru: «Iată, **stau la uşă şi bat**; de va auzi cineva glasul Meu şi va deschide uşa, **voi intra la el şi voi cina cu el şi el cu Mine**» (Apoc. 3:20).

Prin urmare, împlinirea acestei făgăduinţe dumnezeieşti, depinde de noi, nu de El. Dumnezeu este pretutindeni, Dumnezeu Tatăl, Fiul şi Duhul Sfânt este cu noi (Is. 7:9-10). «Suntem din neamul Lui,... în El viem şi ne mişcăm şi suntem» (FA 17:28). Prin puterea Sa creatoarea şi proniatoare, şi prin harul Său sfinţitor şi mântuitor, Dumnezeu este totdeauna şi pretutindeni de faţă[161]. Toţi prin El avem fiinţa, viaţa şi mişcarea; şi de aceea viaţa întreagă suntem chemaţi să trăim şi să umblăm ca înaintea Lui, ca **în faţa Lui**, ca sub privirea Lui: «Ţi s-a arătat, omule, ceea ce este binele şi ceea ce Dumnezeu cere de la tine: să fii drept, să iubeşti milostivirea şi **cu smerenie să umbli înaintea Domnului Dumnezeului tău**» (Mih. 6:8).

Viaţa creştină desăvârşită, iubiţi şi binecuvântaţi creştini, este viaţa trăită în Hristos, în lumina harului, sub conducerea Duhului Sfânt, ca în faţa şi sub privirea lui Dumnezeu, care vede pe toţi, şi buni şi răi. O astfel de viaţă, care se trăieşte pe pământ, ca şi în cer, la o cât mai mare înălţime spirituală, este cel dintâi şi cel mai vădit **semn şi rod de năzuinţă spre desăvârşire**.

---

[161] „Cauză a lumii, Dumnezeu e în mod natural în ea şi în om prin prezenţa de imensitate; cauză a harului, Dumnezeu e prezent în suflete, transformându-le, sfinţindu-le şi divinizându-le. Se poate spune că întâia prezenţă exercită asupra creaturilor o acţiune de conservare şi de perpetuare; a doua prezenţă, o acţiune de desăvârşire"; Nichifor Crainic, *Curs de Teologie Mistică*, - Prelegeri în manuscris, 1936, p. 241.

Dumnezeul nostru, al tuturor creştinilor, este «Dumnezeul munţilor» (3 Reg. 20:23, 28), Dumnezeul Taborului, Dumnezeul culmilor desăvârşirii duhovniceşti, Dumnezeul Luminii line a sfintei slave care ni s-a arătat plină de har şi de adevăr (In. 1:14). Dumnezeul acesta – întrupat în Iisus Hristos – ni Se descoperă şi ni Se arată mereu, iar noi simţim arătarea (prezenţa) Lui, dar nu în tunete şi în fulgere, ca pe Sinai, ci în **adieri liniştitoare în inimile iubitoare** de înălţimi duhovniceşti, ca pe Horeb şi pe Tabor. În frumuseţile firii, în cântările Sfintei Liturghii, în rugăciunile Sfintei Biserici, în harurile Sfintelor Taine, în văzduhul conştiinţei, simţim acele adieri sfinte şi puteri nevăzute care vin de la Dumnezeu, ca să ne înalţe, să ne lumineze, să ne curețe, să ne sfinţească, să ne dea semn de prezenţa Lui.

Noi nu trăim numai din experienţa dinafară a simţurilor trupului, ci şi din experienţa dinăuntru a conştiinţei sufletului. Experienţa aceasta e cel puţin tot aşa de sigură şi de importantă, ca şi experienţele dinafară (fizice, chimice, mecanice). Când spunem o rugăciune, când citim o pagină din Evanghelie, când ne reculegem câteva clipe, în tăcerea bisericii, când intonăm o cântare sfântă sau ascultăm un concert religios, când participăm la cultul divin, când ne împărtăşim cu o Taină dumnezeiască, sau săvârşim o faptă bună, când trăim în evlavie, atunci în jurul nostru şi în cerul conştiinţei noastre se simte un aer de Duh Sfânt. Atunci o atmosferă de sărbătoare, o adiere dulce şi lină, o putere tainică, strălumineză feţele şi încălzeşte inimile, întocmai ca soarele pământul. Atunci simţim pe Dumnezeu, atunci ne întâlnim cu Dumnezeu, atunci trăim cu

Dumnezeu, atunci ni Se descoperă Dumnezeu, atunci suntem în preajma culmilor de lumină şi de bucurie ale Taborului...

Favorul, darul acesta de a simţi prezenţa lui Dumnezeu, îl are fiecare om, indiferent că este religios sau nu. Altfel nimeni nu s-ar mai ruga, nimeni nu ar mai citi cărţi religioase, nimeni nu ar mai cerceta biserica, nimeni nu s-ar mai reculege prin ascultarea slujbelor religioase, nimeni nu s-ar mai împărtăşi cu Sfintele Taine, nimeni nu ar mai participa la Sfânta Liturghie, nici nu ar mai asculta cântări de concerte (simfonii) religioase. Fiecare inimă este un altar şi lumea întreagă este un templu nemărginit în care se arată lucrarea lui Dumnezeu, în care se simte iubirea lui Dumnezeu, în care se vede şi se citeşte ca dintr-o carte înţelepciunea, frumuseţea şi puterea lui Dumnezeu.

Cu conştiinţa aceasta să trăim, creştini! Respiră şi trăieşte, ca buretele în apa care-l străbate, ca peştele în marea care-l înconjoară şi ca fiul în sânul mamei prin care se hrăneşte, respiră şi trăieşte[162]! Să trăim şi să umblăm ca evlavioşii în biserică şi ca îngerii în faţa (prezenţa) lui Dumnezeu care vede, aude, ştie, poate şi face toate. Să repetăm cât mai des experienţa simţirii lui Dumnezeu, exerciţiul apropierii şi întâlnirii cu Dumnezeu. Să ne amintim cât mai des că profeţii şi apostolii s-au coborât de pe munte plini de lumină şi bucurie, şi în aceeaşi vreme Ierusalimul, pentru că «**nu a cunoscut vremea cercetării sale**» de Fiul lui Dumnezeu (Lc. 19:41-44), şi-a atras asupra sa puterile vrăjmaşe care i-au dărâmat zidurile şi i-au ucis

---

[162] M. Massoulie, *Meditations*, p. 452.

copiii. Mare întâmplare!... Dureroasă lecție istorică!... Cutremurătoare pildă morală pentru omenirea întreagă!...

Noi vedem lumea şi privim viața de pe Tabor. În suflet, în minte, în inimă şi în munți, la înălțimi, se aude mai bine răsunetul adâncurilor şi se simte mai liniştitor fiorul Tainelor... Aici şi în biserică, deşi nu se vede, se cunoaşte mai binefăcătoare, mai luminoasă, mai dulce şi mângâietoare prezența lui Dumnezeu. De aceea se repetă de atâtea ori cântarea şi chemarea: «La munți suflete să ne ridicăm...»[163] (Ps. 120:1). Spre Hristos, Soarele Taborului, spre bucuria Taborului, care este un crâmpei şi un fior din pacea şi fericirea vieții veşnice.

Viața religioasă este mult mai bogată decât aceea pe care ne-o oferă mâncarea şi băutura. Viața religioasă şi morală, viața cu Dumnezeu prin Iisus Hristos, este o trăire în lumina cerească şi în bucurie nemărginită. Religia creştină e o putere de chemare la lumina şi la bucuria Taborului. Virtuțile şi darurile ei: iubirea, bunătatea, dreptatea, iertarea, cumpătarea, smerenia, pacea, bucuria, - sunt puteri care luminează fața şi umplu inima de o nespusă bucurie.

Cine s-a îmbrăcat din viața aceasta în lumina lui Hristos, s-a îmbrăcat în haina de nuntă, a gustat încă de aici din bucuriile raiului; cunoaşte încă de pe pământ şi vede prin credință frumusețile împărăției lui Dumnezeu.

Fă, creştine, din inima şi din casa ta un loc despre care să se poată spune: Aici este Dumnezeu. Unde locuieşte Dumnezeu, acolo este cerul; acolo sunt îngerii şi sfinții, proorocii şi apostolii; acolo e pacea, şi nu războiul; acolo e

[163] Antifon, glasul 5.

bucuria, străină de frică şi de durere; acolo sunt gândurile, judecățile, cuvintele şi faptele cele bune. Trăieşte cu Dumnezeu ca şi copilul cu tatăl său. Închipuieşte-ți în mintea şi în inima ta că nu sunt în lume decât două ființe: tu şi Dumnezeu. După cum pentru iubitorii de frumusețile firii nu este plăcere mai mare decât să urce munții şi de acolo să privească în zarea liniştită şi senină, tot aşa şi pentru bunii credincioşi nu este bucurie mai aleasă decât să se apropie cât mai mult de Dumnezeu şi să trăiască în comuniune de iubire sfântă cu El.

La munți, suflete, să ne ridicăm şi cu smerenie înaintea Domnului Dumnezeu să umblăm! „Şi la tot lucrul pe care-l faci, să ai pe Dumnezeu înainte şi să cugeți că vede orice gând al tău, şi nu vei păcătui niciodată[164]. A Lui să fie inima noastră, slava şi închinarea, în vecii vecilor!

VEDEREA LUI DUMNEZEU (CONTEMPLAȚIA)

Ce este contemplația

«Caută fața Mea!»
(Ps. 26.11)

Viața cu Dumnezeu – viața religioasă la înălțimile ei mari, viața trăită pe culmile desăvârşirii duhovniceşti, în Hristos şi în Duhul Sfânt, pe lângă simțirea prezenței lui Dumnezeu – mai are şi alte semne, arătări de roade şi binefaceri deosebite. Acestea sunt: contemplația, unirea cu Dumnezeu sau nunta spirituală, îndumnezeirea, extazul

---

[164] Sf. Isaia Pustnicul, *Filocalia 1*, p. 404.

religios, bucuria mântuirii şi pacea sufletului[165].

Ce este **contemplaţia**?

Despre sfinţi se spune că au trăit o viaţă contemplativă. Chiar şi despre oamenii religioşi, care trăiesc o viaţă spirituală mai înaltă, mai vie, mai evlavioasă, mai bogată în rugăciuni, în virtuţi morale şi în participări la exerciţiile cultului divin, se spune că sunt **contemplativi**. Se face chiar deosebire, încă de la Origen, între oameni (creştini), unii numindu-se **activi**, muncitori, lucrători, cu aplecări şi chemări deosebite spre lucruri şi fapte de folos, văzute şi pipăite; alţii numindu-se **contemplativi**, visători, gânditori, cu înclinaţii şi chemări deosebite spre **idei**, spre gânduri şi simţiri care nu se văd şi nu întotdeauna îşi arată folosul pipăit în viaţă. Împărţirea aceasta nu este îndreptăţită decât în parte, deoarece nici un om nu este numai activ, sau numai contemplativ. Fiecare om activ trăieşte clipe de reculegere, de visare, de gândire, de odihnă şi de popasuri în lumea emoţiilor şi a ideilor; şi fiecare om contemplativ, oricât ar încerca să se ridice şi să trăiască pe munţii cei înalţi, luminaţi de soarele gândurilor şi al simţirilor celor mai curate, cea mai mare parte din viaţă şi-o trăiesc în disciplina muncii şi a ocupărilor practice. Chiar şi în vieţile sfinţilor, adică a oamenilor celor mai contemplativi, rugăciunea este împletită cu munca până la istovirea puterilor trupeşti şi sufleteşti. Cel mult se poate

[165] Numirile vieţii cu Dumnezeu sunt multe: contemplaţie, vedere şi trăire mistică, viaţă îngerească, dumnezeiască, unire cu Dumnezeu, nuntă duhovnicească, îndumnezeire şi altele, - deosebirile însă, precum vom vedea, sunt mici. - Conform Calist şi Ignatie, *Rânduiala vieţii în Dumnezeu*, cap. 99, ms.

spune că unii oameni au înclinații spre viața activă și practică, iar alții au înclinații spre viața contemplativă, spre viața care de cele mai multe ori dă tonul și arată direcția spre care se îndreaptă întreaga viață și muncă, a omului.

Nu este ușor de lămurit ce este contemplația[166]. A contempla înseamnă a privi mai mult cu ochii sufletului decât cu ochii trupului. Tot ce se lucrează în contemplație, spune Sf. Isaac Sirul, nu este de văzut cu ochii trupești[167]; și a auzi mai mult cu urechile sufletului decât cu urechile trupului; înseamnă a străvedea cu sufletul, ceea ce cu ochii trupului nu se poate vedea; înseamnă a privi în adâncuri, în fondul lucrurilor și al ființelor; înseamnă a ne cufunda cu privirea atentă, dreaptă și fixă, în adâncimea tainelor lumii și ale vieții. Din punct de vedere religios, a contempla înseamnă a privi cu admirație și a cugeta în toată adâncimea lor, cu ajutorul harului, adevărurile divine și veșnice, adevărurile descoperite de Dumnezeu și pe Însuși Dumnezeu. **Contemplația** ar fi deci **străvederea tainică, a lui Dumnezeu și a adevărurilor sfinte descoperite de El**.

Un văzător de Dumnezeu, dintre cei dintâi și dintre cei mai mari, a fost profetul Moise – conducătorul, dezrobitorul, organizatorul poporului său și activ și contemplativ în același timp. Despre el se spune că atunci

---

[166] În limba latină cuvântul **templum** la început însemna pătratul sau cercul pe care augurii (ghicitorii) îl făceau pe cer, ca înlăuntrul lui să observe zborul și cântecul păsărilor. **Contemplor**, **ari**, din care s-a născut cuvântul **contemplatio**, însemna privirea augurilor în acel pătrat sau cerc, pentru ca din zborul și din cântecul păsărilor să tâlcuiască viitorul. - Conform I. Nădejde, *Dicționar Latin-Român*, ed. V, Iași, 1924, p. 58, col. I și p. 138, col. II.

[167] Sf. Isaac Sirul, *Cuvinte ascetice*, Cuvântul 1, ms., p. 21.

când era pe munte, înaintea lui Dumnezeu şi vorbea cu El, faţa lui era iluminată; strălucea de atâta lumină, încât după ce ieşea din faţa Domnului şi cobora de pe munte, trebuia să şi-o acopere cu un văl, ca să-l poată privi fiii lui Israel (vezi Ieş. 34:28-35). Din întâlnirea şi vederea lui Dumnezeu se revărsa peste el atâta lumină, încât strălucea ca un soare în faţa poporului.

Alt mare văzător de Dumnezeu, poate cel mai mare din Vechiul Testament, de asemenea în acelaşi timp activ şi contemplativ, a fost profetul rege David – creatorul, organizatorul şi întăritorul statului iudeu, autorul psalmilor şi al Psaltirii. Ceea ce pentru fiii lui Core, cântăreţi de psalmi şi aceştia, era o dorinţă, cuprinsă în rugăciunea de cerere: «Trimite lumina Ta şi adevărul Tău, Dumnezeule, să mă povăţuiască şi să mă ducă la muntele Tău cel sfânt şi la locaşul Tău!» (Ps. 42:2-3) – pentru David era o dorinţă împlinită; căci spune el: «Revărsatu-s-a peste noi lumina feţei Tale, Doamne, şi ai umplut de veselie inima mea...» (Ps. 4:6-7). Altădată se destăinuie: «Inima mea îmi zice din partea Ta: Caută faţa Mea! Faţa Ta, Doamne, voi căuta...» (Ps. 26:11). Şi a căutat-o viaţa întreagă, încredinţat că se şi poate afla. Căci dacă porunca vine de la Dumnezeu – *Caută faţa Mea* – este sigur că ea se şi poate împlini, că adică faţa lui Dumnezeu se şi poate afla şi vedea. Din lumina primită de la Dumnezeu, care l-a iluminat şi l-a insuflat, se revarsă frumuseţea nepieritoare, dumnezeiască, a psalmilor săi.

Mântuitorul, în convorbirea cu cele două surori Marta şi Maria, care întruchipează pe oamenii activi şi contemplativi, laudă sufletele care ascultă cuvântul Domnului şi caută faţa Lui. «Maria **partea cea bună şi-a ales**, care nu i

se va lua» (Lc. 10:42) – adică: privirea feței Mântuitorului, ascultarea şi urmarea Evangheliei Lui, este singura formă de avere şi zestre pe care o putem trece cu noi în veşnicie[168]...

Sf. Pavel, iarăşi un exemplu neîntrecut de om activ şi contemplativ în acelaşi timp, a fost răpit până la al treilea cer, în rai, unde a auzit cuvinte nespuse şi a avut parte de vedenii şi descoperiri de la Dumnezeu pe care nu este cu putință omului a le rosti (2 Cor. 12:1-4). Iar Sf. Petru, tot un neîntrecut exemplu de om activ şi contemplativ, ne încredințează că «îngerii doresc să stea să privească fața lui Dumnezeu şi adevărurile Evangheliei» (1 Petr. 1:12) – atât de mari sunt binefacerile şi fericirile contemplației.

Mai amintim între marii văzători pe vulturul gândirii creştine: Sf. Ioan Evanghelistul, activ şi contemplativ de model, care vede pe Dumnezeu în lumină: «Dumnezeu este lumină» (1 In. 1:5) şi în iubire: «Dumnezeu este iubire» (1 In. 4:8, 16). Oamenii creştini, după Sf. Ioan, sunt fiii lui Dumnezeu, pentru că trăiesc în lumină şi în iubire. Ca fii ai lui Dumnezeu, toți avem făgăduința că «**vom fi asemenea Lui**, fiindcă **Îl vom vedea aşa cum este**» (1 In. 3:1-2).

Aceşti trei apostoli, oamenii cei mai plini de darurile Duhului Sfânt, sunt cei mai mari răspânditori ai creştinismului în lume, organizatorii şi conducătorii Bisericii în centrele culturale, religioase şi politice din vechime, în

---

[168] Asta nu înseamnă că munca Martei nu este prețuită de Mântuitorul. Iisus Hristos iubeşte deopotrivă şi pe Lazăr şi pe Marta şi pe Maria (In. 11:5). Întrebat dacă Maria are trebuință de osteneala Martei, un bătrân părinte duhovnicesc a răspuns: „Negreşit, trebuință are Maria de Marta, căci prin Marta se laudă şi Maria", *Patericul*, p. 219.

oraşele: Ierusalim, Antiohia, Efes, Atena, Corint şi Roma, şi totodată autorii unor scrieri care sunt cele mai răspândite şi mai citite în lumea întreagă (**Apocalipsa**, **Evanghelia** şi cele **trei Epistole** ale Sf. Ioan; cele **două Epistole** ale Sf. Petru şi cele **paisprezece Epistole ale Sf. Pavel**).

Deasupra tuturor străluceşte cu Soarele Dumnezeirii Sale, Mântuitorul Iisus Hristos, cu viața şi opera Sa: **Evanghelia**, **Jertfa** şi **Biserica** Sa. Este prea bine ştiut, că în lucrarea Sa de mântuire, făcea adeseori popasuri, când se retrăgea în singurătate, prin munți, prin pustiuri, prin şesuri sau în grădina Ghetsimani, ca să se liniştească – în tăcere şi în rugăciune, în întâlniri şi convorbiri tainice cu Tatăl şi cu Duhul Sfânt. El singur a putut spune despre Sine, fără să Se contrazică: «Eu sunt Lumina (Soarele) lumii...» (In. 8:12). «De M-ați fi cunoscut pe Mine, ați fi cunoscut şi pe Tatăl Meu, şi acum Îl cunoaşteți şi L-ați şi văzut» (In. 14:7). «Cel ce M-a văzut pe Mine, a văzut pe Tatăl Meu» (In. 14:9); «şi cel ce mă vede pe Mine, vede pe Cel ce M-a trimis» (In. 12:45); vede o Persoană de-o-ființă cu Dumnezeu, vede pe Dumnezeu.

Am ales şi am amintit dintre marii văzători ai omenirii munții cei mai înalți, ca din privirea lor să putem cunoaşte ce este contemplația. Şirul lor se poate întregi cu exemple nenumărate. Toți proorocii şi apostolii au fost „văzători". Câți dintre oameni nu sunt adeseori încremeniți, absorbiți în sine; văd şi aud înlăuntrul lor; visează cu ochii deschişi, contemplează? Stări de acestea cu toții trăim şi ele ne ajută să înțelegem. Ce este contemplația?

Întâi de toate, **contemplația este o credință** deplină. Este o credință simplă, dovedită prin idei şi prin cuvinte,

prin auzirea cuvintelor. Contemplația este o credință deplină, vădită prin auzire, prin vedere și străvedere. Contemplația **este o cale (metodă) spre sfințenie** și spre Dumnezeu; o cale de curățire, luminare și desăvârșire a sufletului, prin virtute, prin rugăciune și mai mult prin har. Contemplația **este un har deosebit al Sfântului Duh**, o iubire sfântă, caldă și luminoasă, în care sufletul aude cuvinte nespuse și vede în lumină pe Dumnezeu. Contemplația este privirea și auzirea adevărurilor și simțirea tainelor dumnezeiești cu ajutorul luminii primite în suflet prin harul descoperirii; este cunoașterea intuitivă, tainică și suprafirească a lui Dumnezeu[169], cufundarea și scăldarea în lumina dumnezeirii prin curățenia credinței și prin căldura iubirii; e atenția, îndreptarea simplă, fiiască, dulce, iubitoare a sufletului spre Dumnezeu și spre lucrurile dumnezeiești; e fiica iubirii și a credinței; simțirea sfântă a prezenței lui Dumnezeu, ca al aerului în spațiu. Contemplația e **străvederea** lui Dumnezeu în lumina minții și simțirea Lui plină de iubire în văzduhul inimii. Contemplația este **vederea**, **cunoașterea** și **adorarea** lui Dumnezeu, prin iubire fără cuvinte, fără asemănări sau icoane (imagini); o auzire și o vedere țintită, încordată și o cunoaștere concentrată, directă, intuitivă, fixă și iubitoare; vedere și cunoaștere în toată măreția, strălucirea și puterea Lui și a făpturilor Lui. Contemplația este **descoperirea** lui Dumnezeu în suflet și

---

[169] După Sf. Isaac Sirul sunt trei feluri de cunoașteri: una firească, **prin rațiune**, care ne ajută să deosebim binele de rău; a doua, duhovnicească, **prin credință**, cu ajutorul revelației; și a treia tainică, **prin contemplație**, din auzire și vedere mai presus de fire. *Cuvinte ascetice*, Cuvântul 18, ms., pp. 62-66, 74-76, 220-233.

ridicarea sufletului până la **asemănarea cu Dumnezeu** şi până la vederea limpede a adevărurilor divine, însoţită de **bucuria** şi **fericirea** de a fi ajuns la ele, la admiraţia lor şi la complăcerea de a trăi tăcut şi tainic, în El şi în ele... Contemplaţia este calea spre Dumnezeu a celor desăvârşiţi prin despărţirea de lume, prin exerciţiul virtuţilor, prin meditaţia adevărurilor veşnice, prin împărtăşirea cu Sfintele Taine, prin sfinţirea vieţii (conformarea voinţei noastre cu voinţa lui Dumnezeu), prin alipirea iubitoare a inimii de Dumnezeu – cale de rugăciune şi de lumină deschisă tuturor sufletelor doritoare de sfinţenie şi desăvârşire.

Aceasta este contemplaţia: auzirea, vederea, cunoaşterea şi iubirea lui Dumnezeu, în cămara cea de taină, tăcută şi adâncă a inimii.

Frumuseţea dumnezeiască este cea mai înaltă frumuseţe, obârşia şi izvorul tuturor frumuseţilor. Sufletul omului este creat după chipul Creatorului şi de aici valoarea lui nepreţuită şi dorinţa lui nesăturată de a-L căuta, a-L vedea şi adora, în toată bunătatea şi frumuseţea Lui. Vederea feţei lui Dumnezeu este una dintre marile dorinţe ale sufletului şi una dintre marile făgăduinţe descoperite în Evanghelie. Toţi proorocii, apostolii, sfinţii şi credincioşii au o singură slavă, o singură desfătare, o singură bucurie mai presus de toate: să vadă pe Dumnezeu şi să se minuneze de vederea Lui, să-L contemple. Nici oamenii nu încetează a căuta, nici îngerii nu se satură a privi (contempla) faţa lui Dumnezeu. Raiul e fericirea de a vedea pe Dumnezeu. De aceea cu dreptate se spune că: „Dacă faţa lui Dumnezeu s-ar arăta o clipă în iad, iadul ar

ajunge rai; dacă o singură clipă nu s-ar arăta în rai, raiul s-ar preface în iad"[170]. Rai poate ajunge orice suflet în care Se arată sau Se simte Dumnezeu – la rugăciunile, cântările şi slujbele Bisericii, prin care se întăreşte, se înalţă, se înnoieşte în lupta vieţii.

Acum putem înţelege cuvintele: «Caută faţa Mea!...» Caută, creştine, şi contemplă faţa lui Dumnezeu, ca să te poţi bucura de frumuseţea ei negrăită!

Dumnezeule, milostiveşte-te spre noi, ... luminează faţa Ta spre noi şi ne miluieşte; ca să putem cânta cu credinţă: „Văzut-am lumina cea adevărată"...

Felurile şi treptele contemplaţiei

Sunt daruri, slujiri şi lucrări deosebite, dar e acelaşi Dumnezeu Care lucrează toate în toţi
(1 Cor. 12:4-7)

După ce am definit contemplaţia, străvederea tainică a lui Dumnezeu în lumina minţii şi simţirea Lui plină de iubire în văzduhul inimii, **darul vederii în adâncul Dumnezeirii** – pentru a înţelege noimele lucrurilor, mai avem de răspuns la câteva întrebări în legătură cu ea, şi anume: De câte feluri este contemplaţia şi care sunt gradele sau treptele ei? Care este deosebirea între meditaţie şi contemplaţie? Cum se ajunge la contemplaţie? Care sunt cerinţele ei? Ca în cele din urmă să încheiem spunând

---

[170] Ilie Miniat, *Didahii şi Predici*, trad. Pr. D. Fecioru, Bucureşti, 1945, p. 54.

câteva cuvinte despre viața contemplativă, despre foloasele și binefacerile ei.

Contemplația religioasă (tainică, mistică) este de trei feluri: **naturală, supranaturală** și **divină**, fiecare având mai multe sub-împărțiri.

Contemplația naturală este vederea bunătății și înțelepciunii lui Dumnezeu, prin gândire în natură, în oglinda lucrurilor Sale, în operele Sale de Creator. Ea poate fi nu numai **religioasă**, dar și **artistică** și **filosofică**, în care omul se ridică la intuiția înaltă a frumosului și a adevărului apoi **sensibilă**, adică făcută prin simțuri, **imaginativă**, adică închipuită prin icoane în amintire și **intelectuală**, adică în lumina curată a minții sănătoase[171].

Natura și lumea întreagă este o carte în care se văd și se citesc gândurile și atotînțelepciunea lui Dumnezeu. Vederea și citirea aceasta, contemplarea lui Dumnezeu în natură, cu puterile firești ale sufletului, e o nespusă desfătare. Aceasta e contemplația cea mai simplă, cea mai ușoară și cu putință pentru toți începătorii în viața duhovnicească. Din contemplația naturală s-au născut atâtea poezii nemuritoare, frumuseți artistice și alte nenumărate lucrări înălțătoare de suflete, din care amintim una, rămasă de la fericitul Augustin: „Am întrebat pământul – zice fericitul Augustin – dacă e Dumnezeul meu și el mi-a răspuns: *Nu sunt eu!...* Și toate lucrurile lui mi-au făcut aceeași mărturisire. Am întrebat mările, adâncurile și viețuitoarele care se mișcă în ele, și mi-au răspuns: *Nu suntem noi Dumnezeul tău; caută mai presus decât noi.* Am întrebat vânturile care suflă și aerul cu locuitorii săi și mi-au

---

[171] Nichifor Crainic, *Curs de mistică*, ms., p. 171.

răspuns: *Anaximene se înşeală; nu suntem noi Dumnezeul tău.* Am întrebat cerul, luna şi stelele: *Nici noi nu suntem Dumnezeul tău.* Am zis atunci tuturor acestor lucruri, ce năvălesc la porțile simțurilor mele: Voi îmi spuneți că nu sunteți voi Dumnezeul meu. Spuneți-mi totuşi ceva despre Dumnezeul meu. Şi toate mi-au strigat cu mare glas: El e cel care ne-a făcut (Ps. 99:2). Şi le-am privit atunci încă o dată: frumusețea lor fu răspunsul lor!..."[172].

Astfel de contemplații au rolul să ne deschidă ochii să vedem pe atotputernicul, atotînțeleptul şi bunul Creator în oglinda lucrurilor şi a făpturilor Sale.

Contemplația supranaturală este vederea bunătății şi înțelepciunii lui Dumnezeu, prin credință, în oglinda adevărurilor descoperite şi în economia tainelor mântuirii. Din contemplația supranaturală s-a născut poezia psalmilor (cu deosebire psalmul 103), frumusețea parabolelor Mântuitorului şi alte nenumărate cântări şi lucrări înălțătoare de suflet. Toate rugăciunile şi cântările Bisericii, ca de altfel întreg cultul divin, nu sunt altceva decât roade binecuvântate ale contemplației supranaturale. Cuvintele rugăciunii: „**Străluceşte** în inimile noastre, Iubitorule de oameni, Stăpâne, **lumina** cea nestricăcioasă a **cunoaşterii** Dumnezeirii Tale, **deschide ochii gândurilor noastre** spre înțelegerea evangheliceştilor Tale propovăduiri..." sau „**Văzut-am lumina** cea adevărată, **primit-am Duhul** Cel ceresc, **aflat-am credința** cea adevărată..." şi altele nu sunt altceva decât modele şi roade ale contemplației supranaturale, care au menirea să deştepte în noi simțurile sufletului spre a

---

172 Fericitul Augustin, Confesiuni, X, cit. din *Curs de Teologie Mistică*, de Nichifor Crainic, pp. 244-245.

gusta din mireasma adevărurilor dumnezeieşti.

Contemplaţia divină este vederea în adâncul bunătăţii şi al înţelepciunii lui Dumnezeu, prin lumina harului; vedere simplă şi trăire directă şi iubitoare în lumina Dumnezeirii. Modele pentru o astfel de contemplaţie ne oferă experienţele Sfinţilor: toţi profeţii, apostolii şi acei sfinţi care poartă în cărţile Bisericii numirea de „văzători".

Contemplaţia primită sau pasivă este împărţită în **nedesăvârşită** şi **desăvârşită**. Contemplaţia pasivă nedesăvârşită are următoarele trepte: **reculegerea**, adică rugăciunea în care puterile sufletului se adună înăuntru şi pe nesimţite se lasă în voia lui Dumnezeu; **liniştea**, adică rugăciunea lină şi plină de dulceaţă şi pace, şi **somnul puterilor** adică rugăciunea în care puterile sufletului sunt aproape moarte pentru lume şi absorbite în Dumnezeu. În stările acestea sufletul varsă „lacrimi dumnezeieşti" de durere şi de bucurie; de durere pentru că îşi vede nevrednicia faţă de lumina dumnezeirii pe care o doreşte; şi de bucurie, pentru că simte prezenţa Dumnezeirii care îl atrage.

Contemplaţia pasivă desăvârşită are următoarele trepte: **unirea** cu Dumnezeu, **extazul** religios şi **nunta** duhovnicească (despre care vom aminti în meditaţii aparte)[173].

Împărţirea aceasta ne arată şi **treptele** contemplaţiei. Ea este făcută mai întâi de către Dionisie Areopagitul, care ne înfăţişează felurile şi treptele contemplaţiei, simbolic, prin mişcarea dreaptă, spirală şi circulară[174]. Contemplaţia naturală e închipuită prin mişcare dreaptă: plecarea de la

---

[173] E. Lamballe, *La contemplation*, Paris, 1931, pp. 140-201 şi Nichifor Crainic, *Curs de Teologie Mistică*, pp. 377-383.

[174] Sf. Dionisie Areopagitul, *Despre numele divine*, capitolul IV, pp. 8-9.

un punct pentru a ajunge la alt punct; plecarea de la natură pentru a ajunge, prin gândire, la Dumnezeu; ridicarea cu gândul şi cu inima de la cele văzute la cele nevăzute. Contemplaţia supranaturală e închipuită prin mişcarea spirală: plecarea de la adevărurile descoperite de Dumnezeu (revelate) la Dumnezeu; de exemplu acea învăţătură despre facere (creaţie), cădere, întrupare şi mântuire prin credinţă la Dumnezeu. Contemplaţia divină e închipuită prin mişcarea circulară, care dintre toate mişcările e cea mai regulată, cea mai uniformă şi mai desăvârşită, învârtindu-se mereu în jurul aceluiaşi centru. Contemplaţia divină, asemănată cu mişcarea circulară, este proprie îngerilor şi sfinţilor: liberă de rătăciri, îndreptată întotdeauna spre binele şi frumosul fără de început şi fără de sfârşit, spre Dumnezeu, spre centrul mai presus de orice odihnă şi de orice mişcare[175].

Astfel, ridicarea la Dumnezeu prin gândirea la făpturi, la frumuseţile naturii şi la înţelepciunea legilor după care se conduce natura, reprezintă treapta cea dintâi a contemplaţiei. Ridicarea la Dumnezeu prin meditarea desăvârşirilor Lui în revelaţiile şi în tainele religiei, reprezintă a doua treaptă a contemplaţiei. Ridicarea la Dumnezeu până la unirea cu El în lumină, prin iubire şi har, arată a treia şi ultima treaptă de contemplaţie.

Din aceste trepte şi împărţiri se poate înţelege care este deosebirea dintre cunoaştere, meditaţie şi contemplaţie. Cunoaşterea e descoperirea Tainelor, meditaţia este cugetarea lor, iar contemplaţia este vederea în adâncul Dumnezeirii. Meditaţia cercetează adâncurile Tainelor şi ale

---

[175] *Ibidem*, capitolul IV, pp. 8-9, 38-39.

Dumnezeirii. Contemplaţia se minunează de vederea lor. Meditaţia este o lucrare o minţii: o gândire şi o cunoaştere raţională, un examen de sine şi o convorbire cu sine despre adevărurile religiei; o reculegere, o adâncire în învăţăturile morale şi în dogmele Bisericii. Meditaţia este pregătirea sufletului pentru contemplaţie. De aceea a şi fost definită „pregătirea psihologică a contemplaţiei"[176]. Partea sau treapta întâia şi a doua a contemplaţiei se şi aseamănă cu meditaţia, cu deosebirea că în meditaţie lucrarea de căpetenie o are mintea, raţiunea, cugetarea, gândirea religioasă, iar în contemplaţie lucrarea de căpetenie după gândire o are vederea, iubirea şi adorarea lui Dumnezeu, privirea concentrată în adâncurile orbitoare de lumină ale Dumnezeirii, cu ajutorul harului.

De aceea nu trebuie confundată contemplaţia cu meditaţia, dar mai ales nu trebuie confundată cu vedeniile, cu visele şi cu închipuirile (iluziile) cu care înşeală sau se înşeală unii oameni. Biblia şi Biserica fac deosebire limpede între descoperirea (revelaţia) divină şi cerinţele (condiţiile) de mântuire, care sunt obligatorii pentru toţi credincioşii de o parte – şi între pretinse vedenii, profeţie vie, grăiri în limbi (glosolalii), închipuiri înşelătoare şi descoperiri particulare, care nu sunt cerinţe de mântuire şi nu sunt obligatorii pentru nimeni. Cele dintâi sunt de la Dumnezeu, iar cele din urmă sunt de la oameni şi mai ales de la demoni, de la duhurile înşelătoare. Mulţi oameni îşi închipuie că văd ceea ce cugetă sau ceea ce visează şi de aceea cad foarte uşor în greşeala de a crede că au văzut îngeri,

---

[176] Nichifor Crainic, *Curs de Teologie mistică,* ms., p. 233.

sfinți, pe Maica Domnului, pe Duhul Sfânt, pe Hristos, pe Dumnezeu... Astfel de vedenii Biserica le socoteşte mai mult vătămătoare decât folositoare. Sfânta Scriptură[177] şi Sfinții Părinți nu numai ne sfătuiesc să nu ne luăm după vedenii şi să ne ferim de ele, dar şi atunci când s-ar putea să le avem, să le tăinuim, să nu ne lăudăm cu ele, ci îndată să le spovedim duhovnicului. Mai bine să ne vedem păcatele, decât să vedem îngeri; şi mai bine să vedem pe Hristos Domnul în viața viitoare decât în viața aceasta, aşa ne sfătuiesc sfinții. Că cine se reazemă pe vise e ca şi cine se reazemă pe umbră: se înşeală şi cade. „Nu dori să vezi îngeri, scrie Evagrie Monahul, sau Puteri, sau pe Hristos în chip sensibil, ca să nu-ți ieşi cu totul din minte, luând lupul drept păstor şi închinându-te dracilor vrăjmaşi" [178] [...] „Dacă i se va arăta vreunuia dintre cei ce se nevoiesc, fie vreo lumină, fie vreo figură în chip de foc, fie vreun glas, nicidecum să nu primească o astfel de arătare. Căci este o înşelăciune vădită a vrăjmaşului, care a amăgit pe mulți prin neştiință, făcându-i să se abată de la calea adevărului. Noi însă ştim că până ce petrecem în trupul acesta stricăcios, suntem departe de Dumnezeu, adică nu putem să-L vedem în chip văzut nici pe El, nici altceva din minunile cereşti", scrie Fericitul Diadoh al Foticeei[179].[...] „Unui frate oarecare i s-a arătat diavolul într-o noapte, în chip de înger luminat şi i-a zis lui: *Eu sunt Gavriil şi sunt trimis la tine să-ți aduc o veste bună.* Iar fratele i-a răspuns:

---

[177] Deut. 13:1-5; 18:9-12; Mt. 24:23-24; FA 8:9-13, 24; 13:8-12; 2 Cor. 11:12-14; 12:1-7; 1 In. 4:1; ş.a.

[178] Evagrie Monahul, *Filocalia 1*, p. 90.

[179] *Ibidem*, p. 353.

Caută că vei fi trimis la alții, că eu sunt păcătos și nu sunt vrednic să văd înger. Aceasta el zicând, îndată a pierit vicleanul dinaintea lui și a fost nevăzut"[180].[...] Unui bătrân i s-a arătat diavolul zicându-i: „Eu sunt Hristos". Atunci bătrânul a închis ochii. Întrebat: de ce-și închide ochii, bătrânul a răspuns: „Eu nu vreau să văd pe Hristos cu ochii mei aicea în lumea aceasta...". Acestea auzind diavolul, s-a făcut nevăzut[181].[...] Un frate a întrebat pe un bătrân iscusit: „Părinte, cum de zic unii că de multe ori văd arătarea îngerească?" Răspuns-a lui bătrânul zicând: „Fiule, fericiți sunt cei ce văd păcatele lor, iar nu cei ce văd arătări și alte lucruri"[182].

Neasemănat sunt mai folositoare virtuțile decât vedeniile. Sfințenia nu constă în vedenii. Sfinții sau au respins, sau au ascuns vedeniile. Nici un om nu a fost trecut în rândul sfinților pentru vedenii, ci numai pentru sfințenia vieții. Cei ce fac voia lui Dumnezeu și caută sfințenia, aceia vor vedea pe Dumnezeu.

Cerințele și binefacerile contemplației

I.

«Vântul suflă unde vrea...»
(In. 3:8)

După ce am văzut: ce este și de câte feluri este contemplația religioasă, urmează să vedem: Cum se ajunge

---

[180] *Patericul*, p. 318.
[181] *Ibidem*, pp. 318-319.
[182] *Ibidem*, p. 346.

la contemplație? Care sunt cerințele (condițiile) pentru înfăptuirea ei, foloasele și binefacerile ei?

Contemplația, mai ales în faza ei ultimă, divină, este un dar, un favor de la Dumnezeu, destul de rar. Puțini oameni se învrednicesc de un astfel de favor, chiar și atunci când îl doresc din toată inima și se pregătesc din toate puterile sufletului pentru primirea lui. «Vântul suflă unde vrea», spune Mântuitorul (In. 3:8), dar se revarsă în suflete pregătite. De aceea, nu încape nici o îndoială, că darul contemplației presupune o pregătire deosebită, cerințe sufletești, virtuți și desăvârșiri comune între Dumnezeu și om, dintre care nu pot lipsi iubirea și sfințenia.

În tot ce am spus și am scris până aici:

- despre **piedicile** care stau în calea mântuirii și a fericirii omului (despre ispite, pofte, plăceri, păcate și patimi);
- despre **curățirea sufletului** prin nevoințele trupului (asceză și mortificări), prin curățirea și paza simțurilor, a gândurilor și a inimii, prin întărirea și îndreptarea voinței în direcția binelui, adevărului și frumosului, prin rugăciune și prin Sfintele Taine, pentru a scăpa de ispite, pofte, plăceri și patimi;
- despre **luminarea sufletului** prin povățuirea duhovnicului, prin citirea cărților duhovnicești, prin crezul și canoanele Bisericii, prin poruncile lui Hristos și prin virtuțile Evangheliei, prin gândirea evlavioasă (meditația) și prin darurile Sfântului Mir;
- și **despre desăvârșirea sufletului** prin viața trăită în Hristos, prin darul lui Dumnezeu, prin Sfânta Biserică, prin Sfânta Cuminecătură și prin Sfânta Liturghie – nu am făcut

altceva decât am arătat **calea spre Tabor**, urcuşul spre fericita vedere a lui Dumnezeu, spre contemplaţie. Toate meditaţiile noastre nu sunt altceva decât cerinţe duhovniceşti, fără de care este cu neputinţă viaţa religioasă în forma ei cea mai curată, mai luminoasă şi mai desăvârşită, adică viaţa contemplativă; toate au în vedere pregătirea sufletului pentru întâlnirea cu Dumnezeu, pentru vederea lui Dumnezeu, pentru unirea cu Dumnezeu, pentru contemplaţie.

Ca să se poată bucura de favorul contemplaţiei, sufletul trebuie să fie întâi de toate în stare de **smerenie**. „Începutul contemplaţiei este smerenia, iar desăvârşirea smereniei este contemplaţia"[183]. Starea de smerenie este legată de **starea de har** a sufletului. Contemplaţie se dăruieşte prin har; nu se mişcă prin fire, ci se dăruieşte prin credinţă mai presus de fire. După Sf. Isaac Sirul, omul poate avea patru stări sufleteşti: 1. Starea sufletului **înafara sau împotriva firii**, când e pornit spre patimi; 2. Starea **mai prejos de fire**, când firea lui este căzută cu totul; 3. Starea sufletului cea **după fire**, în care ajunge la cunoaşterea făpturilor lui Dumnezeu şi 4. Starea **mai presus de fire**, starea de contemplare a Dumnezeirii celei mai presus de fiinţă [184].

Starea de har presupune şi pretinde starea luminoasă de **curăţenie a inimii**. Ceaţa patimilor întunecă puterea străvăzătoare a sufletului[185]. Contemplaţia se face numai după ce trupul s-a curăţit de patimi. Cele ale lui Dumnezeu

---

[183] Sf. Calist Catafygiotul, *Capete despre Rugăciune*, Capitolul 25, ms., p. 19.

[184] Sf. Isaac Sirul, *Cuvinte Ascetice*, Cuvântul 83, ms., p. 267.

[185] Sf. Calist Catafygiotul, *op. cit.*, Capitolul 88, p. 66.

vin singure, dacă locul e curat[186]. Curățit, sufletul vede în chip duhovnicesc, nu cu trupul, ci cu duhul. «Cei curați cu inima vor vedea pe Dumnezeu» - zice Mântuitorul (Mt. 5:8). Tâlcuind aceste cuvinte, Sf. Simeon Noul Teolog spune că vederea lui Dumnezeu nu este o făgăduință numai pentru veacul viitor, ci pentru orice vreme. Dacă în viața aceasta se face inima curată, tot în viața aceasta urmează să fie văzut Dumnezeu. Dacă numai după moarte poți vedea pe Dumnezeu, atunci poți zice că şi curățirea inimii se poate face numai după moarte. Dacă aşa ți se va întâmpla, niciodată nu vei vedea pe Dumnezeu, fiindcă după moarte nu mai poți face fapte plăcute lui Dumnezeu prin care să-ți faci inima curată[187]. Hristos Mântuitorul în viața de aici ne făgăduieşte că va veni la noi şi locaş la noi va face (In. 14:21-23). Cum se întâmplă o venire ca aceasta, în lumina tainică a contemplației, ne-o spune tot Sf. Simeon Noul Teolog, în următorul exemplu: Un tânăr, ca de douăzeci de ani (se pare că era chiar el, Sf. Simeon), deşi nu a postit ani mulți, nici nu a purtat haine de păr, ci ca un înger în trup cu duhul a privegheat şi a petrecut, în credință şi în paza poruncilor. Adeseori, ca şi când ar fi fost de față înaintea Domnului cădea şi cu lacrimi se ruga, mai mult cu mintea decât cu trupul: „Dumnezeule, curățeşte-mă pe mine păcătosul...". Cum sta nemişcat ca un stâlp, iată că o lumină strălucitoare, dumnezeiască i s-a arătat şi i-a umplut inima de bucurie şi de o dulceață nespusă. „Aceasta s-a făcut precum Dumnezeu ştie"[188]. În starea aceasta, nu ştia tânărul dacă se află

[186] Sf. Isaac Sirul, *op. cit.*, Cuvântul 30, ms., pp. 134-135.
[187] Sf. Simeon Noul Teolog, *Cuvântarea 63*, ms., p. 269.
[188] *Ibidem.*, pp. 189-190.

în casă, în cer sau pe pământ; nu mai avea nici o grijă şi nici un gând. A uitat de toată lumea, şi simţea cum totul era cuprins de acea lumină nematerialnică ce i s-a arătat. Aşa se adevereşte că unde este curăţie de inimă, acolo e strălucire şi frumuseţe dumnezeiască.

De aceea se cere pentru contemplaţie râvnă spre smerenie şi desăvârşire, stare de sfinţenie şi de iubire aprinsă, pură, dumnezeiască. Lumina şi vederea dinăuntru face cu putinţă lumina şi vederea dinafară. „Fără a avea cineva lumina dumnezeiască (binele, dragostea, pe Dumnezeu) în sine, nu poate să o vadă nici în afară de sine, aşa cum ochiul care nu e străbătut de lumina fizică nu o poate vedea nici în afară"[189].

Sfinţirea, curăţirea sufletului, înlăturarea chipurilor din minte şi a poftelor din inimă, dezlipirea de lume şi alipirea de Dumnezeu, rugăciunile, meditaţiile şi citirile duhovniceşti, împărtăşirea cu Sfintele Taine şi împodobirea sufletului cu virtuţile religioase şi morale, ridicarea minţii şi a ochilor inimii la privirea luminii şi a desăvârşirilor lui Dumnezeu – toate au de scop să facă din omul trupesc om duhovnicesc, să ne facă morţi faţă de lume şi vii faţă de Dumnezeu; toate ţintesc la sfinţirea şi desăvârşirea sufletului; toate sunt „lemne" în focul iubirii. Contemplaţia este rodul şi scopul lor.

Iubirea este căldura inimii, lumina minţii şi focul harului în care vedem (contemplăm) pe Dumnezeu. Toate cerinţele contemplaţiei se contopesc şi se consfinţesc în harul şi în puterea iubirii. Contemplaţia e fiica iubirii. Virtutea iubirii este atât de mare încât schimbă faţa,

---

[189] Dumitru Stăniloae, *Filocalia 3*, p. 15, nota 1.

schimbă gustul, schimbă inima[190], schimbă mintea, schimbă purtarea şi toată viaţa omului. Iubirea schimbă faţa omului prin nevoinţele postului şi ale înfrânărilor; schimbă gustul omului: ceea ce i s-a părut dulce (plăcerile vinovate) se preschimbă în amărăciune şi amărăciunea (virtutea) în dulceaţă; schimbă inima omului, o întoarce de la trecătoarele pofte lumeşti la cele veşnice; schimbă mintea omului, gândurile rele prin gânduri bune; schimbă voinţa, purtarea omului. Toată viaţa omului o schimbă iubirea: din Simon face Petru, din Levi Matei, din Saul Pavel. Iubirea din dumnezeiasca ei putere înalţă omul până la treapta cea mai înaltă de fericire, la treapta vederii lui Dumnezeu, la contemplaţie, de unde aleşii lui Dumnezeu se coboară iluminaţi şi întineriţi, după ce au gustat din izvorul Duhului şi din bucuriile cerului. Aşa se înţelege de ce oamenii contemplativi sunt cei mai activi şi de ce oamenii cei mai activi sunt şi contemplativi, ca Moise, David, Isaia, Petru, Pavel, Ioan şi alţii[191].

II.

Nimeni nu poate trăi numai în contemplaţie, numai

---

[190] A. Massoulie, *Meditations ...*, p. 337.

[191] În Capetele cele despre „făptuire şi contemplaţie", Ilie Ecdicul scrie: „Nici făptuirea nu e fermă fără contemplaţie, nici contemplaţia nu e adevărată fără făptuire. Căci şi făptuirea trebuie să fie raţională, dar şi contemplaţia, făptuitoare; ca prin cea dintâi, păcatul să fie fără putere, iar prin cea de-a doua, virtutea să fie tare în voirea bunătăţii... precum ochiul se vede din faţă, aşa contemplaţia din făptuire"; Ilie Ecdicul, *Filocalia 4*, pp. 304-305.

în brațele harului. În chip firesc, **munca** se împletește cu rugăciunea, făptuirea cu contemplația. Viața spirituală (mistică) rodnică și sănătoasă constă din faptă (acțiune) sfântă, citiri duhovnicești, rugăciuni, faptele milostivirii trupești și sufletești, apostolat, evanghelizare, lucru cu brațele și cu mintea și din contemplația lui Dumnezeu[192]. Unde nu se întregesc și nu se armonizează una cu alta, se ivesc rătăciri și abateri de la disciplina vieții creștine, pe care Biserica o păstrează și o apără cu toată puterea și asprimea. De aceea, dintre cerințele contemplației, nu poate lipsi nici munca, fapta sfântă, ca cel mai sănătos temei pe care se înalță contemplația. Rânduiala dumnezeiască este ca faptele să vădească meritul contemplației și contemplația să lumineze și să înmulțească faptele[193].

Am lăsat mai la urmă **rugăciunea** ca cerință pentru contemplație. Viața contemplativă se susține prin credință (pentru că de nu veți crede, nu veți înțelege), prin împărtășirea cu harul Sfântului Duh (care cercetează și adâncurile lui Dumnezeu), prin înțelepciunea bunei științe (căci înțelepciunea luminează fața omului)[194], prin iubire (căci înflăcărează inima), prin fapte de virtute (căci ele adeveresc paza poruncilor) și mai presus de toate prin rugăciune, căci în starea de rugăciune primește sufletul adierea sufletească și puterea Sfântului Duh spre contemplare.

Între contemplație și rugăciune este atâta unire, încât uneori își schimbă numele: rugăciunea se numește contem-

---

[192] S. Luismet, La vie mystique, pp. 85-92.

[193] A. Massoulie, *Meditations ...*, p. 324.

[194] Sf. Calist Catafyiotul, *Capete despre Rugăciune*, Capitolul 81, p. 55.

plaţie şi contemplaţia rugăciune, „rugăciune contemplativă" – când bineînţeles a ajuns la cea mai înaltă curăţie, la desăvârşire. „Precum toate legile şi poruncile date de Dumnezeu oamenilor se întind, în puterea lor, până la curăţia inimii, după cum spun Părinţii, tot astfel toate felurile şi toate formele de rugăciune, cu care oamenii se roagă lui Dumnezeu, se întind până la rugăciunea curată"[195].

Darul contemplaţiei se numeşte rugăciune pentru că se dă în stare de rugăciune curată, desăvârşită. Rugăciunea curată ne face să dobândim dragostea şi să simţim pe Dumnezeu. Nu există rugăciune dincolo de rugăciunea curată. „Rugăciunea (curată) e sămânţa, contemplaţia e rodul copt. Contemplaţia nu e nici rugăciune de cerere, nici de mulţumire, nici de laudă sau de slăvire, ci e o stare de răpire şi de uimire (2 Cor. 12:2), la care din zeci de mii de credincioşi abia ajung unii. Starea aceasta de rugăciune fără mişcările limbii şi ale inimii, este asemănătoare cu starea sfinţilor în împărăţia cerurilor, în viaţa viitoare, unde sfinţii nu cu rugăciuni se vor ruga – că mintea lor va fi răpită de duh, ci cu uimire se vor sălăşlui în bucurie şi slavă"[196].

Prin sfinţenie şi iubire, prin muncă şi rugăciune, prin credinţă şi fapte bune se pregăteşte sufletul pentru binefacerile contemplaţiei. Sufletul contemplativului este asemenea cerului în care străluceşte şi respiră Dumnezeu; este asemenea raiului plin de lumină, de linişte, de frumuseţe, de pace şi de fericire; este cu adevărat biserica lui Dumnezeu, casa de rugăciune în care străluceşte şi se

---

[195] Sf. Isaac Sirul, Cuvântul 32, ms., p. 139.
[196] *Ibidem*, pp. 140, 142-143.

descoperă Tatăl, Fiul şi Duhul Sfânt; este inima în care se roagă Duhul Sfânt...

Fericirea aceasta este făgăduită de către Mântuitorul Hristos tuturor ucenicilor Lui: «Fericiţi cei curaţi cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu» (Mt. 5:8). «De Mă iubeşte cineva, cuvântul Meu va păzi şi Tatăl Meu îl va iubi şi **vom veni la el şi locaş la el vom face**» (In. 14:23; vezi şi Apoc. 3:20). «Căutaţi pacea şi sfinţenia, fără de care nimeni nu va vedea pe Dumnezeu» (Iov 12:14). În contemplaţie, bucuria şi fericirea vederii lui Dumnezeu nu este numai o făgăduinţă, ci un dar şi un favor de la Dumnezeu încă de aici, de pe pământ; o arvună a măririi şi a fericirii din viaţa viitoare; „o uşă de intrare spre împărăţia slavei viitoare"[197]. Aici primim numai arvunele; întregul şi desăvârşitul în care nădăjduim se primeşte numai după moarte; «acum vedem ca prin oglindă,... atunci faţă către faţă...» (1 Cor. 13:12). De aceea scrie Sf. Grigore Cuvântătorul de Dumnezeu: „Din ziua când am renunţat la lucrurile acestei lumi pentru a-mi consacra sufletul contemplaţiilor luminoase şi cereşti, ochii mei au strălucit prin lumina Treimii, al cărei strălucire depăşeşte tot ce gândirea ar putea prezenta sufletului meu". Şi în alt loc, tot el scrie: „Nimic nu pare asemenea cu contemplaţia; ea ne facem să culegem bunurile vieţii viitoare... să locuim pe pământ şi totuşi să-l părăsim pentru a ne statornici cu duhul în cer"[198].

Aceasta fiind făgăduinţa şi dorinţa contemplaţiei – vederea lui Dumnezeu, acestea fiind cerinţele contemplaţiei

---

[197] Nichifor Crainic, *Curs de Teologie mistică*, ms., p. 358.

[198] Cuvântul 38, 7, la Nichifor Crainic, *op. cit.*, p. 374.

– sfinţenia, iubirea şi munca sfântă, precum şi toate acele mijloace duhovniceşti prin care se face curăţirea, luminarea şi desăvârşirea sufletului, acestea fiind binefacerile contemplaţiei – comuniunea de viaţă cu Dumnezeu Cel viu, de trăire cu Duhul lui Dumnezeu Cel trinitar – cu Tatăl, Fiul şi Duhul Sfânt – mai precis: întâlnirea şi străvederea încă de pe pământ a feţei lui Dumnezeu; să căutăm, iubiţi şi binecuvântaţi creştini, să trăim viaţa după voia lui Dumnezeu, aşa după cum a rânduit-o Dumnezeu: în muncă şi în contemplaţie. Şase zile sunt lăsate de Dumnezeu pentru muncă în folosul vieţii trupeşti; ziua a şaptea este rânduită pentru binele vieţii sufleteşti. Duminica şi fiecare sărbătoare este ziua de contemplaţie, ziua arătării şi întâlnirii cu Dumnezeu.

«Caută faţa Mea!» (Ps. 26:11). Creştine, caută faţa Domnului Dumnezeului tău! Caută să urci cât mai des pe Tabor, pe muntele desăvârşirii duhovniceşti, unde ţi se arată în lumină, ca şi apostolilor şi proorocilor, faţa lui Dumnezeu! Prin contemplaţie omul se face ca unul dintre cei ce şed liniştiţi şi se odihnesc fericiţi lângă Dumnezeu...

Cu Dumnezeu avem toate cele bune şi dorite, în cer şi pe pământ. «Căci afară de Tine, pe cine mai am în cer? Şi cu Tine, ce-mi mai lipseşte pe pământ?» (Ps. 72:25). Dumnezeu este lumina (Ps. 26:1) şi slava oamenilor. «Domnul va fi de-a pururi lumina ta şi Dumnezeul tău strălucirea ta. Soarele tău nu va mai asfinţi şi luna nu va mai descreşte, căci Domnul va fi lumina ta cea de-a pururi...» (Is. 60:19-20). Dumnezeu descoperă tainele cele mai adânci şi ascunse (Dan. 2:28). Dumnezeu este ţelul nostru cel mai înalt şi cel mai mare bun de poftit. „Dintre toate bunurile şi lucrurile vrednice de poftit, cel fără asemănare mai bun şi mai

vrednic de dorit este Dumnezeu"[199].

Sobolul e orb; nu vede nici frumuseţile pământului, nici stelele cerului; de aceea trăieşte şi le doreşte la întuneric. Omul are ochi trupeşti şi sufleteşti ca să vadă şi frumuseţile pământului şi stelele cerului. Omul vede; se bucură de lumina ochilor ca să vadă lumea şi pe Dumnezeu.

Vrei, creştine, să vezi pe Dumnezeu? Trăieşte pe lângă viaţa activă şi viaţa contemplativă! Munceşte şi te roagă! Priveghează asupra ta; întoarce-ţi mintea în inimă! După zilele de lucru, în zilele de sărbătoare, leapădă toate şi ţine înaintea ta numai pe Dumnezeu. Închide ochii faţă de lumea văzută şi te ocupă „de Dumnezeu singur, singur cu Dumnezeu...". Adu-ţi aminte că împărăţia lui Dumnezeu este ascunsă înlăuntrul tău, dar cu fapte şi cu sudori se arată. Toate bunătăţile veşnice sunt în mâinile tale. Nevoieşte-te să le dobândeşti, să nu le pierzi. Schimbă viaţa activă cu viaţa contemplativă (care e floarea şi rodul vieţii active). Roagă-te şi Dumnezeu te va asculta; munceşte şi El te va ajuta; plânge şi El te va mângâia; cufundă-te în contemplaţie şi El ţi se va destăinui ca şi marelui Antonie când lucra ascuns într-un mormânt. După ce a văzut lumina cea dumnezeiască, a zis plin de bucurie: „Doamne, unde ai fost până acum?...". La vederea lui Dumnezeu, adâncul îşi ridică glasul, lumea îşi dezvăluie tainele, sufletul îşi întăreşte şi înmulţeşte puterile, inima se umple de lumină şi de nespusă bucurie. Din plinătatea contemplării se înţelege viaţa, se destăinuie tainele, se limpezeşte

[199] Filocalia 2, p. 43.

învățătura, se revarsă faptele bune și se înfăptuiesc lucrurile cele mai alese din istoria omenirii. Din viața contemplativă se nasc sfinții și martirii, se întăresc virtuțile, se înviorează credințele și ca dintr-un dumnezeiesc izvor, se nutresc toate sufletele iubitoare de Dumnezeu și de viață religioasă, în năzuința lor spre făptuire, spre sfințenie și spre desăvârșire.

Purtăm chipul Celui ce ne-a făcut – în minte, în inimă, în voința noastră. Vederea lui Dumnezeu se poate asemăna cu lumina și cu apa mării, care este noian nemărginit: o vedem dar nu toată, ci numai în parte. Așa e și Dumnezeirea: prin contemplație o vedem, dar nu toată, unii și nu toți. E greu să înveți pe un om: ce este și unde este apa; cum curge și ce gust are, dacă nu o vede. Cu atât și neasemuit mai greu este să arăți cine este Dumnezeu Cel nevăzut – decât de îngeri și de sfinți – în slava Sa cea neapropiată. În măsura sârguinței, a păzirii poruncilor, a lucrării virtuților și a Darului, mai devreme sau mai târziu toți credincioșii vom avea – mai multă sau mai puțină – plata vederii lui Dumnezeu[200]. Numai cine nu s-a născut de sus, nu poate vedea pe Dumnezeu (In. 3:3).

O, Dumnezeule, nume dulce, cuvânt plin de viață, desfătare, iubire și lumină veșnică!... Adie și în pânza sufletului meu!... Descoperă-Te și în ochii inimii mele, ca să Te văd și să mă bucur de arătarea Ta... «Cum dorește cerbul izvoarele de apă, așa te dorește sufletul meu pe Tine, Dumnezeule! Însetat este sufletul meu de Dumnezeul cel tare și viu. Când oare voi merge să mă arăt înaintea feței lui Dumnezeu?... Trimite lumina și adevărul Tău să mă

---

[200] Sf. Simeon Noul Teolog, *Cuvântarea 59*, ms., p. 358.

povățuiască şi să mă ducă la muntele Tău cel sfânt şi la locaşul Tău! Atunci voi merge la altarul lui Dumnezeu, care este bucuria bucuriei mele. Cu alăută Te voi lăuda, Doamne, Dumnezeul meu!» (Ps. 41:1-2; 42:3-4).

LUMINA ŞI SLAVA LUI DUMNEZEU

Cuvântul „slavă" în Scriptură

I.

«...noi am văzut slava Lui...»
(In. 1:14)

S-a spus încă de Sfinții Părinți ai Bisericii că omul rezumă şi întruchipează toată creația; are în sine ceva din toate lucrurile şi ființele: are existența, ca şi pietrele; are viața şi creşterea, ca şi plantele; are mişcarea şi înmulțirea, ca şi animalele; are mintea şi lucrarea, ca şi îngerii; are pe lângă toate acestea, iubirea şi crearea, ca şi Dumnezeu. În toate a pus Dumnezeu câte ceva din desăvârşirile Sale. În om a pus însă mai multe însuşiri şi desăvârşiri dumnezeieşti. Omul urmează îndată după îngeri în ierarhia valorilor şi a făpturilor. El e menit să oglindească mai mult pe Dumnezeu – chipul, asemănarea şi slava lui Dumnezeu. Între toate făpturile, omul singur e primitor de har, de putere, de lumină şi slavă de la Dumnezeu; el singur poate cunoaşte şi vedea (contempla) pe Dumnezeu.

În ființa Sa, Dumnezeu locuieşte nevăzut de nimeni în slava Sa de lumină neapropiată. Aşa ne încredințează şi Iisus Hristos Mântuitorul şi Sf. Ioan Evanghelistul şi Sf. Pavel Apostolul (In. 1:18; 1 Tim. 6:16).

Ce este **slava** sau **mărirea** lui Dumnezeu[201]? Ce este **lumina cea neapropiată** în care locuieşte Dumnezeu, ascuns şi nevăzut de nimeni şi de ce totuşi se spune să Dumnezeu poate fi văzut?

În Sf. Scriptură se aminteşte foarte adeseori de slava lui Dumnezeu. Când Moise s-a suit în muntele lui Dumnezeu, pe Sinai, ca să primească legea, poruncile şi rânduielile pentru facerea Cortului Sfânt (cea dintâi biserică), un nor a acoperit muntele; şi slava Domnului s-a coborât pe muntele Sinai... Iar înaintea ochilor fiilor lui Israel, chipul slavei Domnului pe vârful muntelui era ca un foc mistuitor. În acest nor luminos a stat Moise mai întâi şase zile, apoi patruzeci de zile şi patruzeci de nopți (Ieş. 24:12-18). Mai apoi, tot pe muntele Sinai, Moise profetul a vorbit cu Dumnezeu „față către față, precum vorbeşte un om cu prietenul său". Totuşi, fața şi ființa lui Dumnezeu nu a văzut-o. Aceasta fiind cu neputință, Moise L-a rugat să-i arate măcar slava Sa: „Atunci, te rog, arată-mi slava Ta!" Şi Dumnezeu i-a arătat slava Sa, dar nu din față, ci „din spate", „prin nor", căci fața şi măreția Lui Dumnezeu «nu

[201] Ceea ce în limba slavonă se numeşte „slavă", în limba greacă se numeşte „doxa". Din *doxa* cu prefixul *orthos* s-a născut cuvântul: *ortodoxia*, - cuvânt nouă foarte scump, cu un înțeles foarte bogat, foarte adânc şi foarte înalt. E bogat cât Biblia, adânc cât sufletul omului şi înalt cât cerul lui Dumnezeu. **Orthos** înseamnă **drept** şi **doxa** înseamnă **slavă**, **mărire** sau glorie. Ştiința ne învață că linia dreaptă este calea cea mai scurtă dintre două puncte. Plecând de la acest înțeles al cuvântului „drept", religia creştină ne învață că Ortodoxia este calea dreaptă cea mai scurtă, dintre două ființe: dintre om şi Dumnezeu, dintre sufletul omului şi slava lui Dumnezeu.

poate să o vadă nimeni» (Ieş. 33:11-23)[202].

Când s-a sfinţit templul lui Solomon din Ierusalim, după ce preoţii au aşezat chivotul legii în altar (Sfânta Sfintelor), slava Domnului în chip de nor a umplut biserica, încât preoţii nu mai puteau să-şi facă slujba (3 Reg. 8:1-11). În Psaltire, mai ales şi în cărţile profeţilor se face foarte des amintire de slava Domnului. Faţa şi slava Domnului umple sufletul de pace, de iubire, de veselie şi fericire. «Umplea-mă-vei de veselie cu faţa Ta şi la dreapta Ta de frumuseţi veşnice mă vei sătura» (Ps. 15:11); «Iar eu întru dreptate voi vedea faţa Ta, sătura-mă-voi de slava Ta...» (Ps. 16:15). În biserica lui Dumnezeu toate strigă: «Slavă!» (Ps. 28:9). Proorocul Isaia a văzut slava Domnului (Is. 6:1-5; In. 12:41). Aşa vedea Biserica şi profetul Iezechil: plină de slava Domnului (Iez. 43:4-5; 44:1-4). Dumnezeu străluceşte faţa şi slava Sa peste noi (Ps. 66:1); toate lucrurile Lui sunt slavă şi frumuseţe (Ps. 110:2-3); tot pământul e plin de slava Domnului (Avac. 2:14; 3:4). Şi mai mult decât toate «cerurile spun slava lui Dumnezeu...» (Ps. 18:1). De aceea, toţi cei ce iubesc mântuirea, pururea să zică: «Slavă lui Dumnezeu!» (Ps. 39:21), căci numai Lui se cuvine cinstea şi slava (Ps. 113:9)[203]. «Luminează-te, luminează-te, Ierusalime – cântăm în Ziua Învierii împreună cu el (Isaia) – căci a venit lumina ta (Hristos) şi slava Domnului peste tine a

---

[202] Vezi Sf. Grigorie Teologul, *Cele cinci cuvântări despre Dumnezeu*, p. 11.

[203] Alte locuri numai în Psaltire, în care se aminteşte cuvântul „slavă" şi „slăvire" sunt: Ps. 4:2, 8:1-2, 6; 9:1; 18:1-2; 21:25; 23:7-12; 25:8-9; 26:7-9; 28:1-2; 33:3; 34:27; 41:2; 43:10; 44:3-5, 15; 53:6; 56:12, 14; 61:7; 62:3; 65:1; 67:35; 69:6; 70:8; 71:21-22; 72:24; 74:1; 77:4; 78:9; 83:12; 84:10; 93:1; 95:5-8; 96:6; 98:3; 99:3; 101:16; 103:1; 105:47; 107:6; 110:1-3, 10; 112:4; 117:21; 137:1-5; 138:14; 139:13; 144:3-12; 149:9; 150:2.

răsărit!» (Is. 60:1). În două din vedeniile sale, profetul Iezechil încearcă să descrie slava Domnului prin asemănare cu focul, cu lumina strălucitoare şi cu înfăţişarea curcubeului. Pe bolta cerului, peste capetele heruvimilor, el vede ceva ca o piatră de safir, ceva asemănător cu un tron împărătesc, şi pe tron ceva ca un chip de om. Ceva ca nişte foc lumina împrejur acel chip de om; un fel de lumină strălucitoare îl impresura de jur împrejur. Cum este curcubeul pe cer în vreme de ploaie, peste nori, aşa era înfăţişarea acelei lumi strălucitoare. Acela (focul, curcubeul) era **arătarea chipului slavei Domnului**... Atunci s-a ridicat slava Domnului de pe heruvimi şi s-a îndreptat spre pragul templului şi templul s-a umplut de nori, iar curtea s-a umplut de strălucirea slavei Domnului... Apoi slava Domnului a plecat de pe pragul templului şi s-a aşezat pe heruvimi... (Iez. 1:26-28; 10:1-4, 18).

În Noul Testament, ca şi în Vechiul Testament, iarăşi este amintită de foarte multe ori slava Domnului. În noaptea de taină, când S-a născut Mântuitorul, îngerul Domnului s-a arătat păstorilor şi «slava Domnului a strălucit peste ei» (Lc. 2:8-9). Tot atunci, oastea cerească a îngerilor slăvea pe Dumnezeu şi zicea: «Mărire (slavă) întru cei de sus lui Dumnezeu...» (Lc. 2:13-14). Pe muntele Taborului, la Schimbarea la faţă, apostoli Petru, Iacob şi Ioan au văzut lumina şi slava Domnului (Lc. 9:28-35). La Cina cea de Taină, Mântuitorul făgăduieşte şi împărtăşeşte apostolilor Săi slava Sa: «Slava pe care Mi-ai dat-o Mie, Eu le-am dat-o lor..." (In. 17:22). Iudeii iubeau mai mult slava oamenilor decât slava lui Dumnezeu (In. 12:43). În minunile lui Iisus Hristos lucrează şi se arată slava lui Dumnezeu (In.

11:4, 40). În învățăturile Sale, Mântuitorul spune învățăceilor Săi și nouă tuturor: «Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca să vadă ei faptele voastre bune și să slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri» (Mt. 5:16). La judecata din urmă, Iisus Hristos Domnul va veni „întru slavă" (art. 7 din Crez); atunci se va arăta slava Sa, în slava Tatălui și a sfinților îngeri (Lc. 9:26). Atunci va ședea pe scaunul măririi Sale dumnezeiești (Mt. 25:31) și va judeca viii și morții.

Apostolii Iacob și Ioan, fiii lui Zevedeu se roagă și cer de la Mântuitorul să fie învredniciți a sta unul de-a dreapta și celălalt de-a stânga Lui, «întru slava Lui» (Mc. 10:35-37).

Sf. Ștefan, când era ucis cu pietre, «căutând la cer, a văzut slava lui Dumnezeu și pe Iisus șezând de-a dreapta lui Dumnezeu» (FA 7:55). Irod Agripa a murit mâncat de viermi, pentru că s-a împotrivit măririi lui Dumnezeu (FA 12:23).

Apostolii Petru, Pavel și Ioan în scrierile lor amintesc adeseori și laudă slava lui Dumnezeu. Sf. Petru scrie că harul lui Dumnezeu ne cheamă și ne pregătește ca să ajungem părtași la mărirea (slava) Lui cea veșnică, întru Iisus Hristos (1 Petr. 5:1, 10).

Sf. Pavel spune despre păgâni că, socotindu-se înțelepți, au înnebunit, deoarece închinându-se făpturilor în locul Făcătorului, au schimbat slava lui Dumnezeu Celui nestricăcios cu chipul omului stricăcios și adevărul cu minciuna (Rom. 1:22-25). Lucrarea de mântuire înfăptuită de Iisus Hristos constă în întoarcerea de la minciună la adevăr, de la robie la libertate, de la făptură la Ziditor. Hristos «chipul ființei și strălucirea slavei lui Dumnezeu»

(Evr. 1:3), ne cheamă să ne izbăvim din robia „stricăciunii, ca să ne bucurăm de «bogăția slavei» (Ef. 3:16; Col. 1:27) şi de libertatea măririi fiilor lui Dumnezeu". Trăind şi suferind cu El, ne vom şi preamări împreună cu El. Cu Hristos ajungem **fiii şi moştenitorii slavei lui Dumnezeu**; vom avea parte de o moştenire – adică de o stare fericită de slavă pentru care e mică orice suferință. «Căci socotesc – scrie Sf. Pavel, care se ridicase în slava lui Dumnezeu până la al treilea cer – că **durerile ceasului de față nu pot să stea în cumpănă cu mărirea care ni se va descoperi**» (Rom. 8:17-21, 2 Cor. 12:1-4). Tâlcuind aceste cuvinte şi arătând ce dobândeşte creştinul ca fiu şi moştenitor al lui Dumnezeu, între alții, Sf. Macarie cel Mare scrie: Ca unui fiu de rege, „i se vor deschide porțile (împărăției cerurilor), iar el intră înăuntru, în multele lăcaşuri (ale Tatălui ceresc). Cu cât merge mai departe, tot mai multe lăcaşuri i se deschid, sute după sute. El este bogat. Dar oricât de bogat ar fi, tot mai are de văzut şi alte lucruri minunate şi neobişnuite. Şi i se încredințează lui, ca fiu şi moştenitor, lucruri ce nu pot fi grăite de firea omenească, nici tâlcuite de gură sau de limbă. Slavă lui Dumnezeu. Amin. Amin"[204]. **Omul** trebuie să-şi dea seama că **este «chipul şi mărirea lui Dumnezeu»** (1 Cor. 11:7), chemat să aducă slujbă, laudă, mulțumire ți cinste – nu ruşine – măririi lui Dumnezeu (Rom. 15:7; 2 Cor. 1:25; 4:15; Gal. 1:5; Ef. 1:6, 14) ca şi Avraam (Rom. 4:18-20). Slujirea lui Dumnezeu este plină de slavă, ca şi a lui Moise. În ea se răsfrânge, ca într-o oglindă, mărirea (slava) Domnului, mărire care ne ridică şi ne preface şi pe noi, în

[204] Sf. Macarie cel Mare, *Omilii*, op. cit., p. 52.

aceeaşi asemănare, din mărire în mărire, din slavă în slavă (vezi 2 Cor. 3:6-18). Drept aceea: „Strălucească, din întuneric, lumina". Ziua să se arate în inimile noastre, lumina Evangheliei măririi lui Hristos Domnul să strălucească în faţa noastră şi cunoştinţa măririi lui Dumnezeu în sufletele noastre (2 Cor. 4:4-6).

Sf. Ioan însă mărturiseşte despre slava lui Dumnezeu-Cuvântul (Hristos), slavă pe care au văzut-o şi ceilalţi apostoli pe Tabor, la Înviere şi la Înălţare. Noi am văzut slava Lui, scrie Sf. Ioan, «slavă ca a unuia născut din Tatăl, plin de har şi de adevăr» (In. 1:14). Tot el ne aminteşte de slava îngerului (care a vestit căderea Babilonului) «şi pământul s-a luminat de slava lui» (Apoc. 18:1). Dar Sf. Ioan aminteşte şi descrie mai ales mărirea, slava lui Dumnezeu care umple şi luminează cetatea Ierusalimului ceresc. «Şi m-a dus pe mine (îngerul Domnului), cu duhul, într-un munte mare şi înalt şi mi-a arătat **cetatea cea sfântă, Ierusalimul**, pogorându-se din cer, de la Dumnezeu, **învăluită în slava lui Dumnezeu**. Lumina ei era asemenea cu piatra cea de mare preţ, cu piatra de iaspis, limpede ca cleştarul... Şi cetatea nu are trebuinţă de soare, nici de lună, ca să o lumineze, căci **slava lui Dumnezeu a luminat-o** şi făclia ei este Mielul» (Apoc. 21:10-11. 23).

Am înşirat câteva locuri din Vechiul şi Noul Testament – şi ar mai fi multe, foarte multe de amintit, în care se descoperă în lumină sau numai se numeşte slava (mărirea) lui Dumnezeu.

II.

«În Biserica lui Dumnezeu toate strigă:
Slavă!...»
(Ps. 28:9)

Faptul acesta ne arată ce mare însemnătate are cuvântul „slavă" şi cât de mare trebuie să fie atenţia noastră la ceea ce ne spune el. Ce înseamnă cuvântul „slavă"? Înţeles-am noi oare, până acum din cele spuse: ce este, sau cam ce este slava lui Dumnezeu?... Foarte puţin am înţeles!... Tot aşa de puţin, ca şi cuvintele în care se spune că Dumnezeu locuieşte în «lumina cea neapropiată» (1 Tim. 6:16).

Ca totuşi să le putem înţelege, ne vin în ajutor Sfinţii Părinţi şi între ei ne vine în ajutor mai ales marele gânditor şi tâlcuitor creştin, Sf. Maxim Mărturisitorul. El spune că „slavă" sau „mărire" (*doxa*) este **frumuseţea** ceea mai înaltă, „frumuseţea supremă a chipului"[205]. „Slava lui Dumnezeu" **„strălucirea frumuseţii dumnezeieşti"**, strălucire care „constă din unirea biruinţei şi a înţelepciunii, a lucrării şi a contemplaţiei, a virtuţii şi a cunoştinţei, a bunătăţii şi a adevărului"[206]. Aşadar după Sf. Maxim Mărturisitorul slava lui Dumnezeu este unirea laolaltă a tuturor însuşirilor, lucrărilor şi desăvârşirilor dumnezeieşti în acelaşi chip, în aceeaşi lumină strălucitoare de frumuseţe. Mai pe scurt am putea să spunem că slava lui Dumnezeu este **strălucirea chipului frumuseţii lui Dumnezeu**. „Slavă eu cunosc şi numesc, Cuvinte, Duhul Tău cel Sfânt", zice Sf. Simeon

---

[205] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Răspunsuri către Talasie*, Filocalia 3, p. 229.
[206] *Ibidem*, p. 235.

Noul Teolog[207]. „**Slava** este descoperirea, arătarea, veşmântul desăvârşirii lăuntrice" a lui Dumnezeu, spune Mitropolitul Filaret al Moscovei. Dumnezeu Tatăl e **Tatăl slavei** (Ef. 1:17); Fiul lui Dumnezeu e strălucirea slavei (Evr. 1:3); Duhul Sfânt e Duhul slavei (1 Petr. 4:14)[208]. „Văd slava, dar nu fiinţa însuşi"[209], pe care nimeni, niciodată nu a văzut-o (In. 1:18; 1 Tim. 6:16).

„Cum ar putea omul să vadă slava în fiinţa Dumnezeirii?" – se întreba Sf. Simeon:

„Neapropiată, o, frumuseţea Ta, neimitat chipul Tău, neasemănată slava şi cine Te-a văzut vreodată? Sau cine ar putea să Te vadă pe Tine întreg, Dumnezeul meu? Căci care ochi ar putea să vadă lumea toată? Dar pe cel mai presus de lumea toată care minte l-ar putea cuprinde?!...

Căci Dumnezeu e necreat, iar noi creaţi cu toţii; Acela e nestricăcios, iar noi stricăcioşi şi praf; Acela e Duh mai presus de orice Duh, fiind Făcătorul şi Stăpânul duhurilor, iar noi trupuri de lut şi fiinţă pământească.

Acela, Făcătorul tuturor, fără început şi necuprins, noi, viermi, mocirlă şi cenuşă...".

Dumnezeu dă neputinţei noastre vigoare, putere, Duhul Său cel Sfânt, ca să ne mântuim, şi harul ca să-L vedem, să-I vedem lumina, slava, în care L-a văzut şi el (Sf. Simeon) şi uimit de vederea Lui în lumina slavei, a strigat plin de bucurie: „Te văd ca pe un soare, Te privesc ca pe o stea şi te port în sân, ca pe un mărgăritar şi ca pe o făclie Te

---

[207] Sf. Simeon Noul Teolog, *Imnele Dragostei*, Cuvântul 31, p. 108.

[208] Vladimir Lossky, La Theologie Mystique de L'Eglise d'Orient, pp. 72-73.

[209] Sf. Simeon Noul Teolog, *Imnele Dragostei*, Cuvântul 40, p. 150.

văd aşezată într-un sfeşnic”[210].

Pe faţa omului se oglindeşte şi frumuseţea trupului şi frumuseţea sufletului: Din vorbire, din înfăţişare, din privirea şi din purtarea omului se citesc puterile, virtuţile şi toate însuşirile şi lucrările lui. Toate laolaltă ne dezvăluie slava omului. Tot aşa însuşirile, lucrările şi desăvârşirile lui Dumnezeu: bunătatea, atotputernicia, dreptatea, sfinţenia, atotînţelepciunea, iubirea, milostivirea, îndelunga-răbdare a lui Dumnezeu, unite într-una singură, ne descoperă slava lui Dumnezeu, frumuseţea Lui negrăită şi nemărginită. De aceea spunem că Dumnezeu locuieşte în cer, în slava şi în lumina cea **neapropiată**, adică în slava mai presus de orice slavă şi în lumina cea mai presus de orice lumină; într-o slavă negrăită (cu neputinţă de spus în cuvinte) şi într-o lumină **neapropiată**, adică strălucitoare de atâta slavă, încât nu se poate apropia de ochii noştri, fără să-i întunece, să-i închidă sau să-i orbească, întocmai ca ai lui Saul pe drumul Damascului şi ca ai celor trei apostoli pe muntele Taborului. Slava lui Dumnezeu cea veşnică e singura cu adevărat slavă îndreptăţită şi dorită. Raiul este palatul minunat al slavei lui Dumnezeu. Slava nu aparţine raiului, ci lui Dumnezeu. „Dacă faţa lui Dumnezeu s-ar arăta o clipă în iad, iadul ar ajunge rai; dacă o singură clipă nu s-ar arăta în rai, raiul s-ar preface în iad”[211].

Lumina şi slava lui Dumnezeu este **necreată**; aparţine fiinţei lui Dumnezeu, aşa după cum lumina minţii, puterea voinţei şi tăria braţelor aparţine fiinţei omului, de care se foloseşte când şi cum **vrea**. Când **vrea** Dumnezeu să reverse

---

[210] *Ibidem*, Cuvântul 14, pp. 55-56.
[211] Ilie Miniat, *Didahii şi Predici*, p. 54.

har peste aleşii Săi, lumina şi slava Lui **se pot** apropia de om şi i se poate arăta, ca şi profeţilor şi apostolilor, ca apoi să se retragă din nou în fiinţa şi în puterea Sa nevăzută şi neapropiată.

Pe Tabor, la Schimbarea la faţă, şi pe muntele Măslinilor, la Înălţare, ca şi pe muntele Sinai, lumina şi slava aceasta s-a arătat. Ne-o spune Evanghelia (Lc. 9:28-36) şi Biserica în rugăciunile, învăţăturile şi cântările ei. Mântuitorul nu putea să părăsească viaţa şi lumea aceasta, fără să descopere învăţăceilor Săi ceva din slava Sa dumnezeiască; ceva din viaţa şi din lumea viitoare. „Sinaxarul" de la Schimbarea la Faţă înfăţişează „istoria" aceasta aşa: „De vreme ce Hristos multă vorbă cu ucenicii Săi a avut de moartea şi de patima Sa, şi de junghierea ucenicilor Săi, când răutăţile în viaţa aceasta erau gata, iar bunătăţile întru nădejde; vrând drept aceea să le adeverească şi chipul, şi să le arate **care este slava** aceea cu care va să vie, i-a suit într-un munte înalt îndeosebi şi S-a schimbat înaintea lor". În cântările de la aceiaşi sărbătoare se spune că pe Tabor, Iisus Hristos a arătat ucenicilor Săi, pe cât li se putea, lumina şi slava Dumnezeirii Sale (vezi Troparul); le-a arătat „frumuseţea cea dintâi a chipului Său" nu în închipuire, ci în făptură (Stihira de la Cântarea 6); le-a descoperit „bună podoaba frumuseţii chipului celui dintâi (dumnezeiesc) şi aceasta nu desăvârşit" (Stihira 3 de la Litia sărbătorii), arătându-le „că de vor străluci cu înălţarea bunătăţilor (virtuţilor), se vor învrednici şi dumnezeieştii slave" (Stihira 3 de la Vecernie).

Arătarea slavei Domnului a umplut de mărire Cortul Sfânt (Ieş. 40:34) şi umple toate bisericile.

Arătarea slavei Domnului a umplut de o bucurie

nepătrunsă pe apostoli, nu numai pe Tabor, unde ar fi dorit să rămână pentru totdeauna - „Doamne, bine este nouă să fim aici...", dar şi pe Muntele Măslinilor, la Înălţare, când, în loc să se întristeze că s-au despărţit de El, «s-au întors în Ierusalim cu bucurie mare» (Lc. 24:52).

Arătarea slavei Domnului va fi bucuria cea mai mare a celor buni în raiul împărăţiei cerurilor – în măsura în care s-au împărtăşit pe pământ cu harul Duhului Sfânt şi s-au împodobit cu frumuseţea faptelor bune.

Din toate cele spuse până aici am înţeles că slava este unirea în acelaşi chip, în aceeaşi fiinţă, a însuşirilor, a lucrărilor şi a desăvârşirilor dumnezeieşti – adică a bunătăţii cu dreptatea, a conştiinţei cu legea, a înţelepciunii cu puterea, a virtuţii cu biruinţa, a cunoştinţei cu sfinţenia, a iubirii cu frumuseţea, a bucuriei cu fericirea şi a vieţii cu nemurirea; toate laolaltă întruchipează slava sau mărirea lui Dumnezeu, şi a omului.

Lămurind astfel cuvântul „slavă", „slava lui Dumnezeu", înţelegem de ce-l întâlnim atât de adeseori nu numai în Sf. Scriptură, dar mai ales în cultul divin. Înţelegem acum de ce se spune cu atâta dreptate că în Biserică toate strigă şi cântă: **Slavă**!... Acum înţelegem de ce aprindem atâtea lumini în biserică şi de ce când privim lumina din biserică trebuie să ne închipuim că e slava lui Dumnezeu. Acum înţelegem de ce în cărţile, în rugăciunile, şi în cântările Bisericii, la toate slujbele ascultăm, rostim şi repetăm de atâtea ori cuvintele: „Slavă Ţie, Doamne, slavă Ţie!" ; „Slavă Ţie, Dumnezeul nostru, slavă Ţie!" ; „Slavă Ţie, Celui ce ne-ai arătat nouă lumina, slavă întru cei de sus lui Dumnezeu...". „Că Ţie se cuvine toată slava, cinstea şi

închinarea...". „Hristoase, lumina cea adevărată, care luminezi şi sfinţeşti pe tot omul ce vine în lume, să se însemneze peste noi lumina feţei Tale, ca într-însa să vedem lumina cea neapropiată..." (Rugăciune, Ceasul 1). „Venit-a şi s-a arătat lumina cea neapropiată" (Condacul Botezului) şi altele.

III.

Acum ne dăm seama de ce apostolul Pavel numeşte pe Iisus Hristos chipul fiinţei şi strălucirea slavei lui Dumnezeu (Evr. 1:3), pentru că în El s-a arătat toată frumuseţea Dumnezeirii, cu toate însuşirile, lucrările şi desăvârşirile Ei. Abia acum înţelegem de ce în rugăciunea de la Vecernie, Iisus Hristos Fiul lui Dumnezeu este numit „Lumină lină a sfintei slave a Tatălui ceresc..." şi de ce slujba Învierii Domnului şi slujba de dimineaţă (Utrenia) le începem prin cuvintele: „Slavă Sfintei şi Celei de o fiinţă şi de viaţă făcătoarei şi nedespărţitei Treimi...". Abia după ce am înţeles cuvântul slavă, ne dăm seama de ce în rugăciunea de la Sf. Liturghie, Sf. Vasile cel Mare spune că Iisus Hristos S-a făcut pe Sine „asemenea cu chipul smeritului nostru trup, ca să ne facă pe noi asemenea chipului slavei Sale" (Rugăciunea de la Sfânt, sfânt, ...) iar în rugăciunea amvonului cerem de la Dumnezeu să preamărească pe credincioşii Bisericii: „Tu pe aceştia preamăreşte-i cu dumnezeiască puterea Ta..." şi de ce nu încheiem nici o Liturghie, nici o slujbă şi nici o rugăciune fără să ne închinăm şi să zicem: „**Slavă** Ţie Hristoase,

Dumnezeul nostru, nădejdea noastră, slavă Ţie... **Slavă** Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh, şi acum şi pururea...".

Acum ştim de ce după Sf. Împărtăşanie izbucneşte, cu atâta bucurie cântarea: „Să se umple gurile noastre de lauda Ta, Doamne, ca să lăudăm slava Ta...". Acum pricepem de ce tot după Sf. Împărtăşanie, dorinţa şi nădejdea şi rugăciunea creştinului dreptcredincios este să ajungă la odihna şi la „dulceaţa cea fără de sfârşit a celor ce văd frumuseţea cea veşnică a feţei lui Dumnezeu" (Rugăciunea 1 a Sf. Vasile cel Mare după Sf. Împărtăşire).

Acum înţelegem de ce la tot pasul, pe toate paginile Bibliei şi în toate cărţile de rugăciune ale Bisericii întâlnim repetat de atâtea ori cuvântul *Mărire*!...

Abia acum înţelegem sfinţii şi martirii, care şi-au dăruit viaţa slujirii lui Hristos. **„Dau slujbei mele toată slava"**, spune marele apostol Pavel şi ca el au făcut toţi sfinţii şi mucenicii Bisericii, care au dat slujbei lor toată frumuseţea, toată strălucirea ei dumnezeiască. Slava lui Dumnezeu a fost ţinta şi bucuria vieţii lor, neasemănat mai mare decât bucuria şi lauda oamenilor care au putut vedea slava împăraţilor pământeşti.

Unul dintre sfinţii care s-a bucurat mai mult de vederea slavei lui Dumnezeu a fost Sf. Simeon Noul Cuvântător de Dumnezeu. Iată cum descrie el descoperirea şi vederea slavei lui Dumnezeu, har deosebit de care s-a bucurat mai de multe ori în viaţă: Prin bunătatea lui Dumnezeu am luat dar peste dar, facere de bine peste facere de bine, foc peste foc, văpaie peste văpaie, suire peste suire, iar sfârşitul suirii este lumina şi în mijlocul luminii soare luminos. În lumina aceasta am rămas „lăcrimând prea

cu dulceață și minunându-mă de cele negrăite". „Minte dumnezeiască cu mintea mea vorbea" și sub moarte fără de moarte am ajuns. Frumusețea cea nespusă îmi pătrundea în inimă și mă atrăgea spre o dragoste nemărginită, spre cele de sus. Mă vedeam mai păcătos decât tot omul și pentru cele văzute mai nevrednic decât toți oamenii. „Cine sunt eu, Doamne, păcătosul și necuratul, mi-am zis cu cutremur și cu bucurie, că ai căutat spre mine și m-ai învrednicit să vorbesc cu Tine? Dar Tu, cel curat, cel nevăzut și tuturor neapropiat și dulce, mă arăți prea frumos prin slava Ta... Acestea le auzeam eu cu taină și le răspundeam cu preaslăvire...". Multe am cunoscut din cele neștiute celor mai mulți; mă bucur de împărăția cerurilor dăruită mie și plâng ca un nevrednic de cele acolo văzute, deznădăjduind că am să mă despart de ele... Când mai jos decât toți oamenii mă aflu, mai presus de ceruri mă sui și prin dragoste mă unesc cu Dumnezeu și câtă este dăruirea și răsplătirea Lui, ca să ne întoarcem de la răutate la bunătate, de la cele pământești la cele cerești, de la cele trupești la cele duhovnicești și de la cele omenești la cele Dumnezeiești[212].

„Cunoștința nu este lumina, ci **lumina este cunoștința**". Dumnezeu lumină este, scrie Sf. Apostol Ioan. Cine vede lumina slavei Lui, vede pe Dumnezeu. Cei ce nu au văzut lumina, nici pe El nu L-au văzut. Cine a primit Darul, lumina lui Dumnezeu a primit, și „Tainele Darului" – lumina lui Hristos, precum este scris: „Voi locui întru dânșii și voi umbla întru dânșii...". Cei ce nu au primit lumina, robi sunt, fii ai întunericului, măcar împărați, patriarhi,

---

[212] Sf. Simeon Noul Teolog, *op. cit.*, Cuvântul 16, p. 167.

arhierei, preoți, călugări, mireni, săraci sau bogați de ar fi...[213]

Cine doreşte Dumnezeirea se face părtaş la toate bunurile – ne încredințează tot Sf. Simeon. „Cu cât întrece Dumnezeu pe cele văzute,... cu atât sunt mai rănit de dragostea Lui şi cu cât nu-L văd, cu atât mă topesc cu mintea şi cu inima". Când nu văd pe Iubitul meu, nu văd pe Doritul meu, atunci mi se arată şi mă vede; îmi arată slava Sa, fulgeră întunericul inimii mele, luminându-mă cu strălucire nemuritoare; mă sărută şi mi se dăruieşte mie, nevrednicului: „Şi mă satur de iubirea şi de frumusețea Lui. Mă umplu de plăcerea şi de dulceața dumnezeiască. Mă împărtăşesc de lumină, mă împărtăşesc şi de slavă. Şi străluceşte fața mea ca şi a Iubitului meu. Şi toate măruntaiele mele se fac purtătore de lumină. Mai frumos ca cei frumoşi sunt atunci. Mai bogat decât cei bogați; mai puternic ca cei puternici, mai mare ca împărații şi mai cinstit cu mult ca toate cele văzute..."[214].

„Frumusețea Ta m-a scos din mine" – spune Sf. Simeon în cuvântul următor. Tu, Doamne, ai alungat din mine întunericul păcatului... „M-ai ridicat cu suflarea Ta dumnezeiască, m-ai pus pe picioarele poruncilor Tale, m-ai vrăjit cu frumusețea Ta şi m-ai rănit cu iubirea Ta, m-ai schimbat întreg şi am văzut fața Ta întreagă, şi m-am înfricoşat..."[215].

După ce a primit harul, a văzut lumina slavei şi frumusețea feței lui Dumnezeu, s-a bucurat de atâtea bunătăți şi s-a împărtăşit din tainele şi din luminile vieții

---

[213] *Ibidem*, pp. 205-206.

[214] *Ibidem*, Cuvântul 7, pp. 31-32.

[215] *Ibidem*, Cuvântul 8, p. 38.

veşnice, tot Sf. Simeon strigă: „Ce mai caşti gura spre pământ? Ce te laşi vrăjit de cele de aici? Ce te înfunzi în cele stricăcioase, odată ce ai luat cele nestricăcioase? Ce zaci lângă cele de aici odată ce ai luat pe cele viitoare?" Lipeşte-te întreg de bunurile cele veşnice[216].

Într-o minunată carte despre „Mântuirea păcătoşilor", citim aceste cuvinte de laudă despre slava cerului râvnită nu numai de sfinţi, ci şi de toţi credincioşii: „O, prea dulce slavă! O, prea aleasă adunare! Fericiţi cei ce te vor dobândi pe tine şi de trei ori ticăloşi cei ce se vor lipsi de frumuseţea ta!... Dacă înalţi ochii tăi la cer, vezi, omule, prea luminatul soare, strălucirea lunii şi a stelelor. Pe pământ priveşti frumoase şi minunate zidiri, dealuri, munţi, văi, copaci şi felurite fiare, flori de diferite culori şi crini prea frumoşi, izvoare şi bălţi, râuri şi mări. Vezi argint, aur, pietre scumpe, mărgăritare şi alte asemenea. Deci, dacă în această vale a lacrimilor şi a necazurilor, în această surghiunie şi nemernicie a noastră, ne-a dat prea bunul Dumnezeu asemenea lucruri frumoase, cu cât mai minunate socoteşti să fie în rai?

O, bogate în daruri, Stăpâne! Dacă în trupeştile simţiri, întru această temniţă a lumii, ne-ai dăruit o aşa desfătare, câte bunătăţi ne vei da în adevărata şi fericita noastră Patrie? Dacă păcătoşilor, care sunt vrăjmaşii Tăi, dai atâta bucurie în viaţa aceasta, de câtă bucurie se vor învrednici prietenii Tăi în veacul ce va să fie? (în slava cerurilor)"[217].

Toate aceste doxologii (slavoslovii, preamăriri), chemări şi încheieri, dreptmăritori creştini, au rostul să ne

[216] *Ibidem*, Cuvântul 11, p. 49.

[217] Mântuirea Păcătoşilor, p. 477.

ridice gândurile şi privirile de la pământ la cer şi de la făpturi la Dumnezeu; să ne aţintească ochii sufletului la frumuseţea dorită a lui Dumnezeu; la însuşirile, lucrările şi desăvârşirile lui Dumnezeu, contopite în strălucirea dumnezeieştii Sale măriri.

În chipul acesta am răspuns la întrebările de la început: Ce este slava lui Dumnezeu şi lumina neapropiată în care locuieşte nevăzut de nimeni Dumnezeu? În lămuririle date se cuprinde şi răspunsul la întrebarea: Dacă Dumnezeu este nevăzut, de ce se spune că totuşi poate fi văzut? Dumnezeu este **nevăzut în fiinţa Sa**, dar **poate fi văzut în lucrările Sale şi în lumina slavei Sale**. Aşa l-au văzut proorocii, aşa l-au văzut apostolii, aşa l-au văzut sfinţii şi aşa avem făgăduinţa să-L vedem toţi credincioşii care iubim **arătarea Lui**. Dumnezeu ni S-a descoperit în multe rânduri şi în multe chipuri (Evr. 1:1). În lumina slavei Sale ne-a descoperit şi cele ce ochiul nu le-a văzut, urechea nu le-a auzit şi la inima omului nu s-au suit (1 Cor. 2:9-10). Numai ochiul iubitor de frumuseţe trupească nu le-a văzut, şi urechea iubitoare de cinste omenească nu le-a auzit şi la inima goală de Duhul Sfânt nu s-au suit[218].

Lumina slavei lui Dumnezeu atrage sufletele, le mişcă..., le ridică şi le uneşte cu desăvârşirea Sa[219]. Nimic

---

[218] Ilie Ecdicul, *Filocalia 4*, p. 316.

[219] „Cel ce s-a ridicat peste firea curgătoare a celor de faţă şi a trecut dincolo de pofta celor trecătoare, nu priveşte cele de jos, nu doreşte cele frumoase ale pământului, ci are deschise vederile de sus şi priveşte frumuseţile din Ceruri şi vede fericirea celor nepieritoare. Căci precum celui ce se tăvăleşte în materia pământului şi se apleacă spre plăcerile trupului, îi sunt închise Cerurile, având ochii minţii întunecaţi, aşa cel ce dispreţuieşte cele de jos şi se întoarce de la ele are mintea înălţată, **vede slava celor veşnice** şi cunoaşte strălucirea celor sfinţi..." - Sf. Teolept.

nu atrage şi nu desfătează sufletul omului mai mult decât frumuseţea slavei şi strălucirea luminii lui Dumnezeu. „Ce este mai prea minunat decât frumuseţea lui Dumnezeu?" – întreabă Sf. Vasile cel Mare. „Ce este mai plăcut decât podoaba lui Dumnezeu?" – care se îmbracă cu lumina şi cu slava ca şi cu o haină. „... negrăită şi neînchipuită este strălucirea fulgerătoare a frumuseţii lui Dumnezeu; cuvântul nu o poate spune şi nici auzul să o încapă. De o vom numi strălucirea luceafărului, sau lumina lunii, sau sclipirea soarelui, nimic din acestea nu este vrednic spre asemănarea slavei, şi faţă de Lumina cea adevărată mai departe se află ea decât noaptea adâncă şi întunericul cel mai înfricoşat faţă de seninătatea zilei... Din pricina dorului nesăţios de a privi bunurile dumnezeieşti, sfinţii se rugau ca desfătarea de frumuseţea lui Dumnezeu să dureze în toată viaţa veşnică"[220].

Dionisie Areopagitul spune că „frumuseţea" sau „frumosul" este unul din numele lui Dumnezeu. El, Frumosul, Dumnezeu este veşnic, neschimbabil, „fără naştere şi fără moarte, fără dezvoltare sau mişcare... El conţine în sine frumuseţea şi tot ce este frumos îşi are cauză unică şi pre-existenţă în natura cea simplă şi mai presus de fire a tuturor lucrurilor frumoase (în Dumnezeu). Din acest frumos (din Dumnezeu) îşi trag existenţa toate cele ce sunt, fiecare fiind frumos în felul său. Din cauza frumosului sunt armoniile şi atracţiile şi comuniunile tuturor lucrurilor. Prin frumos se unesc toate. Frumosul este începutul tuturor lucrurilor, fiind cauza creatoare, ce pe toate le mişcă şi le strânge la un loc prin dragostea de frumuseţe proprie. El este ţinta a toate, şi acei ce ele iubesc, ca fiind scopul lor

---

[220] Sf. Vasile cel Mare, *Vechile Rânduieli Monahale*, pp. 364-365.

final (căci din pricina frumosului s-au făcut toate). El este modelul după care se conturează ele. De aceea frumosul este acelaşi lucru cu binele, pentru că toate lucrurile, în cauzalitatea lor, doresc frumosul şi binele – pe Dumnezeu"[221].

Aceasta este Ortodoxia, religia noastră în înţelesul ei cel mai adânc, mai înalt, cel mai adevărat, dreptcredincioşi creştini. Aceasta e Ortodoxia noastră – icoana cea mai curată a învăţăturilor creştine, calea cea dreaptă, cea mai scurtă, spre slava lui Dumnezeu. Aceasta e credinţa şi dorinţa noastră cea mai fierbinte şi cea din urmă: desfătarea în lumina, în frumuseţea, în slava lui Dumnezeu. Aici aflăm mântuirea noastră, în Ortodoxie, în iubirea şi în slava lui Dumnezeu. Aşa se înţeleg aceste două cuvinte „slavă" şi „doxa", „Ortodoxie". Când zicem „slavă" înţelegem lumină, virtute, lucrare, sfinţenie, frumuseţe, desăvârşire, biruinţă, bucurie, fericire şi strălucire **dumnezeiască**. Laolaltă toate aceste puteri şi însuşiri duhovniceşti contopite şi unite într-una singură ne dau **slava**.

Când zicem „Ortodoxie", adică dreaptă-slăvire, înţelegem trăirea în viaţa creştină, cea mai adevărată, în iubirea şi în slăvirea lui Dumnezeu. Mai pe scurt, **Ortodoxia** (orthos-doxa) înseamnă **trăirea dreaptă în slava lui Dumnezeu**, trăire în viaţa dreptslăvitoare, trăire în cea mai înaltă, în cea mai curată, în cea mai frumoasă, în cea mai desăvârşită, în cea mai dreaptă şi adevărată viaţă religioasă şi morală.

Ortodoxia e însăşi religia creştină, calea dreaptă cea

---

[221] Sf. Dionisie Areopagitul, *Despre numele divine*, pp. 36-37.

mai scurtă spre slava lui Dumnezeu, în forma ei de la început, aşa cum a fost întemeiată de Mântuitorul Hristos, cu profeţii şi apostolii Săi. Nici una din confesiunile şi sectele, câte se numără astăzi pe faţa pământului, nu-şi are numirea în Sf. Scriptură. Prin cuvântul slavă, singură credinţa noastră dreaptă, Ortodoxia este cuprinsă în toată Scriptura, aşa după cum este cuprinsă în toate slujbele, cântările şi rugăciunile Bisericii.

Omul care slăveşte pe Domnul, el însuşi se umple de slavă, ne învaţă Sfinţii Părinţi. Sufletele încărcate de lumina lui Hristos, de harul Duhului Sfânt, ajung la viaţa şi slava cea veşnică. Sufletele în care se oglindeşte slava lui Dumnezeu – în omul cel dinăuntru, se vor preface şi preamări din slavă în slavă.

Curăţirea şi luminarea sufletelor este **începutul** desăvârşirii; slava este **sfârşitul desăvârşirii.**

Drept aceea, veniţi toţi cei ce iubiţi slava cerului, toţi cei ce doriţi să vedeţi frumuseţea cea negrăită a slavei lui Dumnezeu – să ne rugăm şi să strigăm: Doamne, fă-ne părtaşi ai slavei Tale, ca în lumina Ta să vedem lumina şi fericirea vieţii veşnice! Fă-ne, Dumnezeule, case măririi Tale, pe noi pe toţi şi toate bisericile Tale! „Fulgerele cele cu raze strălucitoare, străluceşte-le mie, Dumnezeul meu,... şi casă mă arată a slavei Tale celei neapropiate şi strălucite, de lumină purtătoare şi neschimbată”[222].

[222] Rugăciune de la Miezonoptică, Ceaslovul mic, 1939, p. 33.

UNIREA CU DUMNEZEU

«Cel ce se uneşte cu Domnul, un singur Duh este cu El»
(1 Cor. 6:17)

Deplinătatea şi desăvârşirea vieţii religioase constă în împăcarea şi unirea duhovnicească a sufletului cu Dumnezeu. Întâlnirea şi unirea cu Dumnezeu este scopul, ţinta vieţii omeneşti în toate religiile; şi nu numai ţinta vieţii, dar şi culmea doririlor şi a fericirii.

Dumnezeu este ţara făgăduinţei pentru fiecare suflet. Robia Egiptului de care ne vorbeşte istoria şi Scriptura, ca şi moartea, închipuie despărţirea şi depărtarea sufletului de Dumnezeu. Trecerea prin marea Roşie şi prin pustia păcatelor, închipuie lupta pentru dezrobirea, curăţirea şi luminarea sufletului, iar intrarea în Canaan înseamnă împăcarea, unirea şi trăirea cu Dumnezeu.

Despre bătrânul Noe se spune că «umbla cu Dumnezeu» (Fac. 6:9). Acelaşi lucru se spune şi despre toţi profeţii, apostolii, sfinţii, drepţii şi aleşii lui Dumnezeu: toţi trăiau cu Dumnezeu, umblau cu Dumnezeu, uniţi în iubire, în slavă şi în fericirea negrăită, nemărginită şi nesfârşită cu Dumnezeu.

Dar fericirea aceasta dumnezeiască nu este făgăduită numai unor oameni, ci tuturor credincioşilor. Hristos Domnul S-a rugat pentru toţi ucenicii Săi ca să fie una cu Dumnezeu: «ca **toţi să fie una**, precum Tu, aşa şi ei (creştinii) **una să fie în Noi**...» (In. 17:21).

Unirea fericită a sufletului cu Dumnezeu – bineînţeles

nu cu ființa Lui, ci cu harul şi cu lucrarea Lui – o pilduieşte Mântuitorul şi în întoarcerea fiului risipitor acasă, la tatăl său, care «încă departe l-a văzut şi i s-a făcut milă; şi, alergând, a căzut pe grumazul lui şi l-a sărutat» (Lc. 15:20). Fiul rătăcit e omul depărtat de Dumnezeu; tatăl său e Dumnezeu; îmbrățişarea şi sărutarea este semnul iubirii şi al unirii cu Dumnezeu[223].

Este cu putință împăcarea şi unirea sufletului cu Dumnezeu? Religia tot acest adevăr îl mărturiseşte. Dumnezeu e iubire şi Duh. Omul, prin tot ce are el mai bun în sine, este iubire şi duh, în comuniune de viață şi de unire cu alte duhuri; care se întâlneşte cu alte iubiri şi alte duhuri, şi mai ales cu Duhul lui Dumnezeu, prin religie.

În creştinism, trei sunt mijloacele sau căile prin care se înfăptuieşte unirea tainică a sufletului cu Dumnezeu: Darurile Duhului Sfânt, Sfânta Împărtăşire cu Hristos şi dumnezeiasca iubire.

1. Omul este făcut din trup şi din suflet. Viața trupului e unirea cu sufletul; viața sufletului e unirea cu Dumnezeu (Sf. Grigorie Palama). Prin trup este legat de stihiile materiei; prin suflet este legat de Duhul lui Dumnezeu. Legea trupului coboară pe om în rândul animalelor şi-i aduce moartea; legea duhului îl învie şi-l ridică în slava cerului, la unirea cu Dumnezeu.

---

[223] Bineînțeles, nu este vorba de o unire cu ființa lui Dumnezeu, ci cu harul, cu lumina, cu iubirea şi cu lucrarea lui Dumnezeu. Unirea la care suntem chemați (2 Petr. 1:4), e părtăşia cu firea dumnezeiască, nu este ipostatică, ființială, ci spirituală, harismatică. Vladimir Lossky, *La Theologie Mystique de L'Eglise d'Orient*, p. 216; Dumitru Stăniloae, *Curs de ascetică şi mistică creştină*, pp. 37-39.

Învierii sufletului îi urmează învierea trupului. Cea dintâi unirea a sufletului cu Dumnezeu se întâmplă în Taina Sf. Mir, prin care se aruncă în suflete sămânța darurilor Duhului Sfânt. Despre cei ce sunt pecetluiți, în Sf. Mir, cu darurile Sfântului Duh se poate spune mai întâi că sunt uniți cu Dumnezeu. Aceştia au primit în sufletele lor «pecetea» şi «ungerea» şi «arvuna Duhului Sfânt» (2 Cor. 1:2, 22; 5:5). Prin această ungere tainică, sufletul omului se uneşte cu Duhul lui Dumnezeu, precum este scris: «Cel ce se uneşte cu Domnul, un singur Duh este cu El» (1 Cor. 6:17). Prin darurile Sale, Dumnezeu coboară din slava Sa cerească şi Se întrupează, Se face asemenea făpturilor şi Se uneşte cu sufletele lor credincioase şi sfinte, şi astfel devine împreună cu ele un Duh, o gândire, o voință, o inimă[224]. Cu fiecare patimă înfrânată şi cu fiecare virtute dobândită, lucrarea Sfântului Duh se arată în om mai rodnică, mai străvezie. Cu cât semințele darurilor Duhului Sfânt sunt mai bine şi mai mult cultivate în sufletele noastre, cu atât ele rodesc mai din belşug: pacea, bucuria, dragostea, adevărul, bunătatea, blândețea, iertarea, pacea şi toate celelalte virtuți evanghelice, care vădesc unirea sufletului cu Dumnezeu (Gal. 5:22; Ef. 5:9).

2. Tot pentru împăcarea şi unirea sufletelor cu Dumnezeu este rânduită şi Sfânta Cuminecătură. Ca să recreeze pe om şi să-l mântuiască, să-i umple sufletul de pace şi de bucurie, de lumină şi de viață dumnezeiască, Domnul Se întrupează şi Se preface în mâncare şi în băutură[225]. Şi zice creştinilor: «Cel ce mănâncă Trupul Meu

---

[224] Sf. Macarie cel Mare; *Omilii*, pp. 19-20.
[225] *Ibidem*, p. 21.

şi bea Sângele Meu, în Mine petrece şi Eu întru el» (In. 6:56). Sfânta Cuminecătură în Sfânta Liturghie este sâmburele cultului creştin ortodox, sărbătoarea unirii sufletului cu Dumnezeu, sămânța înfierii (In. 1:12) şi a învierii noastre (Rom. 8:10-11) – taina focului iubirii lui Dumnezeu față de om. Prin Sfânta Împărtăşire cu Trupul şi cu Sângele Domnului, sufletul creştinului devine casa lui Dumnezeu, biserica Duhului Sfânt, mlădiță vie din trupul lui Hristos-Dumnezeu (In. 15:1-5). Sfânta Împărtăşire întăreşte în creştini viața dumnezeiască, rodeşte darurile Sfântului Duh, întâlneşte şi uneşte sufletele noastre cu Dumnezeu. «Eu în ei şi Tu în Mine...» (In. 17:23).

3. Ca şi darurile Duhului Sfânt, ca şi împărtăşirea cu Hristos, dumnezeiasca iubire este tot o cale de întâlnire şi unire cu Dumnezeu. «De Mă iubeşte cineva, va păzi cuvântul Meu şi Tatăl Meu îl va iubi şi vom veni la el şi sălaş la el vom face» (In. 14:23). Prin urmare, unirea cu Dumnezeu prin iubire este făgăduință evanghelică. Viața de unire cu Dumnezeu este viața în iubire cu Dumnezeu. Iubirea uneşte sufletele, inimile, duhurile, fără să le desființeze. Unirea e iubire şi regăsire; fără contopire; e pătrunderea unui suflet în alt suflet; fiecare în sâmburele ființei celuilalt. Cel ce iubeşte se preface după chipul celui iubit, primeşte în suflet chipul ființei iubite, fără a-şi pierde ființa şi libertatea, fără a se absorbi unul în celălalt. Mai mult: dragostea e puterea care duce de la „chip" la „asemănare", care face mai buni şi mai frumoşi pe cei iubiți. În iubire, Însuşi Dumnezeu ne deschide inima şi ne primeşte în ea, în măsura în care noi ne-am deschis inima, ca să intre El în ea. În iubire toți ne unim cu Dumnezeu.

Prin iubire toți devenim ca un singur om, unit cu Dumnezeu[226]. Iubirea tinde spre unire, ca floarea spre soare, ca fiul spre mamă. Copilul mic nu poate merge spre mama lui, spune Sf. Macarie Egipteanul; dar totuşi el strigă, plânge, întinde mâinile, se rostogoleşte, căutându-şi mama. Înduioşată de lacrimile copilului şi aprinsă de iubirea lui, mama aleargă la el, îl ia în brațe, îl hrăneşte şi îl dezmiardă. Tot astfel şi omul: când sufletul său doreşte, iubeşte şi caută pe Dumnezeu, din toată inima, cu toată dragostea, Dumnezeu vine la el şi se uneşte cu el. Atunci sufletul şi Domnul devin un gând, un duh[227]. Iubirea lui Dumnezeu tinde la întâlnirea şi unirea cu El. Iubirea creştină – miezul şi forma tuturor virtuților – este însăşi legătura de unire a sufletului cu Dumnezeu, adică religia. Când vom dobândi iubirea, am ajuns la Dumnezeu, ne încredințează Sfinții Părinți. Domnul nostru S-a desăvârşit şi am ajuns la insula care este dincolo de lume, unde este Tatăl, Fiul şi Sfântul Duh[228]. Unirea cu Dumnezeu prin iubire este culmea şi sfârşitul desăvârşirii; este cunoaşterea desăvârşită a lui Dumnezeu (1 In. 4:7), deoarece „cunoaşterea uneşte pe cunoscător cu lucrurile cunoscute". Neştiința, necunoaşterea este totdeauna pricină de schimbare şi neînțelegere, spune Dionisie Areopagitul[229]. „Iubirea e suprema unire şi tocmai de aceea suprema cale de cunoaştere, fără o restrângere a libertății semenului" [230].

---

[226] Dumitru Stăniloae, Curs de ascetică şi mistică creştină, pp. 82-93.

[227] Sf. Macarie cel Mare, *Omilii*, pp. 224-225.

[228] Calist şi Ignatie, *Rânduiala vieții în Dumnezeu*, ms., cap. 81, p. 67.

[229] Sf. Dionisie Areopagitul, *Despre numele divine*, cap. VII, p. 82.

[230] Dumitru Stăniloae, Curs de ascetică şi mistică creştină, p. 86.

Unirea cu Dumnezeu este ridicarea sufletului la o frumusețe, bucurie și fericire desăvârșită, însăși culmea doririlor și a fericirilor, căci desăvârșirea este ridicarea unei ființe inferioare la ființa cea superioară mai înaltă, la Dumnezeu; este însăși iubirea desăvârșită, iubirea dumnezeiască – iubirea cu care Dumnezeu îmbrățișează și învăluie sufletul omului, cum nici un părinte nu-și îmbrățișează copilul.

Curățirea sufletului ne duce la pace; luminarea sufletului ne duce la adevăr; desăvârșirea sufletului ne duce la fericire, la iubire și la unirea cu Dumnezeu. Învrednicit să ajungă la desăvârșire, sufletul intră în comuniune negrăită cu Hristos Mântuitorul; se învrednicește să fie duh amestecat cu Duhul (lui Dumnezeu); atunci el devine tot lumină, tot ochi, tot spirit, tot bucurie, tot plăcere, tot veselie, tot dragoste, tot îndurare, tot bunătate, tot blândețe (ca Dumnezeu). Căci precum în adâncul mării o piatră este înconjurată din toate părțile de apă, tot astfel și aceștia sunt uniți cu Duhul Sfânt în tot chipul și se fac asemenea lui Hristos"[231].

Iubirea și unirea cu Dumnezeu se cultivă și se dovedește prin iubirea și slujirea aproapelui. Astfel și-au arătat iubirea și unirea cu Dumnezeu Sfinții Apostoli și marii ierarhi ai Bisericii: Sf. Nicolae, Sf. Vasile, Sf. Ioan Gură de Aur și ceilalți sfinți mari ai creștinătății.

Toate aceste mijloace sau căi de unire tainică și fericită a sufletului cu Dumnezeu: primirea darurilor Duhului Sfânt, împărtășirea cu Hristos, și dumnezeiască iubire de

---

[231] Sf. Macarie cel Mare, *Omilii*, p. 124.

oameni şi de Dumnezeu, se cuprind în una singură – în rugăciune. Nu ne putem închipui apropiere şi unire cu Dumnezeu, fără de rugăciune. În rugăciunea curată stăm de vorbă cu Dumnezeu cel curat, ne spun Sfinții Părinți[232]. Rugăciunea curată atrage darurile Duhului Sfânt, rugăciunea aprinde focul iubirii lui Dumnezeu, rugăciunea ne ajută să luăm parte la viața dumnezeiască. Rodul rugăciunii e împăcarea şi unirea cu Dumnezeu, dovedită prin rodirea unor virtuți asemănătoare cu El. Îmbrăcat cu harul lui Dumnezeu prin rugăciune curată, creştinul evlavios strigă plin de bucurie: „Eu sunt om, dar trăiesc cu Dumnezeu" – ca şi Apostolul: «Nu mai trăiesc eu, Hristos trăieşte în mine» (Gal. 2:20)[233]. Cine se roagă cu mintea în inimă, descoperă pe Dumnezeu, se apropie de Dumnezeu, vorbeşte cu Dumnezeu, trăieşte cu Dumnezeu, iubeşte pe Dumnezeu, se bucură de întâlnirea şi de unirea cu Dumnezeu. Prin rugăciune simțim, aflăm pe Dumnezeu în noi – harul şi lumina Lui ascunsă în adâncul inimii, încă de la Sfântul Botez.

Sunt şi piedici – nenumărate – în calea desăvârşirii şi a unirii fericite a omului cu Dumnezeu: ispitele, poftele rele, plăcerile necurate, patimile înjositoare neînfrânate, şi peste tot păcatele[234]. Toate se pot birui prin puterile (virtuțile)

---

[232] Calist şi Ignatie, *op. cit.*, cap. 26, p. 24.

[233] Dumitru Stăniloae, *op. cit.*, p. 19.

[234] Am vorbit despre ele în cartea I. Sf. Nicolae Cabasila înşiră trei piedici în calea omului spre Dumnezeu: firea, păcatul şi moartea. „De toate acestea trei, scrie el, Domnul îi dă omului putere ca să scape, ba chiar şi să se unească cu Sine, după ce le-a înlăturat pe toate una după alta; pe cea a firii prin întrupare, pe a păcatului prin răstignire, iar zidul

sufletului şi prin harul Domnului. Că pentru aceasta ni s-a dat legea după care să trăim, virtuțile cu care să ne întărim, şi tainele prin care să ne sfințim sufletele: să atingem scopul fericit pentru care am fost creați, să ajungem la binele deplin după care alergăm, să sărbătorim – ca tatăl cu fiul risipitor – bucuria întoarcerii la Dumnezeu, fericirea iubirii şi a unirii cu El.

De bună seamă, nu toți ajungem la ținta aceasta a vieții – să simțim unirea fericită cu Dumnezeu – pentru că nu toți ne străduim să ajungem vase care să cuprindă atâta desăvârşire, atâta lumină a credinței, atâta foc al iubirii şi atâta dulceață a harului şi a rugăciunii, câtă ni se cere ca să ne mântuim.

De ce suspini suflete, şi de ce plângi, creştine? De ce te rogi şi de ce eşti încă, poate, neliniştit? Pentru că doreşti să ajungi „acasă" la Dumnezeu, dar încă nu te-ai despărțit de lume şi nu ai renunțat încă la cele trecătoare pentru cele veşnice. Eşti un învins, un căzut, un om pierdut? Învinşii nu au pierdut nimic, dacă nu au pierdut pe Dumnezeu. Caută să descoperi în tine pe Dumnezeu prin fapte de iubire, de rugăciune şi împărtăşire cu Trupul, cu Sângele şi cu Duhul lui Hristos; să ajungi un duh cu El... Dumnezeu nu e departe de noi (Fa 17:27); El Însuşi **aleargă** spre noi, ca tatăl spre fiul său, din Evanghelie.

Reculege-te, creştine, şi uneşte-ți voința ta cu voia lui Dumnezeu, gândurile tale cu gândurile lui Dumnezeu, inima şi iubirea ta cu inima şi iubirea lui Dumnezeu, şi fii

---

cel din urmă, al morții celei tiranice – din care a ridicat toată firea – prin înviere"; Sf. Nicolae Cabasila, *Despre viața în Hristos*, trad. T. Bodogae, p. 73.

sigur că vei ajunge şi tu la împărăția lui Dumnezeu, în viața şi slava fericită la care pe toți ne cheamă El Însuşi prin graiul şi prin jertfa Fiului Său. «Veniți la Mine!...» (Mt. 11:20). Veniți şi intrați în slava împărăției Mele! Lăsați la o parte tot ce vă împiedică să urmați calea mântuirii şi să urcați pe scara desăvârşirii. Eu vă aştept, ca orice Tată pe fiul său rătăcit, să vă îmbrățişez, să vă iert, să vă fac parte de viață şi de fericire nesfârşită. «Că unde e unire, Dumnezeu trimite viață şi binecuvântări nesfârşite» (Ps. 132:3). Pilda fiului risipitor despre aceasta ne vorbeşte: ne cheamă la împăcarea şi unirea cu Dumnezeu. De câte ori o auzim la aceasta să ne gândim mai întâi şi mai pe urmă, iubiți creştini.

Nimeni să nu răspundă: **Nu**! – la o astfel de iubire şi chemare dumnezeiască!... Să răspundem cu toții: **Da**, Doamne!... **Amin**, Doamne!... (2 Cor, 1:20) Vrem şi dorim din toată inima să venim la Tine, să trăim cu Tine, în slava Ta; să ne unim cu Duhul sfințeniei Tale, cu frumusețea virtuților Tale, cu căldura iubirii Tale şi cu puterea darurilor Tale.

Vino, Doamne, vino şi Te sălăşluieşte în noi...

„... Apropie-Te de noi, apropie-Te, Cela ce eşti pretutindeni. Precum şi cu apostolii Tăi ai fost pretutindeni, aşa şi cu cei ce Te doresc, Te uneşte pe Tine, Îndurate, ca fiind uniți, să Te lăudăm şi să slăvim Duhul Tău cel întru tot Sfânt"[235].

---

[235] Rugăciune de la Ceasul 3.

Nunta duhovnicească

«Veniţi la nuntă!...»
(Mt. 22:4)

Cunoaştem în Biserică trei cununii, dintre care fiecare om este chemat să încheie cel puţin una: 1. întâlnirea şi unirea mirelui cu mireasa, în taina nunţii; 2. întâlnirea şi unirea preotului cu altarul, în taina preoţiei şi 3. întâlnirea şi unirea sufletului cu Dumnezeu, în taina religiei. Toate trei sunt sărbători mari ale sufletului, întemeiate pe iubire, consfinţite prin har, însoţite de lucruri sfinte, cereşti, dumnezeieşti.

Din întâlnirea şi unirea mirelui cu mireasa, în binecuvântarea nunţii, se întemeiază familia creştină, căminul fericirii pământeşti, vatra sfântă de lumină şi iubire care stă la temelia vieţii pământeşti. Din întâlnirea şi unirea preotului cu altarul, prin hirotonie, se întemeiază preoţia creştină, taina slujirii lui Dumnezeu, a Bisericii şi a credincioşilor, în calea lor spre mântuire. Avem şi aici aceleaşi cântări de bucurie, aceeaşi lucrare a dumnezeiescului har, aceeaşi sărbătoare a sufletului. Din întâlnirea, iubirea şi unirea sufletului cu Dumnezeu, se întemeiază religia creştină, prin care omul se înnoieşte şi se mântuieşte; se face mai bun, mai curat, mai moral, mai evlavios, mai fericit, ca Zaheu, ca Maria Magdalena, ca Samarineanca şi ca apostolii Petru, Iacob şi Ioan pe muntele Tabor...

S-au folosit multe asemănări prin care s-a încercat a se pătrunde şi înţelege taina unirii sufletului cu Dumnezeu. Unii Sfinţi Părinţi aseamănă unirea sufletului cu Dumnezeu, cu

unirea dintre suflet şi trup: cum este unit sufletul cu trupul în viaţa omenească, aşa se uneşte sufletul cu Dumnezeu în viaţa religioasă desăvârşită, dumnezeiască. Alţii aseamănă unirea cu Dumnezeu, cu unirea tainică (ipostatică) a firii omeneşti cu firea dumnezeiască în persoana Mântuitorului, cu deosebirea că unirea tainică în Iisus Hristos este personală, substanţială, pe când unirea sufletului omului cu Dumnezeu este morală, spirituală, prin har[236].

Dintre toate asemănările, însă, cea mai bună, cea mai potrivită şi cea mai obişnuită, folosită de cei mai mulţi Sfinţi Părinţi, după **Cântarea Cântărilor**, este nunta. Taina căsătoriei sau cununia este închipuirea (simbolul) iubirii şi a unirii sufletului cu Dumnezeu. Cum trăieşte în comuniune mireasa cu mirele, scrie Sf. Macarie cel Mare, aşa este dator creştinul să trăiască în comuniune de iubire cu Hristos-Dumnezeu[237]. Putinţa acestei uniri o prevesteşte profetul Isaia când scrie: «În ce chip se însoţeşte tânărul cu fecioara, Cel ce te-a zidit Se va însoţi cu tine, şi în ce chip mirele se veseleşte de mireasă, aşa Se va veseli de tine Dumnezeul tău» (Is. 62:5).

Iisus Hristos-Dumnezeu este Mirele nostru (Mt. 9:15; 25:1; Mc. 2:19; Lc. 5:34; In. 3:29). Dintre multele Sale nume (Fiul şi Cuvântul lui Dumnezeu, Învăţătorul, Mântuitorul, Arhiereul sau Preotul cel Mare, Păstorul cel Bun, Mielul lui Dumnezeu şi celelalte), acela care ne uneşte cu El, care ne arată mai bine legătura sufletului nostru cu El, logodirea (Osea 2:21-24) şi cununia noastră pe vecie cu El, este

[236] A. Tunguerey - J. Gautier, *Pour ma vie interior*, pp. 48-49.
[237] Sf. Macarie cel Mare, *op. cit.*, p. 204.

frumosul nume de **Mire**. Numele acesta ne arată în ce legătură de viață suntem chemați să trăim cu Dumnezeu, nu numai creștinii, dar și toți oamenii. În unire, în dragostea și fericirea în care trăiește mireasa cu mirele, în aceeași unire, iubire și fericire sunt chemați să trăiască toți oamenii cu Dumnezeu. În cununie sufletul mirelui pătrunde în sufletul miresei, și sufletul miresei în sufletul mirelui; în religie, în cununia sau unirea cu Dumnezeu, sufletul omului pătrunde în lumina lui Dumnezeu și Harul lui Dumnezeu pătrunde în sufletul omului. În iubirea, unirea și fericirea aceasta, gândurile, voința și dorințele omului se topesc în gândurile, voința și iubirea lui Dumnezeu. Aceasta este nunta duhovnicească: scăldarea sufletului nostru care este duh – în Duhul și în slava lui Dumnezeu.

În nunta duhovnicească, Duhul lui Dumnezeu atinge tainic sufletul omului și produce în el bucurii negrăite și nemărginite. Atunci omul simte pe Dumnezeu, vede pe Dumnezeu, iubește pe Dumnezeu, trăiește în Dumnezeu. Iată de ce, în Sf. Evanghelie, învățăceii Mântuitorului sunt numiți «fiii nunții» (Mt. 9:15; Lc. 5:34). Iisus Hristos-Dumnezeu este Mirele Bisericii; Biserica e mireasa Mielului (Apoc. 21:9). El ne cheamă la **cina cea mare** (Mt. 22:2-14; Lc. 14:16-24), la fericirea nemărginită de a prânzi cu El în împărăția lui Dumnezeu (Lc. 14:15).

«Veniți la nuntă!...» ne strigă Mântuitorul (Mt. 22:4). Veniți să ne bucurăm împreună de viața și fericirea cea veșnică. Pregătiți-vă candelele sufletului pline de untdelemnul faptelor bune, ca fecioarele cele înțelepte; să nu rămâneți afară din casa și de la masa nunții, ca fecioarele

nebune (Mt. 25:1-13). Îmbrăcaţi-vă în haine albe (Apoc. 3:5, 18), în haine de sărbătoare, spălate în sângele Mielului (Apoc. 7:13-17). Gătiţi-vă de nuntă, să ne bucurăm şi să ne veselim (Apoc. 19:7).

Scrie, creştine, aceste cuvinte cu litere de foc în inima ta: «**Fericiţi cei chemaţi la cina nunţii Mielului**!... Acestea sunt adevăratele cuvinte ale lui Dumnezeu» (Apoc. 19:9). Însuşi Dumnezeu te cheamă la fericirea cea negrăită de a ajunge la ultima treaptă a desăvârşirii, la nunta cea mare a unirii cu El. Nu-ţi închide urechile de la o astfel de chemare! Adu-ţi aminte de cuvintele pe care le-a rostit Stăpânul Dumnezeu despre moşierii, negustorii şi desfrânaţii veacului acestuia care, din pricina moşiilor (lăcomia de avere), boilor (capital) şi femeilor (desfrânare), nu au primit chemarea la nunta Mielului: «**Nici unul** din bărbaţii aceia chemaţi **nu va gusta din cina Mea**» (Lc. 14:18-24).

Învăţătura creştină despre logodirea şi unirea sufletului cu Dumnezeu, iubiţi şi binecuvântaţi creştini, este simplă, adâncă şi mângâietoare, ca şi toate învăţăturile Evangheliei. Viaţa creştină este o viaţă de întâlnire, unire şi împărtăşire cu Dumnezeu, însoţită de pace şi linişte plină de iubire şi bucurie. Fiecare om şi mai ales fiecare creştin e dator să-şi propună ca scop al vieţii sale unirea, nunta spirituală cu Dumnezeu, ca să se învrednicească de ospăţul fericirii veşnice, în văpaia iubirii lui Dumnezeu.

«Pentru noi este un singur Dumnezeu, Tatăl, din Care sunt toate şi **noi în El**, şi un singur Domn, Iisus Hristos, prin Care sunt toate şi noi prin El» (1 Cor. 8:6).

Fie, Doamne, locuinţa Ta în noi şi a noastră în Tine. Tu să fii în noi şi noi în Tine, dulce Dumnezeule, aşa după

cum Tu însuți Te-ai rugat pentru noi (In. 14:23), şi ne-ai făgăduit că vei face sălaş în inimile noastre (In. 14:23), şi vei cina cu noi (Apoc. 3:20), şi vei împărăți cu noi în vecii vecilor (Apoc. 22:5).

„Cinei Tale celei de Taină astăzi, Fiul lui Dumnezeu, părtaş mă primeşte; căci nu voi spune vrăjmaşilor Tăi Taina Ta, nici sărutare Îți voi da ca Iuda ci, mărturisindu-mă, ca tâlharul strig Ție: Pomeneşte-mă, Doamne, întru împărăția Ta!"

ÎNDUMNEZEIREA

Ce este îndumnezeirea

«...să vă faceți părtaşi ai dumnezeieştii firi...»
(2 Petr. 1:4)

Unul dintre ierarhii Bisericii noastre a spus: „Viața creştinului este o şcoală de îndumnezeire condusă de Duhul Sfânt"[238].

Astfel de cuvinte se aud rar. Nu prea avem curajul să le folosim. Nici nu prea îndrăznim să credem că omul ar putea avea o valoare atât de mare, cât lumea şi o țintă atât de înaltă, ca îndumnezeirea... Luptăm din răsputeri, cu ajutorul ştiinței, să dovedim că omul este un animal înaintat, cel mai înaintat şi să îndumnezeim natura[239]. Să

[238] P. S. Episcop Andrei Magieru, în predica de la Rusaliile 1952 din Catedrala Arad, rev. *Mitropolia Banatului*, nr. 7-9/1952, p. 40.

[239] „Mulți s-au îndepărtat, în diferite chipuri de la unul Dumnezeu, scrie Sf. Chiril arhiepiscopul Ierusalimului. Unii au îndumnezeit soarele, ca să rămână fără Dumnezeu în timpul nopții, când apune soarele. Alții au îndumnezeit luna, ca să nu aibă Dumnezeu ziua.

spunem însă că rostul şi scopul cel mai sfânt al omului este să se asemene cu Dumnezeu şi să se îndumnezeiască, e mai greu. Asta o spun foarte puţini, doar sfinţii. Şi totuşi, ca buni creştini suntem datori să credem şi să mărturisim că ţinta cea mai înaltă şi ultimă a vieţii noastre e îndumnezeirea.

Dar, ce este îndumnezeirea?

În cartea Facerii se spune că omul este făcut după **chipul şi asemănarea lui Dumnezeu** (Fac. 1:26-27), nu a dobitoacelor (cum ţin morţiş unii învăţaţi). Proorocul Moise apare în faţa lui Faraon ca un Dumnezeu (Ieş. 7:1). În cartea Psalmilor este scris: «**Sunteţi dumnezei, toţi sunteţi fiii Celui de sus**, iar voi ca nişte oameni muriţi şi cădeţi ca oricare dintre stăpânitori!» (Ps. 81:6-7). De aici se vede limpede că prin obârşia sa, prin demnitatea sa de fiu al lui Dumnezeu, şi prin menirea sa, omul este un mic dumnezeu, chipul lui Dumnezeu, chip slăbit, întunecat şi căzut prin păcătuire.

Cu refacerea, mântuirea şi desăvârşirea acestui chip Se ocupă Mântuitorul, în religia, Evanghelia, Harul şi Biserica Lui. El descoperă omului din nou pe Dumnezeu şi valoarea dumnezeiască a sufletului. În centrul religiei Sale, Iisus Hristos restabileşte din nou legătura de viaţă a omului cu Creatorul său, comuniunea de iubire sfântă cu Dumnezeu, prin împărtăşirea din pâinea Trupului şi din vinul Sângelui Său dumnezeiesc. Prin Sfânta Împărtăşire,

---

Alţii pe celelalte părţi ale lumii. Alţii meseriile, alţi mâncărurile; alţii plăcerile. Alţii, înnebuniţi pentru dragostea lor pentru femei, au înălţat idolul unei femei goale, au numit-o Afrodita şi s-au închinat, prin mijlocirea statuii, patimii. Alţii, uimiţi de strălucirea aurului, l-au îndumnezeit pe el şi pe celelalte materii"; *Cateheze*, partea I, trad. Pr. D. Fecioru, p. 109.

omul intră din nou în curentul de viață dumnezeiască, aşa cum cere Evanghelia, ca **seva** din viță cu mlădițele (Lc. 15:1-5) primeşte pe Hristos-Dumnezeu, în ființa sa de om, se îndumnezeieşte. «Cel ce mănâncă Trupul Meu şi bea Sângele Meu, **în Mine petrece şi Eu întru el**» (In. 5:56).

Sf. Pavel spune că Hristos-Dumnezeu este «viața noastră» (Col. 3:4; Filip. 1:21). Tot el mai spune că viața noastră este ascunsă cu Hristos în Dumnezeu (Col. 3:3). În El trăim, «în El... suntem» (FA 17:28-29). Este de la sine înțeles că, dacă viața noastră este în Hristos şi Hristos-Dumnezeu este prezent în viața noastră, noi purtăm în noi un sâmbure, o scânteie de viață dumnezeiască, Duhul vieții lui Iisus Hristos Dumnezeu, care este garantul învierii trupurilor noastre, pentru Duhul Lui Care sălăşluieşte în noi (Rom. 8:11).

Sf. Petru spune şi mai lămurit că noi creştinii avem de la Dumnezeu, prin dumnezeiasca putere a Domnului nostru Iisus Hristos, făgăduințe mari şi de mare preț, ca prin ele să ne facem părtaşi ai firii celei dumnezeieşti: «... **să vă faceți părtaşi ai dumnezeieştii firi** şi să scăpați de stricăciunea poftei din lume» (2 Petr. 1:4). Cea mai mare şi mai scumpă făgăduință, pe care o are omul de la Dumnezeu, este aşadar îndumnezeirea, părtăşia (participarea) la firea cea dumnezeiască, ridicarea şi desăvârşirea lui până la **asemănarea** cu Dumnezeu.

Sfinții Părinți văd în îndumnezeirea omului rostul de căpetenie al întrupării Mântuitorului, al întemeierii Bisericii şi al împărtăşirii cu Sfintele Taine. Sf. Antonie cel Mare spune că „Dumnezeu... a făcut toate pentru mântuirea şi îndumnezeirea omului"[240]. Sf. Atanasie cel Mare zice că

---

[240] Sf. Antonie cel Mare, *Filocalia 1*, p. 34.

„Dumnezeu S-a făcut om, pentru ca pe noi să ne facă dumnezei"[241]; S-a unit cu firea noastră muritoare pentru a o face nemuritoare, pentru a o uni cu firea Sa cea dumnezeiască. Depărtarea de Dumnezeu înseamnă părăsire, înstrăinare, lipsă de viață, de lumină, de bucurie, de comuniune; gol în suflet și gheață împrejur. Apropierea de Dumnezeu este viață, bucurie, lumină, părtăşie cu Dumnezeu, după har (nu după fire), ca a focului cu fierul şi a sufletului cu trupul. Sf. Macarie Egipteanul de asemenea spune că Iisus Hristos de aceea S-a întrupat, ca să înnoiască sufletele noastre, să le facă prin har părtaşe naturii divine (2 Petr. 1:4), să planteze în ele un „suflet ceresc, adică Duhul Dumnezeirii, care ne conduce spre orice virtute, pentru a putea trăi o viață veşnică... Căci dacă sufletul nu primeşte sfințenia prin Duhul în această lume, cu credință puternică şi cu rugăciune, nu devine părtaş al naturii divine şi nu se amestecă cu harul,... atunci el nu este bun pentru împărăția cerurilor"[242]. După Sf. Grigorie de Nyssa, creştinismul este urmarea dumnezeieştii firi. Prin Iisus Hristos suntem înrudiți cu Dumnezeu, că El de aceea Şi-a unit firea dumnezeiască cu firea noastră omenească, pentru ca „firea omenească să se facă dumnezeiască"[243]. Fericitul Augustin scrie că Fiul lui Dumnezeu a primit firea noastră cea muritoare ca să ne învrednicim de firea cea nemuritoare. „Dumnezeu vrea să facă din tine, creştine, un dumnezeu, nu un Dumnezeu prin fire cum este Fiul Său pe care L-a născut, ci prin har şi prin înfiere"[244]. „Recunoaşte, o

---

[241] Sf. Atanasie cel Mare, *Epistola către Adelfie*, cap. VI.

[242] Sf. Macarie Egipteanul, *Omilii*, p. 219.

[243] Sf. Grigorie de Nyssa, *Marea cuvântarea catehetică*, cap. V şi XXV, pp. 36 şi 78.

[244] Fericitul Augustin, Cuvântul CLXVI, P. Pourrat, La Spirit.

creştine, demnitatea ta, scrie Leon cel Mare. Tu ai devenit părtaş al firii divine, nu te întoarce la josnicia dinainte, trăind într-un chip nedemn de starea ta. Adu-ţi aminte de Capul (Hristos) la care aparţi şi de corpul (Bisericii) al căruia eşti mădular"[245]. După Sf. Maxim Mărturisitorul, îndumnezeirea este scopul vieţii omului şi al întrupării Domnului - „ca să facă dumnezei şi fii ai lui Dumnezeu pe oameni"[246]; „pe om să-l facă Dumnezeu prin unire cu Sine"[247]. Păcatul coboară pe om până la treapta cea mai de jos a osândei; îndumnezeirea este treapta cea mai înaltă până la care se poate ridica omul cu ajutorul harului, până la Dumnezeu[248]. Tot Sf. Maxim Mărturisitorul mai spune că: „După această viaţă vom înceta de a mai lucra virtuţile, dar nu vom înceta de a simţi în noi lucrându-se îndumnezeirea după har, ca o răsplată pentru ele. Căci lucrarea îndumnezeirii în noi, fiind mai presus de fire, e fără hotar"[249]. Sf. Simeon Noul Teolog se roagă smerit: „Te-ai făcut om în chip neschimbat, Dumnezeul meu, ca pe mine cel luat de Tine să mă îndumnezeieşti întreg"[250]. Tot el spune că în „jarul iubirii" se dezleagă „taina luminii"; fierberea dragostei ne face lumină, iar lumina se amestecă nestricat cu sufletul şi-l îndumnezeieşte[251]. „Dumnezeu întreg S-a făcut om..." ca şi eu să mă fac Dumnezeu prin

---

Chr., I, p. 360.

[245] Sf. Leon cel Mare, *Memento cuius capitis et cuius corporis sis membrum*. - Serino XXXI; la P. Pourrat, La Spirit. Chr., I, p. 362.

[246] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Filocalia* 2, p. 175.

[247] Idem, Filocalia 3, p. 69.

[248] *Ibidem*, pp. 70-72.

[249] *Ibidem*, Răspunsul către Talasie 23, p. 75.

[250] Sf. Simeon Noul Teolog, *Imnele dragostei*, Cuvântul 9, p. 42.

[251] *Ibidem*, Cuvântul 40, pp. 150-151.

comuniune cu El, „nu prin fiinţă, ci prin împărtăşire"; „rămânând om, mă face Dumnezeu"[252] – om prin fire, dumnezeu prin har.

Într-un glas cu Sfinţii Părinţi răsună şi cântările Bisericii. În Antifonul 2 de la glasul 6, cântăm: „Prin Duhul Sfânt este îndumnezeirea tuturor...". Iar în canonul de la 13 Decembrie iarăşi cântăm: „Cu necuprindere de minte şi neschimbat, întrupându-Se Cuvântul lui Dumnezeu Tatăl,... prin iubirea de oameni, pe mine omul mă îndumnezeieşte".

Din toate cele spuse până aici din Sfânta Scriptură şi din Sfinţi Părinţi ai Bisericii, înţelegeţi, iubiţi şi binecuvântaţi creştini, că **îndumnezeirea** este mântuirea şi **desăvârşirea omului până la asemănarea** şi **unirea** lui **cu Dumnezeu**. Aşa o defineşte Sf. Dionisie Areopagitul. El spune: **Mântuirea** „nu poate fi altfel, decât prin **îndumnezeirea** celor ce se mântuiesc (adică se sfinţesc prin harul Sfintelor Taine). Iar îndumnezeirea nu este decât **asemănarea şi unirea cât mai mult posibil cu Dumnezeu**. Acesta este ţelul comun a toată ierarhia ('acea funcţiune care cuprinde în sine totalitatea mijloacelor proprii de sfinţenie'): iubirea neîntreruptă de Dumnezeu şi de lucrurile dumnezeieşti, care se reazemă pe Dumnezeu şi se afirmă în chip sfânt prin năzuinţa spre cel ce este Unul; dar mai cu seamă abaterea de la ceea ce este potrivnic; cunoaşterea lucrurilor în ceea ce sunt cu adevărat; contemplarea şi înţelegerea adevărului sfânt; participarea divină la perfecţiunea cea una, ba chiar la cel Unul, pe cât este cu putinţă; gustarea dulce din contemplare, ce hrăneşte

[252] *Ibidem*, Cuvântul 46.

şi îndumnezeieşte în chip duhovnicesc pe tot ucenicul ce s-a înălțat până la dânsa"[253].

Aşadar, „îndumnezeirea este desăvârşirea omului prin Dumnezeu" [254]; ridicarea lui peste marginile firii, deasupra puterilor naturale şi însuşirilor omeneşti, la cele dumnezeieşti. Este treapta cea mai înaltă a mântuirii şi a desăvârşirii omului; e şcoala, rodul, scopul şi sfârşitul vieții duhovniceşti şi al unirii cu Dumnezeu. Nu poți, creştine, nici să doreşti mai mult, nici să urci mai sus de treapta îndumnezeirii. Culmea cea mai însorită a vieții religioase-morale este să ajungi, încă om fiind, purtător de Duh (Pnevmatofor), purtător de Hristos (Hristofor), purtător de Dumnezeu (Teofor) – om prin fire şi dumnezeu prin har, după cum spunea, dorea şi se ruga Sf. Simeon Noul Teolog, cu atâta înflăcărare:

„Miluieşte-mă, Fiul lui Dumnezeu, şi deschide ochii sufletului meu ca să văd lumina lumii, adică pe Tine, Dumnezeule, şi să ajung şi eu fiul zilei dumnezeieşti. Nu mă lăsa ca nevrednic şi fără parte de dumnezeirea Ta, bunule Doamne. Arată-Te mie, ca să cunosc că Tu mă iubeşti, Doamne, fiindcă am păzit dumnezeieştile Tale porunci. Trimite şi asupra mea Duhul Tău, ca să mă învețe cunoaşterea Ta şi să-mi vestească tainele Tale, Dumnezeule al tuturor lucrurilor. Dogoreşte în mine adevărata lumină, o, Doamne, bogat în milă, ca să văd slava Ta, slava pe care ai avut-o înainte de lume la Părintele Tău. Sălăşluieşte şi în mine, precum ai zis, ca şi eu să ajung vrednic să sălăşluiesc

---

[253] Sf. Dionisie Areopagitul, *Ierarhia cerească - Ierarhia Bisericească*, trad. C. Iordăchescu, 1932, pp. 72-73.

[254] Dumitru Stăniloae, Curs de ascetică şi mistică creştină, pp. 116-118.

în Tine şi să pătrund fără încetare în Tine şi să cunosc că Te am în mine. Îndură-Te, o, Nevăzutule, să iei formă în mine ca să pot privi nepricepuţa-Ţi frumuseţe, să port în mine chipul Tău, Care eşti mai presus de ceruri, şi să uit toate lucrurile cele văzute. **Dă-mi mie slava** pe care Ţi-a dat-o Părintele Tău, mult-milostive, **ca să ajung asemenea Ţie**, ca toţi slujitorii Tăi, **dumnezeu prin har**, şi să fiu cu Tine fără încetare, acum şi totdeauna şi în veacurile fără de sfârşit. Amin"[255].

Cum ajungem la un Duh cu Dumnezeu

„Să ne îmbogăţim cu Dumnezeirea..."
(Sf. Grigorie Teologul)

Sf. Antonie cel Mare spune că omul, care a înţeles că sufletul e dumnezeiesc, lucrează la îndumnezeirea lui[256]. Scopul ultim, ţinta cea mai înaltă a vieţii omului este, aşadar, îndumnezeirea sufletului – viaţa cu Hristos în Duhul Sfânt, viaţa cu Dumnezeu. Satana a făgăduit lui Adam că-l va face Dumnezeu şi a izbutit să-l scoată din

---

[255] Sf. Simeon Noul Teolog, *op. cit.*, Cuvântul 42, la Nichifor Crainic, *Curs de Teologie Mistică*, Prelegeri ţinute în anul 1935-1936, pp. 357-358.

[256] „Om este cel ce a înţeles ce este trupul, că este stricăcios şi vremelnic. Căci unul ca acesta înţelege şi sufletul, că este dumnezeiesc şi fiind nemuritor şi suflare a lui Dumnezeu a fost legat de trup spre cercare şi spre îndumnezeire. Iar cine a înţeles sufletul, vieţuieşte drept şi plăcut înaintea lui Dumnezeu, ne mai supunându-se trupului. Acela vede pe Dumnezeu cu mintea să-şi contemplă bunurile veşnice dăruite sufletului de Dumnezeu". - Sf. Antonie cel Mare, *Filocalia 1*, p. 26.

raiul fericirii (Fac. 3). Făgăduința aceasta, de îndumnezeire a omului, o împlinește numai Iisus Hristos. Dar se pune întrebarea: Cum? Poate omul să ajungă părtaș al firii dumnezeiești? Poate să se îndumnezeiască?

Răspunsul ni l-a dat încă Sf. Pavel Apostolul, când scrie Corintenilor, că «omul care se unește cu Domnul, un singur duh este cu El» (1 Cor. 6:17). De asemenea a răspuns la întrebare și Sf. Petru când ne vorbește despre făgăduința unirii cu dumnezeiasca fire (2 Petr. 1:4). Dumnezeu nu a dat porunci și făgăduințe care nu pot fi împlinite. Întrebarea e: **cum, pe ce căi, prin ce mijloace duhovnicești putem ajunge la îndumnezeirea sufletului nostru, la un duh cu Dumnezeu**?

Trei sunt căile sau mijloacele duhovnicești prin care putem lucra la îndumnezeirea poftelor noastre și anume prin:

1. **Cunoașterea** adevărului mântuitor,
2. desăvârșirea și **virtuțile** Evangheliei și
3. împărtășirea din **harul** Sfintelor Taine.

1. Ca pregătire și luminare sufletească e trebuitoare cunoașterea adevărului mântuirii și **credința** în el. Cu alte cuvinte să cunoaștem ce să credem ca să știm cum să trăim; să cunoaștem adevărurile credinței creștine (dogmele crezului creștin), poruncile dumnezeiești și bisericești, legile canoanelor, faptele bune ale milosteniei trupești și sufletești pe care să le împlinim și păcatele de care să ne păzim. Cu cât cunoașterea lor e mai simplă și mai limpede, cu atât mai bine. Adevărul mântuirii ne face liberi (In. 8:38). Duhul Scripturii luminează mintea, înțelepțește inima,

vesteşte bunătatea Celui ce a descoperit-o şi aduce „pe cei rătăciţi la îndumnezeire"[257].

2. Desăvârşirea în virtuţile Evangheliei, în trăirea după Evanghelie, preschimbarea şi prefacerea dogmelor credinţei în viaţă şi a poruncilor morale în virtute – este urmarea firească şi dumnezeiască a adevărurilor de credinţă mântuitoare. După moartea omului vechi, al patimilor, urmează viaţa omului celui nou, al virtuţilor. După ce Se răstigneşte, Iisus Hristos învie, trăieşte şi creşte în noi; Se înalţă în trupul şi în sufletul nostru, în mintea, în inima şi în virtuţile noastre. Prin trăirea aceasta, sinceră, morală şi religioasă, începe îndumnezeirea. Unii aşa şi înţeleg îndumnezeirea: împletirea şi cununa tuturor virtuţilor[258]. Fiecare om, în măsura în care îşi însuşeşte virtuţile şi desăvârşirile dumnezeieşti: bunătatea, dragostea, iubirea, iertarea, sfinţenia, se îndumnezeieşte. În măsura în care se urcă tot mai sus pe scara acestor virtuţi, se îndumnezeieşte. În măsura în care se face bun ca Dumnezeu, drept ca Dumnezeu, iubitor ca Dumnezeu, iertător ca Dumnezeu, sfânt ca Dumnezeu – se îndumnezeieşte. Dumnezeu e Duh: cât Duh Sfânt poate primi şi arăta omul în sine, atâta se îndumnezeieşte. Dumnezeu e Viaţă şi Lumină: câtă viaţă şi lumină dumnezeiască poate primi şi arăta omul în sine, atâta se îndumnezeieşte. Dumnezeu e Iubire şi Sfinţenie: câtă iubire şi sfinţenie poate primi şi arăta omul în sine, atâta se îndumnezeieşte.

---

[257] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Filocalia 3*, Răspunsul către Talasie, p. 117.

[258] Sf. Calist şi Ignatie Xantopulos, *Rânduiala vieţii cu Dumnezeu*, cap. 11, p. 6: Toate virtuţile sunt ţesute şi impregnate într-o singură virtute, felurit aurită: îndumnezeirea.

Dumnezeu e Milă, Dreptate, Pace, Bunătate, Iertare; Înțelepciune, Putere. Până la ce treaptă de milă, dreptate, pace, bunătate, iertare, înțelepciune, putere, se poate ridica omul, atâta virtute dumnezeiască poate arăta în sine, atâta se desăvârşeşte şi se îndumnezeieşte. Mâncărurile îngraşă trupul, virtuțile îndumnezeiesc sufletul – spune Sf. Antonie cel Mare[259].

3. Mai mult decât toate virtuțile însă, ne îndumnezeieşte împărtăşirea din harul Sfintelor Taine. Prin Sfintele Taine Hristos-Dumnezeu ne înfiază, îşi face sălaş în noi, aşa după cum ne-a făgăduit (In. 6:56; 14:3, 23; Apoc. 3:20). Cunoaşterea adevărurilor şi trăirea virtuților Evangheliei sunt căi şi mijloace pregătitoare. Împărtăşirea cu Sfintele Taine e calea cea mai scurtă şi mai sigură de unire cu Dumnezeu, mijlocul cel mai uşor prin care putem ajunge la înfiere, la îndumnezeirea sufletului, la un Duh cu Dumnezeu. „Ca om ştiu că nu văd nimic din cele dumnezeieşti – exclamă Sf. Simeon Noul Teolog – şi sunt cu totul despărțit de cele dumnezeieşti. Dar prin înfiere mă văd făcut Dumnezeu şi sunt părtaş al celor neatinse. Ca om nu am nimic din cele înalte şi dumnezeieşti, dar ca cel

---

[259] „Cel ce urmăreşte vieţuirea virtuoasă şi plăcută lui Dumnezeu grijeşte de virtuţile sufletului, căci acestea sunt bogăţia şi hrana sa veşnică... Mâncarea scumpă hrăneşte numai trupul; cunoştinţa de Dumnezeu însă, înfrânarea, bunătatea, facerea de bine, buna cinstire, blândeţea, acestea îndumnezeiesc sufletul". - Sf. Antonie cel Mare, *Filocalia 1*, p. 9.

„Îndumnezeirea, ... scrie Nichita Stithat, ucenicul Sf. Simeon Noul Teolog - e dăruită de Dumnezeu celor vrednici să se împărtăşească de ea, celor desăvârşiţi în virtute, în petrecere sfântă. Unitatea iubirii îi uneşte cu Dumnezeu. Şi aşa vor fi dumnezei, prin lucrarea voinţei şi a harului lui Dumnezeu". - Nichita Stithat, *A treia sută de capete*, ms., p. 68.

miluit de bunătatea lui Dumnezeu, am pe Hristos binefăcătorul tuturor"[260]. Întâi de toate, harul spală sufletele noastre de tina păcatului şi prin aceasta înlătură din noi cea dintâi şi cea mai mare piedică din calea desăvârşirii. Când păcatul e smuls din rădăcină, „omul se îndumnezeieşte"[261]. Harul sporeşte în noi viaţa duhovnicească, face din omul trupesc om duhovnicesc, fapt care are ca urmare îndumnezeirea.

Harul nu numai curăţeşte mintea şi inima noastră, dar arată ochilor noştri sufleteşti frumuseţi luminoase, cereşti, divine, înrudite cu Dumnezeu, scântei şi străluciri din focul dumnezeirii[262]. Harul ridică omul de la firea pământească la firea cerească; ajută firea omenească să se urce până la firea cea dumnezeiască. Prin dumnezeiescul har al Sfintelor Taine primim în noi întipărirea (amprentele) Dumnezeirii. Prin sfântul har Biserica este maica noastră născătoare de dumnezei, de teofori, de hristofori, de pnevmatofori, de îngeri în trup[263]. Pentru această lucrarea dumnezeiască a sfântului har în noi, Sf. Ioan Damaschinul, marele dascăl al Bisericii, ne cheamă să ne apropiem de Sfânta Împărtăşanie cu frică, cu conştiinţa curată, cu o credinţă neîndoielnică şi cu toată curăţenia, atât sufletească cât şi trupească... „Să ne apropiem de ea cu o dorinţă înfocată şi, încrucişând palmele, să primim corpul Celui răstignit. Punând peste el ochii, buzele şi fruntea să ne împărtăşim cu dumnezeiescul cărbune, pentru ca focul

---

260 Sf. Simeon Noul Teolog, *Imnele*, Cuvântul 31, pp. 109-110.

261 Sf. Macarie Egipteanul, *Omilii*, p. 147.

262 Sf. Dionisie Areopagitul, *op. cit.*, p. 153.

263 Nichifor Crainic, *Curs de Teologie Mistică*, p. 388.

dorinței din noi, luând ardere din cărbune, să ardă complet păcatele noastre, să lumineze inimile noastre, să ne aprindă și **să ne îndumnezeim prin împărtășirea focului dumnezeiesc**. Cărbune a văzut Isaia (Is. 6:6-7). Cărbunele nu este un lemn simplu, ci este unit cu focul. Tot așa și pâinea Împărtășaniei, nu este pâine simplă, ci unită cu Dumnezeirea"[264].

În rugăciunile care se citesc înainte și după Sfânta Împărtășanie, întâlnim aceeași credință în îndumnezeirea sufletului prin Sfânta Cuminecătură. În rugăciunea I, Sf. Vasile cel Mare ne învață să ne rugăm ca prin Sf. Împărtășanie să ne unim cu Trupul și cu Sângele cel Sfânt al Domnului: „... **să Te am pe Tine** (Hristoase Dumnezeule) viețuind și petrecând în mine, **cu Tatăl și cu Sfântul Tău Duh**". În rugăciunea VII, Sf. Simeon Noul Teolog ne încredințează că cel ce se împărtășește cu „**Darurile cele dumnezeiești și îndumnezeitoare** nu este singur", ci cu Hristos Dumnezeu. Același adevăr de credință îl cuprind și stihurile de încheiere ale acelorași rugăciuni: „Dumnezeiescul Trup mă hrănește și mă îndumnezeiește. Îndumnezeiește-mi sufletul, iar mintea mi-o hrănește minunat!"[265].

Aceasta este, pe scurt, „filosofia îndumnezeirii" sufletului, iubiți și dreptslăvitori creștini. „Făptura cu cât e mai slăvită, cu atât se acoperă mai mult de slava lui Dumnezeu. Nu există altă desăvârșire a făpturii decât aceea a îndumnezeirii, a străbaterii și a străluminării ei de Dumnezeu. Maica Domnului, ca cea mai slăvită făptură, e

---

[264] Sf. Ioan Damaschin, *Dogmatica*, trad. D. Fecioru, p. 266.

[265] *Dumnezeieștile Liturghii*, 1950, pp. 252, 260, 264.

covârşită mai mult decât orice făptură de slava lui Dumnezeu"[266].

Să râvnim şi noi slava aceasta dumnezeiască, mai mult decât orice slavă omenească. „Să ne îmbogățim cu Dumnezeirea"[267]. Abia cine-şi îndumnezeieşte sufletul până la asemănarea cu Dumnezeu, devine cu adevărat copil al lui Dumnezeu şi cu adevărat om liber, căci liberi sunt numai cei plini de Dumnezeu, cei plini de Duhul Sfânt[268].

Caută, creştine, şi primeşte în sufletul tău frumusețea şi strălucirea Dumnezeirii.

„Nu este puțin lucru **să biruieşti firea**, să faci trupul duh, şi pământul cer, şi dumnezeu pe omul pământesc. Dacă te osteneşti şi te nevoieşti ca să faci din iarbă verde pânză, ca să o îmbraci, pentru deosebirea ce are una de alta, cu cât mai ales este de trebuință se te osteneşti şi să te chinuieşti la această schimbare, să se facă **omul dumnezeu**"[269].

„Cel ce-şi stabileşte ca scop, să urce bine şi frumos la Dumnezeu, spre a se uni cu El şi a se îndumnezei desăvârşit, sau cu alte cuvinte **a se mântui**, odată ce **fără a se îndumnezei, nu se poate mântui omul**, după cum spun cuvântătorii de Dumnezeu – pe lângă împlinirea poruncilor Domnului, cât e cu putință, se îndeletniceşte şi cu contemplarea cuvenită a existențelor şi a fenomenelor, ca să

---

[266] Dumitru Stăniloae, *Învățătură despre Maica Domnului*, în rev. „Ortodoxia", Nr. 4/1950, pp. 601-602.

[267] Sf. Grigorie Teologul, *Despre iubirea de săraci*, trad. Pr. Gh. Tilea, 1948, p. 20.

[268] Sf. Macarie cel Mare, *Omilii*, pp. 97, 100.

[269] Mântuirea păcătoşilor, p. 303.

nu-i fie făptuirea oarbă, adică despărțită de contemplație, nici contemplația fără de suflet, adică fără de făptuire..."[270].

Spală-ți murdăria de pe suflet, adică de pe chip, ca să ajungi „chip desăvârşit", chip adevărat al Ziditorului, al desăvârşirilor dumnezeieşti şi te va face şi pe tine „dumnezeu prin har" – taină necunoscută celor împătimiți, necredincioşi şi neiubitori. De eşti creştin, cum e Hristos ceresc aşa trebuie să fii şi tu, asemenea Lui, ca şi El, ceresc, dumnezeiesc [271]. Adevărurile, virtuțile, desăvârşirile şi harurile lui Dumnezeu, aşa cum ni le-a înfățişat şi lăsat Iisus Hristos, sunt călăuzele noastre spre El. Grăbeşte să te foloseşti de ele! Nici pe pământ, nici în cer, nu este nimic mai minunat decât să vezi pe Dumnezeu în mijlocul dumnezeilor (Ps. 81:1), în mijlocul celor mântuiți şi îndumnezeiți[272]. Iar la judecata din urmă: „O, ce privelişte! Să vezi o mulțime nesfârşită de lumină venind pe norii cerului şi oameni fără număr izbucnind în bucurii care nu mai au pereche, adunare de dumnezei în jurul unui Dumnezeu, slujitori în jurul Stăpânului..."[273].

Doamne, îmbogățeşte-ne cu bucuria de a trăi în Duhul Tău, în slava de lumină a Dumnezeirii Tale!... Că al Tău este a ne milui şi a ne mântui pe noi... şi Ție slavă înălțăm: Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh...

---

[270] Sf. Calist Catafygiotul, cap. 81.

[271] Sf. Simeon Noul Teolog, *Imnele*, Cuvântul 34, pp. 123-125.

[272] Sf. Grigorie Teologul, *Cele cinci cuvântări despre Dumnezeu*, pp. 53, 55, 64, 67.

[273] Sf. Nicolae Cabasila, *Despre viața în Hristos*, p. 141.

Extazul religios

I.

«Cunosc un om care... a fost răpit până la al treilea cer,... în rai şi a auzit cuvinte de nespus»
(2 Cor. 12:2, 4)

În legătură cu viaţa de pe Tabor, de pe muntele desăvârşirii duhovniceşti, mai avem de lămurit o întrebare (problemă) grea: Ce este extazul?

În Schimbarea la Faţă, când Iisus Hristos S-a arătat în slava de lumină a Dumnezeirii Sale, Apostolii Petru, Ioan şi Iacob au căzut într-un **somn** greu, apoi, deşteptându-se, au văzut slava Lui şi pe cei doi profeţi, pe Moise şi pe Ilie, vorbind cu El. Uimit şi încântat peste măsură de cele văzute, auzite şi trăite în nor, Petru face mărturisirea: *Învăţătorule, bine este nouă să fim aici...* apoi norul luminos i-a umbrit şi i-a învăluit din nou, şi s-au trezit singuri cu Iisus (Mt. 17:1-8; Lc. 9:28-36). Starea celor trei apostoli „în somn", „în nor" în faţa slavei lui Dumnezeu este o stare de iluminare, de somn şi vedere în acelaşi timp, de extaz.

Sf. Pavel încă ne destăinuie ceva asemănător. «Cunosc un om în Hristos – spune el despre sine – care, mai înainte cu paisprezece ani, dacă a fost cu trupul, nu ştiu; dacă a fost afară de trup, nu ştiu, Dumnezeu ştie – **a fost răpit până la al treilea cer**; şi ştiu despre acest om – dacă a fost cu trupul, dacă a fost fără de trup, nu ştiu, Dumnezeu ştie – că a fost **răpit în rai** şi a auzit cuvinte de nespus, pe care nu-i este cuvenit omului să le rostească» (2 Cor. 12:2-4; cf. FA 22:17).

Starea aceasta de răpire în cer, în rai, este de asemenea o stare de extaz.

Sf. Ioan Evanghelistul are parte în ostrovul Patmos tot de o astfel de trăire tainică. «Fost-am **răpit** întru Duhul, în ziua Domnului (Duminica), şi am auzit în urma mea, glas mare de trâmbiță», glasul Mântuitorului care i-a poruncit să scrie Apocalipsa, **descoperirea** pe care i-a dat-o Dumnezeu (Apoc. 1:10-20). Mântuitorul Hristos Însuşi, în desele Lui petreceri în rugăciune, Se arată ca «**ieşit din Sine**» (Mc. 3:21), iluminat, cu privirea, cu gândirea şi cu trăirea parcă în afară de fire.

Astfel de trăiri tainice şi foarte rare nu întâlnim numai în viețile apostolilor şi ale profeților (vezi Moise: Ieş. 34:29-35; Is. 6 şi ceilalți), dar şi în viețile marilor sfinți ai Bisericii. Sf. Antonie cel Mare în rugăciunile şi privegherile lui, adeseori cădea în extaz. Odată, la răsăritul soarelui, care l-a trezit din fericita lui trăire în extaz, cuviosul Părinte îngenunche şi cu mâinile ridicate spre cer, a exclamat: „O, soare, pentru ce mă depărtezi de la strălucirea adevăratei lumini?"[274].

Despre Sf. Simeon Noul Teolog se spune că se bucura de favorul dumnezeiesc al extazului. Deşi om fără prea multă ştiință, în desele sale extaze, a primit de la Dumnezeu înțelepciunea deosebită cuprinsă în alesele sale *Cuvântări*. Tot despre el se spune că, atunci când slujea Sfânta Liturghie era transfigurat: fața lui primea o strălucire îngerească, iar când împărtăşea poporului binecuvântarea păcii, nimeni nu putea privi lumina care strălucea în ochii lui, cum nu poți privi în lumina soarelui. „Harul Duhului,

[274] Cassian, la P. Pourrat, *La Spirit. Chr.*, I, p. 206.

răspândit întreg în tot trupul său, îl transforma în foc şi-l făcea aproape inaccesibil ochilor omeneşti în timpul Liturghiei", spunea despre el ucenicul şi biograful său, Nichita Stithat[275]. Acelaşi ucenic şi biograf al său ne descrie unul din extazele lui, în următoarele cuvinte: „Într-o zi, el se găsea în picioare într-o rugăciune preacurată, când, iată ce văzu: în mintea lui aerul începu a străluci; fiind în chilie, i se păru că se găseşte afară, în ziua mare; dar era noapte, către întâia veghe. De sus începu să lucească ceva ca o lumină de auroră... Într-un extaz total şi cu toată puterea minții, el ținti lumina ce-i apăruse: ea sporea puțin câte puțin, făcea să strălucească aerul din ce în ce mai mult şi el se simți ieşit cu trup cu tot din lucrurile omeneşti. Cum această lumină continua să strălucească din ce în ce mai viu şi ajungea deasupra lui ca soarele în amiază, observă că el însuşi era în centrul luminii, năpădit de bucurie şi de lacrimi prin desfătarea care, atât de aproape, îi năvălea corpul întreg. El văzu cum lumina însăşi se uneşte în chip de necrezut cu carnea lui şi-i pătrunde puțin câte puțin membrele... trupul întreg, şi inima, şi măruntaiele şi-l face pe de-a întregul flacără şi lumină... şi încetă să plângă. Un glas ieşi din lumină şi zise: *Astfel trebuie să se transforme sfinții, care vor fi încă în viață când trâmbița supremă va suna, şi în această stare vor fi ridicați cum zice Pavel* (1 Tes. 4:17).

Un bun număr de ceasuri se scurseră aşa: preafericitul în picioare continua să laude pe Dumnezeu în cântece tainice, fără nici o abatere; el contempla slava care-l învăluia, fericirea pregătită sfinților din veac. Începu atunci

---

[275] Nichifor Crainic, *op. cit.*, p. 337.

a se gândi şi îşi zise în sine: Mă voi întoarce oare la întâia formă a corpului meu sau voi rămâne aşa cum sunt acum? Abia făcuse această reflecție când deodată recunoscu că purta încă forma corpului; el se vedea într-adevăr, precum am spus, devenit cu trupul întreg numai lumină, o lumină fără formă, fără figură, imaterială; simțea bine că trupul era prezent, dar netrupesc oarecum şi ca spiritual; i se părea că nu are nici greutate, nici densitate şi fu stupefiat să se vadă ca netrupesc într-un trup. Totuşi, pe acelaşi ton ca adineauri, lumina începu să vorbească cu el şi zise: *Astfel vor fi după înviere, în veacurile viitoare, toți sfinții, în mod netrupesc* înveşmântați în trupuri duhovniceşti, mai uşori, mai subtili, mai proprii să se înalțe sau mai groşi, mai greoi, mai înclinați către pământ: prin aceasta, locul şi rangul intimității cu Dumnezeu se va deosebi pentru fiecare"[276].

Despre starețul Paisie Velicicovschi de la mănăstirea Neamțu (†1794), mare om al rugăciunii, încă se spune că a primit de la Dumnezeu darul de a se bucura de lumina extazului. Unul dintre călugării care i-a fost treizeci de ani ucenic şi i-a descris viața, ne istoriseşte cum l-a văzut răpit în extaz: „Eu m-am uitat la el şi am văzut că fața lui era ca de foc, în vreme ce de obicei era palidă, albă. Atunci mă cuprinse o frică. Stând puțin, am zis cu glas mai tare rugăciunea. Starețul nici de astă dată nu răspunse. Atunci am înțeles că era cufundat în rugăciune, din care pricină se aprinsese fața lui"[277].

---

[276] *Ibidem*, pp. 340-341.

[277] S. Catfericov, *Paisie*, trad. Ep. Nicodim, Tip. Mănăstirii Neamț, 1933, p. 356.

După ce cunoaştem aceste câteva nume şi experienţe de sfinţi, care au avut parte de favorul şi bucuria extazului, va fi mai uşor să ne lămurim ce este extazul. Întâi de toate avem de observat că nu este o stare sufletească obişnuită. Extazul este un fenomen sufletesc neobişnuit, pe cât de rar pe atât de excepţional şi extraordinar, o stare de ieşire din sine şi de iluminare, de uimire şi de răpire, de înălţare şi de întâlnire cu Dumnezeu; de încântare negrăită şi de veselie negrăită. „Uimirea este ridicarea desăvârşită a puterilor sufletului spre cele cunoscute şi unite ale slavei sublime... Iar extazul este nu numai răpirea puterilor sufletului la cer, ci şi ieşirea totală din simţirea însăşi"[278]. Extasis în limba greacă înseamnă ieşire din sine, răpire din sine, transpunere afară din cele ce sunt create şi trăire afară de trup, în atingere cu starea cea mai înaltă a conştiinţei, în regiunea cea mai adâncă a sufletului, în viaţa cea mai tainică a Dumnezeirii. Extazul este vederea fericită şi unirea mistică cu Dumnezeu – o stare încremenită şi iluminată de iubire înflăcărată, de bucurie sfântă şi de fericire dumnezeiască. E o stare de vedere a lui Dumnezeu ca prin oglindă, în ghicitură (1 Cor. 13:12); e o cufundare în lumina orbitoare a Dumnezeirii, în întunericul divin, cum îl numeşte Dionisie Areopagitul, în unirea fără de cunoaştere cu Dumnezeu, după ce te-ai eliberat de tine însuţi şi de toate lucrurile[279].

Extazul este rodul harului, dăruit de Dumnezeu, produsul luminii şi al iubirii divine. Nu se întâmplă după vrerea omului, ci după voia Domnului. Când vrea Dumnezeu se biruieşte rânduiala firii. În stare obişnuită

---

[278] Sf. Grigorie Sinaitul, *Capete foarte folositoare*, ms., cap. 58, p. 10.

[279] Sf. Dionisie Areopagitul, *Teologia mistică*, cap. 1.

fierul este cenuşiu. În foc primeşte culoarea roşie, iar în căldura cea mai mare a unui furnal primeşte culoarea albă. Aşa este şi sufletul omului în dragostea dăruită de Dumnezeu: din starea obişnuită (culoarea cenuşie) poate să se înflăcăreze, să ajungă la culoarea roşie, iar în căldura sau văpaia cea mai mare, dogorâtoare, să ajungă albă, extatică[280].

Scopul vieţii creştine este iubirea şi cunoaşterea lui Dumnezeu (In. 17:3). Extazul e rostul iubirii şi al cunoaşterii lui Dumnezeu în gradul cel mai mare, în culmea cea mai înaltă. E o stare de vedere a unor frumuseţi nevăzute şi de trăire a unei fericiri nespuse. Iubirea înflăcărată este extatică, îngerească; produce o stare asemănătoare cu beţia şi cu somnul. În extaz omul este beat de dragoste şi de fericire; doarme şi totuşi veghează, ca şi mireasa din Cântarea Cântărilor (Cânt. 5:1-2). În extaz omul pierde conştiinţa realităţii materiale, ascultă ecouri din altă lume; vede frumuseţi necunoscute, se împărtăşeşte de o lumină cerească şi de o fericire dumnezeiască. În extaz se văd şi se ating în parte cele dorite, ca arvună a vieţii viitoare – bucuriile de care vor avea parte sufletele curate şi iubitoare de Dumnezeu, în veşnicie. În starea de extaz, sufletul omului este cufundat în adâncuri lăuntrice, e scăldat în lumina raiului şi în pacea infinită a Dumnezeirii. În extaz trupul nici nu se mişcă, nici nu vorbeşte; păstrează somnul sau tăcerea puterilor, în vreme ce sufletul se umple de Duhul lui Dumnezeu. În extaz, duhul omului se uneşte în lumină, în dragoste şi fericire cu Duhul lui Dumnezeu. Starea aceasta, experienţa extazului, desigur, e trecătoare,

---

280 Nichifor Crainic, *op. cit.*, pp. 398-399.

căci nimeni nu poate să trăiască neîncetat numai în somnul puterilor sau pe culmile munților.

II.

Ca să înțelegem cât mai bine ce este extazul, să dăm cuvântul la doi dintre sfinții care s-au bucurat de darul lui. Să ne lămurească: Sf. Isaac Sirul şi Sf. Simoen Noul Cuvântător de Dumnezeu.

Sf. Isaac Sirul, vorbindu-ne despre semnele şi faptele dragostei de Dumnezeu, spune:

„Dragostea de Dumnezeu este căldură firească. Şi când covârşeşte fără de margini pe cineva, face sufletul aceluia să cadă în răpire (extaz). Nu poate inima să încapă dragostea aceasta, nu-i poate îndura arsura. Atunci fața omului se face roşie şi veselă, iar trupul i se înfierbântă. Piere de la el frica şi sfiala, şi adesea petrece în răpire şi fuge de la el puterea de concentrare a minții şi se poartă ca un nebun. Moartea cea înfricoşată o socoteşte ca bucurie şi mintea lui necurmat este în contemplația cugetărilor cereşti... De această duhovnicească beție s-au îmbătat apostolii şi mucenicii. Fiind înțelepți, au fost socotiți nebuni. Dumnezeu să ne învrednicească şi pe noi de o astfel de nebunie..."[281].

Sf. Simeon Noul Teolog, într-un *Cuvânt* despre credință şi învățătură către cei ce spun că nu e cu putință ca aceia care se află în lume şi cu griji lumeşti să ajungă la desăvârşirea virtuții – scrie despre un tânăr cu numele

---

[281] Sf. Isaac Sirul, *Cuvinte ascetice*, Cuvântul 24, pp. 109-112.

Gheorghe (care mai mult ca sigur era el însuşi), că după multe rugăciuni, privegheri şi îngenuncheri, făcute de dorul de a avea frumuseţea luminii dumnezeieşti, dar mai ales prin paza cu credinţă şi cu sfinţenie a poruncilor lui Dumnezeu, s-a învrednicit de darul extazului. Iată cum: Într-o seară pe când se ruga, „deodată îi străluci o lumină dumnezeiască şi se umplu tot locul acela de lumină, iar tânărul acela, binecuvântatul Gheorghe, rămase în extaz şi uită de sine, că se află în casă; pentru că din toate părţile vedea o lumină, de parcă era afară; şi nu mai ştia de umbla pe pământ sau sta în aer; şi nu mai avea nici o grijă trupească sau lumească în mintea sa, ci uitase de toată lumea şi se adunase întreg şi se făcuse una cu lumina cea dumnezeiască, încât i se părea că s-a făcut şi el lumină. Şi era plin de lacrimi şi de bucurie ce nu se poate povesti...

În starea de extaz, tânărul era plin de bucurie şi uimire şi vărsa din inima sa lacrimi şi împreună cu lacrimile îi venea şi o dulceaţă covârşitoare...".

Starea de extaz, spune tot Sf. Simeon, face din omul firesc un dumnezeu după har – stare mai luminoasă şi mai strălucitoare decât a soarelui. Căci dacă ar vedea cineva soarele coborând în inimă şi luminând acolo, nu ar fi mort de uimire şi fără glas? Cum nu s-ar cutremura şi nu ar iubi văzând pe Făcătorul, pe Cel ce dă viaţa, înlăuntrul inimii?

„Năprasnică e prefacerea şi străină schimbarea, nepovestit e ceea ce se petrece în mine..."[282].

Tot o stare de extaz descrie şi ucenicul Sf. Simeon Noul Teolog, Nichita Stithat în următoarele rânduri, în care

---

[282] Sf. Simeon Noul Teolog, *Imnele Dragostei,* Cuvântul 4, pp. 25-26.

e oglindită tot învăţătura şi experienţa părintelui său duhovnicesc:

„Sufletul care dispreţuieşte toate cele de jos şi e rănit în întregime de dragostea lui Dumnezeu, încearcă un extaz străin şi dumnezeiesc. Căci după ce a văzut limpede firile făpturilor şi raţiunile lor, şi a înţeles sfârşitul lucrurilor omeneşti, nu mai rabdă să fie înlăuntrul zidirii şi să mai fie mărginit de ceea ce cuprinde, ci ieşit din hotarele sale şi silind legăturile simţurilor, străbătând firile tuturor, pătrunde în tăcere negrăită în întunericul cunoştinţei de Dumnezeu (Teologiei mistice) şi priveşte frumuseţea celui ce este în lumina cugetărilor înţelepciunii negrăite, pe cât i se dăruieşte de acolo prin har. Adâncindu-se apoi în chip vrednic de Dumnezeu prin cugetări în vederea Lui, se desfătează cu frică şi cu dragoste de roadele pomilor nemuritori, adică de cugetările înţelesurilor dumnezeieşti, a căror măreţie şi slavă nu o poate tălmăci niciodată în chip desăvârşit, când se întoarce la sine însuşi. Căci stând în chip minunat sub lucrarea Duhului, îşi dă seama în bucurie şi tăcere negrăită de această pătimire de laudă, dar nu poate tălmăci cum se face această lucrare, sau ceea ce s-a făcut, şi nu poate găsi mijlocul prin care să împărtăşească cele negrăite pe care le-a cunoscut în chip tainic"[283].

Din toate aceste definiţii, mărturisiri şi destăinuiri se vede lămurit că cine se bucură de favorul extraordinar al extazului, atinge treapta cea din urmă a desăvârşirii, starea cea mai înaltă a îndumnezeirii, în care este cuprinsă, cu

---

[283] Sf. Nichita Stithat, *A treia sută de capete* despre lucrare, curăţia minţii, dragoste şi desăvârşirea vieţii, Capitolul 53, p. 75.

anticipare, fericirea cea veşnică de care se bucură sfinţii în împărăţia cerurilor.

Acesta este extazul religios creştin, extazul dumnezeiesc. Sunt şi alte feluri de extaze – ca de pildă extazul natural, produs de diferite maladii şi extazul diabolic, produs prin mijloace vrăjitoreşti şi drăceşti – are, ca şi toate greşelile, rătăcirile şi minciunile, confirmă adevărul[284].

Extazul religios este însoţit uneori de fapte rare şi **fenomene extraordinare**, întâlnite în Vieţile Sfinţilor, care ne umplu sufletele de uimire. Astfel putem aminti următoarele:

1. **Încetarea simţurilor** şi **încremenirea trupului**. În stare de extaz nu se mai mişcă nici mâinile, nici picioarele. Ochii nu mai văd ce vedem noi; urechile se închid la lumea dinafară; inima bate mai rar; respiraţia se încetineşte; căldura trupului se împuţinează. După încetarea extazului funcţiunile simţurilor şi ale trupului continuă să lucreze normal.

2. **Transfigurarea** şi **iluminarea sufletului**. În stare de extaz sufletul se înfiorează, se umple de lumină, de bucurie şi uneori de durere. Transfigurarea sau înfiorarea e trezirea, zvâcnirea şi arătarea luminii lui Dumnezeu şi a asemănării cu Dumnezeu în faţa şi în fiinţa omului. Iluminarea şi transfigurarea sufletului este însoţită pe de o parte de bucuria de a vedea pe Dumnezeu, iar pe altă parte de durerea că această bucurie dumnezeiască încetează. În starea de iluminare, sufletul e insuflat de Dumnezeu încât

---

[284] Spre deosebire de extazul religios, creştin, extazul păgân (budist de pildă) nu implică o perfecţiune morală şi un scop divin: viaţa veşnică; e o absorbire în nimic, în Nirvana.

poate face versuri şi rosti cuvântări, ca Sf. Simeon Noul Teolog, pe care în state de veghe, fără un har deosebit, nu le-ar fi putut compune. În locul insuflării se arată alteori o râvnă deosebită spre virtute şi fapte bune.

3. **Vedeniile**, adică vederea unor lucruri nevăzute (Dumnezeu, îngeri, sfinți, rai, iad) sau a unor persoane sau locuri din depărtare (clarvedere), ca de pildă paturi de moarte, călătorii, nefericiri, ş.a.

4. **Profețiile** sau descoperirile şi prevestirile unor întâmplări viitoare.

5. **Aureola** sau cununa de lumină, care înfăşura capul sau uneori întreg trupul sfinților.

6. **Stigmatele** sau semnele durerilor, a rănilor şi a sângelui din trupul Mântuitorului în trupurile sfinților[285].

7. **Levitațiile**, pierderea greutății corpurilor, ridicarea lor în văzduh şi alunecarea lor la distanțe mai mici sau mai mari – cum ar fi trecerea Mariei Egipteanca peste Iordan şi altele.

8. **Miresmele** sau mirosurile de bună mireasmă, adică parfumurile plăcute pe care le împrăştie multe trupuri ale sfinților, după moarte sau în extaz.

9. **Lacrimile** de bucurie dumnezeiască încă pot fi semne excepționale ale extazului religios. În culmea fericirii duhovniceşti se deschid izvoarele lacrimilor de bucurie... Atunci sufletul plânge şi surâde printre lacrimi de bucurie...

---

[285] Sunt stigmate **vizibile**, care se văd în locul rănilor pricinuite de piroane şi de spini, şi stigmate lăuntrice, **invizibile**, care se arată numai în dureri simțite în locul unde a fost rănit Mântuitorul - Nichifor Crainic, *Curs de Teologie Mistică*, pp. 403-405.

Acesta este extazul religios şi fenomenele extraordinare care-l însoţesc de la caz la caz, iubiţi şi dreptslăvitori creştini. Căutând să-l înţelegem, reuşim să pătrundem într-una din tainele cele mai mari ale vieţii religioase pe care ochiul nostru omenesc nu le-a văzut, urechea nu le-a auzit şi la inima noastră încă nu s-au suit (1 Cor. 1:9). Să le înţelegem, să le dorim şi să avem parte de ele, ca Sf. Pavel când a fost ridicat până în rai, în al treilea cer...

BUCURIA DUHOVNICEASCĂ

Ce este bucuria şi care sunt izvoarele ei

«În Tine, Doamne, sunt izvoarele bucuriei mele!»
(Ps. 86:6)

Viaţa pe Tabor, în apropierea lui Dumnezeu, în toată frumuseţea, sfinţenia, deplinătatea şi desăvârşirea ei – fie că îi zicem arătarea (prezenţa) lui Dumnezeu, fie că îi zicem lumina şi slava lui Dumnezeu, fie că îi zicem vederea (contemplaţia) lui Dumnezeu, fie că îi zicem unirea cu Dumnezeu sau nunta duhovnicească, fie că îi zicem îndumnezeire sau extaz religios – este însoţită de o bucurie nespusă şi de o dumnezeiască pace înlăuntrul inimii.

Ce este bucuria şi care sunt izvoarele bucuriei?

Unii răspund că bucuria este pacea inimii. Alţii spun că bucuria este îndulcirea, surâsul şi desfătarea sufletului. Alţii mai spun că bucuria este numele adevărului şi al vieţii veşnice; când aflăm adevărul şi trăim în sânul adevărului,

trăim în bucurie, în viață veșnică fericită. Alții, în sfârșit, mai spun că bucuria este iubirea și fericirea unirii. Fericirea locuiește în iubire, iubirea în bucurie și bucuria în tainele și adâncurile inimii. Deci este fericire numai unde este bucurie.

Sf. Maxim Mărturisitorul spune că bucuria este „săltarea sufletului pentru bogăția virtuților"[286]. În adevăr, orice faptă de virtute face sufletul să tresalte de bucurie. Dar bucuria sufletului nu se naște numai din împlinirea sau dobândirea virtuților, ci și prin primirea darurilor de la Dumnezeu (vezi Lc. 1:26-58), din împărtășirea cu Sfintele Taine, din primirea bunurilor cerești și pământești. Așa încât putem întregi definiția Sf. Maxim și să spunem că bucuria este îndulcirea, surâsul, încântarea și săltarea sufletului pentru bogăția virtuților și a darurilor primite de la Dumnezeu; este o stare sufletească de mulțumire, împăcare și **tresăltare** față de sine, față de aproapele, față de natură și față de Dumnezeu[287].

Bucuria e fericirea de a te veseli de orice floare, de orice fir de iarbă, de orice rază de lumină; de orice veste și faptă bună; de orice muncă folositoare, de orice masă îndestulătoare, de orice haină curată, de orice carte bună și de orice petrecere frumoasă; e starea sufletului când nu-l mai atinge nici un rău, nici o patimă, nici o durere. Bucuria e încântarea sufletului ajuns pe muntele fericirilor,

---

[286] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Filocalia* 2, p. 198.

[287] Sf. Grigorie Sinaitul scrie că tresăltarea este de două feluri: tresăltare de bucurie liniștită (tremur și suspin de bucurie) și tresăltare de bucurie mare, fierbinte, salt, zbor al inimii în văzduhul divin. - *Capitole despre rugăciunea minții,* Capitolul 5.

deasupra tuturor văilor şi prăpăstiilor, de unde poate privi cu linişte zarea, firea şi cerul, aproape de toţi sfinţii şi de Dumnezeu.

Bucuria este o mare putere a sufletului şi o mare trebuinţă a vieţii. Cum avem trebuinţă de sănătatea trupului ca să muncim, tot aşa avem trebuinţă de bucuria sufletului ca să simţim roadele şi foloasele muncii. Adânci şi multe înţelesuri are bucuria; bucuria „este împăcarea lăuntrică, împlinirea tuturor gândurilor şi năzuinţelor, liniştea duhului după primirea lucrului dorit, înlăturarea primejdiilor, înfrângerea piedicilor vieţii. Bucuria este simţul vieţii pline, care nu cunoaşte nici o meteahnă, nici un cusur. Bucuria este pacea sufletului netulburat şi neclătit de nicio teamă şi nici de simţirea căinţei amare"[288].

Toţi oamenii caută şi doresc bucuria, toţi suspină după bucurie şi atâţia se sting mistuiţi de dorul ei şi de durerea de a fi gustat prea puţin din paharul ei. De aceea, toţi fiind interesaţi să aflăm bucuria şi să ne împărtăşim din bunătatea ei, este necesar să ne întrebăm: Unde aflăm bucuria? Care sunt izvoarele curate ale bucuriei adevărate, fântânile care astâmpără setea de bucurie a sufletului, cum apa izvorului astâmpără setea trupului?

Toate au un izvor comun, în Dumnezeu. «În Tine sunt izvoarele bucuriei mele!» (Ps. 86:6). În Dumnezeu – ca izvoarele apelor în munte – sunt ascunse izvoarele curate ale bucuriilor adevărate. «Când se înmulţesc amărăciunile mele în inima mea, mângâierile Tale îndulcesc sufletul

---

[288] Mitropolit Nicolae Krutiţki, *Cuvântări Bisericeşti*, trad. de Pr. N. Popescu, vol. II, p. 113.

meu» (Ps. 93:19). «Văzut-am pe Domnul pururea de-a dreapta mea... De aceea s-a bucurat inima mea şi limba mea s-a veselit» (Ps. 15:8-9; FA 2:25-26)[289].

Cu Dumnezeu, prin Dumnezeu, izvor de bucurie este credinţa în Dumnezeu şi iubirea lui Dumnezeu – religia lui Hristos Dumnezeu cu bisericile, cu sărbătorile, cu învăţăturile, cu tainele, cu virtuţile, cu poruncile, cu făgăduinţele şi cu rugăciunile ei. Sărbătorile Bisericii sunt bucuriile sufletului. Însăşi bucuria este sărbătoarea sufletului. Şase zile din săptămână omul munceşte pentru o zi de sărbătoare, de bucurie. Cu cât sunt mai mari sărbătorile, cu atât sunt şi mai mari bucuriile. Naşterea Domnului este sărbătoarea copiilor şi a bucuriilor, care prin glas îngeresc ne strigă, ca şi păstorilor: «Iată vă vestesc bucurie mare, care va fi pentru tot poporul...» (Lc. 2:10). Paştile sunt „sărbătoarea sărbătorilor" şi bucuria bucuriilor. Toate sărbătorile sunt zile luminate de bucurii sfinte. De aceea, oricine ia parte la sărbători se îndulceşte, se împărtăşeşte din cele mai curate şi luminate bucurii sfinte ale sufletului[290].

---

[289] În Sfânta Scriptură sunt multe locuri în care se vorbeşte de bucuria sufletului în Domnul. Iată câteva numai în Psaltire: Ps. 2:10; 9:2; 15:9-11; 19:5; 20:1; 30:7; 31:12; 32:1, 3; 34:9; 46:1, 6-7; 63:11; 64:14; 67:1-5; 69:5-6; 70:24; 80:1-3; 86:5-6; 94:1-2; 95:1, 11-12; 96:12; 99:1; 117:15; 118:24, 24, 50, 54, 92, 103, 111, 174; 121:1; 125:5-6; 127; 148-150.

[290] Aceste bucurii nu există pentru cei ce nu cercetează biserica, căci de la aceştia ne-au rămas cuvintele: „A trecut Duminica, parcă nu a fost Duminică"; - „a trecut sărbătoarea, parcă nu a fost sărbătoare..." A trecut fără sărbătoarea sufletului, fără bucurie, pentru că nu s-a folosit prilejul zilei şi locul de trezire şi împărtăşire a bucuriei, care este biserica şi serviciile ei sfinte.

Izvor de bucurie este munca şi **sănătatea**, puterea de a munci; izvor de bucurie este **iubirea** soţilor, a copiilor, a părinţilor, a fraţilor, a surorilor, a prietenilor şi a tuturor oamenilor. Izvor de bucurie este **virtutea**, împlinirea poruncilor şi dobândirea virtuţilor religioase şi morale; fiecare gând bun, fiecare cuvânt bun, fiecare faptă bună, fiecare lucru bun este un prilej de bucurie. Izvor de fericire este pocăinţa, întoarcerea la Dumnezeu, mărturisirea păcatelor şi împărtăşirea cu Sfintele Taine. Izvor de bucurie este ascultarea cuvintelor Evangheliei, mărturisirea credinţei în Dumnezeu, lucrarea pentru împărăţia lui Dumnezeu şi slujirea Bisericii Lui. Izvor de bucurie este **speranţa** în viaţă, nădejdea în viitor, în slava împărăţiei cerurilor. Chiar şi durerea, **suferinţa** încă este izvor de bucurie. Cineva a spus că bucuria este „floarea munţilor cea cu rădăcinile în pământul suferinţei şi cu ramurile atinge cerul" (N. Chiriţescu), ce se naşte din sudori şi din lacrimi, din suspine şi suferinţe, şi se culege numai după suişuri şi osteneli grele. De aceea scrie Sf. Petru: «Întrucât sunteţi părtaşi la suferinţele lui Hristos, bucuraţi-vă, ca şi la descoperirea slavei Lui să vă bucuraţi cu bucurie mare» (1 Petr. 4:13). Tristeţea e păcat; bucuria e virtute şi dar al Sfântului Duh (Gal. 5:22). Când avem credinţă în Dumnezeu, chiar dacă am pierdut totul: bunuri, slavă, familie, sănătate, avem reazem, nu suntem singuri, avem pe Dumnezeu, care preschimbă înfrângerea în biruinţă şi suferinţa în bucurie. Atunci «seara vine cu lacrimi, iar dimineaţa cu bucurie» (Ps. 29:5). «Când tatăl meu şi maica mea m-au părăsit, atunci Domnul m-a primit» (Ps. 26:14).

Iată, creştine, ce este bucuria şi care sunt bogatele ei

izvoare cereşti şi pământeşti, dumnezeieşti şi omeneşti: religia, arta, ştiinţa, munca, sănătatea, biserica, sărbătorile, virtuţile. Credinţa, iubirea, speranţa, suferinţa, rugăciunea, Dumnezeu. „În Tine sunt izvoarele bucuriei mele...". Adapă-te din ele, suflete, ca să-ţi astâmperi cu îmbelşugare setea de bucurie.

Împărăţia lui Dumnezeu e «dreptate şi pace şi bucurie în Duhul Sfânt» (Rom. 14:17). Cine face dreptate şi pace, face lucrări de virtute. Fă-le şi tu, ca şi ţie să ţi se umple inima de bucurie – în Tatăl, în Fiul şi în Duhul Sfânt.

Bucuria învierii şi a mântuirii

«Dumnezeule... dă-mi iarăşi bucuria mântuirii...»
(Ps. 50:11, 13)

Sfânta Scriptură, ca şi viaţa, ne învaţă că sunt bucurii care se nasc din suferinţe, din rugăciuni, din pocăinţă; bucurii care se nasc din primirea harului, din împlinirea poruncilor şi altele din dobândirea virtuţilor. Toate laolaltă formează marea bucurie a învierii şi a mântuirii.

Pentru noi creştinii, există mai presus de toate o bucurie a mântuirii din suferinţă şi a învierii din moarte. Mântuirea vine cu bucurie, învierea vine cu bucurie, biruinţa vine cu bucurie.

După ce au fost închişi, bătuţi şi opriţi să mai grăiască despre Iisus Hristos, despre răstignire şi învierea Lui – tocmai în templul din Ierusalim, apostolii Domnului au ieşit din sinedriu, bucurându-se că s-au învrednicit să fie necinstiţi pentru numele Domnului Iisus (FA 5:40-41). De la

Roma, unde era aruncat în temniţă şi legat în lanţuri, Sf. Pavel scrie Filipenilor, cu inima plină de bucurie: «Bucuraţi-vă pururea întru Domnul. Şi iarăşi zic: Bucuraţi-vă... Domnul este aproape» (Fil. 3:11; 4:4-5). Bucuraţi-vă, că Dumnezeu este aproape de sufletele în suferinţă; este aproape cu harul şi cuvântul Său, ca să le mângâie, să le întărească, să le mântuiască. Cele nouă fericiri din Predica Mântuitorului de pe Munte (Mt. 5:1-12) nu sunt altceva decât înşirarea bucuriilor divine, care urmează după focul suferinţelor trecătoare. Pentru cei drepţi şi sfinţi există o bucurie dumnezeiască în cele mai mari suferinţe, bucuria muceniciei pentru Hristos, care face ca să fie răbdate fără durere torturile, bătăile şi rănile trupului cele mai îngrozitoare. În privinţa aceasta vieţile şi învăţăturile sfinţilor martiri ne dau exemple nenumărate.

Există apoi o bucurie a mântuirii din păcat. Neascultarea poruncilor şi călcarea legilor lui Dumnezeu trezeşte în suflet nelinişte, dezbinare, mustrare, tristeţe, durere şi dorinţă de mântuire. După bucuria mântuirii din păcat strigă, ca şi regele David, fiecare păcătos: *Dă-mi, Doamne, bucuria Mântuirii* (Ps. 50:13), bucuria iertării păcatelor, bucuria primirii harului curăţitor, luminător şi sfinţitor. Darul, puterea aceasta a dezlegării şi iertării păcatelor, s-a dat apostolilor în Ziua învierii (In. 21:19-23). Ea umple de bucurie nu numai păcătoşii care se întorc prin credinţă şi pocăinţă la Dumnezeu, dar şi îngerii din cer – care se bucură de mântuirea păcătoşilor – şi pe Însuşi bunul Dumnezeu. «În ce chip mirele se veseleşte de mireasă, aşa se va veseli de tine Dumnezeul tău» (Is. 62:5). Pildele despre oaia cea rătăcită, despre drahma cea pierdută şi

despre fiul cel risipitor, sunt mărturii despre bucuria aceasta îngerească şi dumnezeiască (Lc. 15).

Mai există o bucurie a mântuirii din moarte, bucuria învierii trupurilor, bucuria vieții şi a fericirii veşnice, pe care ne-o dăruiesc Paştile. Iisus Hristos a primit crucea, a răbdat suferința şi a prevestit învierea pentru că a cunoscut dinainte bucuria biruinței asupra morții. Prin înviere, Iisus Hristos, purtătorul Crucii şi biruitorul morții, dăruieşte lumii viață nouă, lumină, iubirea, pacea, virtutea, harul, mântuirea, desăvârşirea, bucuria şi fericirea veşnică. El dă femeilor mironosițe, după înviere, porunca cea dintâi: «Bucurați-vă!» (Mt. 28:9). Bucurați-vă pentru mântuirea dobândită prin cuvântul Evangheliei şi prin harul jertfei de pe Cruce! Bucurați-vă că lumina a biruit întunericul şi viața a biruit moartea. Bucurați-vă că «am fost morți şi suntem vii, în vecii vecilor, şi am cheile iadului şi ale morții» (Apoc. 1:18). Veseliți-vă, că acum toate **de bucurie** s-au umplut, şi cerul şi pământul... Luminează-te, noule Ierusalime, saltă şi te bucură, Sioane (Biserică), iar tu, Curată, Născătoare de Dumnezeu, veseleşte-te de învierea Fiului tău (Irmosul Învierii). Toți care ați suspinat şi ați privegheat cu Iisus în Ghetsimani, care L-ați însoțit de la Anna la Caiafa, şi din sinedriu în divan, în fața lui Pilat; toți care ați plâns pe drumul crucii, care ați simțit în carnea trupului vostru cununa de spini, piroanele şi sulița; toți bucurați-vă şi vă veseliți, văzând nu numai cum s-a întâmplat minunea cea mare a învierii Domnului, dar şi cum an de an se împlineşte profeția Evangheliei: «Voi veți plânge şi vă veți tângui, iar lumea se va bucura; vă veți întrista, dar întristarea voastră în bucurie se va preface» - în biruință (In. 15:11; 16:20).

Prin adevărul învierii, Iisus Hristos înlătură minciuna şi împărăţia morţii. Când s-a închis uşa raiului, s-a deschis uşa păcatului şi a morţii. Când, prin înviere, s-a deschis uşa raiului, s-a închis uşa păcatului şi a morţii. Orice împărăţie e tare, trainică, statornică, atunci când se întemeiază pe dreptate şi adevăr. Când e nedreaptă, conducerea ei este silnică, tiranică. Cea mai veche şi cea mai mare împărăţie tiranică, silnică, e împărăţia morţii, care începe cu moartea silnică, nedreaptă, a lui Abel. Toţi urmaşii lui Adam şi ai lui Cain sunt prinşi în cursa păcatului şi în laţul morţii (cum se prind păsărelele). Cu învierea Mântuitorului cursa s-a sfărâmat şi noi ne-am izbăvit... (Ps. 123:7). Astăzi nu mai suntem robii morţii, nu ne mai temem de moarte. Hristos a înviat şi moartea a fost omorâtă. Hristos a înviat şi stricăciunea a fost desfiinţată. Hristos a înviat şi cea mai mare împărăţie, împărăţia morţii, a fost învinsă, cea mai mare tiranie, tirania păcatului a fost distrusă. Hristos a înviat şi toate bisericile strălucesc de lumină şi răsună în glasul cântărilor de biruinţă şi de bucurie. Hristos a înviat şi feţele oamenilor sunt mai luminate, privirile mai senine, durerile mai uşoare, bucuriile mai mari, inimile mai mângâiate, sufletele mai împăcate. Prin învierea Domnului bucuria mântuirii din păcat şi din moarte umple de lumină toate inimile, bisericile şi casele. Pentru întâia oară în istorie şi în fiecare primăvară, Bunavestire şi apoi Sfintele Paşti vestesc şi strigă în lume biruinţa vieţii asupra morţii şi bucuria mântuirii din suferinţa păcatului şi din robia morţii: Hristos a înviat!... Adevărat, a înviat!...

Cu bucuria aceasta, a mântuirii şi a învierii, în inimi şi în priviri, cântăm toţi creştinii cu însufleţire troparul (glas

3): „Să se veselească cele cereşti şi să se bucure cele pământeşti, că a făcut biruinţă cu braţul Său Domnul; călcat-a cu moartea pe moarte, începător învierii morţilor S-a făcut, din pântecele iadului ne-a mântuit pe noi şi a dat lumii mare milă".

Aceasta este bucuria mântuirii, iubiţi şi binecuvântaţi creştini, bucuria învierii, îndulcirea, surâsul şi săltarea sufletului pentru scăparea de suferinţă, de păcat şi de moarte, ca să poată intra în împărăţia cerurilor.

Drept aceea să ne bucurăm cu femeile purtătoare de mir, cărora Iisus Hristos înviat le-a zis: *Bucuraţi-vă*. Să ne bucurăm cu apostolii, precum e scris: «Şi s-au bucurat ucenicii văzând pe Domnul» (In. 20:20); să ne bucurăm cu Mireasa Mirelui şi a Mielului, cu Sfânta Biserică, astăzi plină de lumină şi de cântarea: „Aceasta e ziua pe care a făcut-o Domnul, să ne bucurăm şi să ne veselim într-însa...". Mă bucur eu, vă bucuraţi voi, iubiţi şi binecuvântaţi ucenici ai Mântuitorului; se bucură toate neamurile purtătoare de Hristos, se bucură firea întreagă de minunea învierii lui Hristos, de marea şi minunata faptă care e tot atât de adevărată, ca şi Răstignirea,... ca şi uneltele patimilor (crucea, piroanele, ciocanele, biciul, cununa de spini, suliţa, ş.a.)[291]. Mare lucru, minunată faptă este biruinţa morţii şi bucuria învierii.

Sunt şi bucurii amare, greşite, false, închipuite, nelegiuite, mustrătoare, păcătoase. În dorinţa de a ajunge **oricum** şi cât mai în grabă la bucurie, omul nu-şi alege totdeauna mijloacele prin care să-şi creeze şi să-şi înmulţească fericirea. Şi atunci aleargă, cu nesaţiul patimii, la **petreceri**, la **jocuri**, la **beţii**, la fumat şi la alte mijloace

[291] Ilie Miniat, *Didahii şi Predici*, pp. 411-416.

artificiale şi imorale ca să-şi creeze (surogate de) plăceri şi bucurii, care la început par dulci, iar la urmă sunt amare.

Biserica nu osândeşte bucuriile, ci păcatele; plăcerile şi păcatele înjositoare. Nu ne opreşte să ne bucurăm, să râdem, că viaţa fără bucurie ar fi prea tristă; ea ne opreşte de la vorbe care fac obrazul să roşească de ruşine (Ef. 5:4), care fac multe suflete să cadă şi să-şi piardă bucuria. Biserica spune omului: Bucură-te de viaţă, dar nu păcătui! Bucură-te de viaţă, creştine, dar nu lăsa să te înconjure nici norii tristeţii, nici ispitele patimilor vătămătoare! Să străbată până în adâncul inimii tale razele bucuriei, dar să fie raze de la Soarele şi izvorul bucuriei, de la Dumnezeu, care sunt raze liniştitoare, aducătoare de pace şi fericire.

Un mare mitropolit (Şaguna) a spus: „De o sută de ori dacă m-aş naşte, tot preot m-aş face". Aşa spune omul împăcat cu sine, omul care şi-a împlinit în viaţă o chemare şi o misiune sfântă, omul care a dat bucuriilor vieţii un înţeles şi un scop dumnezeiesc. Cei mai mulţi oameni ascund în suflet o mulţime de nemulţumiri faţă de viaţa în care trăiesc. Tot al doilea şi al treilea om îţi spune, cu amărăciune: „Dacă m-aş mai naşte o dată, altfel mi-aş rândui viaţa; mi-aş alege alt drum, altă meserie, altă slujbă"..., dovadă strigătoare cât greşim în viaţă, cât rătăcim şi cât de mult avem trebuinţă de lumina Evangheliei şi de bucuria mântuirii.

Dă-ne, Doamne, gândul cel bun al dorinţelor curate; să nu căutăm lumina în întuneric, nici dulceaţa în otravă, nici bucuria unde ne aşteaptă durerea. Dă-ne, Doamne, bucuria învierii, bucuria mântuirii, bucuria lipsită de durere, de păcat şi de moarte, bucuria din care se

împărtăşesc sufletele curate, desăvârşite, bucuria sfântă nemuritoare care este în împărăția Ta şi în Duhul Tău Cel Sfânt, bucuria de care s-a învrednicit Sfânta Fecioară, când Arhanghelul Gavriil i-a zis: «Bucură-te ceea ce eşti plină de dar, Marie, Domnul este cu tine...» şi când Sfânta Fecioară i-a răspuns, săltând cu inima de bucurie: «Măreşte suflete al meu pe Domnul şi s-a bucurat duhul meu de Dumnezeu Mântuitorul meu...» (Lc. 1:28, 46-47).

Bucuria întâlnirii cu Dumnezeu

«Dumnezeu este bucuria bucuriei mele»
(Ps. 42:4)

La bucuriile mari ale mântuirii din suferințe, din păcat şi din moarte, se adaugă altele şi mai mari: bucuria trăirii în virtute şi har, bucuria cercetării Bisericii, bucuria întâlnirii cu Dumnezeu, în împărăția Lui, în suflet şi în viața cea veşnică.

Este curată, sfântă şi mare bucuria trăirii în virtute. Orice înfrângere a unei patimi, orice lucrare morală, orice faptă de virtute, umple sufletul de bucurie. Un sfat bun, un ajutor la timp, o mână întinsă unui om care se îneacă, cea mai mică jertfă pentru binele şi fericirea semenilor, este o pricină de îndulcire şi săltare a sufletului, pricină de bucurie sufletească. Oricând faci o faptă bună, de virtute, îți vine să strigi, să alergi, să joci, să cauți sau să plângi **de bucurie**. Nu mai puțin curată, sfântă şi mare este bucuria trăirii sub lumina, căldura, ploaia şi adierea dumnezeiescului har.

Când ne împărtăşim cu harul Sfintelor Taine, cu harul Sfântului Botez, cu harul Sfântului Mir, cu harul iertării păcatelor în Pocăinţă, cu harul Cununiei, cu Însuşi Trupul şi Sângele Domnului la Sfânta Liturghie – inima noastră se înalţă şi tresaltă de bucurie. Ori de câte ori reuşim să îmblânzim şi să legăm în noi sălbăticia patimilor, să ne smulgem din mlaştina plăcerilor dezgustătoare şi să trăim sub har, după voia lui Dumnezeu, tot de atâtea ori inima noastră zvâcneşte de bucurie...

Curată, sfântă şi mare este apoi bucuria cercetării Bisericii, veselia petrecerii şi a reculegerii în casa lui Dumnezeu, plăcerea sufletului de a se scălda în lumina şi căldura Duhului Sfânt. Este plăcut să ne rugăm oriunde, căci Dumnezeu este pretutindeni de faţă ca să ne asculte şoaptele, dorinţele şi suspinele inimii. Este plăcut şi suntem datori să ne rugăm şi acasă, în cămara ascunsă a inimii, căci Dumnezeu, Cel ce vede în ascuns, va răsplăti rugăciunea la arătare (Mt. 6:6). Dar şi mai plăcut este să cercetăm însăşi casa lui Dumnezeu, Biserica, şi acolo – în aerul cel curat al Duhului Sfânt, în faţa sfântului şi sfinţitorului altar (Mt. 25:17-19) – să ne unim cugetul şi glasul cu al semenilor, ca şi mai puternică să se înalţe în slavă flacăra rugăciunii, aşa cum a făcut Însuşi Mântuitorul încă de la vârsta de doisprezece ani, din râvnă pentru sfinţenia ei, a apărat Biserica, când a trebuit, cu puterea cuvântului şi a braţului Său.

Cea mai curată, mai adâncă şi mai sfântă bucurie, pe care ne-o trezeşte în suflet Biserica, este bucuria întâlnirii cu Dumnezeu, încă aici pe pământ. Aici e raiul iubirii, raiul bucuriei, raiul fericirii, bucuria mântuirii, bucuria Taborului

şi a Învierii. Întâlnirea cu Dumnezeu este bucuria tuturor bucuriilor, bucuria cea mai aleasă a tuturor sufletelor evlavioase. A fi cu Dumnezeu este a fi fericit şi curat, ca sfinţii, a fi cu Dumnezeu este a fi aproape şi luminat de El, ca îngerii; a fi cu Dumnezeu este a fi plin de bucuria Duhului Sfânt, bucurie căutată şi cântată de iubiţii şi aleşii lui Dumnezeu, încă din Vechiul Testament. «Bucuratu-m-am când ni s-a zis: Să mergem în casa Domnului!» (Ps. 121:1). «Cât sunt de dorite locaşurile tale, Doamne al puterilor! Sufletul meu suspină şi tânjeşte după curţile Domnului. Inima şi carnea mea se istovesc de dorul Dumnezeului Celui viu...» (Ps. 83:1-2). «Trimite lumina şi adevărul Tău, Dumnezeule, să mă povăţuiască şi să mă ducă la muntele Tău cel sfânt şi la locaşul Tău! Ca să intru la **jertfelnicul lui Dumnezeu**, care **este bucuria bucuriei mele**» (Ps. 42:3-4).

Întâlnirea cu Dumnezeu, în Biserică, deschide în inimi raiul bucuriei, încă de aici, de pe pământ. Odihna şi bucuria sufletului se află acolo unde este sfinţenia. Sfinţenia, mai mult decât oriunde pe pământ, se află în casa lui Dumnezeu care sfinţeşte darurile şi sufletele (Mat. 23:17-19). De aceea o căutăm şi o iubim din tot sufletul, şi ne bucurăm de câte ori o cercetăm şi ne rugăm în faţa altarelor ei.

În Biserică, prin întâlnirea cu Duhul lui Dumnezeu, cunoaştem şi ne pregătim bucuria nemuririi şi a fericirii nesfârşite în viaţa cea veşnică. Pe lângă bucuriile de sfintele sărbători, întâlnirea duhului nostru cu Duhul lui Dumnezeu ne pregăteşte să ne împărtăşim din bunurile şi bucuriile şi răsplătirile sărbătorii celei mai mari şi mai din urmă, care este veşnicia. Acolo, în sânul veşniciei, ne

aşteaptă, după cum ne încredinţează Sf. Vasile cel Mare, după cuvântul Sfintei Scripturi, „cununile dreptăţii, desfătarea veşnică, viaţa fără de sfârşit, bucuria de nespus, bucuria nestricăcioasă în ceruri la Tatăl şi Fiul şi Duhul Sfânt, adevăratul Dumnezeu; descoperirea faţă către faţă, bucuria cu îngerii, cu părinţii, cu patriarhii, cu proorocii, cu apostolii, cu mucenicii şi mărturisitorii şi cu cei ce au bineplăcut lui Dumnezeu din veac, nevoindu-ne ca să fim şi noi împreună cu ei, după harul Domnului nostru Iisus Hristos"[292]. Cu bucuria aceasta în suflet cuviosul Mal, cinstit între Sfinţii Bisericii la 16 Octombrie, împlinea întotdeauna voia lui Dumnezeu cu faţa pururea veselă. Cu nădejdea acestei bucurii în inimă, Sf. prooroc Avacum scrie: «Smochinul să nu mai înmugurească şi via să nu mai dea rod; înşelătoare să fie rodirea măslinului şi ogoarele să rămână sterpe! Turme să nu mai fie în staule şi vite în grajduri niciodată!... Ci eu voi tresălta întru Domnul, bucura-mă-voi de Dumnezeul mântuirii mele» (Avac. 3:17-18).

Cine are iubirea, poate da tuturor bucuria, iubiţi şi binecuvântaţi creştini. Dumnezeu este iubirea, iar Biserica este şcoala iubirii şi a bucuriei. Din El, prin Biserica Lui, ca razele de lumină şi de căldură din soare, se revarsă iubirea şi bucuria în toate sufletele primitoare de frumuseţi şi de bucurii veşnice. Mai mult: bucuria întâlnirii cu Dumnezeu totdeauna creşte şi niciodată nu se sfârşeşte[293]. Bucuria întâlnirii şi a unirii cu Dumnezeu atrage mai mult şi mai cu putere sufletul spre desăvârşire, decât suferinţa şi decât

---

[292] Sf. Vasile cel Mare, *Vechile Rânduieli...*, pp. 536-537. Vezi şi la Evagrie Monahul; *Filocalia 1*, pp. 45-46 şi la Sf. Teodor, *Filocalia 4*, p. 219.

[293] Dumitru Stăniloae, *Filocalia 3*, în notele de la pp. 293, 314-315.

orice altă putere sufletească. Bucuria aceasta, atrăgătoare şi liniştitoare, face sufletul să dorească pe Dumnezeu, cum doreşte fiul rătăcit casa părintească, pământul uscat ploaia răcoritoare (Ps. 62:2) şi cerbul însetat apele izvoarelor (Ps. 42:1). Bucuria aceasta face sufletul fericit, cum a făcut pe al Sfintei Fecioare Maria, când a primit vestea întrupării de la înger: «Bucură-te, ceea ce eşti plină de dar, Domnul este cu tine...» şi darul zămislirii de la Duhul Sfânt. Atunci s-a rugat Preacurata şi de atunci cântăm şi noi rugăciunea ei: «Măreşte suflete al meu pe Domnul şi s-a bucurat duhul meu de Dumnezeu Mântuitorul meu» (Lc. 1:28, 46, 47). S-a bucurat duhul ei, pentru că s-a întâlnit şi s-a unit cu Dumnezeu. Bucuria aceasta, ca şi bucuria mântuirii, face sufletul să strige de bucurie, să se îmbete de bucurie, să cânte de bucurie. «Voi veţi cânta atunci ca în noaptea prăznuirii unei sărbători şi cu bucurie mare vă veţi bucura, ca unul care purcede cu cântec de flaut să urce în muntele Domnului» (Is. 30:29).

Creştini, gândul cel mai înalt, care trebuie să facă din noi oameni buni, creştini desăvârşiţi, este bucuria mântuirii, gândul învierii şi dorul întâlnirii cu Dumnezeu. «Numai în Dumnezeu e liniştit sufletul meu, că de la El vine mântuirea» (Ps. 61:1). Dacă razele acestei bucurii încă nu au pătruns în inimile voastre, deschideţi-le, deschideţi-le larg, aşa după cum deschideţi uşile şi ferestrele caselor, ca să pătrundă în ele aerul curat, căldura şi lumina soarelui. Deschideţi-le, ca să intre Împăratul slavei (Ps. 23:7-12), să vă aducă în ele harul mântuirii, însoţit de aerul curat al înălţimilor duhovniceşti şi de farmecul dulce al bucuriilor sfinte.

„Veniți să ne bucurăm Domnului, Celui ce a sfărâmat puterea morții şi a luminat neamul omenesc, cu cei fără de trupuri strigând: Ziditorule şi Mântuitorul nostru, slavă Ție"[294].

Bucuria trăirii în Dumnezeu

«... bucuria Mea să rămână în voi şi bucuria voastră să fie deplină»
(In. 15:4)

După durerile curățirii şi după nevoințele luminării, urmează bucuriile desăvârşirii şi ale unirii cu Dumnezeu.

Sunt oameni care găsesc în religie numai tristețe, numai frâne împotriva plăcerilor şi piedici în calea fericirii. De fapt nici nu întâlnim nicăieri atâtea strigăte împotriva dezmățului, atâtea frâne care împiedică paşii omului spre nesațiul plăcerilor vinovate şi al patimilor josnice, ca în religie, ca în creştinism. Nicăieri nici nu găsim atâtea mijloace prin care să scape omul de tristețea, greutatea şi durerea păcatului, care cu siguranță logica şi matematica îl aruncă în neliniştea remuşcărilor, în focul suferințelor, în iadul plângerii şi al nefericirii, cum le găsim în religie. Toate au un singur scop: fericirea omului; o singură țintă: bucuria în comuniune de iubire sfântă cu Dumnezeu. Încă profeții anunțau că timpurile mesianice, veacurile creştine, vor fi timpuri de bucurie, veacuri de veselie din care va fugi durerea, întristarea şi suspinarea (Is. 35; 55:12-13). Apoi de la începutul Evangheliei, de pe înălțimea Muntelui

---

[294] Stihira I, glas 7 de la Vecernie.

Fericirilor, Domnul Hristos dă ucenicilor porunca: «Bucurați-vă și vă veseliți, că plata voastră multă este în ceruri» (Mt. 5:12; Lc. 6:23). Rugăciunile ne înalță către Dumnezeu și se împlinesc – așa ne făgăduiește Mântuitorul – ca **bucuria** noastră să fie **deplină** (In. 14:24). Când a dat învățăceilor legea iubirii, atunci Hristos Iisus a adăugat și făgăduința bucuriei depline: «Acestea vi le-am spus, ca **bucuria Mea să rămână în voi și bucuria voastră să fie deplină**» (In. 15:9-11).

Talanții darurilor și faptele cele bune, în care se întruchipează iubirea față de Dumnezeu și față de om, au în vedere intrarea în împărăția lui Dumnezeu, care «nu e mâncare și băutură, ci dreptate și pace și bucurie în Duhul Sfânt» (Rom. 14:17), adică tocmai ceea ce nu au păcătoșii. Chemarea la cina cea mare (Mt. 22:1-10), la nunta Mielului (Apoc. 21), pilda celor zece fecioare (Mt. 25:1-13), numirea ucenicilor Mântuitorului de „prietenii" Mirelui, care ascultă și se bucură foarte de glasul Lui (In. 3:29; 15:14), credința în viața veșnică și în fericirea sfinților pe Tabor, la Învierea Domnului și în sânul împărăției lui Dumnezeu, ultimul cuvânt pe care-l adresează Stăpânul Dumnezeu înmulțitorilor de talanți: «Bine, slugă bună și credincioasă,... **intră în bucuria stăpânului tău**» (Mt. 25:21, 23) – sunt probe convingătoare că religia creștină nu este religia tristeții, ci tocmai dimpotrivă e religia fericirilor; e religia bucuriilor curate, nesfârșite, dumnezeiești. E, deci, religie optimistă, religie care ne cheamă la trăire în lumină și în bucurie. Iubirea, iertarea, credința, speranța, răbdarea, bunătatea, smerenia, blândețea sunt tot virtuți optimiste care luminează fața și umplu inima de bucurie.

Sfânta Biblie ne cheamă la bucurie: «Slujiți Domnului cu frică şi vă bucurați înaintea Lui cu smerenie» (Ps. 2:10). Iisus Hristos măreşte suma bucuriilor şi a fericirilor omeneşti şi din înălțimea muntelui ne strigă: «Bucurați-vă şi vă veseliți...» (Mt. 5:12).

Cu gândul la bucuriile fericirilor Evangheliei, apostolii ies din sinedriu, fericiți că au pătimit pentru Hristos (FA 5:41). Tot cu gândul la aceste bucurii sfinte scrie Sf. Pavel Corintenilor că, deşi întristați, slujitorii lui Dumnezeu, apostolii, pururea se bucură (2 Cor.6:4-10); şi Tesalonicenilor: «Bucurați-vă pururea» (1 Tes. 5:16); şi Filipenilor: «Bucurați-vă întru Domnul» (Filip. 3:1). «Bucurați-vă pururea întru Domnul. Şi iarăşi zic: Bucurați-vă» (Filip. 4:4).

Sf. Antonie cel Mare glumea adeseori cu frații săi din mănăstire, căci zicea el: Arcul întins peste măsură, se frânge. Aşa e şi la lucrul lui Dumnezeu: dacă peste măsură vom întinde cu frații, degrab se rupe[295].

Tot anul, Sf. Serafim, stareţul de la Sarov, saluta pe creştini cu „Hristos a înviat" şi numea pe vizitatori: „Bucuria mea". Stareța unei mănăstiri din Apus, adeseori zicea: „Nimic nu mă înspăimântă mai mult decât să văd surorile noastre pierzându-şi bucuria inimii".

Se pot cuprinde într-o religie a tristeții, astfel de învățăminte şi exemple despre bucurie? De bună seamă că nu, mai ales într-o religie cum este creştinismul, în cultul căreia sfânta cântare ocupă un loc atât de însemnat, şi unde răsună atâtea coruri şi cântări ca: „Veniți să ne bucurăm

---

[295] *Patericul*, pp. 9-10.

Domnului..."[296], sau: „Să se veselească cele cereşti şi să se bucure cele pământeşti..."[297], sau: „Veseleşte-se de Tine, Biserica Ta, Hristoase..."[298] şi altele.

Voința şi harul, sfințenia şi bucuria merg paralel. De aceea creştinul nu trebuie să fie trist. Scopul religiei e iubirea, bucuria, fericirea.

Viața în Dumnezeu şi cu Dumnezeu este o trăire în bucurie. Viața creştină este o viață de bucurie duhovnicească. Bucuria – ca şi pacea, iubirea, bunătatea, credința – este rodul şi plinătatea Duhului Sfânt în om (Gal. 5:22), dovada, arătarea Duhului lui Dumnezeu în om. Cei ce s-au învrednicit să ajungă fii ai lui Dumnezeu, adică cei născuți din Duhul Sfânt, cei ce au viu în inima lor pe Iisus Hristos şi cresc în Hristos; cei ce au devenit din oameni trupeşti oameni duhovniceşti, după cum zice Sf. Macarie cel Mare – sunt ameţiţi ca de o băutură; beţi de bucurie, în Duhul Sfânt; de băutura tainelor divine, duhovniceşti[299].

Pentru oamenii duhovniceşti bucuria de pe pământ e treaptă a bucuriei din ceruri. Pentru unii ca aceştia, lumea întreagă şi cerul nemărginit e paradisul bucuriei. În starea de bucurie curată, de fericire negrăită (de extaz), omul duhovnicesc (misticul) simte că este liber, că trăieşte în lumină, că e stăpân peste toată lumea şi vede tot adevărul. În sufletul unit cu Dumnezeu e mereu primăvară, mereu viață, iubire, bucurie.

---

[296] Stihira I, glas 7 de la Vecernie.

[297] Tropar, glas 3.

[298] Canon, glas 4, cântarea 3.

[299] Sf. Macarie cel Mare, *Omilii*, p. 123.

Bucuria trăirii în Dumnezeu întoarce pe păcătoşi la virtute şi pe necredincioşi la religie, căci nu este bucurie celor necuraţi şi fărădelege (Is. 57:21). Bucuria trăirii cu Dumnezeu, ca şi frumuseţile culmilor, răscumpără ostenelile urcuşului spre culmile desăvârşirii duhovniceşti. Bucuria trăirii în Dumnezeu ne face **să iubim** oamenii şi să le împărtăşim şi lor bucuriile noastre. Bucuria trăirii în Dumnezeu ne face **să credem** în fericire şi în nemurire, în ceea ce ne este drag şi scump, în ceea ce avem sau dorim. Dar bucuria trăirii în Dumnezeu, cea mai mare bucurie şi singura statornică aprinde în noi nu numai flacăra iubirii şi a credinţei, ci sădeşte, creşte şi rodeşte în noi şi cealaltă minunată floare a vieţii creştine: **speranţa**. Din sufletul plin de iubire şi credinţă izbucneşte strigătul speranţei: «Bucuraţi-vă cu bucuria nădejdii» (Rom. 12:12). Bucuraţi-vă întru nădejde şi stăruiţi în rugăciune, „ca să rămână în voi bunul bucuriei"[300]. «Veseli-mă-voi şi mă voi bucura de Tine, căuta-voi numele Tău, Preaînalte!» (Ps. 9:2).

Cu gândul şi cu inima la ele - bucură-te şi tu, suflete al meu, cântă şi te veseleşte, în Domnul, căci faţa veselă arată că inima în cele bune petrece (Sir.). Bucură-te şi tu, creştine, pururea te bucură în Domnul, pentru că aşa ne porunceşte Mântuitorul nostru, Biruitorul iadului şi deschizătorul raiului; pentru că bucuria este gătită pentru prietenii Mirelui; pentru că împărăţia lui Dumnezeu este pace, iubire şi bucurie; pentru că bucuria este rodul Sfântului Duh; pentru că strădania spre sfinţenie şi desăvârşire se încununează în lumina slavei şi în bucuria fericirii; pentru că luminarea şi mântuirea sufletului are de

---

[300] Ilie Ecdicul, *Filocalia 4*, p. 294.

scop bucuria nu numai a oamenilor, ci şi a îngerilor şi a lui Dumnezeu; pentru că, veselindu-se omul cel dinăuntru, se bucură de aici, de pe pământ, de bunurile veşniciei; pentru că aşa e dată legea şi porunca dumnezeiască: **Bucuraţi-vă şi vă veseliţi, pururea în Domnul**.

Despre Alexandru Macedon se spune că, după ce a cotropit o mulţime de împărăţii, plângea de părere de rău că nu poate domni şi peste stele. Evanghelia ne învaţă şi Învierea Domnului ne arată că pentru creştini e cu putinţă şi aşa ceva. Bucuria împărăţiei cerurilor – mai presus de stele – nu costă nimic şi o pot dobândi toţi oamenii. Cerul îl pot răpi şi cei învăţaţi şi cei neînvăţaţi, şi cei bogaţi şi cei săraci, şi cei tari şi cei slabi, şi cei mari şi cei mici.

Voi, toţi cei buni şi drepţi, veţi merge în cerul bucuriei, în raiul lui Dumnezeu; vă veţi îmbrăca în veşminte albe; veţi gusta din pomul vieţii nemuritoare; vă veţi întâlni cu apostolii, cu proorocii şi cu toţi sfinţii; fericit vă veţi veseli; pururea veţi fi în slavă cu Domnul! Voi toţi care aţi iubit pe Dumnezeu şi aţi lucrat la curăţirea, luminarea şi mântuirea sufletelor voastre, veţi culege rodul strădaniilor, nevoinţelor, rugăciunilor, lacrimilor şi suferinţelor voastre (Mt. 25:23; Evr. 12:22-24; Apoc. 5:12-13; 19:1, 21-22).

Drept aceea, creştini, «să nu vă întristaţi, căci bucuria întru Domnul e tăria noastră» (Neem. 8:10). «Scoateţi apă cu bucurie din izvoarele mântuirii» (Is. 12:3). «Slujiţi Domnului cu frică şi vă bucuraţi înaintea Lui cu smerenie» (Ps. 2:10).

Doamne, fie cuvântul Tău, şi harul Tău şi slava Ta, bucuria şi veselia inimii noastre în vecii vecilor (Ier. 15:16).

PACEA SUFLETULUI

«Pace vă las, pacea Mea vă dau...»
(In. 14:27)

Curățirea, luminarea și desăvârșirea sufletului se încununează cu bucuria mântuirii și cu pacea inimii. Viața de pe Tabor, viața de întâlnire, vorbire și unirea cu Dumnezeu, se încheie cu liniștirea și fericirea sufletului; este o viață de iubire și pace duhovnicească.

După Sf. Pavel, pacea este darul și rodul Sfântului Duh (Gal. 5:22). După Sf. Maxim Mărturisitorul pacea este „încetarea patimilor"[301]. Amândoi spun adevărul, deoarece îmblânzirea și încetarea patimilor se face cu ajutorul harului Sfântului Duh. Până când patimile clocotesc în firea omului, până atunci nu are pace. Harul lui Dumnezeu, unit cu voința omului, curăță, luminează și desăvârșește sufletul și prin aceasta îl împacă cu Dumnezeu, cu alții și cu sine însuși. Astfel, pacea este un dar și un rod al Sfântului Duh, ca și iubirea, bunătatea, credința – care sunt surorile ei. Mai mult chiar, pacea este suma și „rodul tuturor virtuților"[302]. Iubirea, bunătatea, dreptatea, înțelepciunea, iertarea, libertatea, speranța, smerenia, sfințenia, toate unite și contopite în viața unui om, ne dau pacea. Așa după cum „slava" întrunește și întruchipează toate desăvârșirile lui Dumnezeu, tot așa pacea întrunește și întruchipează toate virtuțile și darurile omului. Când lipsește o singură virtute,

---

[301] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Filocalia* 3, p. 287.

[302] Sf. Nicolae Cabasila, *Tâlcuirea Dumnezeieștii Liturghii*, trad. Ene Braniște, p. 44.

pacea nu mai este desăvârşită, aşa după cum, dacă dintr-o cunună lipseşte o singură floare de la locul ei, cununa nu mai este întreagă.

Viața creştină, viața duhovnicească în toată frumusețea, deplinătatea şi desăvârşirea ei, este o viață de linişte, de odihnă, de mulțumire, de pace, de pace sfântă, pace fericită, pace veşnică, pace duhovnicească.

Pacea este solia şi scopul vremurilor mesianice, a veacurilor creştine, a timpurilor creatoare de cultură şi civilizație morală, precum este prevestit: atunci săbiile se vor preface în pluguri, şi lăncile în coase; în locul urzicii se va cultiva mirtul şi în locul scaieților chiparoşii; atunci lupul va sta laolaltă cu mielul, leopardul cu iedul, şi copilul cu puiul viperei şi nu-şi vor face nici un rău (Is. 2:4; 11:6-10; 55:13; 65:20-25).

Pacea este binecuvântarea lui Dumnezeu trimisă omenirii, prin îngeri, la naşterea Domnului: «... pe pământ pace şi între oameni bunăvoire» (Lc. 2:14). Împărăția lui Dumnezeu este dreptate şi pace şi bucurie (Rom. 14:17, 19). Biserica este lăcaşul păcii, al liniştirii, al împăcării cu noi înşine, cu oamenii şi cu Dumnezeu. Sfintele Taine sunt lucrările dumnezeiescului har, prin care se înfăptuieşte curățirea, sfințirea şi împăcarea sufletelor. Evanghelia Domnului este Evanghelia păcii (FA 10:36). Toată lucrarea Lui în lume este o lucrare de pace, de împăcare cu Dumnezeu şi cu oamenii. Avem pace cu Dumnezeu prin Iisus Hristos (Rom. 5:1). El a făcut pace prin sângele crucii (Col, 1:20). El fericeşte pe făcătorii de pace (Mt. 5:9). El lasă omenirii cel mai ales dar, cel mai mare bun duhovnicesc: **pacea**. «Pace vouă!» (Mc. 9:50; Lc. 24:36; In. 20:19, 26). **Pace**

caselor voastre(Mt. 10:12-13; Lc. 10:5-6). «**Pace vă las, pacea Mea vă dau**; Eu v-o dau, nu cum v-o dă lumea» (In. 14:27).

Sunt două păci: pacea lumii şi pacea lui Hristos. Pacea lumii este o făgăduinţă mincinoasă, înşelătoare. Lumea zice pătimaşului stăpânit de pofta plăcerilor necurate: „Îmbată-te de toate plăcerile!..." „Mănâncă, bea, veseleşte-te şi vei avea pacea..." Zgârcitului şi lacomului de averi îi spune: iubirea de avuţii te nelinişteşte? Adună, înşeală, fură, nu da nimănui nimic din ceea ce ai, şi vei avea pacea. Trufaşului dornic de măriri îi şopteşte: vrei să te ridici? Îmbulzeşte-te, minte, loveşte în dreapta şi în stânga, biruie pe alţii şi înalţă-te pe tine, şi vei avea pacea... Înţelege oricine că pe calea aceasta nu ajungem la pace şi fericire, ci tocmai dimpotrivă, la tulburări, la griji, nelinişti, dezgust, mustrări, şi război[303]. Pacea lui Hristos este singura făgăduinţă adevărată, aducătoare de linişte şi fericire. Iisus Hristos zice pătimaşului: Înfrânează-te, pune capăt dezordinilor din viaţa ta; biruieşte-ţi patimile, înfrânează-ţi poftele păcătoase, şi vei avea pace. Eliberează-te din robia patimilor cărnii şi vei dobândi pacea sufletului. Zgârcitului şi lacomului îi spune: Fii bun, că răii nu au pace; fii milostiv, fii darnic, fii virtuos şi vei avea pace. Eliberează-te din robia bogăţiilor şi vei dobândi pacea sufletului. Trufaşului îi vorbeşte: Fii smerit, nu-ţi fă părere prea bună despre tine, nici păreri greşite despre alţii; munceşte şi-ţi înmulţeşte cinstit talanţii şi vei avea pace cu tine, cu oamenii şi cu Dumnezeu. Înţelege oricine că pe calea aceasta ajungem la pace, la adevărata pace, la pacea dumnezeiască, la «pacea lui Dumnezeu, care depăşeşte

---

[303] Urmarea lui Hristos, p. 35.

orice minte», la pacea care păzeşte minţile şi inimile noastre în Iisus Hristos (Filip. 4:7).

Pacea este cerinţa cea dintâi, cea mai de căpetenie şi cea din urmă a religiei, şi a rugăciunii. Când suntem tulburaţi, neliniştiţi, împătimiţi, nu ne putem ruga. De aceea, chemarea cea dintâi şi mai stăruitoare pe care ne-o face Biserica, la toate slujbele şi Liturghiile ei, este o chemare la liniştirea sufletului, la pace. „Cu pace să ne rugăm..." „Cu pace Domnului să ne rugăm..." „Pentru pacea de sus..." „Pentru pacea a toată lumea..." „...pentru vremi cu pace..." „Cu pace să ieşim..." Cu rugăciune de pace începem, cu rugăciune şi dorinţă de pace încheiem toate Liturghiile.

Pacea este cugetul şi dorinţa inimilor (Rom. 8:6), salutarea şi binecuvântarea tuturor creştinilor. Pace ţie!... Pace vouă!... Pace tuturor!... Harul şi pacea, **harul Domnului urmat de pacea sufletului** este salutarea şi dorinţa cea dintâi şi cea din urmă, cu care sfinţii apostoli se întâmpină şi se despart de cititorii şi ascultătorii lor (Rom. 1:7; 15:33; 1 Cor, 1:3; 2 Cor. 1:2; 13:11-13; Gal. 1:3; Ef. 1:2; 6:23-24).

De aceea, iubiţi şi binecuvântaţi creştini, încă din Psaltire se spune: «De vrea omul să trăiască şi să vadă zile bune, să-şi oprească limba de la rău şi buzele sale de la minciună, să se ferească de rău şi să facă bine, **să caute pacea şi să o urmeze**» (Ps. 33:12-14). Iar în Sfânta Evanghelie, îndemnurile şi rugăciunile de pace sunt pe cât de calde, tot pe atât de stăruitoare: «Dacă se poate, pe cât stă în puterea voastră, trăiţi în bună pace cu toţi oamenii» (Rom. 12:18). «Dumnezeul nădejdii să vă umple pe voi de

toată bucuria şi pacea în credinţă...» (Rom. 15:13). «Dumnezeul păcii să fie cu voi» (Rom. 15:33; 1 Cor. 1:3; 2 Tes. 3:16). «Pacea lui Hristos... să stăpânească în inimile voastre...» (Col. 4:15); «... pacea şi sfinţenia, fără de care nimeni nu va vedea pe Dumnezeu» (Evr. 12:14; 2 Tim. 2:22; Iac. 3:18; 1 Petr. 3:11).

Dacă eşti certat, împacă-te cu Dumnezeu (2 Cor. 5:20), căci pacea cu Dumnezeu e mai presus de orice minte (Filip. 4:7) şi e chemată să stăpânească inimile noastre (Col. 3:15). Fii virtuos, că nu este pace unde împărăţeşte păcatul. Unde lipseşte pacea este dezbinare, tulburare, dezordine, război, nedreptate, nefericire, durere. Unde stăpâneşte pacea, acolo este unire, bucurie şi fericire, vremelnică şi veşnică.

Când Sf. Haralambie, episcopul Magneziei (pomenit la 10 Februarie), a primit mucenicia pentru Hristos, se ruga astfel: „De este, Doamne, cu plăcere Ţie, rogu-mă, ca oriunde se vor pune moaştele mele, să nu fie niciodată foamete şi nici duh stricăcios care să usuce roadele. Ci să fie în locurile acelea pace şi sănătate trupească, mântuire sufletească şi toate câte sunt de trebuinţă pentru nevoile oamenilor..."[304].

Într-adevăr, unde sunt duhurile, sufletele şi trupurile sfinţilor, acolo este şi pace, sănătate, mântuire şi fericire.

Pacea lui Dumnezeu, pacea lui Hristos şi a sfinţilor Săi, să se sălăşluiască şi să stăpânească în minţile, în inimile şi în cugetele noastre.

Pace lumii Tale dăruieşte, Doamne, bisericilor Tale, preoţilor şi la tot poporul Tău. Nouă tuturor de dăruieşte, Doamne, pace, sănătate şi mântuire. Că Tu eşti Împăratul

---

[304] *Vieţile Sfinţilor*, prel. Lascarov- Moldovanu, II, pp. 167-168.

păcii şi Mântuitorul sufletelor noastre şi Ţie slavă înălţăm: Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor.

DESĂVÂRŞIREA PRIN RUGĂCIUNE

«Doamne, bine este aici!...»
(Mt. 17:4)

Stăpânirea patimilor, dobândirea virtuţilor, primirea luminilor şi darurilor Sfântului Duh, se face prin rugăciune. Sfintele Taine: Botezul, Mirul, Pocăinţa, Sfânta Liturghie cu dumnezeiasca Împărtăşire, Preoţia, Nunta şi Maslul, toate, de la început şi până la sfârşit, prin rugăciune se săvârşesc. Pacea şi iubirea sfântă se nasc din rugăciune ca razele din soare. Viaţa religioasă fără cult dumnezeiesc, deci fără rugăciune, este zbor fără aripi. Tot cultul Bisericii este un zbor, o respiraţie a sufletului, o rugăciune gândită, suspinată, şoptită, rostită sau cântată. Respiraţia dă trupului aer, ca să trăiască; rugăciunea dă sufletului har, ca să se mântuiască. Întreg cultul creştin este învăţătura (dogma) ortodoxă în rugăciune. Biserica prin cultul ei, este poarta cerului; rugăciunea e cheia care o deschide. Lumea cea mai frumoasă este raiul; rugăciunea este ochiul inimii prin care se vede. Religia este legătura de iubire şi unire cu Dumnezeu; rugăciunea e scara de suire şi de vorbire cu El. Trupul fără hrană moare, sufletul fără de rugăciune se ofileşte. Pâinea hrăneşte trupul, rugăciunea sufletul. „Rugăciunile sunt nervii sufletului", îl susţin să trăiască şi să înainteze pe drumul evlaviei şi să se ridice pe scara

desăvârşirii[305].

Rugăciunea e glasul de bucurie care umple sufletul de lumină, de puterea, de harul Duhului Sfânt, de sfinţenie şi de pace. Din rugăciune ieşi ca dintr-un foc: luminat, curăţat, mulţumit... Vrei să scapi de patimi şi să te pocăieşti pentru păcate?... Suflete al meu, roagă-te!... Vrei să te împărtăşeşti cu Hristos şi să trăieşti împreună cu El?... Suflete al meu, roagă-te!... Vrei să-ţi faci din inimă o biserică a Sfântului Duh?... Suflete al meu, roagă-te!... Vrei ca dorinţele tale, cele bune, să se împlinească?... Suflete al meu, roagă-te!... Vrei ca rugăciunile tale să fie primite şi ascultate?... Suflete al meu, roagă-te!... Dă rugăciunilor tale aripi, ca să se poată ridica până la cer. Aripile rugăciunii sunt postul şi milostenia (faptele îndurărilor trupeşti şi sufleteşti). Vrei să mulţumeşti lui Dumnezeu pentru binefacerile primite?... Suflete al meu, roagă-te; că mulţumirea se roagă[306]. Vrei să scapi de durerile de pe pământ şi să înţelegi cât de bine este în cer?... Suflete al meu, roagă-te!... Vrei să te întâlneşti cu Dumnezeu, să-L vezi în oglinda inimii, aşa cum este şi să te uneşti cu El?... Suflete al meu, roagă-te!... Vrei ca după moarte să ajungi în slava de lumină, de bucurie, de pace şi de fericire veşnică?... Suflete al meu, roagă-te!...Roagă-te, cu credinţă, cu căldură, cu smerenie, cu stăruinţă, cu iubire, cu evlavie, cum roagă bolnavii medicii ca să le vindece rănile, cum roagă copiii părinţii să le împartă darurile şi ucenicii maeştrii să le împartă învăţăturile. Roagă-te, creştine, încredinţat că rugăciunea hrăneşte credinţa, însufleţeşte nădejdea, aprinde iubirea, deprinde smerenia,

---

305 Calist şi Ignatie, *Rânduiala vieţii în Dumnezeu*, cap. 29, p. 26.
306 Sf. Petru Damaschin.

susține evlavia; încredințat că rugăciunea este armă împotriva ispitelor, îndoielilor şi patimilor, mângâiere în suferință, medicament în boală, ajutor şi bucurie de viață până dincolo de moarte.

E o lege ca focul să ardă şi apa să-l stingă. O lege înlătură altă lege. Aşa e şi rugăciunea: o lege care înlătură altă lege. Un medicament care vindecă o boală, o mângâiere care îndulceşte o suferință; o lumină care stinge întunericul, o putere care smereşte pe cel tare, întăreşte pe cel slab, îmbogățeşte pe cel sărac, liberează pe cel robit – putere care nu costă nimic şi e la îndemâna tuturor oamenilor.

Toate mijloacele de curățire, luminare şi mântuire ale sufletului sunt cuprinse în rugăciuni. Toate devin lucrătoare şi mântuitoare prin rugăciuni. **Toată lucrarea desăvârşirii sufletului este lucrarea rugăciunii**. În *Cartea de rugăciuni* îşi citeşte omul creştin toate păcatele şi datoriile. Dacă citim cu luare aminte, în rugăciuni vedem înşirate păcatele de care să ne lăsăm, virtuțile pe care să le cultivăm, darurile pe care să le cerem şi să le primim de la Dumnezeu, şi astfel să ne curățim, luminăm şi desăvârşim sufletul.

Este adevărat, şi acest lucru este bine să ni-l însemnăm, că pentru începătorii în viața duhovnicească, rugăciunea nu-şi dezvăluie dintr-odată frumusețile şi puterile ei minunate. „Pe cei începători, legea rugăciunii îi apasă ca un stăpân aspru, dar celor înaintați ea le este ca dragostea, care împinge pe un flămând la un ospăț bogat". Pentru cei înaintaţi în viaţa religioasă, rugăciunea devine o nebiruită putere de apărare împotriva patimilor şi a tuturor relelor. Când sufletul se uneşte cu rugăciunea, aceasta îl învăluie, îl învăpăiază, şi-l ocroteşte ca focul fierul.

„Sufletul este acelaşi, dar nu mai poate fi atins de atingerile dinafară, cum nu poate fi nici fierul arzător. Fericit cel ce s-a învrednicit să se arate în viața aceasta astfel şi alcătuirea lui, prin fire de lut, şi-o vede arzătoare prin har"[307].

Cine înaintează în viața de rugăciune se desparte de viața de păcat. Multă vreme nu poate trăi în amândouă. Trebuie să aleagă. Şi cine ajunge să cunoască frumusețea şi bucuria rugăciunii, nu se mai desparte de ea niciodată.

Rugăciunea duce sufletul drept la Dumnezeu. Prin rugăciune trăim viața **în Hristos**; prin rugăciune primim **darul Sfântului Duh**; prin rugăciune **ne împărtăşim** cu Trupul şi Sângele Domnului; prin rugăciune ne unim cu Dumnezeu, ne mântuim şi ne **îndumnezeim** sufletul. Rugăciunea deschide sufletului calea spre cer, spre contemplație, spre extazul religios, spre vederea fericită şi negrăită a lui Dumnezeu. „Rugăciunea înseamnă mişcarea necontenită a minții în jurul lui Dumnezeu – spune Nichita Stithat; fapta ei stă în învârtirea sufletului în jurul lucrurilor dumnezeieşti; iar sfârşitul ei, lipirea cugetului de Dumnezeu şi ajungerea la un singur Duh cu El"[308].

De aceea am spus şi repetăm că rugăciunea este cea mai mare putere care ajută la curățirea, luminarea, desăvârşirea şi mântuirea omului. Cine se roagă, îşi înfrânează gândurile, cuvintele şi patimile; cine se roagă îşi curățeşte sufletul; cine se roagă îşi luminează mintea şi inima; cine se roagă îşi împodobeşte viața cu virtuțile Evangheliei; cine se roagă, se desăvârşeşte, ajunge la bucuria mântuirii, în lumina Taborului şi în slava lui Dumnezeu. Rugăciunea e

---

[307] Ilie Ecdicul, *Filocalia* 4, p. 296.

[308] Sf. Nichita Stithat, Suta II, cap. 77, p. 50.

trâmbița care răsună în cer și **învie morții** (In. 11:41-45). Puterea pe care o are apa în flori și seva în copaci, aceea o are rugăciunea în viețile drepților și ale sfinților: se face pricină de viață și rodire, de mântuire și nemurire.

Atât de mare este puterea rugăciunii, iubiți și dreptslăvitori creștini. În slava de lumină a Taborului, învățăceii Domnului au uitat de ei și de lume. S-au simțit atât de bine aici, încât bucuroși ar fi rămas acolo pentru totdeauna. O rugăciune caldă se varsă din inimile lor pline de bucurie: «**Doamne, bine este să fim aici!**...» (Mt. 17:4). Să rămânem aici, să trăim aici; să nu ne mai despărțim niciodată de Tine, Doamne.

Aici, pe Tabor, pe muntele desăvârșirii duhovnicești, încetează rugăciunea de **cerere** și de mântuire. Aici întâlnim rugăciunea de **mulțumire**, de **laudă** și de **preamărire**. Aici întâlnim **rugăciunea curată**.

„Cel ce se roagă numai cu gura, se roagă aerului, nu lui Dumnezeu, fiindcă Dumnezeu e atent la minte, nu la gură" [309]. Rugăciunea curată unește mintea, cuvântul și duhul: prin cuvânt cheamă numele lui Dumnezeu, prin minte se adună și se ațintește spre Dumnezeu, prin duh se descoperă smerenia și dragostea și astfel câștigă mila Treimii: a Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh[310].

Aici, pe Tabor, întâlnim rugăciunea **vie**, rugăciunea **duhovnicească**, rugăciunea sfintei atenții, rugăciunea **desăvârșită**, rugăciunea în fața lui Dumnezeu, rugăciunea care umple inima de iubire, de pace și de bucurie până la lacrimi. Aici, întâlnim rugăciunea mulțumirii și a fericirii

---

[309] Sf. Petru Damaschin, *Despre Isihasm*, p. 8.

[310] Sf. Teolept.

sufletului care trăieşte învăluit în slava Domnului. Aici sufletul fericit – deplin şi veşnic fericit – aduce mulţumire, laudă şi preamărire lui Dumnezeu. Aici vremea se pierde în veşnicie, iar sufletul se odihneşte în pace şi în bucurie nesfârşită... Aici şi acum se veseleşte el şi cântă **laude** lui Dumnezeu, ca şi îngerii şi corurile Bisericii:

„Slavă Ţie Celui ce ne-ai arătat nouă lumina. Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu...".

„Sfânt, Sfânt, Sfânt e Domnul... Osana întru cei de sus...".

Aici, pe Tabor, în plinătatea bucuriei şi a păcii sufletului, apostolii se roagă mult; mulţumesc lui Dumnezeu pentru toate. Cum nu ar mulţumi şi sufletul nostru, când e cu Hristos, în lumina harului şi a slavei lui Dumnezeu, înălţat, luminat, împăcat şi unit cu El?...

Aici e patria ta, suflete, pacea şi fericirea ta!... Bine e să fim aici, suflete!... Aici sunt cununile, aici este slava cerească şi viaţa cea veşnică. Aici este Dumnezeu.

Aici, la munţi, suflete, să ne ridicăm! Fii **pom al rugăciunii**, cu toate ramurile în sus, spre cer, suflete. Cu mintea, cu braţele, cu privirea, cu inima, cu toată fiinţa ta, roagă-te şi strigă: Doamne, sfinţeşte-mă prin harul Sângelui şi prin cuvântul adevărului Tău. Numără-mă, Doamne, printre cei scăpaţi din strâmtoarea cea mare, printre cei ce şi-au spălat veşmintele şi le-au făcut albe în sângele Mielului, printre cei răscumpăraţi, printre purtătorii de cununi şi de ramuri de finic, printre fericiţii cântăreţi din corul celor mântuiţi, care înconjoară tronul Tău şi al Mielului, cântând şi zicând: «**Mântuirea este de la Dumnezeul nostru, care şade pe tron şi de la Mielul... Binecuvântarea**

şi mărirea şi înțelepciunea şi mulțumita şi cinstea şi puterea şi tăria – Dumnezeului nostru în vecii vecilor. Amin!» (Apoc. 7:9-17).